HA KA JINGJARJAR JONG KA MIET

BY

REV. D. GALYNE
Pastor-in-Charge Mawdon-Mawpen Pastorate
SHELLA PRESBYTERY
K J. P. SYNOD

2nd Edition

1978

HA KA JINGJARJAR
JONG
KA MIET

By

REV. D. GALYNE

Pastor-in-Charge Mawdon-Mawpen Pastorate

SHELLA PRESBYTERY

K. J. P. SYNOD

2nd Edition

1978

THIS BOOK IS DEDICATED

IN LOVING MEMORY

OF MY FATHER

THE LATE REV. HENRY

PASTOR-IN-CHARGE

MAWDON-MAWPEN PASTORATE

WHOSE DESIRE AND PRAYER

FOR

MY ENTERING THE MINISTRY

IS

NEVER TO BE FORGOTTEN

Ka 'Tien Lamphrang

Shuwa ba ngan thoh ia kane ka 'tien lamphrang, la pynkynmaw ia nga ia ka jingkyntu jong ki arngut ki rangbah graduates mynta la bun snem, la palat 14-15 snem. Uwei na kine u long u samla graduate na ka thain Shella (Nongwar) uba kyrteng u Mr. Rosmanik Wriang, une um don shuh mynta. Une u samla u la kyntu ia nga la ar sien, lai sien 'Thoh kot noh, khnang ba kita ki kot ba phin thoh kin long jingkyrkhu ia ki briew kiba pule bad ban sah jingkynmaw ia phi." I Rai Bahadur D. Ropmay ruh kumjuh i la kyntu ban thoh ka kot kaba ka subject kan long shaphang U Jisu Khrist. Kumta ka lynnong ba nyngkong ha kane ka kot, la ka long kaba lyngkot ka long shaphang U Jisu Khrist.

Kine ki jingkyntu kine ki rangbah, ki long kiba khraw bad ba kordor, hynrei ha kita ki por ki hap kum ka umslap ha u mawsiang plen plen—khlem ngam bad pynsngew shaniah ei ei ha ka jingmut jong nga katba ngan sngewnud ban thoh kot ei ei. Kumta ngam shym shim ia la u khulom ban leh ia kaba kine ki rangbah ki la kyntu Ha nga hi nga sngew ba ka long ka kam kaba ngam lah ban leh. Kumta la shu klet ha ka jingbym sngew lah ban leh kat ban kynjoh sha ka kam thoh kot. Kumta ki Mss. baroh ym lah shem shuh bad ki bynta ba la pule ha ki kot hangne hangtai ruh ym lah shem shuh

Dei haba uwei u samla graduate bad ki Editors jong ka Pateng Khristan bad Jingkyrsiew ki la pan ban shon ia ki jingkren jong nga, ia kiba teng teng nga la ai, la pynkyndit jingpyrkhat ba nga dei ban sumar ia ki bad thoh pynbha pat ia ki, khnang ba ngan ioh lum noh ia ki ha ka kot. Kumta u khulom jong nga u la sdang sngewtynnad.

Hynrei ban jied ia ka kyrteng ngam pat lah. Ki jingkyrkhu ba nga la mad, kiba wan lyngba ka jingjarjar jong ka miet ki shon ha ka jingmut jong nga ba nga dei

ban jied da kane ka kyrteng "**Ha ka jingjarjar jong ka miet,**" khnang ba kane ka kyrteng kan long ruh ka jingkyrkhu, ka ban bat pynkynmaw ia ka jingkordor kaba don ha ka.

Kum u nongkren nalor ka pulpit, ha u paidbah ba bun, nga la dei ban kren bad ban ialeh ban pynshai noh ia la ka jingkren ha kajuh ka khyllipmat, da kaba pynbud ruh ia ki illustrations kiba lah ban pynshai bad ban pynkynduh ruh ia ki nongsngap bad nongpule shaphang ka Pop, ka Hok bad ka Jingbishar de, da ka bor U Mynsiem U Blei. Kawei pa kawei ka mat jingkren ka don ki illustrations. Ia kajuh ka Illustration lah ban pynphai bad ring jingmut da kumwei pat ha kawei pat ka jingkren, nalor kane ba nga pyndonkam. Kajuh ka lyntang siang kaba shi inshi shiteng, lah ban pyndonkam ha kiwei kiwei pat ki jingshna ba bun rukom, ha ki kti u misteri uba don ki tiar kiba nep. U Spurgeon u ong ba u lah ban pyndonkam ia kajuh ka illustration ha kiwei kiwei ki bynta ba u kren.

Nga ainguh ia U Blei ba U la ai bor bad lad ia nga, ba nga lah ban thoh ia kane ka kot. Nga sngewnguh ruh ia kito ki lok kiba la kyntu bad pynshlur ia nga ban leh la kane, ym tang da ka ktien, hynrei kiba la sei ia la ka kti ban iarap haduh ka jinglut jingsep, kum ia I Mr. D. Lyngdoh bad kiwei de

U Blei hi Un kyrkhu da la U Mynsiem ka Jingkular,

Amen.

D. GALYNE.

Dated Lawbah,
Mawsynram P O.
3rd February 1960.

IN THE STILL WATCHES OF THE NIGHT

It is indeed a great pleasure to commend to young and old alike this volume of sermons and addresses by this yet another beloved disciple of our Lord. I believe many will be helped in their witness and in their Christian learning as disciples by a study of this volume. As we read it we can discover some of Rev. D. Galyne's qualities as a preacher of the Word of God, although it will still be necessary for us to know the man and to listen to his voice before we can realize fully the degree of his fidelity to the Word *which has been entrusted to him.*

Let me mention a few of the qualities which come to light from a reading of these addresses

1. The complete sincerity with which he sees and hears God's wonderfull works and testifies of them.

2. The absence of flattery. He wastes not a single word in flattering people He can encourage men without attempting to flatter them. This is one of his characteristics. I have often heard him during the past ten years dealing with the problems of the depression in the border area ; and guiding his people with true insight to profit from their many afflictions. Such courageous declaration of God's living Word is the very essence of preaching ; and I wish there had been more of just this among our Welsh people in this generation.

3 It becomes clear that he loves preaching, especially the kind of preaching which on the continent of Europe is known as Evangelical and Confessional preaching as a function of the life of the Confessional Church.

4. As we read these addresses we can see how carefully he listens to the Word as it is being given to him and strives to discern its implications, how diligently he endeavours to apply it to the spiritual needs of the people, how assiduously he collects illustrative material from a wide field, and how

skilfully he uses his illustrations not merely to illustrate a point but also to involve the attention and interests of his listeners in the issues with which he is dealing. A study of his address on the needs of a minister, which he delivered in Wahiajer in 1950 help us to know the source of his resources.

May God continue to bless him and his messages.

T. Bevan Phillips,
Theological College, Cherrapunji.

———

KI JINGKDEW LYNNONG

Ha ka jingjarjar jong ka miet

KA JINGIATHUHKHANA I

Phillipi 2 : 9-11.

La iathuhkhana ha ka Synod ha Mairang 1956.

Naba kumta te U Blei u la kyntiew eh ia u bad u la ai ha u ia kata ka kyrteng kaba halor ka kyrteng baroh ; ba ha kata ka kyrteng U Jisu ka khyndew baroh kan ioh dem khrup ,ki jong kiba ha ki bneng bad ki jong kiba ha ka khyndew bad, ki jong kiba hapoh ka khyndew kein, bad ba u thyllied baroh un ioh phla shynna ba U Jisu Khrist u long U Trai ia ka ban pyndonburom ia U Blei uba U Kpa.

U Blei U la kyntiew eh ia U—Da kaba U la pyndonburom ia U da ka burom bymjukut, kaba U la trei ha U Khrist mynba U la pynmihpat ia U na kiba iap, bad U la pynshong ia U sha ka kti kamon jong U ha ki jaka bneng, kham shajrong eh keiñ ia ka jingsynshar, bad kaba donbor, bad ka bor, bad ka jinglong trai baroh, bad halor ka kyrteng baroh ba la kyrteng, ym tang ha kane ka pyrthei, hynrei ha kata ka ban sa wan ruh, bad u la pyndem ia kiei kiei baroh hapoh ki slajat jong U, bad U la buh ia U ban long U Khlieh halor kiei kiei baroh ia ka Balang, kaba long ka met jong U, ka jingpyndap jong uta uba pyndap ia kiei kiei baroh bad ha baroh. (Ephesos 1 : 20-23).

Ka Met ba la pyndonburom—Ka jingduwai U Trai Jisu -"Te mynta ko Kpa to pyndonburom ma me ia nga bad ma lade da kata ka burom kaba nga la don bad me

mynshuwa ba la long ka pyrthei" (Ioan. 17 : 5). U Blei U la kyntiew ia U haba U la pyndonburom ia ka met jong U. Ka jingkylla dur U Jisu halor u Lum ka long ka dak ka jingpyndonburom U Blei ia ka met jong U naduh kane ka pyrthei.

Ba la pynkylla dur ia U ha khmat jong ki, ka khmat jong U te ka la tyngshaiñ kum ka sngi bad ki jaiñ jong U ki la long lieh kum ka jingshai. Haba U Jisu U la pyndep ia ka kam kaba khraw tam ba la aiti ha U ia ka ban pyndep, la pdiang noh soit ia U sha jrong, te kim iohi shuh ia U, hynrei ki la iohsngew ia ka jingsawa na ki arngut ki rangbah kiba la wan ieng hajan jong ki ha ki jaiñkup ba lieh, ki da ong, "Une U Jisu ia Uba la shim noh sha jrong na phi sha bneng Un wan ha kajuh ka rukom kumba phi iohi ia U ba U leit kiew sha bneng." Ki la iohi ia U ha ká dur met, la U la jah na ki khmat jong ki, hynrei Un wan pat ha kata ka dur met kumba U long hi, ba ngin nym lyngngoh katba ngin bakla ia U. "Kumta te ia U Trai Jisu hadien ba U la lah kren ha ki la pdiang soit sha bneng bad U la shong sha kamon U Blei" (Mk. 16 : 19).

La pyndep ia ka jingduwai U Jisu ha bneng bad la pyndonburom ia ka met jong U ha ka jinglong burom kaba ym lah ban batai. U Ioannis ha ka dewlynnong ha Patmos u la iohi ha ka jingithuhpaw ia U Jisu ha ka jinglong burom kaba pher bak lybak na kaba U ju long haba U dang don ha kane ka pyrthei; bad ia kane ka jingithuhpaw la hukum ia u ban thoh. (Jingpyn. 1 : 14).

"Te nga la phai ban ioh khmih : Bad hapdeng kita ki hynñiew ki dieng pynieng sharak ksiar ia uwei uba kum U Khun u briew uba la kup jaiñkup haduh ki slajat, bad uba la panpoh ka jingpanpoh ksiar......Bad ka khlieh jong u bad u shñiuh jong u kiba lieh kum u shñiuh langbrot ba lieh kat ka ior keiñ; bad ki khmat joug u kum ka thyllied ding; bad ki slajat jong u kum ka rnong ba phyrnai, kum kaba la thang ia ki ha ka lawar ding, bad ka ktien jong u kum ka jingsawa shibun ki um. Bad u la don ha ka kti kamon jong u hynñiew ki khlur : bad na ka shyntur jong u ka da mih noh ka waitlam ba arliang syrti ba nep, bad

ka khmat jong u ka la long kum haba ka sngi ka tyngshaiñ ha ka bor bah jong ka.

Bad haba nga la iohi ia u, nga la kyllon sbak ha ki slajat jong u kum uba iap : U te u la buh ia ka kti kamon jong u ha nga, u da ong, To wat sheptieng ; nga nga long ma nga uba nyngkong bad uba khadduh bad uta uba im, bad nga la jia long uba iap, te ha khmih nga long uba im, sha ki bymjukut ki bymjukut bad nga don kein ki shabi ka dujok bad ka jingiap" (Jingpynpaw 1 : 13-18).

Pyrkhat ia ka jingtynshaiñ, ka jingphyrnai ka burom Blei kaba haduh katno da kaba la pyndonburom ia U Jisu ha bneng, ka long ka jingtyngshaiñ bad ka jingphyrnai ka burom kaba ki khmat ba kynja doh jong ngi kin nym lah ban peit, lymda la pynioh ha ngi ia ki met bad ki khmat kiba kynja mynsiem ha ka por lawei.

U Moses um shym lah ban peit ia ka jingtyngshain ka burom U Blei haba U wan ban mihpaw ha u ha u lum Sinai ; u la dei ban buhrieh ia la ka khmat hapoh ka krem u mawsiang, bad U Blei U la tap ia u da ka kti jong u ba un nym iohi ia ka khmat jong u, namar yn nym don u briew uba lah ban im lada un iohi ia ka khmat jong U Blei. La katta ruh ka jingtyngshaiñ bad ka jingphyrnai ka burom U Blei ka shad lyngba u mawsiang bad ka dei shat ia ka khmat u Moses, bad ka snieh doh ka khmat u Moses ka la tynshaiñ ber. Ka khmat u Moses ka phyrnai sah, katba ki khun Israel kim lah shuh ban peit ia ka khmat u Moses, haba u la wan hiar na u lum Sinai ia ka ban kren hapdeng jong ki. Kumta u la dei ban da buh da ka jingkah khmat katba u dang kren hapdeng jong ki (Eksod. 33 : 20-23 ; 34 : 29-35).

Ynda ruh un wan mihpaw pat,
Ha ka burom U Kypa,
Bad ki angel khuid ruh ryngkat,
Ha jingtynshaiñ bad ka bor bah,
Ngin iohi ba u long kumjuh,
Lok u bym lah kylla shuh.

U Jisu Halor Ka Khet—Ka jaka badonburom tam ha bneng, ia kaba ngim lah satia ban mutdur : "U Jisu b'la burom ha khet." U Isaiah u la iohi lypa ia U Jisu halor ka khet, Uta Uba u Isaiah u la iohi dei ujuh U Jisu Uba U Trai. Dei Uta Uba la don lem ha kajuh ka miej bad ki 12 ngut ki synran. Dei Uta Ujuh Uba la kiew halor ka diengphna. Dei Uta Ujuh ia uba la tep hapoh ka jingtep bad ha kaba lai sngi U la mihpat na kiha iap. "Nga la iohi ia U Trai ba u da shong halor ka khet ba jrong bad ba la pynkyntiew bad ka jaiñ shympiar jong u ka la pyndap ia ka Temple. Ki Seraph ki la ieng haneng jong u, uwei uwei u la don hynriew tylli ki thapniang, da ki artylli u tap ia la ki kjat bad da ki artylli u tap ia la ka khmat bad da ki artylli u her. To uwei u pyrta ha uwei pat, bad u la ong, U Bakhuid, U Bakhuid, U Bakhuid U Trai ki paid. Ka khyndew baroh ka dap da ka burom jong u. Ki nongrim jong ki khyrdop ruh ki la win na ka jingsawa jong uta uba pyrta bad ia ka ïing la pyndap da ka tdem." (Isa 6 : 1) Ka jingiphylla ba ikyntang kaba ki Seraph ki la iohi katba ki dang peit ia ka burom U Trai ka la pynlong ia ki ban tap ia la ka khmat bad ia la ki kjat jong ki na khmat kata ka burom ba kyntang ba khuid U Trai. "Da kaba khmih sha U Jisu u Nongpynlong bad u Nongpynjanai ia ka jingngeit jong ngi uba namarkata ka jingkmen ia kaba la buh ha khmat jong u, u la shah ia ka diengphna, u da ibeiñi a ka jinglehraiñ bad u la shong ha ka kti kamon ka khet U Blei." (Heb.12 : 2). "Ngi don u Rangbah Lyngdoh kat uta uba la shong sha ka kti kamon ka khet u Bakhraw tam ha ki bneng" (Heb. 8 : 1). "Uta uba jop, ngan ai ha u ban shong lem bad nga halor ka khet jong nga, kumba nga ruh nga la jop, bad nga la shong lem bad U Kpa jong nga halor ka khet jong u" (Jiugpynpaw 3 : 21).

U Jisu Ha Ka Kti Kamon U Blei—Ka thew ia ka bor bad jingkhlaiñ jong U. "U Trai u la ong ha U Trai jong nga, To shong ha ka kti kamon jong nga, tad ynda ngan pynlong ia ki nongshun jong me ka jingiuh kjat ia me" (Salm 110 : 1). "Uba haba u long ka jingtynshaiñ ka burom bad ka dur hi ka jinglong tynrai jong u bad uba

kyrshan ia kiei kiei baroh da ka ktien ka bor jong u, haba u la lah pynlong ka jingpynkhuid ia ki pop, u la shong ha ka kti kamon uba khraw tam shajrong" (Heb. 3). "Hynrei une haba u la lah ainguh tang kawei ka jingkñia namar ki pop junom, u la shong ha ka kti kamon U Blei" (Heb. 10 : 12).

"U Jisu te u la ong, Nga long ; bad phin iohi ia U Khun u briew ba u da s ong sha ka kti kamon jong ka bor bad u da wan ha ki lyoh bneng" (Louk. 22 : 69).

"Hynrei ba u long uba dap da U Mynsiem Bakhuid, haba u la khmied shaiñ sha bneng, u la iohi ia ka burom U Blei bad ia U Jisu ba u ieng sha ka kti kamon U Blei, bad u la ong, Ha khmih, nga la iohi ia ki bneng ba la plie bad ia U Khun u briew ba u da ieng sha ka kti kamon U Blei" (Ki Kam 7 : 55-56)

U Syiem Ki Syiem Bad U Trai Ki Trai—Lada ialum lang ia ki Syiem ka pyrthei baroh, ban pynlong kawei ka hima, kaba kum kano kata ka hima kan long ? Khlem pep kin iaknieh ia ka jinglong trai halor baroh ha kane ka hima. Hynrei U Blei Un pyni hangta ia Uta Uba la kyrkhu Uba khraw bor tam, U Syiem jong ki Syiem bad U Trai jong ki trai. Dei ma U U ban synshar. "Ha khmih u khun jong U Syiem un synshar" (1 Kor. 15 : 25 ; Khron. 23 : 3).

"Namar ka dei ia u ban synshar ; tad ynda u la pyndem ia ki nongshun jong u baroh hapoh ki slajat jong u. Haduh kata ka jingmih paw U Jisu Khrist uba U Trai jong ngi : ia kaba un pyni ha la ki por ba dei hi, uba long uba la kyrkhu bad uba khraw bor tang ma u hi, U Syiem ki Syiem bad U Trai ki Trai" (1 Timothi 6 : 14-15)

"Namar ha ngi la kha ia U Khun, la ai ia U Khun ha ngi ; te ka jingsynshar kan long halor ka tyrpeng jong " · bad yn khot ia ka kyrteng jong u U Baphylla, U Nongsylla, U Blei Bakhraw bor, U Kpa bymjukut, U Syiem ka jingsuk" (Isa. 9 : 6).

La U Blei U la pyndonburom katta ia la U Khun ba la kha marwei, hynrei haduh mynta ki Syiem ka pyrthei

bad kiba khraw batri ki dang iasylla lang pyrshah ia uba la sleh jong U Trai, ki da ong, 'to ngin ia-bthat noh ia u napdeng jong ngi ; kat ban pyndam noh ia ka kyrteng jong u bad jingkynmaw ia u.' U Herod bad Pilat, ki Rangbah lyngdoh, ki Nongthoh lem bad u paidbah, ki dang iapyrta, "To da shim duh noh ia u bad to sahnarphna." Hynrei ka tnga u Pilat ka dang kren, "Me wat leh ei ei ruh ia une u briew uba hok, naba nga la shah shitom shibun ha ka jingphohsniew na ka bynta jong u." U Gamaliel u dang kren, "Lada kane ka long na ki briew kan sa dam hi, hynrei lada ka long na U Blei phim lah ban pyndam ia ka, pynban ioh shem ia phi, ba phi long ki nongialeh pyrshah ia U Blei."

Ka jingiap bad ka diengphna jong u kaba imat kumba U la shah jop ; hynrei ka pynpaw ia ka bor jong ka ia kaba ym ju don briew ne martyr ba la shah iap kaba la pynpaw ia la ka bor bad burom kum ka jingshah iap U Trai Jisu. "Te ka jingdum ka la don ha ka khyndew baroh, naduh kaba hynriew baje haduh khyndai baje. Ka jingkah ha ka Temple ka la kad arliang naduh najrong haduh ha tbian, bad ka khyndew ka la khynñiuh bad ki mawsiang ki la pdang ; bad ki jingtep ki la ang bad shibun ki met jong ki riewkhuid kiba la iohthiah ki la mihpat bad haba ki la mih noh te na kata ka jingtep... ki la leit shapoh kata ka nongbah bakhuid bad ki la paw ha kiba bun."

Hapdeng ka jingkhynñiuh bad jingjia ba shyrkhei bad ba donbor kat kata kaba paw ha ki khmat, yn nym don uno uno u ban shu kren pasiaw jar jar bad jai jai suk jingmut, hynrei na ka jingkyndit bad jingilyngngoh, un jin da la pyrta da ka ktien bajam kaba mih ryngkat ka jingsheptieng bad jinglyngoh.

U Rangbah shispah bad kita ki shipai kiba ap ia kane ka por, ha kaba U Jisu U la aiti ia la ka mynsiem, ym tang ba ki shu iakren pasiaw jar jar hapdeng para ma ki, hynrei nga ngeit ki da pyrta jam katba kiwei ki lah ban iohsngew bad sakhi ia kane ka ktien jingphla na ka shyntur ki nongshun ia U Jisu bad ia ka kyrteng jong u, "Shisha une u long U Khun U Blei" (Math. 28).

Ha ka Indian National Congress kaba la long ha Kanpur ki la pynitynnad ia ka Dais da kaba ki buh ia ka dur ka diengphna U Jisu Khrist, ban pyni ia ka bor jong ka jingaiti bad len lade kaba paw na ka diengphna U Jisu Khrist.

U Gandhi hi u pynpaw aiu ba u sngew haba u rwai ia kane ka jingrwai :

"When I survey the wondrous Cross
On which the Prince of glory died."

U Dannecker, u German Sculptor (u nongotdur ba pawnam halor ki maw marble) u la pynlut por kumba 8 snem ban shna ia ka khmat U Jisu Khrist ; bad u la lah ban shna ha kata ka rukom, katba kan paw ha ka khmat jong U, ia ka jingud ba shitom sat ha ka kper Gethsemane, ka jingsngewkhuslai ka mynsiem bad ka jingieit ka dohnud jong u. "Ka mynsiem jong nga ka sngewpisa eh kat ban sa iap, lada don lad to ai ba kane ka khuri kan lait noh na nga ; pynban ym kumba nga mon ma nga, hynrei kumba me mon." "U briew jong ki jingsngewsih bad uba tip ia ka khuslai." Ki briew kiba wan ban peit ia kane ka dur, ki iam bad jaw ummat. Ka bor jingstad u briew kaba kat kata, kaba la pyntrei da ka bor bneng bym ju shah jop. Kumta ki nong-German hadien ba ki la iohi bad iohsngew ia ka jingstad u Dannecker, ki nongmane ia u Venus ki la kyrpad ia u ba un shna sa ia ka dur u Venus. Hynrei u Dannecker u la jubab, "Hadien ba nga la peit slem slem katta ia ka khmat U Jisu Khrist phi mut ba ngan dang lah mynta ban phai bad khmih bad buh jingmut pat ia ka blei-thaw ?"

Ki Ksuid bad ki khyrdop ka dujok hi kin nym lah, wat lada ka long ba la pynshlei ia ka snam halor ka sla jong ka khyndew. Lane wat 'lada kine baroh kin thut na nga,' hynrei u lah ban pynlong wat ia kine ki maw, bad ia kane ka khyndew lem bad kine ki sla dieng ban pyndonburom bad pynkhraw ia ka kyrteng jong U. Kiei kiei baroh ki iatrei lem ia ka ban pyndonburom bad pynkhraw ia U Trai Jisu, ia uba U Blei U la kyntiew bad

pyndonburom. Ka pyrthei bad ki nongshun ki la pyrshang ban pyndam noh ia ka kyrteng jong u, hynrei kin nym lah.

U Syiem ka Seion Un synshar donbor,
Ka pyrthei baroh ruh ia U kan kohnguh,
Un pynlong la ka hima ka burom kham kor,
Ka synshar ka jong u te junom kam duh.

Ka Kyrteng Kaba Halor Ka Kyrteng Baroh—Ka kyrteng Jisu ka long ka kyrteng kaba halor ki kyrteng baroh. Ym ju don uno uno u briew uba la nud ban khot bad shim ha lade ia kane ka kyrteng. Ym don kyrteng ha kane ka pyrthei kaba kat kane ka kyrteng Jisu. Ka ktien ka ong, "Yn khot ia u U Jisu naba un pynim ia ki briew na ki pop jong ki." U Nongpynim jong ki nongpop. Sngap ia ka kyrteng kaba khraw tam bad ba donbor tam na ki kyrteng baroh ba la ju iohsngew ha kane ka pyrthei. "Bad ym don ka jingpynim hano hano ha uwei pat : naba ym don kawei pat ka kyrteng hapoh ka bneng ia kaba la ai hapdeng ki briew da kaba dei ban pynim ia ngi" (Kam. 4 : 13).

Ka kyrteng ka sawa donbor katba ki nongpang ki ioh jingkoit, 'wat ia ki Ksuid la pynlong hapoh jong ngi ha ka kyrteng jong me.' U Soitan bad ki Ksuid hi ki sheptieng ia ka kyrteng Jisu. Ym don kawei pat ka kyrteng kaba ki nongialap kin pynbna bad pynkhraw lait tang kane hi ka kyrteng.

La ong ba u St. Benardino na Siena Italy ba haba u ialap, u ju mlien ban bat ha ka kti jong u, ia u mawlyngkniap barit ba la thoh ia ka kyrteng Jisu. U ju kren borabor ha Florence. Hadien ba u la iap, ki nongsngap baroh phar ba ju iohsngew ia u, ki la pyndonburom ia ka jingialap jong u hangta da kaba ki pynieng ha ka jaka ba u ju ieng, ia uwei u maw marble ba la thoh ia ka kyrteng Jisu. Lada kaei kaei kaba ki kynmaw bad ioh jingkyrkhu ka long namar ba u la pynkhraw bad pynbna ia ka kyrteng Jisu.

U Jisu Um shym shongthait halor la ka khet, kumba la pynkyntiew bad pyndonburom ia U, hynrei U dang trei

bad khlem sahngeh ban ioh jaka ban buh ia la ka khet ha ka dohnud u briew. Wan rangli ne juki, uba duk ne nongkhrong kpu, uba riewspah ne ba duk. ba la ibeiñ da ki briew baroh, u dakait ne nongpop ba tngit tam ia uba ka dujok hi kam don jaka. "Hakhmih nga ieng ha ka jingkhang bad nga tied, te lada uno uno ruh u iohsngew ia ka ktien jong nga bad u plie, ngan wan rung hapoh jong u bad ngan iakhawai miet lem bad u, bad ma u ruh lem bad nga." Ka kyrteng Jisu namarkata ka thiang ha u nongpop ba rem, ka sawa sngewieit, ka pynum dohnud mawsiang.

Ka bang ka kyrteng Jisu,
Ha u nongpop ba rem ;
Ka sur sngewtynnad shisha,
Ha ka ruh nga la shem.

U Beverley Shea u long u khun jong uwei u Minister bad ka kmie jong u ka long kaba riewblei. Ka duwai ia U Blei ba Un pyndonkam ia u kum u atiar ha ka hima U Blei. U don ka ryndang kaba kordor. Ka la buh ha khmat jong u ia kane ka jingrwai ba kordor :

Kham bha ia nga ban iohi i'U Jisu,
Ban ia ka ksiar ne rupa ;
Kham bha ba ngan long u jong u,
Ban ia ki spah bym lah ñiew.

U Beverley Shea u shong man ka step, bad ka kti jong u ha ka Piano, ryngkat bad kane ka jingrwai. Haba u dang 22 snem karta u la trei kum u Clerk ha kawei ka Insurance Office, bad kumno re kumno. la dei ban ot noh ia ki tulop jong ki nongtrei ha kata ka Office. U Beverley Shea u la dei ban don hapdeng ki jingeh. Ka Radio Company kaba kamai spah lyngba ki nongrwai ba don ryndang, ka la tip ia u Beverley Shea ba ia ka tulop jong u la ot noh ha kata ka Insurance Company. Kumta u Director jong kane ka Radio Company u la tyrwa ia u ban leit trei noh ha kane ka Company u da kyrmen skhem ba u Beverley Shea un wan pdiang ia hane ka kam, namar

ym don samla kiba don ryndang kat u Beverley Shea. Kumta u la kyrmen ba un nym kyntait kat ia kane ka kabu ka ban pynioh spah ia u. U Director u la ap bad khmihlynti man ka sngi ban jubab na une u samla, hynrei um shym ioh. U Beverley Shea u don hapdeng ka jingialeh kaba jur la un pdiang ia kata ka kam ka ban wallam spah ia u, ne un bud ia U Jisu Khrist. Kumta hadien ka jingialeh kaba jur ka mynsiem jong u, u la ai kane ka jubab, "Em" "No." U Director u la lyngngoh ban ioh ia kane ka jubab. Kumta u la pynbeit ia lade ban leit rwai ha ka Radio-Ialap : u la leit bad u la rwai ia kane ka jingrwai kaba la ktah ia ka dohnud ki briew, bad ki briew ki la kylla kaba mut, bad ioh jingpynthymmai ia ki briew da ki phew hajar. Kane ka jingrwai ka la sawa haduh ki rud duriaw ka Pacific ha kaba ki shipai ki shong bad bun ki kylla kaba mut tang da kane ka jingrwai ba don bor bad phylla.

Shim por. Dem pyrkhat. Nga leit sha ki jingiaseng borabor. Nga pyndep ia ki jingdawa baroh ba ka Balang ka dawa, hynrei ngam ju iohsngew ne sngewthuh ei ei ia kata ka jingktah ka jingieit U Jisu, kat ban pynioh ha nga ia kata ka jingsngewkmen bad sngewieit wat tang katto katne, lada ym kat ban sngew kumba sngew kito ki lok kiba bun : Nga iohsngew bad nga rwai ruh,

Tang shibit, ioh ia ka mynsiem,
Ban ieit i'U Jisu Nongpynim ;
Kan kham sngewbang kan kham sngewbang,
Ia baroh lang ba nga la shem.

Balei ba ngam lah ban ioh ia kane ?

Uwei u samla u shong ban hikai ban tem ha ka Piano ha iingmane. U la pyrshang katno katno ruh um lah ban tem bad sei ia ki jingsngewtynnad na kane ka Piano. La jia ba uwei u briew u iaid nangta najan iingmane ; bad u la iohsngew ia uta u samla ba u tem, hynrei um nang satia ban tem. Kumta u la rung bad u la peit ia une u samla ba u ialeh shitom, hynrei um nang satia.

La ong une u briew, "Phin sngewbha ai ha nga ban tem." Uta u samla um sngap satia, bad kumta u la iai pan. Hadien kata u la ai. U tang shu ktah la win ka ïingmane baroh kawei. Ka la pynmih ia ki jingsawa ba sngewthiang, katba la sngewlyngngoh ki para marjan baroh. La dum buit uta u samla. Kumta u la kylli uta u samla, "Phi long uei ? "Nga long u Mendelson." Pleng u stad jingrwai bad jingtem du !

Ka jingiakren U Jisu bad u Simon shaphang u briew uba kitram, "Namarkata to ong, uno na kita u ban kham ieit tam ia u ? U Simon u la ong, uta nga mut uba la ioh map ei ia kaba kham bun. U te u la ong, me la bishar kaba dei." Ai ia lade ha ki kti U Jisu, Un ktah ia ka tynrai jong ka jingshemmynsiem ia ka jingmap. Phin sa iohi ia kaba kordor bad khraw katno ka long ka jingiap bad jingshahshitom jong U Jisu. Hangta phin sa nang ban sngewieit ia U Jisu.

Ah jingieit kat ki duriaw,
Ei ba lah ban klet ia kane ;
Jingkmen ruh kaba kyrsoi,
Na kaba shem jingmap.

Kan sa kylla thiang ka kyrteng Jisu ha phi u nongpop uba rem. Phin sa sei ia ki sur bathiang ia u Lum Kalbari.

Nga kynmaw ia iwei i tymmen ba riewblei ha ka Synod ha Laitumkhrah, ba haba tang shu poi ha hata ka jingrwai "Pynpaw i'U Jisu Khrist," i la sngewkmen da khynñiuh bad i sdang kum ban kner ia la ki kti shajrong kumba i iohi ia U Jisu . Kane baroh ka pynpaw ba U Jisu U la shong dap ha ka dohnud jong i, katba ka mynsiem jong i ka pluh bad rhem haba tang shu lap ia ka kyrteng Jisu.

Lada ngi baroh ngi la ioh ia kata ka mynsiem ba dap da U Jisu Khrist ngin jyn da la khynñiuh da ka jingkmen bad ka jingiaroh ia U Jisu kan sawa [illegible] haduh ba ki mawsiang [illegible] hi kin khynñiuh. Ka [illegible] ka dak [illegible] ka jingispher hapdeng jong ngi u paidbah [illegible] ita i tymmen

ha kata ka khyllipmat. "Nga da kwah eh, ba phan long kaba khriat ne kaba shit, hynrei namar ba pha shu long kaba syaid"—ka ktien kaba shyrkhei ka sdien halor ka khlieh jong ngi—"Ngan sa prie noh ia pha." "Lymda kha pat ia u briew um lah ban iohi ia ka hima U Blei." "Ia kaba la kha na ka jong ka doh, ka long doh, bad ia kaba la kha na ka jong U Mynsiem ka long mynsiem" Wat sngewkyndit te ba nga ong ha phi, "Ba ka dei ban kha pat ia phi."

U long ka Lynti bad ka Jingpeit shaiñ jong ngi ia U sha U Blei—Ha ka jingleit jong ngi ban iashem bad U Blei marwei, ngi leit hajan jong U da U Jisu Khrist.

Da Me. Ah Trai, ngi wan sh'U Blei,
Jingim, Lynti, Shisha
Me ba ju brai ban duwai hi,
Hikai kumjuh ia ngi.

"Nga uba long kata ka Lynti, bad ka Jingshisha, bad ka jingim de, ym don uba wan ha U Kpa hynrei tang da nga. Te kaei kaei ruh ba phin pan ha ka kyrteng jong nga, ia kata ngan leh, ba yn ioh pyndonburom ia U Kpa ha U Khun. Lada phin pan ia kaei kaei ruh na nga ha ka kyrteng jong nga, ia kata nganleh keiñ namar haduh mynta phim shym la pan ei ei ha ka kyrteng jong nga" (Ioan. 14 : 13-14).

U George Muller u nongduwai uba donbor, u ai san tylli ki bor ba rieh ha ka jingduwai. Kawei na kine ka long kane,—entire dependence upon the merits and mediation of the Lord Jesus Christ as the only ground of any claim for the blessing (ka jingshaniah lut ha ka hok dawa bad ka jingiasaid kajang jong U Trai Jisu Khrist, kaba long tang kata hi ka nongrim ia kano kano ka jingkyrkhu ha ngi dawa) Uba jai imti ia ka ban iasaid na ka bynta la ki briew ha la U Kpa Uba U hi U iohi markhmat, bad Uba ka bor ba mariaryngkat bad U Blei.

· Ha ka jingiasylnok Blei bashisha, u briew um ju nang ne sngewhun khlem da peit sha U Jisu Khrist, bad iohi ia kumba la pynpaw janai ha ka Ktien U Blei ; bad dei ha

ka jaka kaba kum kane, ba u briew u iohsngew ia ka bor ne jingpasiaw ba jar jar ha ka mynsiem jong u kaba pynsngewhun ia u ban shong hajan U Jisu. Dei hangne ba u nang ban ialeh kumba u Jakob u ialeh bad u Briew ha Peniel—da kaba iohi ia u Briew bad U Blei. Don ka bor ba im bad ba phylla kaba wan tuid na khet jingisnei U Jisu Khrist, haba u iohi ba u briew u iaipeit shaiñ sha U. Ngin ioh dih na ka um bad bam na ka mana ba im, katba ki khmat ka jingngeit jong ngi ki iai peit shaiñ sha U Jisu Khrist—u Person Baim.

Jingpyrkhat hi ia Me Jisu,
Mynsiem jong nga ka bang ;
Ban i ka khmat jong Me kham thiang,
Bad ban shong ruh hajan.

U Jisu hi U la ai ka rukom haba U duwai bad iasyllok bad U Kpa, U da khmied sha bneng, sha U Blei Uba U hi U iohi markhmat "Haba u la khmied sha bneng u la nguh bad u la kdiah" (Math. 14 : 14, Mk. 7 : 34, Lk. 9 : 16).

U Spurgeon u ong kumne shaphang la ka jingkylla kaba mut jong u kaba la pynjia da ka ktien "Peit." "Dei haba nga la leit sngap ia ka jingiathuhkhana uwei u Minister ha kawei ka Methodist Chapel ; uba la iathuhkhana kumne. "Peit sha nga bad to long ba la pynim, kiba kut jong ka pyrthei baroh" (Isa. 45 : 21).

"U nongiathuhkhana u la peit sha nga, kumba u ithuh ia ka jingmut jong nga ; bad u la ong, 'Phin nym mih nangne, lymda phi la peit sha U Jisu Khrist.' Te u la rah ia la ki kti, bad u la pyrta jam, 'Peit, Peit, Peit,' dei tang da kaba 'peit.' Kumta hi nga la iohi ia ka lynti ka jingpynim. Nga la sngewkmen ka hym lah ong shuh, Ngam tip shuh u ong aiu. La bat ia nga tang da kata kawei ka jingpyrkhat. Ka long kumba haba la kyntiew ia u Sein rnong ba haba ki tang shu 'peit la pynkhlain ia ki. Nga la pyrshang ban leh shibun kiei kiei hynrew haba nga da iohsngew ia kane ka ktien 'peit' Oh katno ka long ka ktien kaba phylla bad donbor ha nga, kumba nga la peit bad iai peit kat haduh ba ki khmat jong nga ki la

kumba peit seh. bad ha bneng ngan iai peit ha ka jingkmen ka bym lah ong." Pyrkhat ia kine ki ktien jong u briew uba phylla bad don bor ha ka Hima U Blei. U Charles Spurgeon um shym iehnoh kaba peit shaiñ sha U Jisu, naduh ba u la shem ia kano ka bor ba phylla ka ktien "Peit sha U Jisu."

U Jisu kum U Nongbishar—U Jisu Um long tang U Nongpynim, hynrei U long ruh U Nongbishar ia kiba im bad kiba iap. Namar U Kpa Um bishar iano iano, hynrei U aiti ha U Khun ia ka ban bishar namar ba U long U Khun u briew. "Ha kata ka Akher ka sngi, ynda U Blei Un bishar kut ia kiei kiei kiba rieh jong ki briew da U Jisu Khrist katba kum ka Gospel jong nga" (Rom 2 : 16).

Ka jingshong bishar U Khrist ka long kaba shisha, ha kaba baroh ngi dei ban mih paw. Hangta yn sa pynpaw, hangta yn sa iohi ia ngi kumba ngi long ; hangta ia kiba rieh jong ka dohnud bad jong ka jingmut baroh jong ngi, bad ia ki pop ba la buhrieh da ki kti ba sian u briew, yn sa thadrong ha kaba paw. To ngin kynmaw, shisien ka sngi ngin ieng ha khmat jong U, Uba ki khmat jong U ki long kum ka ding ba meh.

Kata ka jingpeit ka khmat ba thaba kum ka ding, ka lah ban iohi bad thad ia kiei kiei kiba ngi la buhrieh na kiwei pat. Ka jingieit ia ka jingiaroh, ka jingarsap, ka jingpyrshang ban paw kum kiba riewblei ha khmat ki briew. Ka jingpyrshang bad ka jingtrei jong ngi ia ka ban pynsngewbha ia ki briew. Ka jingsngewsuk ha ka jingshakri ba dep rukom, khlem ka mynsiem bad naduh ka dohnud. Ka jingklet ia ka jingduwai barieh jong ngi, ia kaba ki briew kim lah ban iohi. Ia kine baroh kiba rieh yn sa pynpaw. To ai ba ngin im ki briew kiba sngewthuh, ba ka khmat U Trai ka long halor jong ngi. To ai ba ngin ialeh ban pynsngewbha ia U Trai. To ai ba ngin len ialade bad ai ha U ia ka jaka kaba suk tam ba Un shong, khnang ban nym pynlehraiñ ia ngi ha kata ka Sngi Bakhraw jong U. Ah ban da ka jingshisha ka jingbishar U Khrist kan bat ia ka dohnud jong ngi. U

riewngeit u don ka hok ban kmen, namar ba ia ki pop jong u la map, hynrei u dei ban kynmaw biang biang ba u dei ban mih paw ha khmat jong U na Uba ngim lah ban buhrieh ia kiei kiei kiba rieh tam jong ka dohnud jong ngi, bad Uba ka jingbishar jong U ka long da ka bor U Blei.

Don kiba tharai ba kaba im ka long tang mynta, bad ha ka jingiap kiei kiei baroh ki la duh bad jah noh. Namarkata ki ong "bam dih, leh kmen, leh sngewbha mynta namar lashai ngin iap noh"—Kane ka mut ba la dep baroh phar ha ka jingiap. Hynrei kam long kumta, "la buh ia u briew ban iap tang shisien bad hadien kane kan wan ka jingbishar."

Ladon uwei u samla uba la itynnad bad idon burom shibun ia ka kam shipai. U peit ia ka riam ka beit ba itynnad shi rukom, kaba u riew paidbah um lah ban ioh lane shah ban riam kum u shipai. La ka talwar ba kieng lyngba ka syngkai, bad ki panpoh snieh ba pun pyngkiang ia ka met. La ka tupia kynjreng ba i dom bad i khaiñ. La khluid ka dohnud u samla. "Lashai ngan leit ai kyrteng noh ialade, lehse da ka jinglehminot ngan ioh kiew sha ki kyrdan ba heh."

La pdiang ia u sha ka kam. La buh ia ka sngi ba un leit ban sdang noh. La sngewtynnad bad sngewphuh-mat ba la pdiang ia u. La kyndeh ka jingmut, la tied u klongsnam da ka jingsngewkmen ba u la ioh ia ka kam kaba u lang nud. Hynrei ha ka miet shuwa ba un leit sdang ia ka kam kum la lashai, uba pli um iohthiah shuh baroh shimiet, u shu shong baroh shimiet, la mat tder ki khmat bym iohthiah. La tyrkhong ka khmat, bym sngewkwah shuh ban syrpai umphniang ia la ka khmat. La dum ka jingmut, la thangiong ka khmat katba la pynkyndit ia u briew kiba iohi ia ka khmat jong u dangstep. Balei? Pleng ka wan ka jingsawa ba donbor hapoh ka mysiem jong u, kaba u la tip bad ju iohsngew borsbor, hynrei um ju [illegible] jingmut ei ei—"La buh ia u briew ban iap tang shisien, bad hadien kata kan wan ka jingbishar." Um khuslai ia ka jingiap, hynrei kaba u khuslai bym iohthiah haduh [illegible]

dei ka jingsheptieng bad sngewshyrkhei ia ka jingbishar ba khatduh, Um banse, u dei ban leit sdang ia ka kam. Haba u la mih ha madan, tang shu peit u General, u ithuh ia ka khmat ba sngewsih jong u. "Balei ba ka khmat jong me ka pynpaw ba me sheptieng ?" la kylli u General. "Ngam sheptieng ei ei ia ka jingiap, hynrei kaba nga sheptieng ka long ba hadien ka jingiap kan wan sa ka jingbishar," la jubab une u samla.

Ka jingshisha jong ka jingbishar U Khrist, ka long ba la paw ha ka dohnud u briew. Hynrei don ruh ki briew kiba pynmyllen ia kane ka jingshisha na ka dohnud jong ki, hynrei ka jingshisha jong ka kan bthei lada ha kaba shai ne ha ka syrngiew ba dum byrngut byrnget lypa ha kane ka pyrthei.

Kawei ka kynthei German na ka jaid Syiem ka la pynpaw ba kam ngeit satia ba don ka jingmihpat kiba iap bad ka Sngi Bishar ba khatduh. Ka la batai kumne hadien bad ka la sngewthuh ba ka la janiap, Ka la huhum ba ia ka jingtep jong ka dei ban tap da ki mawshamok ba la shtah bha bad dei ban pyndait bha da ki nar pynbat uwei ia uwei u maw tap. Dei ban pynskhem bha ia ka jingtep haduh katta, bad halor jong ka jingtep yn thoh ia kine ki ktien, "This burial place was purchased to all eternity, must never be opened"—(Ia kane ka jaka tep la thied shaduh bymjukut, ym bit shuh ban plie ia ka). Hynrei kaba phylla ka long kane, ba uwei u symbai jong u dieng (beach wood) u la ioh rung hapoh ka jingtep bad u la suh thied jylliew bad khlaiñ bor hapoh ka khyndew bad u la kyan ban sei ia lade shabar. U dieng u la nangsan nangsan bad khlaiñ bor, kat haduh ba kata ka jingtep bad kita ki mawtap ba la pyndait bad pynbat da ki nar ia ki para mawtap, ki la pra bad dkut baroh phar, bad kata ka jingtep ka la kad bad pra baroh. Ki briew kiba wan ban peitkai ia kata ka jingtep kaba iakop ia ka bneng bad ia ka sngi bishar ba khatduh U Blei, ki la sngewthuh ba kane baroh ka long ban pynpaw ia ka bor U Blei halor kane ka briew. Kan sa mih paw ha ka Sngi Bishar U Khrist. Kan sa buhrieh ia la ka khmat na ka

jingitriem ka jingshongbishar U Khrist. Kan sa iam bad lynñiar haba la dier ka por. Wat sngewkyndit te, ba nga ong ha phi ba ka por kan jia ha kaba ia ki jingtep baroh yn plie bad ki met iap kin iamihpat, kiba hok sha ka jingim bymjukut bad kiba pop sha ka jingtim bymjukut. Ki jingjylliew jong ka duriaw kin nym long ka jaka shong.

Men bishar ia ki bynriew,
  Bad im bad iap kumjuh ;
Naduh ba kut ka pyrthei,
  Kin wan ka sngi khatduh ;
Ia Me ka jem ban isnei,
  Ia nga ka jingmap ei ;
Bun hajar sien kham myntoi,
  Ia baroh ka pyrthei.

———

KA JINGIATHUHKHANA II.

Ioannis 3 : 16.

La iathuhkhana ha ka Presbytery Jubilee Khaw Kham, Mawphlang Presbytery ha Mawthawpdah April 1958.

Naba U Blei u la ieit katta katta ia ka pyrthei, katba u la aiti noh ia la U Khun ba la kha marwei, ba uei uei ruh uba ngeit ha u un nym jot shuh, hynrei un ioh ka jingim bymjukut.

Ia kane ka dkhot ngi kham kiar bunsien, hynrei la ngi kiar katno katno, ym don u nongiathuhkhana uba lah ban buhrieh khlem da kren shaphang kane ka jingshisha ba la pynpaw ha kane ka dkhot—Ka jingieit bah U Blei ba la pynpaw janai ha ka jingiap U Jisu Khrist.

U D. L. Moody u iathuh shaphang uwei u nongiathuhkhana, ia uba u la khot ban wan ialap ha Chicago, kyrteng u Moorhouse. Une u nongiathuhkhana u la shim

ia kane ka dkhot haduh artaiew lynter bad baroh kaba u kren ka long thymmai baroh shilynter. Ka don ka bor ba phylla ha kane ka dkhot kaba khraw. Ka diengphna kaba pynpaw ia ka jingieit bah U Blei bymlah ït shuh ; ka long ruh ka diengphna kaba pynpaw ia ka jingkhuid U Blei, bad kaba pynpaw ruh ia ka jingshyrkhei ka pop.

La pynim ia kiba bun ki nongpop tang da kaba ki iohsngew lane pule ia kane ka dkhot ba phylla bad ba donbor.

Katto katne snem ba la lah u Principal jong kawei ka English Mission College ha Cairo, Egypt, u la iohpdiang ia kawei ka shithi na uwei u nong-Japan uba long Buddhist ha kane ka nongbah. Ki khun jong u ki leit skul borabor. U kylli kumne ha kata ka shithi : "Uei uta u Ioannis lai khadhynriew, namar ki khun jong nga ki shu iathuh ia uta ?" U Principal u la jubab ia u ba 'U Ioannis lai khadhynriew" ym dei u briew, hynrei ka dkhot na ka kitab. Kumta u la iohpdiang pat ka shithi na une u briew, "Phin sngewbha ban phah ia nga ia kata ka kot." U Principal u la phah ia ka Gospel u Ioannis. Hadien katto katne por u Principal u la ioh khubor ba u kpa bad ka ïing baroh kawei ki la long Khristan.

Ka Bor Ka Khubor Babha Shaphang Ka Jingieit U Blei—Kane ka khubor ka la iaid la jan dap arhajar snem. Te ka la dei ban long kaba rim eh, kaei kaei kaba rim te ka dei ban kylla blad bad sngewngiah ban sngap, bad ym sngewbang shuh ruh ban kren shaphang jong ka. Hynrei kane ka khubor la ka rim, ka dang thymmai bad sngewtynnad ban sngap bad sngewbang ha ka shyntur jong ki nongialap. Ka dang sngewtynnad sngewthiang, ka da sawa donbor ha ki shkor bad ka dohnud jong u nongpop uba jot bad uba rem. Ka nangbang ha ka dohnud jong kiba ngeit, khamtam ha kito kiba la ioh mad da lade ia kata ka bor jingieit U Blei kaba trei pynthymmai bad pynskhem ia kata ka jingkyrmen ia ka burom U Blei, namar dei hangne ba uba ngeit u ioh ia ka nongrim ban iai khmih kyrmen kmang ia ka burom U Blei.

Ka bang bad thymmai, namar ka long kum ka umpohliew na kaba kyrsoi ka um bam Ka long kum ka umphniang kyllan kaba na Gilead ia uba la mynsaw. Ka long ka nongbah Hebron ia u nongpyniap briew. Ka long u kpu ia kiba thngan. Ka long ka bor ban kyntiew ia uba la kyllon ha ka ktieh ahor ka jingbymkyrmen. Ka pynkmen ia kiba la noh mynsiem Ka pynshai ia ka jingmut. Ka pynkhie im ia uba iap. Ka tur shaduh ka dohnud u briew ba la banbeiñ da ka pop. Ka pynshlur ia ka mynsiem ba sngewmarwei bad ba la iehnoh beiñ. Ka knieh kynthet ia u nongpop kum na ka ding. Ka long kum u bakhor bthei ban pynpait ia ki mawsiang Salem bymman. Ka pyndam ia ka pop bad ai jingkyrmen ia u nongpop uba rem bad uba jot.

Kaba sngewtynnad ban pyrkhat ba ka ding ka jingieit U Blei ha bneng kam ju lip, hynrei ka rhem bad ka klang lynter ha bneng, "U Kpa jong nga u trei haduh mynta nga ruh ngan trei."

Lada kane ka la lip, phin nym iohi shuh ia ka bor jingieit U Blei ba kan paw ha kane ka pyrthei. Kane ka bor jingieit U Blei kam sahkut, lane rhem ne shu khih tang ha bneng hi, hynrei ka la wan hiar sha ka pyrthei. Kumta la iohi kumno ba kane ka bor ba phylla ka jingieit bah U Blei ba la pynpaw janai ha ka jingiap U Jisu Khrist, ka trei phylla ha ka dohnud ki briew ha kane ka pyrthei.

Ka long ding b'la meh ha bneng,
Ka la hiar sha ka pyrthei ;
Ding ban thang ka pop ka dohnud,
Haduh ban da lut kan trei ;
Kam lip junom,
Katba sah U Blei kan neh.

La ong kumne shaphang u Charles Darwin, ba haba shisien u la leit sha Patagonia, bad haba u la iohi ia ka jinglong ba poh ha ka kyrdan jinglong briew, u ong haduh katne, ba yn nym don kano kano ka bor ha ka khyndew kaba lah ban kyntiew ia kine ki briew na kane ka jinglong ha ka kyrdan ban iaryngkat bad ki briew kiba shai jong ka pyrthei. Haba u Charles Darwin u la wan phai noh na

Patagonia, uwei u nongialap ia ka Gospel u la leit sha kane ka jaka ba shu i kynjah, bad hangta u la ialap ia ka kyrteng U Jisu Khrist hapdeng ki Patagonians, bad u la ialam ia ki ban shem ia ka jingkmen kaba mih na kaba ki shem ia ka jingieit bah U Blei bad ka jingsuk na kaba ki shem ia ka jingmap ei U Blei ia ki pop jong ki.

Ki la kylla thymmai nadong shadong. Ki la im ka jingim ba thymmai. Ki la jia long ki jingthaw ba thymmai ha U Jisu Khrist.

Haba u Charles Darwin u la leit peit biang sa shisien ia kine ki briew ha kane ka jaka, u la lyngngoh ngaiñ. Ka kambah kaba U Blei U la leh ka la pyndumbuit ia u riewstad uba kum u Charles Darwin. Sngap! aiu u Charles Darwin u kren haba u la iohi katne: "Lada uno uno u nongleit jingleit u kum paitlieng, bad u leit hap kyntait ha kano kano ka rud duriaw ba um ju tip, bad haba u leit lap ia kum kine ki briew, ai un duwai jur ba ka jinghikai u Missionary kan ioh poi haduh hangta. Ka jinghikai jong u Missionary ka long kum ka jadu ha ka kti u nongai jadu."

U Missionary u hikai aiu? U hikai beit tang ia ka jingieit U Blei, ba la pynpaw ha ka diengphna U Jisu Khrist.

Shisien ha kawei ka Sngi U Blei janmiet, la don ka jingiaseng ha Iingmane. La sdang ia ka jingiaseng da ka jingrwai. Kim tip aiu ba kata ka jingrwai ka la trei. Dei hamar kane ka por ba don uwei u buaid, u da iaid ha surok kaba biang ia artylli ki hati, hynrei tang ia u marwei kam biang satia. Ka khlieh bad ka met ki win shane bad shatai kum ka kliar u khah haba beh ka lyer. Ki kjat ba iatyngkhuh ki pruid sa tang ia ki "W" suda ha surok. Kumno re kumno haba u iohsngew ia kane ka jingrwai ha Iingmane, na kaba u pruid "W" u sangeh dheng. Kaei kata? Shano kumta? Kumba don ka bor nangno re nangno, kaba la pyniaid ia u shapoh ka Iingmane.

Beit u tur shata ba don ka jingsawa ka jingrwai bad ka Organ. Hapdeng u paidbah uba kat uta, um sngewlehraiñ ia lade, lane iohi ia lade uba kumno u long. La iaid shen shen kum ban kyllon, u poi tiap hajan ka pulpit, u

shong bhek. Ani ! utai tyrphut u ñiuhkhlieh ba jrong ba la tap ia ka khmat baroh, katba ka tupia kam lah da satia ia u, bad la ki jaiñ ba la jot rai-tai. Ka shyntur shu jawdud bad jhieh lynter : u briew ba iphylla, kumba rung u bula, ym lah khlem da iapeit sa tang ia une u buaid. Leit lah hangno khlem i samrkhie ia kum kane ka jingiohi.

U minister um pat lap ba sdang ban iathuhkhana, utai u la kyllon samthiah ngai lyngai, u da kynsnok pynhiar mynsiem khrek shi khrek, haduh ba ia ka ktien bad ia ka jingsawa jong u minister ym iohsngew shuh, sa tang ia ka jingsawa une u buaid.

Uwei na ki officer jong ka Balang u la ieng joit, ban ring bad pynmih noh ia u shabar. Hynrei u minister pat u ong, "Iehnoh ia u, ai un sah. Um shym pynthut ei ei ia nga. Lada u pynthut ia phi, to iaishah. Nga kyrmen ba un iohsngew ei ei katto katne ki ktien shuwa ba un leit noh, ki ban ialam ia u ban ioh ia ka jingim ba thymmai."

Une u briew um pat tipbriew ei ei ruh em, dei ban don kano re kano ka bor kaba la wallam ia u hangne, ia kaba ngim lah ban iohi. "Nga ngeit U Blei U la phah ia u hangne." Hapdeng ba u dang iohthiah lyngngai, ka jingriew jong ka Organ bad ka jingrwai jong ka Choir ki la pynkyndit thred ia u, u da khie joit kumba kyndit syrngiew khlem nangkren, u shu peit lyngngoh peit seh ki khmat "Hangno kumne ? Kiei kine ? Ka dei ka jingrwai barim ba ki rwai. "Ko Mawsiang na mynhyndai." Dei ka jingrwai ba ka kmie ba riewblei ka ju rwai, haba u pat u la long kum u khun sarong awria. Hangta u la shong, bad u la tap ia la ka khmat, u la kynmaw ia ka jingrwai ba ka kmie jong u ka ju rwai, bad katno ka ka la duwai pait dohnud na ka bynta une u khun jong ka. Hangta u la iam pait dohnud. Hangta u la iohsngew ia ka jingduwai kaba ong ba baroh ki dei ban kylla kaba mut bad ban pdiang ia U Nongpynim, khnang ba uwei uwei baroh uba pdiang, un ioh kaba map ia ki pop jong u bad un shem ruh ia ka jingsuk U Blei ha ka dohnud jong u.

Ha kawei pat ka jingiaseng Sngi U Blei, u la wan, u da pyrshang ban leh kham itynnad ia lade. Bad kumta ha kawei pat ka jingiaseng duwai, u la ieng joit bad u la phla ba u la shem ia U Nongpynim U Jisu Khrist Uba U Trai.

Hadien kata une u la long u Khristan uba itynnad, bad u la man long u Tymmen Basan ba shitrhem shibun ha kata ka Balang ; katba u Pastor jong kata ka Balang u ong kumne shaphang jong u, "ngam shym shem wat uwei ha ka Balang uba shitrhem bad uba la ieit bad im ban leh ba bha kum une."

Ngi iarwai ia ka jingrwai :

Na ri lum thah ka Greenland,
Naduh ri India ngi,
... ...
Na ki dewlang ri Lyngam,
Naduh ki wah barim
Ki duwai lem "to ialam"
Na jingiap sha jingim.

Pyrkhat ia u nongpynkylla Khasi ia kane ka jingrwai, ba u pyniaryngkat ia ka ri lyngam bad kito ki dewlynnong ba bam dohbriew. Lehse une u nongpynkylla Khasi ia kane ka jingrwai ha ka aiom jong u, u tip ba don ka jingrunar, ka jingdum ba rben kat ban lah ban tba, ka jingbymtip Blei, ka jinglong riewkhlaw, kaba kat kata ha ri Lyngam, kaba haduh ki para jait bynriew ha ri Khasi-Jaintia ki la ñiew bad sngew ia ki haduh katta. Ka kyrteng Lyngam hi ka sawa sngewtieng bad sngewriewkhlaw. Ka ju rung ha ki shkor ki kynthei khynnah kaba pynsngewtieng bad pynkiuh ia ki bunsien. Ka ri ha kaba ka Liengmynsaw, bad ka Kitbru ka pah ; ha kaba ki ren ki kyndit bad ki thap kynrup ia ki briew, ha kaba ki hati khlaw ki iaid kynhun, ki da khun bad kdiah noh ia ki dieng ki siej ban pynlymphiah kai ia ki khah ki sder, ki da pyntyllun ia ki maw, ki dieng katba wit ha ki kjat jong ki, ban pynmadan noh ia ki khlaw ki btap ka ri Lyngam.

Khmih mynta, kumno ba U Blei U la pyntrei haba "ka por jong u ka la jia" ba ia ka khubor ba bha jong ka jingieit U Blei, yn ialap bad pynsngew noh ha ki shkor ki Lyngam. Ba phi kum ka Prebytery Mawphlang phi la iohsngew ia kane ka jingkhot ba jur U Blei ia phi ban tur ia ki raieh raidam jong ka ri Lyngam. Phi la iohi aiu ba ka dei ban leh bad phi la leh ruh, ha kaba ai ia ka jingim U Blei ha ri Lyngam. Phi la iohsngew bad shahshkor ruh:

Ki duwai lem "to ialam"
Na jingiap sha jingim.

Mynta ngi la iohpdiang ia ka jingpynim ba aiei jong U Jisu Khrist. Ka bor jong ka kan nym sangeh, kum ka ding halor ki madan phlang kan jliah lut ia ka ri Lyngam.

Ka ri Lyngam ka la pynmih Tymmenbasan, nga la peit ia ka khmat jong u haba thung ia u hynnin. Toi ha ka sngi ordination kum kata, u la dei ban pyrthuh bud ha ka riam ba pher. Hynrei u wan kumba u long. Um shym pyrthuh bud ei ei ha ka riam, u pynpaw ia la ka jingsngur bad jingsngewrit, "Kumba nga long Ah Trai ba bha, nga wan sha Me."

Dei ha ka dohnud kaba kum kata ba U Jisu Un ioh ka jaka kaba suk ban shong. Nga kyrmen ba un long u atiar ba kordor, bad U Blei Un isynei ia la ka kam hangto, ban sei ia *ki briew kiba duwai ia U Blei.* Kiba kum kine keiñ kin long ki mawdong ba khlaiñ ia ka Balang hangto.

Lano Ka Jingialap Ia Kane Ka Khubor "Ka Jingieit U Blei" Kan Sangeh—Ngim tip lano kan sangeh, hynrei, kaba dei ia ngi ka long "Ngin trei, tad ynda Jisu un wan, ngin trei." Katba dang ong, "Kane ka long ka ia ba diang hun," "Kane ka long ka sngi ka jingpynim."

Katno kaba itynnad bad sngewtynnad ban tip bad iohi, ba ka jingsawa jingput Gospel ka sawa na kut sha kut. Katno kaba sngewtngen ban tip, ba ha ka jaka jong ka jingdum, kaba don sawdong ia ngi, ba ka sharak ka Gospel ka shat la ka jingtynshaiñ ba ai jingim. U Kpu

jong ka jingim ia uba la iai tyrwa, la shu iai tyrwa khlem sangeh ha kita kiba duk bad ba thngan, ha kiba pop. U da rung ha ki phyllaw jong ki nongpyniap briew, ha kiba bam doh briew, ha ki pata kiad. U da rung ha ki iingbyndi, u da pyrta wat haba u briew u ieng ha ka diengphasi. Halor ki kynroh ba jrong ne halor ki madan la iohsngew ia ka jingpyrta : "Kaw ! jar uba sliang to wan sha ki um ban dih. Don ka dud bad ka ngap kaba khlem dor bad khlem sbai."

Kumta ngi iohi shynrang bad kynthoi, khynnah ne samla, la ha kano kano ka kyrdan jingtip ba ki im, la duk ne thngan ki da kit bad shah ia ki jingkit ba bun jait bad kiba eh ha ki jingim jong ki.

La katta ruh ki ia rung sha kane ka khyrdop ka jingpynim, bad haba ki la ioh rung, kim lah sngap jar khlem da iaroh bad pyrta jam ha kiwoi pat ia kane ka jingpynim ba ki la ioh.

Ngim dei ban man thait ne blad noh tang namar ba ngim iohi shen shen ia u soh jong ka jingkylla kaba mut ki briew. Bunsien la pynalhia bad pynngiah ia ngi haba ngim iohi ba ki briew kin shahshkor ia ka jingialap jong ngi ia ka Gospel. Lehse ngi sngew ba ngim nang ban ialap. Ngi sngewsheptieng ia ka ban ialap. Hynrei kaba dei ia ngi ban sheptieng ka long ba ioh ba ngim don jingthrang ia ka bor U Mynsiem ban pynkup halor jong ngi.

Nga ruh nga la ju sngewnoh mynsiem haba ngam lah ban iohi ha shen ia ka jingkylla kaba mut ki briew haba la ialap ha ki. Hapdeng jong ka jingsngewnoh mynsiem bad sngew kum ban tlor bad noh kyriap ki kti, nga la dei ban rwai dum jingmut :

Ah ngan shu leit thylli kumno ?
Ban iashem bad U Nongpynim,
Khlem ioh khring kawei ka mynsiem,
Ban ioh lait na ka jingtim

Hapdeng kaba kum kane, nga la lap pule ia kine ki jingjia artylli kiba la iarap bad pynshait bor pat ia nga.

Ha kawei ka por, U Mynsiem Bakhuid U la kren ia uwei u samla ha America ban leit ialap ia ka Gospel. Hynrei une u samla u ai daw ba um long uba bit ia kane ka kam. Sa shisien pat ka wan ka jingkren kaba jur ba u dei ban leit ialap. Kumta u la duwai ban ioh jingshai, shano un leit ialap ? La pynshai ia u ba u dei ban leit ialap ha khlaw jong ka ri America, ha kaba shong ki nongotdieng. Kumta une u samla u la leit ban ialap hangta.

Bad haba u la leit ha kata ka jaka, um shem briew satia, u shem tang ki ïing ba suda shibun hangta, la kum ka shnong hi, sah sa tang ki miej bad ki shuki ba suda hangta. Ki briew ki la leit sha la ki jingtrei jong ki, ki la ngam sha jngai bah jong ki khlaw ha rben.

Hangta u la pyrkhat kumno un leh ? Ka jingkyntu ka long ba u dei ban ialap. Kumta khlem iohi briew uwei ruh, u la ieng ban ialap ha kita ki ïing, miej bad shuki ba suda. U da pyrta jam ha ka sur ba syiang bad ba donbor. Um tip ba don uwei u briew uba la mareh sha ïing namar ba u klet ia u shabi. Bad une u briew u iohsngew ia ka jingsawa kaba donbor, kaba pynlong ia u ban mareh stet kat ban poi sha ïing. Te u la iohsngew ka jingpyrta pynban shaphang ka jingkylla kaba mut "Ba uno uno uba ngeit ha u, un nym jot shuh hynrei un ioh ka jingim bymjukut."

Uno u briew u la shong khop sha lyndet ïing, u da buhrieh ia lade bad sngap ia kaba u kren, kata ka jingkren ka la ktah bad pynum ia ka dohnud jong une u briew shata sha lyndet ka ïing, u la shlei ki ummat ba la kyrsoi na ka jingsngewkynduh shaphang ia lade kum u nongpop.

Une u nongialap u la leit noh bran bran haba la dep ka jingialap ba u la ialap halor ki miej bad shuki. Une u briew pat u la kylla kaba mut haba rieh hangta ha khmat U Blei hi. U la mih ban ialap ia ka Gospel, bad u la ioh ban pynkylla kaba mut sa 12 ngut pat kiwei kiba la ieng bad kloi ia ka ban ialap ia ka Gospel.

Ha kawei ka sngi une u briew u la iakynduh ia u nongïalap ha kawei ka surok, bad u la iakren bad u.

Te u la phla hangta ia kata ka por bad jingjia baroh haba u la wan ialap ha kita ki ling ba suda bad khlem briew. U ong, "Dei ma nga uba la kylla kaba mut hangta hi bad nga la ialap ban ioh kiwei pat 12 ngut kiba la kloi ia ka ban ialap ia ka Gospel."

Kawei pat, nga la pule ha ka "Jingkyrsiew" kaba 12th June 1958 kaba iathuh shaphang kawei ka samla kynthei ba thung soh grape. Ka da sumar bha bad minot shibun eh ia une u soh grape. U la san, la jyrngam, u la pur bha bad pyiar bha ki tnat shane bad shatai halor ka kynroh. Hynrei kam iohi soh ei ei. Ha kawei ka sngi ka la peit sngewsih eh, haba ka la plied ia ki tnat shane bad shatai ban shem soh, hynrei ym iohi satia wat tang uwei u rynjup ha kano ma kano ka tnat. Mano ban nym sngewsih bad sngewdiaw, ban nym shem soh na u dieng ia uba hadien ba la sumar bha bad leh shitom.

Ha kane ka por don kawei ka para kynthei kaba ieng sha lyndet kata ka kynroh ka da peit sngewbha bad itynnad shibun ban iohi shatai sha lyndet ka kynroh ia ki rynjup soh grape kitei byllai halor ki tnat. Kane ka para kynthei ka la kylli ia ka, "Phi peit sngewsih aiu ? Phi wad aiu ? Phi khmih aiu ?" Ka ong, "Nga khmih ban iohi soh ha une u soh grape ba la pur halor ka kynroh, hynrei ngam iohi soh satia" La jubab kata ka para kynthei na sha lyndet ka kynroh. "Une keiñ u dap byllai tang da ki rynjup soh grape ba itynnad bad ba dap bha."

Pleng u tnat bah u la suh shatai sha lyndet ka kynroh, lyngba ki jingorpait ha ka kynroh bad ka kliar jong u ka mih bad ki tnat ba pait bad pyiar bha. Hangtai u dap tang ki rynjup soh grape suda.

Ka long kumjuh, ki jingtrei ba bha baroh, naduh kaba ai sha ka kam U Blei, kaba duwai, kaba ialap ia ka Gospel bad kaba sam ia ka ktien ka Jingpynim ha kiwei, ka jingisynei ia kiba duk. Kine baroh kin nym sep ei. Kin sei ia la u soh uba laiphew shah, hynriewphew shah, shispah shah sha lyndet ka jingiohi ki khmat jong ngi.

Ia ka jingjop jong ka la shem ha ki dong baroh jong ka pyrthei. Bad ia ka jingjop kaba kut jong ka yn sa iohi haba yn sa ialum lang ia u paid ba la siewspah jong U Trai da ka snam jong U, sawdong ia ka khet U Khun Langbrot haba kin mane bad iaroh ia U.

Symbai bha ba ngi bytep,
La ha dum ha shai kim sep,
Bad jingkmen kin ai khlem pep,
Katba ki sngi ki nangiaid.

Ka jingieit U Blei ba la pynpaw ha ka Diengphna U Jisu Khrist—Kaba don jingkular—"Uno uno uba ngeit ha u, un ym jot shuh hynrei un ioh ka jingim bymjukut." Ka diengphna U Jisu Khrist ha u Jiw ka long ka jingjynthut, ha u Greek ka jingbieit. Ia kiei kiei kiba kynja mynsiem ym lah ban bishar da kaba kynja doh, u Jiw bad u Greek ba kynja doh, ba la kha na ka jong ka doh ka long doh, kim lah ban bishar bad ĭt ia kiei kiei kiba jylliew jong U Mynsiem, naba da kaba kynja mynsiem ba bishar ia kiei kiei kiba kynja mynsiem.

Ka diengphna U Jisu Khrist ka long kaba shyrkhei bad kaba jah burom—ka long kaba poh, namar dei tang ki nongkam sniew ba ju sdien halor jong ka. Ka jingiap U Jisu bad ka diengphna jong u ki long kiba phylla, namar ka bor jong ka ka long kaba phylla bad kaba im. La jah burom ne shyrkhei katno katno, ne la khia katno katno, hynrei ka don ka bor ba phylla kaba bat ia u riewngeit. "Lada uno uno uba mon ban bud ia nga, un rah ia la ka diengphna bad un bud ia nga." "Uno uno uba mon ban ri pynim ia la ka mynsiem, un jah noh ia ka." "To shim ia ka Lyngkor jong nga ha phi, bad to hikai ruh na nga, naba nga uba lui lui bad uba rit ruh ha ka dohnud, te phin shem kaba jah thait ha ka mynsiem jong phi. Naba ka Lyngkor jong nga ka long kaba jem bad ka jingkit jong nga ka long kaba sting." U Jisu Um don ka buit phon ei ei. U kren shai shaphang ka diengphna ba ka long kaba eh khlem da kren da kino kino ki ktien pnah ne ktien pynroh ei ei, kat ban pynmaia ne pynkwah ia u briew ban bah ia ka.

Hynrei khmih ia ka bor jong ka diengphna ba jah burom, ka kylla long kaba donburom tam ha u riewngeit, namar ba U Jisu Khrist U Khun U Blei U kiew halor ka diengphna.

Khmih pat ha ka Gospel u Mathaios 11 : 25-30, "To wan ha nga phi baroh kiba thait bad ba khia ka jingkit, te ngan pynjem ia phi. To shim ia ka Lyngkor jong nga ha phi, to hikai ruh na nga ; naba nga uba lui lui bad uba rit ruh ha ka dohnud, te phin shem kaba jahthait ha ki mynsiem jong phi. Naba ka Lyngkor jong nga ka long kaba jem bad ka jingkit jong nga ka long kaba sting." Ka Lyngkor kam long kaba jem. Ka Lyngkor halor ka ryndang ki masi lur ka long kaba shitom shibun. Ym ju buh ia ka halor ka ryndang naduh dang step haduh ban da miet, namar lada leh haduh katta ki masi lur kin shitom bad kin iap noh tang khyndiat por.

Hynrei pyrkhat ia kine ki ktien U Jisu pat, "Ka Lyngkor jong nga ka long kaba jem bad ka jingkit jong nga ka long kaba sting."

Ka diengphna U Jisu la ka shitom bad khia, hynrei ka kylla long kaba suk bad ba sting, namar ha U Jisu hi U la bah lem ia ka, bad Um shym iehnoh ia ngi ba ngin bah marwei ia ka. "Haba ka lawarding ka rben shispah shah, ha khmih u ieng ha syndah la ki briew."

Ong u Nebukhadnessar : "Hato ym dei lai ngut ki briew ba la khum bad bred ia ki ha ka lawar ding ba rhem. Ha khmih nga iohi saw ngut ki briew kiba laitluid, kiba iaidkai hapdeng ka ding, kim don jingmynsaw ei ei ruh em ; te ka dur jong uba saw ka long kum U Khun ki Blei." (Daniel 3 : 24-25.)

Lada U Jisu Um shym la bah lem, kaba mut ruh ba U Jisu U ai bor bad jingkhlaiñ kaba biang, ngin nym lah ban bah satia ia ka. Ngin kyllon tang shu iohi ia ka na jngai.

Ia kawei ka khynnah kynthei, ki kmie ki kpa ba riewspah bad ba donburom ki la phah ia ka ban leit pule pyndep ia la ka jingpule ha College. Bad hangta ka dei ban pule ia ka Science, Art, bad ban hikai ban shad

bad kiwei kiwei de ki jingbikai jingstad. Ha kawei ka miet ka la leit sha ka Jingiaseng ha ïingmane, ha kaba don hangta ka Jingiaseng Revival, kaba la nangiaid ha ka Bor U Mynsiem Blei.

Kano ka khynnah kynthei hangta hi ka la ioh jingkynduh shaphang ka pop, bad ynda la wai ka Jingiaseng ka la pdiang ia U Jisu Khrist kum U Nongpynim jong ka. Ka la ai ia la ka dohnud ha U Jisu, ka la pyndem ia lade ha U, bad ka la kut jingmut ban pynkyntang noh ia la ka jingim ha kaba trei kum ka Missionary na ka bynta jong U.

Kumta ka la thoh sha la ïng ha u kpa, ban pyntip ia la ka jingkut jingmut kaba ka la don. Hangta u kpa u la bitar lep, bad u la thoh sha ka shisyndon u da ong kumne: "Ko khun to kiew noh da kawei ka Train, bad to wan noh sha shnong, khnang ba ngin ioh ban iakren hangne shaphang kane ka niam kaba bieit."

Kumta ka la kohnguh bad ka la leit phai sha la shnong. Haba u kpa u la iashem bad ka u la ong kumne: "Ngam shym la phah ia phi sha College ban ioh ia ka niam. Kata ka long kaba dei tang na ka bynta kiba duk bad kiba khleh bieit, bad ym dei na ka bvnta jong phi ka khun donburom donnam. Nga la phah ia phi sha College ban nang ban stad, khnang ban iapaw pyrthei, ynda hadien kata phin shongkurim, bad phin synshar ia la ka ïing ka sem. Phi dei ban pynduh noh ia kane ka jingpyrkhat na ka jingmut jong phi. Lada lashai mynstep phim lah ban leh ia kata, phi dei ban thep noh ia la ki tiar ki tar baroh ha ka suit case jong phi, bad mih noh na kane ka ïing. Ngam kwah ban don ki khleh bieit niam kum ma phi hangne hapoh ka ïing jong nga."

Ka jingiakren ka la kut, ka leit beit sha la ka kamra bad ka dohnud kaba khia, to ka la dem khop ban duwai ha khmat U Blei; ka mut kaei kaei kaba khraw ban iehnoh ia la ka ïing—kata ka mut ba dei ban duh noh ia ka jingieit ki kmie ki kpa, ka jingnang jingstad ba ka la ioh, ka spah bad ka burom ba ka la ju

don haba ka don ha la ka ïing Kumta ha ka jingduwai ba jur jong ka, ka la ialeh haduh mynstep, bad ha kawei ka step ka thep ia la ki tiar baroh ha ka suit case, sa tang ha ka dei ban mih noh na la ka ïing. ka la sdang jam sha ka jingkhang, kam shym iohi iano iano ruh ha kata ka por. ka la jam shuwa ha ka piano, bad hangta ka la buh ia la ki shynriahti. U Trai U la wallam ha ka ia kane ka jingrwai : Ka la tem bad rwai ia kane ryngkat bad ki ummat ba la shlei.

Jisus I my Cross have taken,
All to leave and follow Thee :
Destitute, despised, forsaken
Thou, from hence, my all shall be :
Perish every fond ambition,
All I've sought and hoped and known ;
Yet how rich is my condition,
God and Heaven are still my own.

(Jisu, nga la ka diengphna nga la bah,
Iehnoh baroh ngan bud ia Me :
La kyrduh, ibein, iehnoh bein
Naduh mynta Me long u jong nga :
La jah jingkwah sngewbha
Baroh ba nga la wad bad kyrmen ;
Pynban nga sngew dap kyrhai
U Blei bad ka bneng ki long ki jong nga.)

Kumta ka la ieng bad ki ummat ba la tuid ha ka khmat jong ka, ka phai la ka khmat sha ka jingkhang. Shuwa ba kan plie, u kpa jong ka u la jam sha khmat bran bran ; pleng u rieh hangtai ha lyndet ka pyrda ; u mawsiang Salem bymman ba eh dohnud, u sngap dngong ia ka jingrwai jong ka, bad ryngkat ka mynsiem ba um bad ba sngewkynduh u la ong, "Ap shuwa." Pleng hangtai ha lyndet ka pyrda, la peiba u sum ha ka dohnud jong u.

**"Me la duk ngak
Kita ki la jem la iam."**

'Ngam shym pyrkhat' u la ong ha U Jisu Khrist U mut haduh katta ha ka dohnud jong phi. Ngam shym tip ba phi la kloi ban iehnoh ia nga u kpa bad ia ka kmie. bad ia ka ïing bad ia ka spah ka burom kaba kat kane na ka bynta U Jisu Khrist Ko khun, to map ia nga, lehse nga la kum bakla. Lada kata ka jing'eit bakhraw bym lah It shuh, ka la bat katta ia ka dohnud jong phi, dei ban don ei ei ha ka. Ko khun to shong bad to iathuh ha nga, kumno ba nga ruh ngan long noh u Khristan."

Nga tip ba don bun kiba shah khang lad da ki kmie ki kpa, ia ka ban bud ia U Jisu Khrist. Hynrei haba ki la bud shisha ia U Jisu, U hi U la don ha syndah la ki briew. Namar U Jisu hi U la kular ba ka diengphna jong U la ka eh bad shyrkhei, hynrei ka long kaba jem bad sting, namar ma U hi U bah ryngkat lem bad ngi ia kane ka diengphna. Wat sheptieng namarkata ban bah ia kane ka diengphna U Jisu Khrist.

Te mynta la sting ka diengphna ba ngan bah,
La jem ki jingshitom ka rwai nga lah .
Nga kymen ka dohnud, nga suk mynsiem hi,
Ban bud ia U Jisu sha Lum Kalbari.

Ka jingieit U Khrist kaba dap bad roi kyrhai ha ka dohnud uba ngeit—Kumba ia u dieng olive khlaw haba la pyniadait ha ka tnat jong u da ka tnat u dieng olive uba bha, u kylla long da kumwei pat, u dieng olive uba bha, kumta ruh haba ka jingieit U Jisu Khrist ka la ioh rung hapoh kata ka jingieit jong u briew, kata ka jingieit jong u, ka kylla long da kumwei pat, ka jingieit kaba iasyriem bad ka jingieit U Jisu Khrist hi. Ka jingieit u briew uba kynja doh ka iapher na ka jingieit u briew uba la ioh ia ka jingieit U Jisu Khrist hapoh ka dohnud jong u. Khmih mynta ka jingieit khlem ka jingieit U Jisu Khrist, ka ieit tang ia kito kiba dei ban ieit bad ka shun ia kita kiba shun ia lade. Hynrei kam long kumta ka jingieit U Jisu Khrist—haba ka la ioh rung hapoh ka dohnud u briew—Ka ieit ia kita kiba shun ia lade.

Kumta ka jingieit U Jisu Khrist ka pynmih ym ia ki Rangbah Lyngdoh ne ia ki Levi kiba iaid kiar haba ki iohi ia u briew uba la mynsaw namar ba u la shah shoh na ki nonglute katba u dang iaid ha ka lynti sha Jerikho. Hynrei ka pynmih ia u nong-Samaria uba bha bad ba sbun. Haba u tang shu iohi ia une ba la mynsaw, u leit hajan da kaba sngewlem, bad u shim kynthup ia u da la ki kti, bad u kyntiew ia u halor la ka gadda jong u ; u da ialam ia u ha ka iingbasa bad bthah ia u trai kata ka iingbasa ban sumar ia u : "Bad ynda ngan wan phai, ngan siew noh ia ka bailut baroh phar na ka bynta jong u."

U Paul u ong, "Ka jingieit U Khrist ka pynleh ia nga." Ka jingieit U Jisu Khrist ka pynleh ia kita, ban ieit wat ia ki nongshun. Kumno u nong-China un ieit ia u nong-Japan. Kumno u nong-Armenia un ieit ia u nong-Turkey. Kumno u Khasi un ieit ia u Assamese.

Ki nong-Turkey kishun iap shun im ia ki nong-Armenia. Ha kawei ka por uwei u shipai Turk, u la beh ia ki arngut shipara ha kawei ka Lane ban pyniap ia ki. U la ioh pyn-iap ia u para jong ka da kaba u la pyniap runar ; hynrei katba u nangpyniap ia u para jong ka, ka pat da ka sait ka la lait im, da kaba ka la kiew lyngba kawei ka kynroh. Kane ka dei ka Nurse ha kawei ka hospital. Kumno re kumno katba ka dang sumar pang ha kane ka hospital, ka la iohi ia uwei napdeng ki nongpang ba dei uta u shipai Turk uba la pyniap da ka jingpyniap ba runar bad ba shyrkhei ia u para jong ka. Ka jingsngew kaba nyngkong kaba wan tur ha ka jingmut jong ka—hangne te ka kabu : Ka bniat namar ka bniat. Une te u la pang jur shibun eh, la shu sdien ia ka jingim jong u hapdeng ka jingiap bad jingim. Lada leh bymsuidñiew wat tang khyndiat ruh, u dei ban iap. Yn nym don ba tip mano mano ia ka daw. Wat lada ai tang shijaw ka bih ruh, kin nym donkam Post-mortem Examination. La dei ban shu rah beit ia u sha ka jaka pynthiah ia kiba iap, lashai pat sa tang ban leit tepnoh. Mano ban leit phohsniew ban ai Postmortem examin, haba ia u briew ia uba la iathuhlypa ba u sdien hapdeng ka jingim bad jingiap.

Ia ka jingim jong u la dei tylli ha ki kti jong kane ka Nurse, ka lah ban leh katba ka mon, yn nym don ba tip. Hynrei ha ka jaka ba ka dei ban ong, hangne te "ka bniat namar ka bniat" ka la kut jingmut "na ka bynta ka Jingieit U Khrist, ngan map ia u."

Kumta ka la ialeh tyngeh ban sumar, ban pyllait im ia u.

Haba u la koit bha na kane ka jingpang, kane ka Nurse ka la iathuh ia u, "Nga dei ka hynmen jong uta uba phi la pyniap ha Lane bad phi la beh ruh ia nga hynrei nga la lait im da kaba nga kiew lyngba kawei ka kynroh katba phi dang siat pyniap ia u para jong nga." Shiphang u peit seh jlang khlem nang kren shuh. Hadien kata u ong ia ka, "Balei phim shym iehnoh ia nga ba ngan iap haba nga don hapoh ka bor jong phi, ba phi lah ban leh katba phi mon ia nga, mano ban tip?" "Ngam lah ban leh ia kata," ong kane ka Nurse. "Nga da shisha ngan nym lah ban leh ia kata, namar nga long ka Khristan, bad namar U Kynrad jong nga U Jisu Khrist, U map ia ki nongshun jong U kiba la sahnarphna ia U. Nga ruh nga dei ban leh kumjuh na ka bynta jong U." "Niuma," la ong uta u shipai Turk ba eh bad ba runar ha ka jingsngewlyngngoh, "Lada kaba long Khristan ka mut haduh katta nga ruh mynta nga kwah ban long Khristan."

"Ka Jingieit U Khrist Ka Pynleh Ia Nga"—Kane ka jingieit ka pynbor ia u riewngeit ban leh ei ei kaba bha na ka bynta kiwei pat. Kane ka jingieit kam pynsuk ia ka jingmut u riewngeit ban nym leh ei ei na ka bynta kiwei pat. Kaba ai ia ka jingpynim U Jisu Khrist ha kiwei pat. Kaba isynei ia kiba duk. Kaba sumar ia kiba pang. Kaba ai jain ia kiba lyngkhuid. "Lada phi la leh bha ia uwei na kine kiba rit ki jong nga, phi la leh bha ia nga".

Kine baroh ki long ki jingtrei ba bha bad ba kordor na ka bynta U Jisu Khrist. Kumta kane ka pynlong kat haduh ba ki briew ki kloi ban kheiñ duh wat ia la ka jingim na ka bynta kiwei. Ki kloi ban ai sha ka kam

U Blei khlem jingbynnud ei ei ruh em. Ki da theh sei ia la ki spah na ka bynta U Jisu Khrist. Kaba kum kata ka bor jingieit U Jisu Khrist haba ka shlei bad roi kyrhai ha ka dohnud jong uba ngeit, bad dei ia kaba kum kane ba la ong : "Kham suk kaba ai, ban ia kaba pdiang."

U Blei U kular ban ai ka jingkyrkhu ka jingsuk ha ka dohnud jong kito kiba kloi ban ai ia la ka spah na ka bynta ka jingbha bad ka jingim ia kiwei bad na ka bynta ka burom jong U.

Ka Princes Eugene na Sweden, ka Khristan ba riewblei, kaba shitrhem bad kylluid mynsiem ; ka la pyndonkam ia ka spah jong ka baroh katba ka don ha ka bor jong ka, ha kaba leh shibun ki kam ba bha na ka bynta kiwei.

Ka la pyrshang ban iarap ia kiba pang bad pynlut ia ka spah jong ka sha kiwei kiwei ki kam ba bha kiba bun rukom. Ki tyngka baroh kiba ka don ki la lut baroh phar. Hynrei dang donkam ban tei biang ia ka hospital ban iarap shuh shuh ia kiba pang bad shitom.

Ka la shitom jingmut shibun. Yn leh kumno, ka la pyrkhat. Kaba ka don ka long sa tang ki mawkyrdor (diamonds) ha ka synduk. Ka la khot ia la u para uba long u Syiem, bad ka la iapyrkhat bad u ban die noh ia kine ki mawkordor, bad ban tei ia ka hospitai ka ban dap biang ia ki nongpang. U para jong ka u la mynjur. Kumta ka la die ia kine ki mawkordor. La tei ia ka hospital kaba khraw bad kane ka hospital ka la dap biang da ki nongpang. Ka la sngewsuk. Kumta ka la pynlut ia la ka por bad ki nongpang, ha kaba ialap ia ka kyrteng U Jisu Khrist. Ka la ialeh ban pynwan ia ki sha U Jisu Khrist. Hapdeng jong ki nongpang, ka don kawei ka tymmen kaba bymman katta katta ka jinglong jong ka.

Kane ka Syiem ka la ialeh shitom katta katta bad ka la duwai shibun na ka bynta jong ka ban pynlong Khristan ia ka. Hynrei imat kumba ka long lehnohei.

Ha kawei ka por ka Syiem ka la jah katto katne taiew na hospital namar kiwei pat ki kam. Haba ka la wan phai pat ka la leit khmih ia kiba pang. Ka Matron

ka la kdew ia kane ka tymmen bad ka la ong. "La don ka jingkylla thymmai kaba khraw ha kane ka tymmen."

Katba ka nang shong hajan ka jingthiah, kane ka tymmen ka la ong : "Nga ainguh ia U Blei, ba ka sngam U Jisu Khrist ka pynkhuid phar ia ka pop baroh bad ba U la pynkhuid ruh ia ki pop jong nga." Katba ka dang kren ia kine ki ktien. ki ummat jingkmen ki la shlei bad ki tuid na ki khmat jong ka.

Ka Syiem ruh ka la shlei da ki ummat jingkmen, ka da ong artad : "Nga la iohi ha ki ummat ba shlei jong kane ka tymmen ba la ioh jingpynim, ia ki mawkordor jong nga." Hooid katno ki paw itynnad ha ki khmat jong ka haba ka peit.

Dei kane kein kaba pynioh ia ka jingsuk ha kaba ai. "Kham suk kaba ai ban ia kaba pdiang." Phin nym lah ban ioh jingsuk ha kaba ai, lymda phi iohi ba phi ai ia ka ban pynim ia ki nongpop.

Ha kaba wai noh, nga la ioh jingkyrkhu shibun eh haba nga don ha kane ka Presbytery Jubilee Khaw Kham. Nga la sngewthuh ia ka jingkren jong ki laingut ki Kmie ba ha khmat eh jong ka Presbytery Mawphlang, kiba la ieng ban kren shitrhem shaphang u khaw kham hapdeng u paitbah uba kat une. Ka jingshitrhem kaba pluh ha ka dohnud, ka pynshlur wat ia ki kynthei ban kren hapdeng u paidbah bad ki rangbah kat kine.

Phi la kren shaphang ka subject "Ngan ainguh aiu ia U Blei na ka bynta kane ka lad da u Khaw Kham." Kaei ka jingainguh kaba phi dei ban ai, ka ban sah pyrto pateng la pateng Phi la kren ruh "kham suk kaba ai ban ia kaba pdiang," Phi la poi ruh ban kren shaphang ka nong-Serapta kaba la ai kpu ia u Elijah. Ba ha kaba nyngkong ka la sdang ban pyneh, "Nga don tang shi-kham u purew ha ka shang bad sa tang khyndiat ka umphniang ha u klong. Sa tang une ngan shet bad ngin bam baroh arngut bad ngin sa iap noh artad—namar ba la lut phar." Hynrei u Elijah u la ong ia ka, "U purew ha ka shang bad ka umphniang ha u klong kin nym lut haduh ban da poi [illegible] slap," bad ka [illegible] ia ka ktien

u Elijah. Bad ka la bam kham bun sngi pynbaii ha ka jaka ba kan bam tang shisien bam.

Ka Scheme kaba mynta ka dawa arshah ha ki kynja jingainguh khnang ba ka kam U Blei kan iaid shaphrang ha ki bynta baroh.

Ym don ba sngewbha ban sah hajuh. Ha ki jingtrei baroh ngi kwah ban nangkiew artcd. Naduh u nongrep, ne uba bat ia la u khulom, ne u nongkhaĩi, bad uba pyndonkam ia la u thylliej ba kit jingsawa, ki kwah ban iaid shaphrang. Ban sah hajuh ka long kaba sngewsih bad kthang ka dohnud. Borabor ka long kumta.

Uwei u khynnah skul, haba u la mih ka result Matric, haba la bna ba u fail, kata ka mut ba u dei ban sah hajuh. Bak bak u mih na la ĩing khlem da iathuh, u leit pyniap noh ia lade, namar ba la sngewsih, katba ka dohnud ka la pait.

Ka Jingdawa ka Scheme Thymmai ka la lah iaid shuwa, kaba Arshah ha ki Jingainguh—Ngi la ioh ia ka Jubilee Khaw Kham kaba la dap 50 snem mynta. Wat sngewsih ia nga, haba nga ong, ba ngim dei ban sngewhun ban sah hajuh. Na ka bynta ki 50 snem ki ban dang wan, "*to ai noh ar kham.*"

Phi la ieng hynnin ka sngi laingut, kum ki kmie ba ha khmat jong ka Presbytery, to wad sa iwei pat i kmie jong ka Presbytery, ban ieng kum ki Levi, kiba bah ia ka synduk ka Jutang U Trai ha kane ka kam. Kane ka long ka kam kaba eh shisha, kumba ryngkang ia ka wah Jordan. Jam shuwa ma phi kumba jam ki sawngut ki Levi, ki um ka Jordan kin sa kad arliang bad u paitbah ba bun un sa bud nadien.

Phin nym duna ei ei ruh em, U Blei hi U iohi bad tip ia ka ban kyrkhu bad pynbiang. Lada U Blei Um shym pynduna ia ka nong-Sarepta, Un nym pynduna ruh ia ngi. U Blei Un kyrkhu. Amen.

I Korinth 2 : 14-15 ; 3 : 1-2.

U Khristan uba kumno phi long ?

Na kine ki dkhot ngi iohi ba u Paul u pynpaw ba don lai tylli ki kyrdan ha ka jingim u briew. (1) U briew ba kynja doh (2) U Khristan ba kynja mynsiem (3) U Khristan ba kynja doh.

I. U briew ba kynja doh—U briew ha ka jinglong tynrai kumba u long na kaba la kha ia u, "Ia kaba la kha na ka doh ka long doh." U lah ban long u riewniam uba shemphang, uba sbun, uba sngewtynnad, uba iadei jingmut, uba don ka jinglong briew ba bha, uba ieit da ki briew baroh. U don ka jinglong ba sngur kat ban ym shem ia ka shukor ne lamler ha u, hynrei katba u dang long uba kynja doh, um don wat tang i phngit iba rit eh na ka jingkhuid bad ka hok U Blei : U long nadong shadong hapoh ka jingsynshar jong ka jinglong doh : um tip ei ei ia ka bor ba phylla jong ka jingkha arsien. Nalor kata u shem ba ka long kaba eh ban ngeit ia kane ka bor ba phylla jong ka jingkha arsien. Um don hapoh jong u ia ka bor ba kynja mynsiem lane iohsngew ia ka bor jong ka. Baroh kaba kynja bneng bad kynja mynsiem la khang noh khop na ki khmat jong u bad na ka jingpyrkhat : um lah ban pdiang lane sngewthuh ia ki jingshisha na U Blei. Ka Ktien U Blei kaba don ka khubor ba don bor ban pynkhih im da kaba trei ia kaba shapoh ka dohnud u briew ka long ka ktien kaba um suidñiew lane sngew myntoi ban pule. Ñiuma wat lada u pule ia ka, u pule ia ka kum ka kitap khlem iohsngew ia ka bor jong ka. U proh shaphang ka hukum bad ki nongiathuhlypa, hynrei lada um lah han iohpdiang ia U Mynsiem Bakhuid, uba la kren bad pyrsad mynsiem ia kane ka Ktien U Blei bad uba la pynpaw ia kita ki jingshisha, un ym lah ban pdiang lane sngewthuh ia kita kiei kiei kiba kynja mynsiem "namar da kaba kynja mynsiem ba bishar ia ki." Haba um sngewthuh ei ei shaphang ka bor Blei ba phylla, ka Ktien U Blei kaba long ka kambah naduh kaba sdang

haduh kaba kut, "ka long tang ka jingbieit ha u, namar ia kiei kiei kiba kynja mynsiem ba bishar da kaba kynja mynsiem" (I Kor. 2 : 14). U long te hapoh ka jingtim bad jingjot jong ka jinglong u briew ba tymmen Dei ban kha pat ia u ban pynioh ha u ia ka jingkyrkhu ka jingpynim : na kaba kynja doh sha kaba kynja bneng—na ka jingiap sha ka jingim.

U Nikodimus u la wan ha U Jisu mynmiet ban iakren bad u. U Nikodimus u long u nongsynshar jong ki Jiw. U long u nongialam niam ba rangbah. U iohi ia U Jisu kum u nonghikai uba khraw kham palat ia u. Hynrei sngewsih ba um shym iohi ia ka jinglong Blei U Jisu Khrist kumba iohi u Simon Petros. Sngap ! kumno u Nikodimus u kren bad U Jisu : "Ngi tip ba me long u Nonghikai uba la wan na U Blei, namar ym don ba lah ban leh ia kine kiei kiei lymda long U Blei ryngkat lem bad u." U Jisu U la peit ia u Nikodimus bad u la phai ktien kaba pher bak lybak na kaba u la kren ia u Simon Petros : "Lymda kha pat ia u briew, um lah ban iohi ia ka hima U Blei" La lyngngoh jlang u Nikodimus uba stad uba la wan ha ka gown kum u scholar ba la pyndait da ki philakteri ha ki siang tyrpeng jong u baroh ar. "Kumno lah ban kha pat ia u briew haba u la tymmen, u lah ban leit bsut pat hapoh ka kpoh ka kmie jong u," ong u Nikodimus. "Ia kaba la kha na ka jong ka doh ka long doh bad ia kaba la kha na U Mynsiem ka long mynsiem, wat sngewkyndit te ba nga ong ha me, ba ka dei ban kha pat ia phi."

La palat shispah snem mynta mynba u Wilberforce u la long u briew uba khraw ha ri Bilat, namar ki Bills jong u kiba u ju buh ha khmat ka English Parliament, khamtam ha kaba u ialeh ban pynduh ia ka jingkhaïi mraw ha ri Europe kaba syriem kumba iadie masi iadie blang. U Wilberforce u don uwei u lok bad uta dei u Mr. Pitt, Prime Minister jong ka ri Bilat, uba phyrnai kum u khlur, kum u nongsaidthma uba stad. U don ka jabieng kum ka leilich, u lah ban jubab ia ki jingkylli baroh ba ju kylli ha ka Parliament. Ha kito ki por don uwei u nongiathuhkhana uba khraw bad uba donbor ; uta u long u

Lord Cecil uba la ju pynkylla kaba mut ia kiba bun ki briew da ki jingiathuhkhana jong u. U Wilberforce u la sngewkhia jingmut shibun eh shaphang u Mr. Pitt, bad u la ong ha la ka dohnud, lada u Mr. Pitt un iohsngew ia ki jingiathuhkhana u Lord Cecil khlem pep un kylla kaba mut. Kumta u la iawer ia u Mr. Pitt ban leit sngap shisien ia u Lord Cecil. U Mr. Pitt u la kohnguh bad u la leit ruh. La ong ba ha kata ka por, u Lord Cecil u la iathuhkhana phylla da ka bor U Mynsiem Bakhuid, bad kata ka jingiaseng ka long kaba donbor bad ktah shibun ia ki briew. Ynda la wai ka jingiaseng u Wilberforce u la kwah ban tip noh kumno ka jingiathuhkhana ka la ktah ia u.

Kumta u la kylli ia u, "Kumno u Mr. Pitt phi pyrkhat shaphang ka jingiathuhkhana u Lord Cecil?" U Mr. Pitt u la jubab, "Ban iathuh ia kaba shisha, Wilberforce, nga la sngap bha ia uta u briew naduh sdang haduh kut, hynrei ngam da sngewthuh satia shaphang aiu ba u kren?"

Mynta pyrkhat ia kine ki riew radbah kum u Nikodimus ha ki sngi U Trai Jisu bad u Mr. Pitt ha ka century kaba la dep, u Prime Minister jong ka ri Bilat, uba lah ban ktah ia ki kam pyniaid hima ha ka English Parliament bad kadiang bad kamon, hynrei kim lah ban sngewthuh ia ka jinglong Blei U Jisu bad ia ka jinghikai kaba beit shaphang ka diengphna U Jisu Khrist. "Hynrei u briew uba kynja doh um pdiang ia kiei kiei ruh ki jong U Mynsiem U Blei, namar ki long ka jingbieit ha u, bad um lah ban ithuh ia ki, naba da kaba kynja mynsiem ba bishar ia ki." (1 Kor. 2 : 14). "Ia kaba la kha na ka doh ka long doh bad ia kaba la kha na U Mynsiem ka long mynsiem; Wat sngewkyndit te ba nga ong ha phi ba ka dei ban kha pat ia phi."

II. U Khristan Uba kynja Mynsiem—U briew ba la kha ym na ka doh bad ka snam hynrei da U Mynsiem bad da ka um—ka ktien. U briew ha uba U Blei hi U shong—"Pynban nga im, hynrei ym ma nga shuh, hynrei U Khrist

keiñ U im ha nga." Uta uba don U Khrist u don ka jingim. U long uba im.

U Blei da la U Mynsiem U iarap ban pynkhreh ia ka dohnud u briew, ban pdiang bad sngew ia ka bor bad ban bat skhem ia kita kiei kiei kiba kynja mynsiem na U Blei ba la pynpaw ha ka Ktien jong U. Ki sawa kum ka bor, ki da hap kum ka manna ba im ha ka dohnud jong u, ki bym ju man rim ne kylla blad. Kiba pynkdang, pyntngen bad pynskhem ia kata ka jingkyrmen ia ka Burom U Blei, "Kumjuh ruh U Mynsiem u iarap lem bad u iakyang bad iaud lem bad ka dohnud u riewngeit ha khmat U Blei"—u da sngew bang ban pynhiar mynsiem bad ring mynsiem ym tang ia ka lyer, hynrei ia U Jisu bad ban iai peit ia ka khmat jong U bad ap ia ka jingkren jong U. Katno ba U nang itynnad bad nangsan. "Uba hok un roi kum u diengtlai, un nangsan kum u dieng Kedar u Lebanon." "Kita ia kiba la thung ha ka ïing U Trai kin phuh ha ki phyllaw ka ïing U Blei jong ngi, kin sa nangseisoh haba ki la tymmen ruh, kin long kiba dap da ki khleiñ bad ka jingphuh." Katno ba u saw kyrang ka khmat haba u la iohi ia U Jisu ba U long U Blei da ka jingpynpaw bad jingpynshai U Mynsiem Bakhuid. U da bat skhem ia ki jingiadei jong ka jingiap bad ka jingmihpat jong U.

"Bad ba yn shem ia nga ha u u bym don ka hok ka jong nga hi ; kata keiñ kaba na ka hukum, hynrei kata kaba da ka jingngeit ha U Khrist, ka hok kaba na U Blei da ka jingngeit ; ba ngan ioh ithuh ia u bad ia ka bor ka jingmihpat jong u bad ka jingiasyllok ki jingshah jong u haba pynsyriem ia nga ha ka jingiap jong u ; la kumno kumno ngan ioh kot sha kata ka jingmihpat na kiba iap" (Philipi 3 : 10). Ainguh ia U Blei Uba ai ha ngi ia kane ka jingjop da U Jisu Khrist. U sngewtynnad bad shadkmen ha ka mynsiem ban iohsngew ia ka jingphai ktien U Jisu ia u Thomas, "Naba me la iohi ia nga ko Thomas me ngeit, suk te kita ki bym shym la iohi, bad kiba ngeit pynban."

Phai sha ka jingkylli U Jisu Khrist ia u Simon Petros, "Phi te phi ong ba nga long uei ?" U Simon Petros u la

iathuh bad u la ong : "Me Me long U Khrist U Khun U Blei Uba im." "Suk ma me ko Simon u khun u Jonah, naba ka doh bad ka snam kim shym la pyni ia kata ha me, hynrei U Kpa jong nga uba ha bneng."

La ka thma ka rhem hynrei u sngewskhem ban jop. Haba ka bor u briew ka duh, ka jingshaniah ha Uta Uba don bor baroh pat ka skhem. Katba ka bor na jrong pat ka dap bad pynioh ia ka bor jingsuk bad ka bor ban shah.

La u ieng ha pyrshah jong kiei kiei kiba jylliew bad maian ki jong U Blei, kiba teng teng ki paw kum ki mawsiang ba jrong bym lah kiew, kiba pynlyngngoh, katba um nang shuh ban phai shuh sha kadiang ne kamon, kat ban shu peit seh ki khmat, pynban u iohsngew ia ka ktien sawa kaba kren : "Kane ka lynti iaid nangne." Um ju ia sei nia kylliang pyrshah ia ki jingleh U Blei baroh lada ia u ne ia ki jaitbynriew ha ka pyrthei. U da pynrit ia lade kum u khñiang, u da sngap jar haba u iohsngew ia ka ktien sawa U Blei : "NGA LONG UBA NGA LONG" 'Kane ka long ka kyrteng jong nga junom. Sngap jar ! to tip ba nga long U Blei.'

U san bad u iakynjoh ha ka jingdap ka rynieng U Jisu Khrist. Ha ka jingngeit, ha ka jingkyrmen bad jingieit, u nangroi, u nangkhlaiñ bad u jop ruh. Kumta u kiew kyrdan ha ka jingshem mynsiem kat ban iohi ba ka jinglong Khristan ka mut kaba bah ia ka diengphna U Jisu Khrist. Ka diengphna U Jisu Khrist la ka khia bad shon than, hynrei bah da kaba sngewbha bad sngewkmen, un nym bred ia ka da lei lei ha shiteng lynti, hynrei u sei ia la ka bor ba la kyrshan na jrong haduh ban da poi tiap ha u Lum Kalbari. Katba u nangbah ia ka u sngewphylla ban iohsngew ia ka bor ba phylla ka jingsuk bad jingkmen kaba palat ia ka jingshemphang u briew, "Kata ka jingsuk kaba ka pyrthei kam lah ban ai, ngan ai ma nga ha phi."

Uwei u martyr ba la shah pynshitom ha ka rack (kane ka long ka kynja kor kaba khem bad [illegible] u briew ban pyndkut suki ia ki thied ki jaw, la kam pyniap kloi ia u briew, ka pynshitom bad pynkordit suki ia u

briew, kum ban ai por ia u briew ba un len noh ia la ka jingphla shaphang U Jisu Khrist) u ong kumne, katba u dang shah ha kane ka kor, ha ka jingpisa ba jur, ka syep ka la jaw, hynrei u ong : "Nga iohi ia uwei u briew u bym pat palat 50 snem, ba u ieng hajan bad u ñiad ia ki jingjaw syep na ka khmat jong nga."

U Sadhu Sunder Singh haba la kem ia u namar ba u la ialap shlur ha kane ka kyrteng U Jisu ba la sahnarphna, ki la set ia u hapoh kawei ka sem masi kaba jakhlia, ki da teh ia u, bad ki la pyndait ia u da ki thliem baroh shirynieng. Ki thliem ki la kjit ia ka snam jong u. Wei la dait ki thliem ka snam ka dei ban jaw bad sah baroh shimiet, lada ym don ba tah. La teh ia u. Mano pat ban tah ? Ki nongphira kiba ap ia u, ki la thait ban ap ia ka ktien ne jubab na u—kaba kloi ban len noh ia U Jisu Khrist Uba la sahnarphna. Hynrei um shym jubab ei ei, u rwai pynban da kaba sngewkmen. La lyngngoh ki nongapphira, "Balei me lamwir ?" "Em ngam lamwir, hynrei nga la ioh ia ka jingsuk bad jingkmen ka bym lah ong ha ka dohnud jong nga." "Shim ia ka tari," ong uwei u nongapphira, "To ngin puid ia ka dohnud jong u ban khmih kai hangno kata ka jingsuk bad jingkmen ka shong."

U Khristan uba shisha un ym sheptieng ia ka jingbyrngem ka waitlam ne lawar ding, hynrei kaba u dei ban sheptieng ka long ba ioh kumno ro um ai jaka kaba suk ia U Jisu bad ia U Mynsiem Bakhuid ban shongsah ha ka dohnud jong u.

Haba ka ding ka la rhem shispah shah, u don hangta, "Bad ka dur jong uba saw ka la long kum u Khun U Blei" (Dan. 3 : 25). Uta uba don hajan jong nga u don ruh hajan ka ding. Kata ka long ka daw balei ba ka lawar ding na U Blei ka long ka jaka ba suk ia ka mynsiem.

Ka X-ray ne ka tari u Surgeon kan ym lah ban shem ia ka jaka jong ka jingsuk ha ka dohnud u briew. Hynrei tang kane kaba phi lah ban iohi bad kata ka long "Ka jingkmen kaba kyrsoi na kaba shem jingmap." "Bad ym tang kumta hi keiñ, hynrei ngi sngewkmen ruh ha ki jingjynjar ; ba tip biang ba ka jingjynjar ka pynlong ia ka

jingiaishah ; bad kata ka jingiaishah ia ka jingshem mynsiem ; bad kata ka jingshem mynsiem, ia ka jingkyrmen ; bad kata ka jingkyrmen kam ju pynraiñ buhkhoh keiñ ; naba ia ka jingieit U Blei la theh iar noh buk buk ha ki dohnud jong ngi da U Mynsiem Bakhuid ia uba la ai noh ha ngi" (Rom 5 : 3-5).

Hato phin sngewlehraiñ ma ban paw ha ki met ba la bit snam no ba la mong lehse ryngkat ki sohkhylliang ha ki met jong phi, haba phi iohi ia U Jisu ia ki dien jong ki prek ha ki slati bad kjat jong U, bad ia ka krung ba la pei da u sum, katba u Thomas u lah ban thep ia la ka kti.

Phin sngewlehraiñ lei ia ki sohkhylliang ne jingmong, naba kine kin tyngshaiñ bad phyrnai kum ki khlur ha ki met jong phi. Katba kata ka jaiñkup jingshongkurim :

Jain itynnad kiba lieh,
Ym lah shem ia ki ka kyrteng ;
Tang ka hok U Blei jong ki,
Jain bani long ma ki,
Ka pop baroh kin buhrieh.

Ka hok U Blei kan buhrieh ia ki pop jong ngi baroh, hynrei kan nym buhrieh lane kah ia kita ki sohkhylliang ne jingmong ba la kylla kum ki khlur ba phyruai bad tyngshaiñ.

III. U Khristan ba kynja doh—"Kumta ruh ma nga, ko parabangeit, ngam shym lah ban kren ha phi kum ha kiba kynja mynsiem, hynrei kum ha kiba kynja doh, kumba ha ki khunlung ha U Khrist keiñ. Nga la ju bsa ju pjah ia phi da ka dud, ym da ka jingbam, namar phim shym lah ban shah ia kata, wat haduh mynta ruh phim lah, namar phi dang long kiba kynja doh" (I Kor. 3 : 1-3). Kiba kynja doh—kiei kiei baroh kat kiba ka jingim u briew ka dawa, ki mut ka jingsuk bad ka jingmanbha. Ki masi no langbrot ha sem ki kha bad ki pynkha ia ki khun. Ki soh dumbur ha ki brisoh waiñ bad u kew ha ki lyngkha ki sei ki soh bad ki byrlieh sha

ka jingot bad ka jinglum ha ki thiar—pyrshah sha kata u kyrngah khlieh.

"Ka jingngeit kata ka long ka jingsngewskhem ia kita kiei kiei ia kiba ngi kyrmen, kata ka jingtynjuh ia kita kiei kiei ki bym iohi" (Heb. 11 : 1).

"Ia lade hi to ït phi la phi long ne em ha ka jingngeit, ia lade hi to phrang phi—"u khñium bad um sngewbha. Hato phin ithuh ia lade ba U Jisu Khrist U don ha phi ? Um ju sngewthuh ei ei mynno myano shaphang ka bor ka diengphna U Jisu kumno ba ka trei hapoh ka dohnud jong u. Ym don jingiam lane jingrwai thiang Kalbari. Um ju pyrkhat ei ei ia ka jingsuk Blei kaba pei ha ka dohnud kita kiba pang ka dohnud lymne ju mad ia kata "ka dohnud ba pang."

Ka jingim bymjukut : ka jingkyrmen ia ka burom U Blei ki long tang ki ktien ba sawa ka ki shkor, khlem ngam hapoh ka mynsiem lymne bat ia ka dohnud.

Ka Ktien U Blei ka long kaba blad bad khlem bor ha ka dohnud jong u. Ka jingkhuslai kane ka pyrthei bad ki jingshukor ka spah ki la kjap ia kata ka ktien bad kim seisoh shuh. U shepticng bad artatien ha ki jingkular U Blei ia ka jingim met ne mynsi m kumjuh. U tip ia ka jingkordor ka jingduwai hynrei uem ju dem lane khmied la ki khmat shajrong haba dei por ne ha bym dei por. U tip ia ka jingkular ia U Mynsiem Bakhuid, hynrei um thrang ban ioh. U tip ia U Jisu Khrist, hynrei haduh mynta um ithuh ia U Jisu U long Uei ? Kumta um ioh dih lymne nang ban dih na ki wah um ba im na ka jingim U Jisu Khrist ! "Uta uba iaineh ha nga bad ma nga ha u, u seisoh shibun : naba khlem ma nga phim lah leh ei ei ruh em"; hynrei um iaineh ha U, bad ma U ruh em, um ju wan phai na ki thma ba man ka sngi bad man ki por uba jop—khlem lama lieh bad khlem jingrisa : u shu sah hajuh khlem jingsan bad khlem jingroi : ka jingngeit, ka jingkyrmen bad ka jingieit ki iap ki tlor ki sla. U dang shu tei ia la ka ïng halor u shyiap U khraw bad jylliew jingpyrkhat khlem ka ktien bad U Mynsiem Bakhuid, Um jop, hynrei u kyllon pynban ha trai u lum bah jong ka

jingpyrkhat. Sngap ; U Jisu U Trai ka Balang U ong, "Nga ithuh kein ia ki jingleh jong pha ba pham long kaba khriat lymne kaba shit, nga da kwah dik dik ba phan da long kaba khriat lane shit, kumta naba pha shu long kaba syaid, khriat ruh em shit ruh em : 'NGAN SA PRIE NOH IA PHA' na ka shyntur jong nga. Naba pha ong, nga kaba riewbha bad nga la pynman spah, te ngam don ka jingkyrduh ei ei ; bad pham tip ba ma pha hi pha long kata kaba lanot khop bad kaba jynjar sat bad kaba duk bad ba matlah bad ba lyngkhuid. Ki shñiuh jong pha ki shu kdor hur paloi, ki phuh bad phyrnai haba ka sngi ka tyngshaiñ—khlem triem, khlem ieng, khlem ka jaiñkhaiñ, khlem ka dpei. Ha khmih ! ha u ksang ka jingkthang bad ha ka jingkhum ka jingbymman."

Ha kawei na ki Census ba la dep, nga kynmaw ba nga la leit check ia ka jingtrei jong uwei na ki Enumerators. Haba nga la rung ha kawei ka ïing, nga la peit kat kumba la thoh u Enumerator ba don laingut ha kata ka ïing. Nga la kylli ia ki trai ïing, la ka beit ne em ka jingthoh kumba la thoh. Ki ong ba ka la beit, ki da kdew artat ba ki don laingut. Nga la shongthait khyndiat ban iakren bad kine ki lok. Katba nga dang iakren nga iohsngew kumba khih ha ka kamra ba don ka rynsan hajan. Kumno re kumno nga la kum peit bad nga iohi kumba kynjat bad kyndat ia ki jaiñ thlop shi thlop.

Kyndit kyndit shu mih ka jingiam napoh kita ki nep, "Ko Mei, ko Mei ai ja ba nga la thngan," u lait phar phar ka ktien haba u kren, uba la dei ban nang iaid bha te, bad namar ba u sngew pisa ba tap jaiñ ia ka khlieh, u kyndat noh ia ki jaiñ ba tap ia ka khlieh. Ani ! nga iohi ia u khynnah uba heh ka khlieh khlem shñiuh, u ishyrkhei shibun eh. Ki kti ki kjat ki rit, ka shadem ruh ka i rit, ka heh tang ka khlieh. U thiah lyngknap da ki snem khlem san khlem roi, khlem heh ryntih bad khlem nang iaid. Ki Doctor ki tip duna aiu ha ka met jong u ? Lehse ki duna ki Vitamins baroh ne kumno ? Kumta nga la kylli, U khun jongno uta—Ki ong, "U khun jong ngi." "Kumno te phi ong ba don tang laingut." "Ya leh aiu phi ban

thoh ia u." Imat kumba kim da mon satia ban thoh ia ka kyrteng jong u ha ka Census, ki la sngew bym larkam lehse ban shah thoh ha ka Census. Yn leh kumno la dier ka por. Ym don jaka shuh ban thoh ha ka number jong kata ka ïing. Ka final ka la jan, la shu iehnoh kumba ki kmie ki kpa kim mon ban thoh. Uba pli u la jah na ki Records Census jong kata ka snem.

La thoh ne em ia nga ?
Ha kitap khuid jong Me
Ha kitap hima ki bneng,
La thoh ne em ia nga ?

I Ioannis 4 : 8-9.

KA JINGIEIT U BLEI KABA PAW SHYNNA HA KI BUN RUKOM.

(La iathuhkhana ha ka Jingiaseng Jubilee ka Balang Warding).

Ia ka jingieit U Blei lah ban iohi ia ka kumba U Blei u la pynpaw ia ka ha ki bun rukom ki jingtrei jong u—ha ka jingpynlong ia ka pyrthei ; bad ha ka lad ka jingpynim ia u nongpop.

I. Ka jingieit U Blei kaba paw ha ka jingpynlong— Khmih thuh bad pyrkhat jylliew kumno ba u pynlong bad ba u bat synshar ia kane ka jingpynlong baroh kawei bad ia ka aiñ kiba bat bad pyniaid ryntih ia kiei kiei kiba U la thaw, ha la ki bynta jingiaid bad jingtrei jong ki, kat ban nym iatur pyrshah kawei ia kawei ha ka jingiaid jong ki. Pyrkhat ia ka bor kaba ring kat ban bat skhem ba kan nym hap lane kylla khongpong. Pyrkhat ia kita ki pyrthei bymtip kiba sdien ha ka sahit bneng bad ia ka bor ba phylla kaba bat pynneh ia ki ha la ki jaka bad

jingiaid ryntih. Pyrkhat ia ki bor ki lyer ha ka sahit bneng kiba ka bor jong ki ka lah ban pynlong wat ia ki pyrthat bad leilieh da ka jingiatur pyrshah jong ki, hynrei U Blei U bat ia ki katba kin nym hiar ha ka khyndew. Pyrkhat ia ka jingpynbynta ia ka jingshai bad jingdum u bnai—ia ka sngi bad ka miet, kiba pynbit bad pynsuk ia ka pyrthei, Ka jingshit bad jingkhriat, u lapbah bad ka jingrang ryngkhiang ka suiñ bneng kiba don la ka jingtrei ba donkam. Ki um duriaw ba shit kum ka ding ha ki jaka ba khriat tam. Ka ri Greenland ba dap tang da u thah bad ka ior. Ka ri ba dum da ki bnai bad shai lynter da ki bnai. Kine baroh ki biang bad ki suk ka jinglong jingim. Wat ki jor tynrai ba long ding hapoh khyndew kiba pynmih ia ki jingbthei ba long ding bad ba pynjot ruh ki don la ki jingtrei ba donkam—ha kaba saiñ ia kiwei kiwei pat ki bor ba donkam na ka bynta ka jingim u briew. Ka nongbah Sodom ba la pynjot bad kylla dpei da ka ding na bneng, mynta hadien ki spah snem pat ka long ka Centre jingtrei ia u Potash ha kti u Jiw. U briew um lah ban tip ia kane ka bor jingstad U Blei Uba long ka jingieit. Don ka jingieit U Blei ha kine baroh ba u briew hi um lah ban shemphang.

Khmih bad pyrkhat pat ia ka jingitynnad bad ka burom kaba don ha ka jingpynlong, ha ka suiñbneng, ha ki madan duriaw, ki lum ne mawsiang bad ha baroh ka jingpynlong. Khmih ia ki hynñiew ki rong kiba don ha jrong bad ha tbian, kine kiba long ka dak bad ka jingsaham lypa U Blei, ba U kwah ban sdang ha ka jingmut u briew ia kaei kaei kaba itynnad bad ba donburom shisha na ka bynta u briew. Kiba dei ban pynkwah bad pynmlien lypa ia ka dohnud u briew naduh kane ka pyrthei ia kiei kiei kiba itynnad bad donburom shuwa ba un iohi ia kata kaba itynnad bad ba donburom tam—ha ka jinglong bymjukut jong ka ; ba u briew un ym long kat ban sngewkyndit ne long nongwei ia kata ka jingitynnad bad ka burom ba shisha bad ba iaineh bymjukut. Tharai pat lada ia u briew ym shym la pynithuh lane pynnang lypa ia ka jingitynnad bad burom mynta, u lah ma ban sngewthuh, lada iathuh

ha u ia ka jingitynnad bad burom kaba um lah ban iohi kaba sha lyndet ki lyoh ?

Halor madan phlang ba jyrngam,
Shynriahti uba donbor tam ;
Thew, ring dur, airong thik pa thik,
Syntiew, ia ki jingmut kiba ktik,

Tih shaduh tynrai phin nym shem,
Ka kor saiñ rong ne shalyntem ;
Ia hynñiew rong kumno la pdem,
Shi dana ruh kam khih ka tdem.

Kine ki long tang ka syrngiew,
Ki tang shipor i'u khun bynriew ;
Ba kyan naduh ki tynrai bneng,
Khnang ba jingmut kin her shaneng.

Khmih pat ia kiei kiei ba ishyrkhei bad ba isaitmet ha ka jingpynlong—ha ki khlaw ki btap, ha ki madan, ha ki lum ne mawsiang, ha ki duriaw ne hapoh duriaw ne khyndew, ia ka jingkhynñiuh jumai ; ia ki mrad hapoh ka duriaw ne ia ki khñiang ba par halor ka khyndew. Ka jingshyrkhei, jingitriem, ne jingsheptieng, ne jingisaitmet, ne ka jingsuh jingthar ne jingpang ba lynñiar sat ne ki seinpuh ba long bih, ki paw shai ha ki khmat u briew. Kane ruh ka long ka jingpynmlien lypa ia u briew ba un nang bad mad lypa ia ka jingisaitmet, ia ka jingtriem, ia ka jingshyrkhei, jingsheptieng, ia kaei kaei ba shyrkhei kaba dang ap ia u briew hadien—kaba neh bymjukut.

U Blei Um shym thaw ja kine kiei kiei khlem jingmut, hynrei ryngkat ki jingthmu ba khraw na ka dohnud U Blei ba dap jingieit. Kane ka pyrthei bad ka jingpynlong baroh kawei kum ka jaka hikai ia u briew, ka iathuh shai ba u briew uba shong pyrkhat jylliew ban iohi ba U Blei U long shisha ka Jingieit.

U Blei U la pynkhreh pynbiang ia kiei kiei baroh na ka bynta ka jingim u briew bad ki jingthaw baroh ba U la thaw :

"Ah Trai, katno kiba bun syrtap ki long ki kam jong Me ! ha ka jingstad Me la pynlong ia ki baroh : ka khyn dew ka dap da ki spah jong Me.

Hangtai ka duriaw, kaba khraw bad kaba iar, ha kaba don ki kynja ba par bym lah ñiew shuh, ki mrad kiba rit bad ba khraw.

Hangta ki iaid ki lieng : hangta u don u leviathan, uba Me la thaw ban leh kai ha ka :

Kine baroh ki khmih ia Me, ba Men ai ha ki ia ka jingbam jong ki ha la ki aiom.

Ia kaba Me Me ai ha ki, ki iatam : Me plie ia la ka kti, te ki la kdang da kaba bha.

To ai ba kan neh ka Burom U Trai junom.

Kiei kiei baroh ki iatrei lem ia ka ban pynbha ia kita kiba ieit ia U Blei."

II. KA JINGIEIT U BLEI KABA PAW HA KA LAD KA JINGPYNIM—Kaba kongsan na kine ka long ba U Blei U la phah ia la U jong U Khun ba la kha marwei ia ka ban iap ia pli na ka bynta ki bymriewblei. "Naba U Blei U la ieit katta katta ia ka pyrthei katba U la aiti noh ia la U Khun ba la kha marwei, ba uei uei ruh uba ngeit ha u un nym jot shuh, hynrei un ioh ka jingim bymjukut" (Ioan. 3 : 16). Haba U Trai jong ngi U Jisu Khrist U la wan sha ka pyrthei um shym la iehnoh wat taag uwei u maw khlem da pyntyllun noh, khnang ban wallam ia u nongpop uba rem hajan jong U, lane ia ki riewngeit jong U kham hajan bad syndah ia U Blei, da ka ktien jong U ne lyngba ki jingjia ha lane ka jingpynlong lane ha ka jingim jong ki hi. "Pynkhreh phi ia ki lynti bah U Trai." Ia ki lynti bah ne surok bah la pynkhreh ha ka hima Rome. Ka ktien Greek kaba dap biang ia ki jingmut ba khraw bad ba jylliew ka la don lypa ha kata ka aiom. Ia ki ktien U Trai Jisu la thoh ia ki ha ka ktien Greek bad kumjuh ia ki jingthoh baroh ba la shem ha ka Testament Bathymmai ia kiba la kren da ki shakri U Kynrad jong ngi. Ki Apostol U Jisu Khrist bad kiwei pat ki synran, hadien ki Apostol ki la ioh lad ban iawan ialeit, lyngba kine ki surok ba la pynkhreh ban bet ia u symbai ba bha ka Gospel U Jisu Khrist.

Ngi lah ban iohi ia ka jingim U Trai jong ngi U Jisu Khrist bad ia ka jinghikai jong U ha kane ka jingmut "U Blei U long ka jingieit," "U Blei U ieit ia ngi."

Kiei kiei kiba don sawdong ia ka jingim jong ngi, lada ngi don ki khmat ban iohi bad ka dohnud ban bishar hok ia ki, ngin iohi ia ka jingieit U Blei : ngin iohsngew ruh ba ka jingieit U Blei ka ktah bad pynkhih ia ka jingsngewieit jong ngi ia U.

Ki ong ba hadien u jumai bah uba la pyntyllun ia ki mawbah mawsan ha ka hima Warding, ki briew ka hima ki la sheptieng bad poi pyrkhat tipbriew noh, da kaba ki la iakular ban long Khristan noh, bad ia kata kaba syriem kum ka jingsmai, la pynskhem ia kata da kaba ki bam uwei u sniang. Hadien u jumai don kiba kynmaw bad don ruh ki bym suidñiew ei ei ia kata. Ki briew ki klet, hynrei U Blei Um klet. To kynmaw ! ba U Blei Um klet ia kata.

Ka hima Warding dang kumba 40 snem tam mynta ka la iakynduh ia ka jingpang khlam ba shyrkhei kaba la sar bad rong noh ia ki briew, rangbah, kynthei, samla, kham palat ban ia u jumai, haduh ba ka la sah khynnah.

Mynta pat haba ka Balang ka la kot 50 snem, ka hima Warding ka la long hapoh ka hima bah U Immanuel. Sa tang khyndiat ngut ki bym shym pdiang ia U Jisu Khrist.

Ka hat Warding ka sah tang ka kyrteng ha ka Sngi U Blei. Ki nongdie nongthied ki tlor ki noh kyriap ki kti. Mynta pat ki la iamynjur ban nym pynlong hat shuh ha ka Sngi U Blei, da kaba shim da kawei pat ka Sngi haba hap Sngi U Blei.

Kiwei kiwei ki hima ba ka ri Khasi kim ju pynsangeh ia ki iew ne hat haba hap ha ka Sngi U Blei. U Blei U ieit ia phi bad U kynmaw ia ka jingkular jong phi.

Haba U Jisu Khrist U don ha kane ka pyrthei, ki briew naduh ki khynnah, rangbah ne kynthei baroh ki iabud ia U lyngba ki surok bah jong ki nongbah, na ki nongrit ne ha ki rud duriaw ne kiew artet ia ki lum, katba um lah shuh ban buhrieh ia lade. Ki da ong "ym ju don u briew uba la kren kat une u briew."

KA JINGIEIT U BLEI KABA PAW HA KA BOR KA SNAM U JISU KHRIST—Ka hukum U Blei ka pyrta, "Khlem kaba pynmih snam ym don jingmap." Ia ka bor ka snam U Jisu Khrist la pynpaw shynna ha kaba map ia ki pop. U Blei hi Uba la pynwan ia kane ha ka hukum, U la thmu lypa naduh bymjukut ba ka snam jong U Khunlangbrot jong U Blei ia kaba yn sa pynmih noh na ka bynta ki pop, ka long ka snam kaba trei donbor ia u nongpop uba rem bad uba jot. Ka trei phylla bad donbor da ka jingtrei U Mynsiem Bakhuid U Blei ha ka dohnud u briew, da kaba pynsngew bad pynskhem ia kane ka bor ka snam, kaba map bad pynkhuid phar ia ki pop. Kaba phylla ka long ba kam ju rngad la ka shlei mynta halor u Lum Kalbari da ki hajar snem :

Kam ju rngad,
Sait ruh bunsien sah ba sngur.

Sugewphylla shuh shuh ba ka snam u briew u bym pat palat sawphew snem bad ba ka rynieng jong u kam pat palat ia uno uno u briew ba la kha ha kane ka pyrthei na ka doh bad ka snam lane ka jingbun ka snam jong u kan nym palat ia ka jingbun ka snam jong uno uno u briew uba kat ka rynieng jong u. hynrei pynban ba kata ka snam ba la pynshlei ha u Lum Kalbari ka lah ban map bad sait khuid lieh kat ia ki pop jong ka pyrthei baroh. Bad ba katu ka bor ka dangim bad trei phylla ha ka dohnud u nongpop uba tngit tam :

Ka snam U Jisu Kynrad,
Ka biang hi ban sait ;
Te kumta wan u bynriew,
Na satlak ka pyrthei.

Dei tang u nongpop uba tngit tam uba lah ban sngewthuh bad batai ia ka bor ka snam U Jisu kumno ba ka trei phylla bad ktah ia ka dohnud jong u kat ban pynkylla thymmai ia ka jingim jong u, "Don ka bor, bor ba trei phylla ha ka snam Kalbari." Dei hangne ba u nongpop u nang ban sngewthuh ia U Blei ba U long ka jingieit. U Blei U ieit ia ngi.

Kumno ha ki b'la shem, daei ?
Ban ong ym don thyllied,
Jingieit U Jisu dei kaei ?
Ki tip tang ki b'la ieit.

U Dr. Finney shisien u la ialap ha kawei ka miet, "Ka snam U Jisu Khrist ka pynkhuid phar ia nga na ki pop baroh." La iohsngew ia kane da uwei u briew uba runar, u nongiakhalai bad u nongpyniap briew. Kane ka jingsawa ka la kem ia u ha shen katba u dang iaid ha surok kaba iajan bad kata ka jaka ha kaba la pynlong Jingialap. Mynstep u wan iashem bad u Dr. Finney, u kyrpad ia u Dr. Finney ba un wan sha ïing jong u ha ka por katta baje U Dr. Finney u la kohnguh ia kata. Ki para nongialap ki la iohi ia u ba u iakren bad une u briew, bad ki la kylli ia u, u iakren aiu bad uta u briew. U Dr. Finney u ong ba uta u briew u kwah ia nga ban leit sha ïing jong u. Ki para lok u Dr. Finney ki la khang ia u ba un nym leit. Hynrei u Dr. Finney um lah ban pynkheiñ ia la ka ktien ba u la iakular ban leit. Kumta u la leit bad u la iashem bad u. Uta u briew kloi lan u la plie ia ka jingkhang bad ki la iarung shapoh. Uta u briew tang shu sdang iakren u la sei ia la ka pistol na la ka pla jong u. U Dr. Finney u la lyngngoh bad sheptieng shikatdei eh.

Uta u briew u la kylli ia u Dr. Finney, "Phi ialap aiu hynne mynmiet ?" U Dr. Finney um nang shuh ban kren, kumba u la klet noh ia kaba u la iathuhkhana. "Phim shym ong ba 'ka snam U Jisu ka pynkhuid phar ia ki pop jong me baroh ?' Da kane ka pistol nga la pyniap ia ki briew kiba wan ia khalai hangne bad dih kiad. nga da shim noh ruh ia ki spah jong ki de. Ka snam U Jisu ka lah ban pynkhuid ia nga kum une ?" "Hooid," la ong u Dr. Finney "Ka snam U Jisu Khrist ka lah ban pynkhuid ia ki pop baroh." Kumta hi u la kylla baba mut bad iam kthang bad u la duwai da theh lut ia la ka dohnud bad mynaiem ha khmat U Blei. Ki la iaduwai baroh arngut bad u la ieng joit nangta u da pynkyllon noh ia ki miej bad theh pashait noh ia ki bilor kyiad na ki almyrah baroh bad u la man long u nongialap bad u shakri jong U Blei. Hato ym dei ka jingieit U Blei ia phi ha kaba U pynmih ki nonghikai bad ki

nongialap ia ka kyrteng U Jisu Khrist bad ia ka bor ka snam khnang ia ka ban pynim ia phi ?

Kane ka jingiaseng Jubilee ka Balang Warding ban kynmaw ia ka jingieit U Blei ia phi kat ban pynim lut ia phi ka hima, ka pynkhih ne em ia ka jingsngewieit, ainguh bad iaroh kylliang ia Uta Uba la ieit ia phi. Phi ki khyndiat ngut ba dang sah, phin dang pynslem ia ka ban pdiang ia U Jisu Khrist Uba la iap na ka bynta ki pop jong phi, hadien ba phi la iohi katne ba U Blei U ieit ia phi.

KA JINGKHUSLAI SHAPHANG KABA BAM BAD KABA KUP—U Jisu U ong, '.Balei phi khuslai shaphang kaba bam bad kaba kup ruh ? Ka jingkhuslai shaphang kaba bam bad kaba kup ruh, ka la don naduh ki sngi U Jisu Khrist bad kam shym jah noh haduh kine ki sngi jong ngi. Ka lah ban long ba don ruh ki bym khuslai lymne pyrwa ei ei shaphang kane, hynrei kane ka dang sah, bad ngi dang iakynduh ia ka haduh kine ki sngi. Ki sngi ba phyrnai bad ba phuhmat ki la jah noh napdeng jong phi. Ki brisoh ba ai rong ksiar ia ki arliang wah ka wah bah Khasimara ki la iap baroh. Phi shu ud lyngngoh shaphang kaba bam bad kaba kup, da sngewdiaw jingmut ia kaba la shai. Sngap ia ki ktien kiba pynpaw ia ka jingieit U Blei :

"Khmih thuh ia ki sim bneng, kim shym bet lymne ot, lymne lum ha ki thir jong ki. Pynban U Kpa jong phi uba ha bneng u bsa ia ki. Hato phi phim long kham kor shibun ia ki sim ting."

"Pyrkhat ia ki tiewlili ka pynthor, kumno ki san, kim trei lymne kim thiar, pynban nga ong ha phi, ba wat u Solomon ha ka burom jong u, um shym la kup kum uwei na kine. Lada kumta U Blei U pynkup ia u hur ryngkew uba la shai yn bret ha ka lawarding, kaba katno tam Un pynkup ia phi. Ah phi kiba rit ka jingngeit." Kumta khmied la ki khmat sha jrong, phin iohi sa ki sim ba ki her, bad khmih arsut phin iohi ia ki syntiew ba itynnad kiba la pynithiang bad pynitynnad kum ia ka kper Eden hyndai.

Ka jingshai, ka jingdum, ka jingim, u lapbah ne ki umjer baroh ki wan na U Blei U Kpa ka jingieit bad jingisnei. Wat ha kine baroh to tip ba U Blei U don

bad U ieit ia ngi. Ka jingieit U Blei ka long bym lah ban shemphang ia ka jingjylliew jong ka.

KA JINGPYNREM BAD JINGMAHAM—Ka jingieit U Blei kan long tang ha kaba u' khot ne khroh ia ngi hynrei ha kaba u pyrta pynrem bad maham ia ngi, "To wan ha nga, phi baroh kiba thait bad ba khia , ka jingkit, te ' ngan pynjem ia phi."

"Kordit ia phia Khorasin bad Bethsaida naba lada la leh ha pha ia ki jingleh kumba la leh ha Tyros bad Sydon. kin jin da la kylla kaba' mut la kham slem ha ki jain khain bad ka dpei"

U Lum Horeb, Hermon, Sinai bad Kalbari ki wallam ha khmat jong ngi ban iohi ia ka jingbishar bad jingisnei U Blei.

Ngi tip ba U Trai Jisu U don hapdeng jong ngi ; Uba la leit kylleng U da leh babha U da pynkhiah bad U da pynieng ia kaba kyllon, U dang kner ia la ki kti bad U dang khot, "To wan phai phi, to wan phai phi, balei phin shu iap ei."

Bun kiba la iohsngew ia ka jingkhot ka jingieit U Blei bad ki la ioh ia ka ban shadkmen ha ka jingpynim jong u, ki da nangsan ruh na ka jingaiei sha ka jingaiei, na ka jingkhlain sha ka jingkhlain, bad na ka jingkmen sha ka jingkmen. Ka ktien jingieit jong u ka lah ban hap ha ki shkor ki bym mon ban sngap, kumta kim shym iohpdiang ne mad ei ei na ki soh bathiang ka ri Kanan Tang kita kiba pdiang ia U ki ioh ia ki soh bathiang ka jingmap bad jingsuk U Jisu Khrist.

KA JINGMAP IA KI POP—Pyrkhat ia ka jingiathuhkhana ha ki Gospel shaphang uta u briew uba pangiap shiliang, ia uba la wallam ha khmat U Trai Jisu da ki lok jong u. Don bun kiba pangiap shilliang ia kiba la wallam da ki lok bad da ki jingduwai ki lok ia kiba U Trai Jisu U la iohsngew bad ba U Trai U la kren da ka ktien ka jingmap bad jingsuk, "Ko khun to kyrmen, la map noh ia ki pop jong me baroh." Don bun ruh ia kiba la wallam sha ka Balang da ki lok. Lymda ngi la ioh map ia ki pop jong ngi, ym don ka jingshakri kaba shisha, lymne' jingaiaguh thang ba 'iwbih' bad ba diang hua' ha khmat jong U' Blei.

Hangne hapdeng jong ngi, don ma ki bym pat shym la iohangew ia kane ka ktien jingmap kaba mih na ka jingieit U Blei. Lada don kiba kum kita, phi dei ban sngewthuh ba phi dang long kiba tlot bor, bym lah ban shemphang lane iohsngew ia ka bor jingmap. Ki bym don bor shuh ei ei na lade. Uta uba pangiap shiliang u long u bym lah ban leh ei ei satia dalade, ban iafap kumno kumno ia lade, bad u briew ba duh jingkyrmen bad bym lah kam ei ei shuh ha kane ka pyrthei. Uta u Khristan u bym pat sugewthuh lane iohpdiang ia ka jingmap kaba mih na ka jingieit U Blei, u long u Khristan ba pangiap shiliang. Hynrei haba la wallam bad aiti ia u ha ki kti U Jisu, "Ko khun to kyrmen, la map noh ia ki pop jong me," ka ktien bad ka jingsawa na ka shyntur U Jisu ka biang. Te u la ieng joit bad u la rah ia la ka jingthiah bad u la iaid bad u la leit phai sha la iing da ka jingkmen. Lada phi sngewdonkam ia ka jingmap ei U Blei, to wan ban aiti shwa ia lade ha ki kti U Jisu, te Un sa ktah ia phi da ka bor ba phylla hapoh ka dohnud jong phi.

Kat ban sei ia ki sur ba thiang ki ban kyrsoi na kaba shem ia ka jingmap. Hadien ba ngi la iohsngew ia ka ktien ka jingmap U Trai un wan ban iashem bad ngi ha kiba bun rukom ki jingjia ne ki por ha ka jingim jong ngi bad Un ai ruh ha ngi ia ka jingsuk jong U. Kane kan wan da kaba ngi sngewthuh ia ka jingdon jong U hapoh jong ngi. Ka lah ban long haba ngi don ha ka jingiaseng, ne hapoh khlaw ba kynjah, ne haba iaid ba ieng, ne haba iasyllok bad U Blei ha ki jaka kynjah ne haba phi ap ia U ha ka por shiteng synia.

U Ole Bull, u nongtem bela uba paw nam ha ka pyrthei, kumno re kumno haba u dang iaid kai sharum shaneng, u la bakla lynti ha kawei ka khlaw bah kaba iar bad ba jngai. Ynda la lap ka miet, u leit poi ha kawei ka iingtrep uwei u Pukir tymmen: une u tymmen u la pdiang sngewbha ia u ha la iing bad u la sumar sukher bha ia u. Hadien ba ki la ialeh bam ja miet, katba ki nang iasyiad ding, u Pukir tymmen u la shim ia ka bela kaba la rim bad i jot bad tngit da kispring bad jakhlia hangne hangtai, bad kaba la mong tang ki

dak mong suda; bad u la sdang ban tem ia ki jingrwai khlaw aiu re ki bym sngewtynnad ei ei ruh em. U Ole Bull u la ong ia u Pukir: "Phi tharai nga lah ne em ban tem ia kane ka bela." U Pukir u la ong, "Nga tharai phin nym' lah bad nang ban tem ia ka namar ka shim por ia nga da ki phew snem ban hikai ia ka." To ai ngan pyrshang, U Ole Bull u la shim ia kata ka bela kaba la rim bad jot bad u tang shu buh ia ka ryntieh ha ki ksai, shisyndon la pyndap ia kata ka lingtrep da ki jingrwai bneng kiba thiang kat haduh ba uta u Pukir u la iam kum u khunlung. Ngi long kum ki bela kiba la jot, bym don shuh ka bor ban iohsngew lane sei ia ki jingrwai ba thiang. Ka jingim ka la dap da u pring ba jakhlia, la mong na kiba bun ki khnam, hynrei lada ngin aiti ia lade ha ki kti U Jisu bad shah ia U ba Un ktah ia ngi da ka bor Blei Un sa sei napoh ka dohnud jong ngi ia ki jingrwai ba thiang, kiba ki angel neng hi kin sngewlyngngoh bad sngewphylla. Ka jingkmen kaba kyrsoi na kaba shem jingmap.

KA JINGSHEPTIENG—Mynstep U Jisu U la khot ia ki synran ban leit sha shiliang kata ka wah, ban shongthait khyndiat. Hynrei pynban la don lypa hangta u paitbah sha shiliang ka wah kiba ap ia U Jisu katba ka lieng ka iaid shata. Hadien ba U la hikai U la iohi ia u paidbah ba la i raikhoh da ka jingthngan bad U la isynei ia u paidbah ba u thngan, bad U la bsa ia ki 5,000 tang da ki khyndiat ki kpu haduh ba kin da kdang. Hadien kata U Jisu U la phah noh ia uta u paidbah, bad ki synran U Jisu ki la kiew halor lieng, ma U U dang sah shadien. Katba ki synran ki dang iaking ia ka lieng, ka eriong kaba jur ka la wan ka da beh ka ban pyngam ia ka lieng. Uta Uba don ka bor Blei, U la iohi ia ki synran jong U ba ki don hapdeng ka jingma, U la wan ha ki U da iaid halor ki dew ka duriaw. Shisien ba U la tynjuh bad pynpaw ia la ka bor, to tip ba Un dang tynjuh shuh shuh haduh ba ngin da khlaiñ. Haba U Jisu U wan ban iashem bad ngi ki briew kiba tlot bad ba thait ian, U pynkylla ia ka jingsheptieng sha ka jingngeit, bad ia ka jingsngewsih sha ka jingkmen. Kumta ki synran jong U ki la iohsngew

ia ki ktien pynkyrmen : "To long shlur, dei ma nga wat sheptieng". Te U la sneng ia ka lyer bad ia ka duriaw, te ki la jem jai jai. U Jisu U long Ujuh hynnin, mynta bad shaduh ki bymjukut. U iohi ia ngi ba ngi ksaid bad ialeh tyngeh pyrshah ia ki jingeh ha ka jingim jong ngi.

Sngewthuh ba ki jingtynjuh baroh ha ka jingim jong ngi ki long tang ki jingjam ha ka lynti iaid jong ngi shaphrang sha pyrshah kata ka dak ia kaba la buh ha pyrshah ki khmat jong ngi. U Blei U long ka jingieit, U Blei U ieit ia ngi.

KI JINGJYNJAR—Ka jingieit U Blei bad ka jingaiei jong U ki iatrei ryngkat ym tang ha ka jingsuk, hynrei hapdeng jong ki jingjynjar. Lada ngin pule ha ka Gospel u Ioannis 16, hangne ngin iohi aiu ba U Jisu U la iathuh ha ki jong ki synran jong U ia kiei kiei ba kin iakynduh ha ka jingim jong ki. "Ha kane ka pyrthei phin shem ia ki jingjynjar, hynrei to long shlur, nga la jop ia ka pyrthei." Ha U la ai ka bor baroh, bad kata ka bor ruh ka long ka jong ngi mynta ba yn ioh ñiew ia ngi lem bad U kum ki nongpop.

Haba U Jisu U la kiew sha bneng bad ba ki synran jong U kim lah shuh ban iohi ia U markhmat ha ka met kumba U ju long. ki kynmaw ia ka ktien : "To kyrmen, nga la jop ia ka pyrthei."

Pyrkhat ia kane : "Naba ka lyngkor jong nga ka long kaba jem bad ka jingkit jong nga kaba sting." Kumno ka jem ka lyngkor bad kumno ka jingkit ka sting ? Ka jem bad ka sting namar ba U Jisu U iabah bad kit lem bad ngi—da kaba U aibor ia ngi, da ka bor kaba na jrong.

> Te mynta la sting ka diengphna ba ngan bah,
> La jem ki jingshitom ban rwai nga lah ;
> Nga kymen ka dohnud nga suk mynsiem hi,
> Ban bud ia U Jisu sha Lum Kalbari.

Kaba phylla ka jingieit U Blei haba ka trei ha ka dohnud u briew, ka da bat ia ka dohnud u riewngeit bad ai bor ia u ban shah bad sngewsuk hapdeng ka jingshitom.

U Kartar Singh u dei u Sikh. Ki Sikh ki dei na ka jait ba khraw ha India. Ban long Khristan u Sikh ki sngewsih kthang katta katta. U Kartar Singh u la

long Khristan bad u nongphla uba shlur. U la iap kum u Martyr na ka bynta ka kyrteng U Jisu Khrist. U la leit ban ialap ia ka kyrteng U Jisu Khrist ha Tibet. Ki Tibet kiba thrang shibun ia ka snam ki synran U Jisu Khrist. Ki la kem ia u Kartar Singh bad ki la suh ia u hapoh ka snieh u Yak. Ka snieh u Yak ka iar haba ka jhieh um bad ka ran bad ring tyrkhong haba thad ha ka sngi. Ki la thad ha ka sngi. U Secretary u Lama uba la iohi ia kata, u ong ba u la iohsngew ia ka jingpait ki shyieng ba ki riew haba ka snieh ka ran bad tyrkhong. Hynrei u Kartar Singh um shym bret ia ka diengphna kaba u bah, namar U Jisu U don ryngkat bad U bah lem ia ka: Um ju iehnoh ia u briew ban bah marwei ia ka lyngkor ne ia ka diengphna jong U. Wat la ki la kular ban pyllait ia uno uno lada un kylla dien na kane ka lynti ba u phla shaphang U Jisu Khrist, u Kartar um shym kyrpad ba kin pyllait ia u, hynrei u la shu kyrpad ba kin pyllait noh tang ia ka kti ka mon jong u. Ki la pyllait khyndiat bad u la thoh ha ka sla jong ka Testament Bathymmai kaba don ha ka kti jong u ia kine ki ktien:

> Dei kane ka jaka thiah jong ka jingiap ia u Khristan,
> Hooid: hynrei ym dei ka jong u: ka jingiap hi ka kut hangta.

Kine ki ktien ki pynpaw ia ka bor jingjop jong ka diengphna U Jisu Khrist.

> Ha jingiap diengphyna
> Ka jingiap hi ka iap
> U paidbah sha byneng un kiew
> Ban ioh ka jingbymiap.

Ngam mut ba u Khristan un kmen ba u ioh ka bor ban jop da kaba u wallam ia ki kynhun bah ki angel ban pom pyrthat ia ki nongshun. Hynrei ka bor jingjop kaba u ioh ka long ha kaba u bah ia ka diengphna khlem kyrtiang dien haduh kaba kut. Dei ia kine keiñ ba yn ñiew ki nongjop lem bad U.

Kijuh ki ktien U Jisu ki sawa donbor haduh mynta: "To long shlur naba la jop ia ka pyrthei." U la kren

ha u Paul haba u dang don ha ka jingbyndi bad uba dang dei ruh ban shah shuh shuh ia ki jingtynjuh. U la ialap ia ka Gospel bad la set byndi ia u namarkata ka jingialap jong u. Te ha kaba shiteng synia U Trai U la mihpaw ha u Paul bad u la ong : "Paul kumba me la phla ia nga ha Jerusalem men phla ruh ia nga ha Rome." Ka bainong jong ka jingtrei ba hok u briew na ka bynta U Blei ka mut ban nangtrei shuh shuh. Hynrei kam pher la ngi dei ban shah ia ki jingtynjuh kiba khlem kut ha ka jingim, ngi dei ban iaid lyngba ia ki. Ngin kynmaw ba ngin iohi ia ka jingaiei ka bor U Blei ban shah ia ki, bad ngin kynmaw ruh ba tang da kaba shah shitom yn pynjanai ia ka jinglong Khristan jong ngi. Hooid kumta kan wan kata ka jingkmen jong ka jingmap ka jingsuk, ka bor bad ka jingiaroh.

"Hato men bud ia nga,"
U Nongpynim u kylli,
Ka lynti ka i phyrnai bad itynnad eh.
Nga dap da ka jingsngewshitrhem bad jingkyrmen :
Hooid kat sha kaba Men ialam.

"Hato men bud ia nga"
U kylli pat ia nga,
Ka lynti ka i dum shaphrang.
Nga tang shu peit sha ka khmat ba phyrnai jong U :
Haduh ba kut. Trai baieit jong nga

"Hato men bud ia nga"
Nga la jan iapler,
Ka lynti ka khohruh khohram.
Hynrei nga iohsngew ia ka jingbat ka kti jong U
Ka krih ka met ka phad jong nga.

"Bud ia nga"
Ki ktien jem jai jai,
Ka krih naduh ka dohnud shapoh.
Nga la sngap jar, hynrei U la wan hajan :
Nga tip ngan nym iakhlad shuh na U!

Ka lynti ka iaid lyngba ka Gethsemane, lyngba ka nongbah, shabar ki kynroh jong ka. Ka lynti kaba kynjah marwei bad dait thait. Phin nym iohi dak dienjat ei ei sha-

khmat, tang ka jingsawa : "Bud ia nga " Hynrei ha kaba kut ka ialam sha ka jingkmen ia kaba la buh hakhmat jong U, shaduh u Lum U Blei hi : U Blei U ieit ia ngi.

EPHESOS 5 : 14, 16

"Khie joit me na kaba iohthiah, te U Trai un pynshai ia me... to siewspah ia ka por"

Kane ka long ka jingkyrsiew ia u bym ngeit bad ia uba ngeit kumjuh. Kine ki don ha la ka rukom rukom jingiohthiah kaba iapher uwei na uwei pat

KA JINGIOHTHIAH U BYMNGEIT—Baroh ki la leh pop bad ki la duh lehnohei ia ka burom U Blei. Uta uba shun u la pynmatlah ia ki khmat bad pynsamthiah ia ki briew katba kim lah shuh ban iohi lane sngewthuh ei ei ba ki long ki nongpop. Kim lah shuh ban sngewthuh lane sngewsih ei ei ba ki la duh lehnohei ia ka hok bad ka burom U Blei ; bad kim sngewthuh ne shemphang ei ei shuh kaei kata ka burom U Blei. bad katno kaba khraw bad kordor ka long kata ka burom U Blei kaba ki la duh. Ym tang kumta hynrei kim sngewthuh bad ithuh ruh ia uta uba shun ia ki ; uba shun ia ki ; uba la pynsuk bad tap matlah ia ki khmat jong ki ; hynrei ki shu iohthiah suk lyngngai ha kane ka rukom jingim kumba ki long.

"Khie joit me uba iohthiah, bad to mih noh na kiba iap." Peit hangno me don, kaba kum kano ka jaka ha kaba me la iohthiah lyngngai. Lada kata ka jaka ka long kaba dum bad lyngngoh, khie joit bad peit sha U Jisu Uba long U Trai bad U Blei Uta uba ong, "Nga long

ka jingshai jong ka pyrthei" Un pynshai ha me ia ka pop kaba men sngewthuh ba ka long ka pop. Un pynshait ha me ba me long u nongpop uba khraw tam, Un pynshai ha me ba me la duh lehnohei ia ka hok bad ka burom U Blei, Un pynshai ia ka jingkhraw ka burom U Blei bad kaba kordor katno ka long kata ka burom U Blei. Un pynshai ha me ba me lah ban ioh pat ia kata ka burom kaba me la duh da ka pop. Un pynshai ha me ba U Blei U long ka jingieit : Un pynshai ha me ia ka lad ka jingpynim ba ka long tang da ka jingiap U Jisu kum U Khun Langbrot jong U Blei Uba da kit noh ia ka pop jong ka pyrthei : Un pynshai ha me ba uta uba ngeit ha U Khun u don ka jingim bymjukut, hynrei uta u bym ngeit u la rem lypa.

Arngut shipara ki khun jong u riewspah. Uwei na kine ba la shah pynshoi ha u Soitan, uba la pyni kwah na u ia kiei kiei jong kane ka pyrthei, u la pynmatlah ia ki khmat jong u katba um lah shuh ban iohi ia ka burom bad jingsuk kaba u don ha la ka ling. La pynkwah ia u ban leit kai swari sngewtynnad sha ri nongwei, ka ri ha kaba u tip ba don jingsngewbha, jingialeh kai tamasa laiphewjait. Shata ka mynsiem jong uba pli ka la her thiaw : da ka jingkyrkieh u la ong ia la u kpa, Sam noh ia ka bynta jong nga, ba ngan ioh leit kai swari sngewtynnad la ka jingim sha ka ri nongwei.' Katba u kpa um lah shuh ban pyndaitthah ia kata ka jingkhluid jingthrang jong u ban leit kai sngewtynnad sha ri nongwei. U kpa u la kohnguh bad u la sam ia ka bynta jong u. Uba pli u samla u la phuh samrkhie khlem da pyrkhat ia ka ban jia hadien, bran u la mih na la ling bad la ki spah ba la ai na la u kpa ; beit sha ka ri ha kaba don tang ka jingsngewbha, jingialehkai tamasa, jingiakhalai bad kiwei kiwei de ki rukom jingim ba thala. Hangne katba mon bad ikwah ka mynsiem u la sei bad kloh ia la ka pla, da kaba u bam, u dih, iakhalai lem bad ki nuti. Kan shan katno ka spah jong uba kum uta, katba mon ka khmat bad sngewbha ka dohnud la shu kloh ia ka pla khlem sangeh bad khlem kheiñ ia kaba lut bad ia ka ban sah. Kyndit la don ruh ka nem sniew ha kata ka ri, bad la synjap ka pla ba

ju dap bad khapngiah da ki spah: la sdang shop ka thngan, um banse sa tang ban leit ap ja kpoh na ling ki lok ba u ju sngewbha. La tyrkhong ka khmat, la ki jaiñ ba la jot rai taw, la u ñiuhkhlieh tyrphut kumba la dambit da ki sohbyrthit; um sngewbha shuh ban syrpai umphniang ban pynjlih bad pynphuh khyndiat ia la ka khmat. La paw sa ka dur ba raikhoh bam i larkam shuh ban ai jingtrei ba shongdor tyngka: sa tang ban bylla ja kpoh da kaba shu leit ap sniang Ka kam kaba poh eh ia u khun ba riewspah.

La poh ne jahburom ia u khun riewspah, hynrei ba dait eh ka thngan, um banse u dei ban leit bylla ap sniang tang ban ioh ja kpoh. Hi ka por nem sniew ba bun kiba shu da mang ia la ka bam shisngi ne shitaiew phi tharai kin dang pynsong ja sngi ia une uba pli uba leit ap sniang? Hynrei khmih ia u, katba u dang shong rieh tngen hapoh ki dieng ha ki pyntha bad madan phlang ban ap ia ki sniang, la shop ka thngan ja sngi, um banse ban bam lem na ki kop soh dieng ba ju bam lem ki sniang. Hangta te u la kyndit bynriew thred kum u briew ba la "khie joit na kaba iohthiah." Balei katne sha ia nga? Ha la ka ling bad la ka shnong, ka bam ka dih kyrhai, ka kup ka sem pahuh hai, hynrei hangne la ban tang da ka shitom bad ka thngan Ngan kut jingmut noh la iap la im la ka lynti ka jngai bym dap bam ha lynti, da shah jingit ngan shu par wat da ki khohsiew tang ban poi noh sha la ling u kpa." U tang shu poi sha la ling, u kpa u la iohi ia la u khun ba la phet na la ling ba u la wan phai pat. Katno ba u kpa u sngewbha ban iohi pat ia la u khun: Khmih u kynthup pat ia u ha la ka shadem, u pynphong da ki jaiñ ba kordor bad law noh ia ki jaiñ ba la jot bad buh de ia ka sahti ha ka kti jong u. U da pyniap ia ki khun blang kiba khleiñ bad sngaid ban iakhawai da leh kmen. La u hynmen jong u u la bitar ia la u kpa, hynrei ka jingieit u kpa ia la u khun ka kham khraw ban ia ka jingbitar. Kumta kan long ka jingkmen ha khmat ki angel U Blei na ka bynta uwei uba kylla kaba mut. "Khie joit noh me uba iohthiah to mih na kiba iap: te U Trai un pynshai ia me."

KA JINGKYRSIEW IA KIBA IOHTHIAH KAM SHYM SANGEH—U Trai hi na bneng Um ju sangeh ne shongthait khlem da kyrsiew ia kiba iohthiah. Ki nonghikai, ki nongialap ki long ka ktien jong U Trai ba la pynkhih ha ka dohnud jong ki ban pyrta ia ki bynriew ba ioh thiah suk ha ka pop, "Khie joit me uba iohthiah, to mih na kiba iap." Hyntei dang don bun ki bym mon satia ban khie joit na kaba iohthiah. Kiwei ki leit sha la ka jingkhafi, kiwei ki leit sha ki jingsngewbha pyrthei, kiwei ki leit sha ki pata kiad, kiwei ki leit sha ka jinglute kat ban pynjot ia ka jingim u parabriew. Kiwei pat sha ka jingmane Blei ba khlem U Nongpyniasuk. Kiwei pat beit sha ka jingmane bleithaw. Khmih ia ki lynti u briew ba u iaid ba um da mon satia ban sngap ia kata ka jingpyrta ka jingpynim. "Don ka lynti kaba imat beit ia u briew, hynrei kaba kut jong ka long ki lynti jong ka jingiap." (Prob. 16 : 25). Ki sngewbha ha la ka jingioh thiah suk jong ki ba la pynbyrngia da ka pop. Lada kyrsiew ia ki, ki kren beiñ ; khot ia ki ha ka jingshai, kim mon satia. Ai ha ki ia ka Ktien U Blei, don kiba bret wat ia ka ktien ka jingim. Don kiba shun wat ia ki nonghikai ne Nongialap ia kiba la phah hapdeng jong ki ban pynshai ia ka lynti ka jingim bymjukut. Ka bor ka pop ka trei haduh katta, katba ki hi kim ithuh lymne sngewthuh ia kata.

Nga la pule ia kawei ka heading ha kawei ka kot khubor ba la thoh S. O. S.—pynim ia ka mynsiem jong ngi. Ka sngi kan poi ha kaba ia ki jingkhang jong ka bneng yn sa khang khop.

Don katto katne snem ba la lah, kawei ka Submarine (ka Jhad ba iaid hapoh ki jingjylliew ka duriaw, kaba par kum u dohkha), ka la ngam hapoh kawei na ki jaka riehlieng kiba khraw jong kane ka pyrthei, ryngkat bad ki briew kumba 100 ngut. Ka tang shu ngam jar sha trai jong ka duriaw, ka khubor ka la wan na kito ki briew kiba shah set op hapoh ka Submarine: "Dang don jingkyrmen ?" Kumta kine kiba la joh ia kane ka khubor, katba ki dang khih kulmar shane bad shatai ban pyrkhat lad kumno ban pynim ia ki, ka wan biang ka ktien na kito kiba la shah set op : "Don jingkyrmen

ei ei ?" bad kane ka wan sa tang na uwei u officer uba dang im. Hynrei hadien kata, sa tang ka jingsngap jar. Ym don jingkren ei ei shuh. La dum ka suiñ bn eng bad la sngap jar ka jingjylliew ka duriaw bah. Katba ka jingjylliew jong ka duriaw hi ka la shon shap ia ki mawtap halor kata ka Submarine. Baroh 100 ngut ki la duh ia la ka jingim.

"Uta uba ngeit ha nga, yn nym pynrem; hynrei uta u bym ngeit, u la rem lypa, naba um shym la ngeit ha ka kyrteng U Khun U Blei ba la kha marwei. Kane te ka long kata ka jingpynrem, ba ka jingshai ka la wan ha ka pyrthei, bad ki briew ki la ieit khamtam ia ka jingdum ban ia kata ka jingshai, naba ki la long bymman ki jingleh jong ki. Naba u briew baroh uba iaileh ia kaba sniew, u shun ia kata ka jingshai, bad un wan ha kata ka jingshai, ioh ba yn sneng pyrshah ia ki jingleh jong u." (Ioan. 3 : 18-20).

"Te kin kbot kyrpad ia nga, te ngan nym jubab ; kin iawad ia nga, hynrei kin nym shem ia nga, namar ki la isih ia ka jingtip bad kim shym jied ia ka jingsheptieng ia U Trai." (Prob. 1 : 28).

II. KA JINGKYRSIEW IA KIBA NGEIT—Khie joit me na kaba iohthiah bad to mih na kiba iap. U Paul u kyrsiew ia ki parabangeit ha Ephesos bad u pynsyriem ia ki kum kiba iap. Dei ki riewngeit kiba pynlong ia ka Balang ha Ephesos. Ki riewngeit pleng ki dang syriem ia kiba iap. U Paul u iohi ei ei kaba um lah shah lane sngewbha ia ka rukom ne kyrdan jinglong jingim jong ki riewngeit kiba don hangto ha kito ki por. Da kaba pule ia kane ka lynnong, ngi iohi ia kiei kiei ki bym pynhun ia ka dohnud u Paul kum u Kpa bad u Nongsharai ia ka Balang, namarkata ka mih ka ktien kaba kham eh na la u Kpa uba ieit ia la ki khun "To khie joit me na kaba iohthiah bad to mih na kiba iap."

Don ki riewngeit ba la shah kynoi da ka kyrteng bad kiba la iohthiah suk bad iohthiah klet ha ka kyrteng ki riewngeit ba la shah kynoi da ka jinghiar pateng bad iohthiah suk ha ka jinghiar-pateng : "Ngi long ki khun u Abraham." Ki riewngeit ba la shah kynoi da

ki rukom bad iohthiah suk haba la ioh pyndep ia ki rukom. U kynja Jiw ba shong shaniah ha ka hukum bad iohthiah suk ha ka hukum. U Jiw ha kaba paw, ym u Jiw ha kaba rieh. U riewngeit u bym sngewthuh bad sngewdonkam ia u Mynsiem Bakhuid—u iohthiah suk ha kata ka jingsngew wat lada don no em U Mynsiem Bakhuid.

Ha Nasareth don ki Missions kiba trei hangto, bad ki Missionaries kiba trei hangto. Ki nong-Nasareth kim ju sngewbha ban leit shabar ka Nasareth. La don uwei u Missionary uba la iakynduh bad uwei u samla Jiw na Nasareth U la kylli ia u, "Phi la ioh jingpynim ?' "Nga long u nong Nasareth." U kylli pat, "Phi la ioh jingpynim ?" U ong pat "Nga la ong ia phi ba nga dei u nong-Nasareth." Hynrei um tip aiu ba U Jisu U ong : "Ia ka wait la thew ha u thied ki dieng, namarkata, to sei la u soh ba dei biang ia ka jingkylla kaba mut." U riewngeit hi un kyndit bynriew haba u iohsngew ia kat kane ka jingpyrta bad un jin da la shim ia ka tarajur bad thew ialade, leh yn shem ia nga ba nga duna. Un nym sngew bitar lane khñium ei ei. lane sngewsarong ei ei ia lade kumba u la biang. Hynrei lada un tang shu khie joit un ioh ka jingshai bad ka jingshong bishar shaphang ia lade. Bad hangta un shem ba u duna, bad haba u la shem kumta ia lade un kylla kaba mut. Ngin sa iohi hangta ia u riewngeit ba u nang ban kylla kaba mut.

Ngin sa iohi ia ka jingkylla kaba mut jong uba la kylla kaba mut (conversion of the converted).

Uwei u Missionary ba dang samla haba u la shong pyrkhat bad bishar ia lade, u shem ia lade ha kano ka jaka ba u don. U la thoh artylli ki motto, bad u la buh ha ki artylli ki kamra jong u, "Can I trust the Lord ?" "Nga la lah ban shaniah ha U Trai ?" Kawei pat, "Can the Lord trust me ?" "Hato U Trai U la lah ban shaniah ia nga ?" Pyrkhat ia kine ki ktien kiba don ha ka dohnud jong u. Hangne ngin iohi ia ka dak ka jingkylla kaba mut kaba don da ka jingsngewkynduh shaphang ia lade. Ka jingsngewkynduh shaphang ia lade bad shem noh ia ka jaka ha kaba ngi don—haba dang dei

por da kaba pyrshang ban siewspah noh ia ka por ba dang sah ha ka jingim jong ngi, ka long ka jingkyrkhu kaba khraw ba u briew u ioh, ban ia kaba u shu sah khlem jingkynduh lane iohi ei ei ia lade.

Uwei u khun syiem katba u dang iaid kai mynstep halor la u kulai, u la leit poi ha kawei ka pynthor kba, bad hangta u la iohi ia uwei u tymmen ba la dor ryngkdung ba u lur ia ka pynthor kba. Kumta u la isynei ia u bad u la hiar nalor la u kulai. U khun syiem u la kylli ia u, "Phi dang trei shitom haduh katne mo, haba phi la tymmen katne." "La nga la shitom bad tymmen ruh khnang ban ioh ia ka bam, la dei ban trei," ong une u tymmen "Phi la katno snem mynta ?" la kylli u khun syiem "Oh !" u ong, "Nga ithuh bha ia u Kpa jong phi." Te lada kumta te ym duna shuh ia 70 snem karta ba phi la don." U shu kohnguh khlieh, hynrei da ka ktien pat u ong nga dang 5 snem karta. U khun syiem u la lyngngoh, balei une u tymmen u ong ba u dang 5 snem karta, haba u ia iohi ia u Kpa jong u uba la palat 70 snem karta. Jaid ba dei ia u riewtymmen bad u khun syiem ruh u sngewburom ia u riewtymmen, um shym dumok lane leh ei ei ia u ; u shu sngap lyngngoh bad u la kren da ka ktien bajem jai jai, ' Phi mut kumno ba phi ong ba phi dang 5 snem karta haba phi la tymmen katne bad ba phi la iaryngkat bad u Kpa jong nga uba la dap 70 snem karta."

Kumta la jubab une u tymmen "Nga sdang leh bha leh hok ia la ki para lok dang 5 snem mynta. Nga la sdang ia kata ka jingim ba bha dang 5 snem." U khun syiem naduh kata ka por u la kut jingmut ban leh bha leh hok bad u la shynshar hok ia ka hima naduh kata ka por. Une u tymmen bad une u khun syiem ki la sdang ban riewspah ia ka por ba dang sah ha ka jingim jong ki. "Khie joit me na kaba iohthiah, te U Trai un pynshai ia me." To siewspah ia ka por ba dang sah ha ki kti jong me."

Balei ym bit ia phi ban phai khmat sha ki sngi ki ba la dep ? Balei ym bit ia phi ban shong duriap ia la ka jingim bad jingiadei jong phi lem bad U Blei. Lakaba nga la im ka la biang bad pynsngewbha ia U Blei ?

Hato nga la iohi bad shem ia U Jisu? Ne nga shu sngewhun ba nga la tip ia U Jisu bad iohthiah suk tang ha kaba nga tip. Kaba shu tip bad iohi bad shem ia U Jisu ka ia pher shibun eh; namar kam biang tang ban shu tip, hynrei dei ban iohi bad shem ia U Jisu.

Phai khmat kloi haba dang dei por khnang ba phin dup ioh lad ban siew spah noh ia ka por ba dang sah ha ki kti jong phi.

MARKOS 8 : 2-3.

U Jisu U sngewisynei ia u paitbah.

(La iathuhkhana ha ka Shillong Ri War Presbytery ha Malki).

Nga sngewisynei ïa u paidbah: naba mynta la lai sngi ki la iashong bad nga, bad kim don shuh ei-ei ruh ban bam; lada ngan phah noh jingit ia ki sha la iing, kin iap tyrsaw noh ha lynti: naba na ki don kiba la wan na sha jngai.

U Jisu haba U la iohi ia u paidbah ba bud ia U, U la sngewisynei namar ba ki thngan. "Te haba U Jisu U la peit ia u paidbah, U la sngewisynei bad U la ong, Te ngam mon ban phah noh jingit ia ki, ba ioh ki iapler ha lynti" (Math. 15 : 32). U Jisu haba U la sngewlem Un leh ei ei ban pynpaw ia la ka jingsngewlem: U ju sngewisynei bad leh ei ei kaba bha na ka bynta jong ngi. U Jisu U sngewlem ia kano kano ka jinglong kaba don ha u briew. To kyrteng maphi katba phi lah ban kyrteng ia ki jinglong ha u briew, phin shem ba U Jisu U sngewisynei ia kita ki jait jinglong baroh ba don ha u paidbah.

I. U JISU U SNGEWISYNEI BAN IOHI—Ba kita kiba U la kyrkhu kim sngewsih haba ki dei ban sngewsih.

U Blei U la thaw ia u briew ha kata ka jinglong, ba U khmihlynti ban iohi ba u briew u pyrkhat, u mane bad iaroh ia U Blei bad ia ka jingieit jong U ia ngi ki nongpop. U St. Augustine u don ia kane ka jingmut haba u ong: "Me la thaw ia ngi na ka bynta ia lade" Ka jingrwai jong ki sim mynstep, ka jingmih ka sngi, bad u bnai, ka jingphuh jong ki syntiew la hangno hangno, ki long khnang ia ka ban iaroh bad pyndonburom ia U Blei. "Ki bneng ki pynbna ia ka Burom U Blei; bad ka sahit bneng ka pyni ia ki jingleh ki kti jong U." Kumno shaphang kita kiba U Blei U la kyrkhu, ki kynmaw bad pyrkhat shaphang U Blei?

Phi ju shong ha la ka shuki ne hajan ka miej; phi ju poi dem khop la ka khlieh ban pyrkhat shaphang U Blei bad ki jingisynei ba phylla ba U Blei U la pynpaw ha ka diengphna U Jisu Khrist na ka bynta jong ngi? Phi ju don kaba sngewtynnad ban khmied sha U Trai; haba jar jar ne haba paw, bad ban iaroh ia U na ka bynta ka jingieit jong U ia phi kum u nongpop? Phi ju pyrkhat ba U Blei U la kyrkhu ia phi ha ka liang ka met, da kaba U ai ka jingsuk ha ki dong baroh, bad ba phi pat phin ai ka jingmane bad ka jingainguh ia U Blei, katba dei biang ban ai ia U.

Jingpyrkhat hi ia Me Jisu,
Mynsiem jong nga ka bang;
Ban i ka khmat jong Me kham thiang;
Bad ban shong ruh hajan.
Da ki ktien ban pynpaw ngam lah,
Bad jingmut ruh kam kot,
Ia jingthiang ka kyrteng jong Me,
Nongpynim ki nongpop.

Lada "Em," phi ju sngewsih na ka bynta kata? U Jisu U kheiñ kordor shibun ia ka jingsngewsih, "Suk kiba sngewsih, naba yn pyntngen ia ki." U Jisu U **sngewisynei shibun ia ki briew ba kim sngewsih haba ki dei ban sngewsih. Namar ba U ieit, U kwah ban**

kyrkhu da kaba U ialam ia ki ha ka jaka jong ka jingsngewsih. Namar dei ha kane ka jaka ba U Jisu U ju iashem bad pynpaw ia la ka jingsngewisynei jong U ia ki.

Ka Hagar ka dei ka nong Ijipt. Ki nong Ijipt ki dei kiba mane bleithaw ia ki kynja jingthaw kiba don ha suiñ ne ha ka khyndew. Shisien uwei u Phareng uba la leit ban tih spah ha Ijiyt, da kaba u kyrmen ban ioh ia ki jingtep jong ki Pharo hyndai hynrei u lap pynban ia ka jingtep ki Crocodile ba la kyllan musla bad sopspain bha ba kin nym pyut. Da ka iingbitar u la lympat lywet ia ki, bad mih pynban tang da ka ksiar suda napoh ki Crocodile: Kane ka pyni ba ki mane ia ki Crocodile. Na ka ri kaba kum kata ka Hagar ka la wan, bad la ri ia ka kum ka mraw ha ka ïing u Abraham. Ka Hagar ba ka jingkyrkhu U Blei ia ka, ka la ioh ban bam na ka dud bad ka makhon, ka khleiñ ki langsohmoh kiba sngaid napoh ki jingker langbrot u Abraham. Ka la kylla dur te, bad ka la sdang phuh ka khmat. Ka lah ban iohi ia u Abraham dang step phyrngap hapoh ka ïingjain ba u dem khohsiew bad ba u khmied la ki khmat sha bneng. Hynrei kata kam kren ei ei ia ka dohnud jong ka shaphang U Blei Uba ka dei ban mane bad iaroh Hadien katto katne por, ka la sdang han ioh ia ka jingieit bad peit sngewbha ka Sarah ka kynrad jong ka. Ha ka jaka ba ka dei ban sngewthuh ia U Blei bad burom ia ka Sarah, ka la sngewsarong pynban, haba ka la kiew kyrdan, kam kynmaw shuh ban pyrkhat shaphang ka jingisnei bad jingbha sbun U Blei lane sngewburom la kita kiba ka dei ban burom, kum ia ka Sara ka kynrad jong ka kaba la shah sngewbha bad ieit ia ka ia ka ban ioh ia ka burom ha ka ïing u Abraham bad ka Sarah. Hynrei ka la klet ia kine kiei kiei baroh.

Ha kawei ka sngi ka la pynpaw ia lade kum kaba ha khlieh pynban; haba ka la sngewthuh ba U Blei U la kyrkhu ia ka Ka la rykhie beiñ ia ka Sarah namar ba ka long kaba lyngki.

Ka Sarah kam lah shah ban iohi ba ka Hagar kum ka mraw kan rykhie beiñ ia ka namar ba ka long kaba

lyngki Ka Sara ka la mudui ha u Abraham. U Abraham u la ong "Ka ka don ha ka bor bad ka kti jong pha, to leh katba pha sngewbit."

Ka Sarah ka amsia da ka jingbitar, "Lashai ka sngi. phan mih noh." Kam banse La dih sa da ka um ksang ha ha jaka ka dud bad ka makhon bad ka khleiñ ki langsohmoh ba sngaid kynsai. La dum ka suiñbneng, shano kan phet. Bak katba poi bad ba lam ka kjat khlem da sngewthuh shano kan leit La dum ka jingmut ba la ban khia ka jingsngewsih bad jingkthang ka mynsiem, bak sha ri khlaw Shur.

Dei haba ka la poi ha ka jaka jong ka jingsngewsih, ba u Angel U Trai u la leit ban iashem bad ka: "Hagar shano phan leit ?" "Nga phet noh keiñ na khmat ka Sarah ka kynrad jong nga" Bad dei hangta ba ka la nang ban khot kyrpad, 'Ka te ka la khot ia ka kyrteng U Trai Uba la kren ha ka. Ma Me Ah Blei, Me iohi ia nga naba ka la ong, Shisha te nga dang iohi hangne ruh ia uta ynda u la paw ha nga."

U Blei U isynei ia phi ba phim sngewsih haba phi dei ban sngewsih. Wat haba phi shem ba phim ju ai ka jingmane, ka jingiaroh, ka jingainguh ba doi biang ia U Blei Uba la pynpaw ia la ka jingieit bah ha U Jisu Khrist bad ka diengphna jong U. Namar ba U sngewsynei Un nym phah suda ia phi ioh ha phi iapler ha lynti.

Uwei u Justice uba ia long Khristan u don ka lok kaba long ka Khristan Pyrkhat kat u Justice hangno ka dohnud jong u ka don Ka pyrthei te ka doi ka jong u la u la long Khristan. Hynrei u don tang ka kyrteng Khristan. Ha ka meij jong u don ka Bible, hynrei kaba sah thymmai bad ki sla bym ju plied. Ka khuid bad itynnad bha; um ju lap ban pule ia ka. bad um don por rub ban pule.

La kum kner shuwa sha ki file bad kum byrngia ha ki khubor ka dang mih shen haduh bym don por ban peit sha ka Bible. Kum kata ka jingim u im baroh shilynter. Ka paw skai ba um ai jaka ia U Jisu Khrist ba Un shong hapoh ka dohnud jong u da U Mynsiem Rakhuid, u bym sngewbha ha ka Ktien U Blei bad kjit

ne bam na ka, u long te u briew ha uba U Blei Um don jaka ban shong. bad kumta un nym bang ban bam na ka man ka sngi—wat lada u bam ruh khlem U Mynsiem Bakhuid, kan long khlem bor bad kan sngew blad ha ka dohnud jong u.

Ka lok jong upat ka long kaba riewblei, la iathuh ia ka jinglong riewblei jong ka da ki lok ba riewblei Lah ban ong shaphang jong ka kumba ong shaphang uta u briew ba riewblei "Uba ka jingsngewbha jong u ka ha ka hukum U Trai bad ha ka hukum jong U. u pyrkhat synia sngi. Te un long kum u dieng ba la thung harud ki wah um, uba sei la u soh ha la ki aiom bad ka sla jong u ruh kam tlor noh i'

Une u Justice u don uwei u lok ba riewblei. uba ju leit kai ha ing jong u. Une u lok u ithuh ia ka jinglong jingim jong une u Justice bad ka jingitpher kaba khraw bad ka jingim ba riewblei ka lok jong u.

Ha kawei ka sngi u ong ia u Justice kumne - "Nga sngewthuh ba phi bad ka lok jong phi phin sa iakhlad noh" U Justice u la bitar lep wat la uta u long u para lok uba u ju iaieit bad sngewbha. Da ka sur ba bitar u la kren "Kumno phi nud ban kren kum kata ia nga ? Nga bad ka lok jong nga, ngi iaieit baroh shilynter, ym ju don ei ei baroh shilynter tang ka jingsuk bad jingsngewbha;"

La ong une u lok ; "Oh ! dei kumta pleng ? Hynrei nga iohsngew na u Doctor jong phi ba ka lok jong phi ka dou sa tang khyndiat por bad sah ha kane ka pyrthei bad kumba nga tip ba ka long ka Khristan ba riewblei, kan sa leit noh ban long lem bad U Trai jong ka. Phi-phin leit shano ynda jia ka por ba phin iap ?" Kumba ngam u nam sarang haduh sner, ha ka shadem u Sier Lapalang, u ieng thik khlem nang pah ba la jngan da u nam karang. shu jaw sa tang ki ummat bad kyndit u shu lynñiar kliang, bad u kyllon artad khrup

Une u Justice ruh kumjuh. u ieng thik khlem nang kren, ba la jngan da ki ktien ba don bor u briew ba riewblei, kiba ktah kum ka ding. Ka khmat jong u ka la kylla lamlieh, kumba ym don snam shuh. Kyndit u dem khrup bad u iam lynñiar : "My Cod, save me ; all

these years I have been turning away from Thee. Forgive me, God, and save me." "U Blei jong nga, pynim ia nga. Kine ki snem baroh nga lyndet na Me. Map ia nga. Ah Blei bad pyñim ıa nga."

II. U JISU U SNGEWISYNEI BAN IOHI, BA KI NONGIALAM JONG KI IING BAD KI BALANG KIM SNGEWSIH HABA KI DEI BAN SNGEWSIH—Ngi ki nongialam aiu ngin sngewsih ? Uwei na ki T. B. ba paw khmat ka Presbytery jong phi u la khot ia nga hapoh ka Taxi jong u, bad u la kren kumne da ki ktien kiba pynpaw ba u sngewsih ia ka jinglong ka Balang ha ka ri : "Ngi mynta ngi sngewhun tang ha ka Quantity, hynrei ym ka Quality."

"Ka Quantity te shisha ka la itynnad, hynrei ka Quality te ka dang duna shibun eh. Kumno phi pyrkhat shaphang kane ?" Nga la shu sngap khlem nang ban jubab lymne sngew ioh bor ei ei ban jubad hangta hi. Nga la kut jingmut ban jubad ia kane halor ka pulpit. ynda la jia ka por.

Uwei u pastor thymmai uba la wan ban shimti ia kawei ka Balang, u la sdang ben leit visit ia ki ïing Khristan ha kata ka Balang. U la leit ha kawei ka ïing bad u la tied ia ka jingkhang. U kpa jong kata ka ïing um don, dei ka por step ba u la mih ban leit sha la ka jingtrei. Ka kmie ka la plie ia ka jingkhang, bad ka iohi ia u briew uba thymmai. Um shym kren ei ei, hynrei u shu kylli kyndit, "U Jisu U shong hangne ?" Ka la shu peit seh, khlem nang kren ei ei shuh wat shikyntien. U ruh u shu mih noh bran khlem kren ei ei shuh nalor kita ki ktien Ynda la wan u kpa na jingtrei, ka la iathuh : U Pastor ba dang thymmai u wan hangne, bad u kylli kyndit ia nga " U Jisu u shong hangne ?" "Phi la jubad kumno ?" "Ngam nang jubab satia kat ia kata ka jingkylli." "Balei phim ong, ba ngi long ki briew kiba don burom." "Em," ka ong, "um shym kylli ei ei shaphang kata, hynrei beit u kylli, U JISU U shong hangne." "Balei phim ong pat, Ngi leit sha ïingmane, bad ngi ju duwai ruh." Kiba ben ki kut tang hangta bad ki iohthiah suk tang katta.

Ia ka Quality hi yn shem tang ha kita lane ha ki ïing ha kiba U Jisu U ioh jaka kaba suk ban shong, ha kita kiba khlem da pud ki pynpaw ia la ka jingthrang bad jingsliang, "To shong bad nga, Ah Trai to shong bad nga," kata ka bor jingthrang ka pyni ba U Jisu U don ha kata ko dohnud.

Kumno phi pyrkhat shaphang "Ka jingitynnad ka ïing Khristan ?" Dei hangne ba phin shem ia ka Quality. Lada phim shem ia ka, kumno, phi sngewsih ? Ka jingitynnad ka ïing Khristan, hangne phin iohi ia ka Duwan Blei ba la tei da ka ksiar ba nylla, bad ka ding kam ju lip na ka Duwan jong ka. U nangialam jong ka ïing u bret dieng iap khlem sangeh ban pynmeh ia ka ding ha ka Duwan.

Phin shem ia ka Mary, kaba shong hajan ki kjat U Jisu, kaba peit khlem sangeh ïa ka khmat U Jisu, katba U dang kren bad ka. Ka da sngap bad puson khlem thait ia ki ktien U Jisu, katba ki ktien jong U ki thaw dur thymmai ia ka jinglong jingim ba riew-blei ka Mary. "Ka jingsngewbha jong ka, ka ha ka hukum U Trai bad ha ka hukum jong u, ka pyrkhat synia sngi." Ka Mary te ka la jied ia ka bynta ba kordor tam, ia kaba yn nym rong noh na ka.

Yn shem ia u David, uba sngewbha ban iaroh bad pynbna ia ki jingleh isynei U Trai, kiba dap tang ka jingieit. "Ka long kaba bha ban ainguh ia U Trai bad ban rwai ki jingiaroh ia ka kyrteng jong Me, Ah uba ha khlieh tam eh. Ban pynbna ia ka jingleh isynei jong Me mynstep bad ia ka jingshisha jong Me man ka miet, ha ka jingtem kaba shiphew ksai, bad ha ka Nebel bad ka Duitara da kaba pyrkhat. Naba Me, Ah Trai, Me la pynkmen ia nga da ka kam jong Me: Ngan risa ha ki kam ki kti jong Me."

Yn shem ia ki jingrwai bathiang ba ki kyrsoi na ka dohnud ba la shem ia ka jingmap, ba ki suhsien ia ka ïing ; ym tang kaba suk, hynrei kiba rwai kmen ruh hapdeng bun ki jingjynjar bad jingma : "Bad ym tang kumta hi keiñ, hynrei ngi kmen hapdeng ki jingjynjar" ha kiba u Lum Kalbari u long uba ki sngewbha bad ia uba kim lah klet lano lano ruh.

Hapdeng ka um ka ding,
Ngan rwai Lum Kalbari.

Haba ki Commissioner lai ngut ki la wan na ri Wales sha kane ka ri jong ngi, uwei na ki Commissoner ha ka jingkren jong u shaphang ka Balang ha ka ri jong ngi u ong : "Pha don ka kyrteng ba pha im hynrei pha long kaba iap." Hapdeng kane ka jingkren nalor kiwei kiei kioi ba u la kren, u ong khatduh : Hikai bha ia ka Bible bad ia ka kot Jingrwaï ha ki Primary School ha ka ri." Nga ngeit ba u la shem ia ka bor jong ki jingrwai ba ki trei don bor haduh katno ia ka dohnud ki briew ha kiba u don hapdeng jong ki.

Nga la iohi ia kawei ka kper jhur jong uwei u briew. U ring um da ki pipes bad u pynieng uwei u pipe hapdeng ka kper, bad ka um ka kyrsoi arted lyngba u pipe bad ka synreit um ia ka kper khlem sangeh, katba ki jhur ki jyrngam bad itynnad. Pynngam ia ki jingrwai jingpynim hapoh ka dohnud bad ai lad ia ki ba kin kyrsoi shabar, kin pyntngen ia lade bad kin pyntngen ia kiwei de. U Martin Luther u pynleit por shibun ha kaba rwai bad kumjuh ha kaba duwai bad pule ia ka Bible.

Yn shem ba ki plie sngewbha ia ka khyrdop, haba wan u nongkhrong kpu, uba dkoh ne matlah, ba lehse dei ba U Jisu U phah, ne ban pyntrei ia ka mynsiem sngewlem kaba don ha ka dohnud U Trai Jisu

Yn shem ia ka mynsiem ba kylluid ha kaba shakri ia U Blei bad pynim ia ki para mynsiem kiba dang sah ha ka byndi, da ka jingainguh. lada ka long ka rupa, ne ka ksiar. ka mirr ne ka alos.

Yn shem ia ka jingngeit jong ka nong-Sarepta, kaba kloi ban ai bad ngeit ia ki ktien u Elijah—"U purew ha ka shang bad ka umphniang ha u klong jong pha kin nym duna tad haduh ban da poi kawei pat ka aiom ot." Ha ka jaka tang shisien bam ka la bam pat bun sngi. (Ka Jubilee shikham khaw ka la dep. Balei ym dei ia ngi na ka bynta kine ki 50 snem ki ban dang wan, ban kiew kyrdan *ban ai noh ar kham.* U Blei jong ka nong-Sarepta U long U juh hynnin mynta, lashai bad shaduh bymjukut).

Yn shem ia ka jingngeit ba la phrang, kum ia ka ksiar ba nylla "khnang ba kata kaba phrang ia ka jingngeit jong phi, kaba kham kordor ia ka ksiar kaba jot noh, la lah phrang ruh ia ka da ka ding, yn ioh shem ia ka ha ka jingiaroh bad ka burom bad ka jinglong burom, ha ka jingpynpaw U Jisu Khrist."

Uwei u Hindu Ph. D. na kawei ka Indian University u la leit sha America bad u la leit sha California. Ha kawei ka step Sngi U Blei u la leit jingiaseng bad uwei u lok ha kawei ka iingmane Khristan kaba heh bad kaba itynnad. Hapoh kane ka iingmane, u la iohi ia ka jing-itynnad bad ia ki tiar pynshit ban ai jingsyiad ia u paidbah ba leit jingiasong. Ka iingmane kaba itynnad bad kaba la lut spah shibun eh, ki jingpynkhreh ban pynsuk, pynbiang ia ki nongleit mane Blei ta yn nai da ia ong shuh U la iphylla katta katta. Ynda la wai ka jingiaseng u kylli ia une u lok, "Katno sien ki Khristan ki wan ban mane Blei hapoh ka iingmane hapoh ka shitaiew.' La jubab une u lok na America, Ki iamane Blei hangne tang 3 sien ha ka shitaiew, ar sien ha ka Sngi U Blei mynstep bad ha ka Sngi Balang, kata ruh ki briew tang shikhum." "Kumno," u la ong, "ba phi ki Khristan phin lah ban pynkylla kaba mut ia u Hindu uba mane Blei hapoh la ka Temple man ka sngi mynstep shuwa ban mih ka sngi bad man ka janmiet shuwa ban dum, bad ia u Musulmau uba duwai blei 5 sien shi sngi"

Hangno ka dur ba itynnad jong u paidbah ba mane Blei, ha ki Sngi Balang. ha ki miet Pohia ha ki miet Jingiaseng duwai, ne Jingpule ia ka Ktien U Blei, ne sngap ia ki khubor ba bna, khlem da kren ia ka Sngi U Blei ha kaba u paidbah u ialeit kiew kumba leit sha u Lum Seion

Lada ym don "Ka jingitynnad ka iing Khristan" ha ki iing jong ngi, ngin nym lah ruh ban shem ia ka dur ba itynnad jong u paidbah ba thrang ia ki phyllaw jong U Trai.

To law noh ia ki barandi ki Rabbi bad ki Phylactery na ki tyrpeng jong ngi, to shim ia ka jaiñ byrni bad jaiñ khaiñ. To ieng, ko phi ki lyngdoh jong U Trai,

to iam hapdeng ka khyrdop bad ka Duwan; "Ah Trai U Blei, balei Me la iehnoh ia la ka Balang ba ki Jentil kin rkhie beiñ, Hangno uta U Blei jong phi ?"

Lada phim sngewsih bad iam ma phi, hynrei U Blei Un isynei hi ia la ka Balang, bad Un sa sei da kiba beit ban sngewsih bad iam. haba kin iohi ba ka Balang ka don tang ka kyrteng ba ka im, hynrei ka long kaba iap.

Un sei da u Kamar ban sngewsih bad iam na ka bynta ka Balang. Shisien uwei u Kamar katba u dang trei jingtrei, la wan ka jingsngewsih kaba jur hapoh ka mynsiem jong u haba u iohi ia ka jinglong jingim ki Khristan ha kata ka Balang bad ia ka jingthala ki briew ha kata ka shnong. Ka dohnud ka la kthang, ha ka jingsngewsih ba la ban khia ia ka dohnud jong u, u la ieng joit bad u la iehnoh ia la u ryniang bad phet bak sha la ka kamra, bad hangta u theh lut bad la ki ummat ba shlei ia la ka dohnud ha khmat U Blei. U Blei U iohi bad U peit sngewisynei ia ka khmat u nongduwai ba pait dohnud bad Un nym phah noh suda naba U la sngewisynei. Kumta U Mynsiem U Blei ha ka bor jong ka ding U la wan hiar, bad la pynim thymmai ia ka Balang bad ia ki briew kiba don ha kata ka jaka.

Haba ka Balang ha ri Wales ka la samthiah bad tlot : U Blei U la isynei ia ka Balang, ba imat kumba ym don ba sngewsih haba doi ban sngewsih. U ia sei da u khynnah napoh ka par dewiong ban duwai la U Blei 13 snem lynter, katba ka ding U Mynsiem Bakhuid ka la wan hiar ha Ri-Wales bad ka la bur ruh shaduh ka Ri Khasi-Jaintia jong ngi. Ka ding ka la iaid kylleng ka ri jong ngi kaba thang ia ka jingbymman bad jingmeng. Kumta la pynim ia ki hajar ki mynsiem ha kane ka Ri jong ngi.

III. U JISU U SNGEWISYNEI IA KITA KIBA JYNJAR KA MYNSIEM—Ka pop ka pynpang bad pyn sngewsih kthang ia ka dohnud u briew. Ka wallam ia ka jingsngewjynjar bad sngewlanot khop. Kane ka jingsngewjynjar bad jingsngewkthang ka pynpaw ia la ka bor jong ka haduh kata ka jingbym sngewsuk shuh u briew ban im ha kane ka pyrthei katba ka pyrthei

hi bad ki jingdap jong ka kim long ei ei shuh ha khmat jong u, Lada um lah ban shem lad kloi ban ioh lait nakata, U sngew kloi wat ban pyniap noh ia lade. Ka pynlong ia u briew ban sngewthuh kumba long shuh uba bit ban ioh ia ka Hok—katba u sngew ba la dier por ban wad lano leh hok. Kat kata ka bor ba sianti jong ka pop haba ka la ioh ban trei bad synshar ia u briew, ka kwah ban lum ia u briew haduh ka jingjot hi.

Kane ka jingsngewsih ne sngewjynjar mynsiem na ka bynta ka pop ka long kaba kordor, namar kane ka ialam ia u briew ban wad bad shem ia ka lad ban ioh lait.

Hynrei don kiwei pat kiba ka pop ka la jop lut ia ki, kin iohsngew ei ei shuh, la tyrsaiñ ka jingiatip lem La iap ka jingshemphang shaphang ka pop. Ki kylla sngewhun noh ha ka pop.

U parabriew u bym sngewthuh ia ka jingtrei ka pop um lah ban sngewlem ne isynei ia u paralok uba ngam ha ka ktieh Ahor jong ka pop. Hynrei tang U Jisu Uba ithuh ia ka bor ka pop bad Uba ithuh bad sngewisynei ia uba jynjar bad ba lanot khop na ka bynta ka pop. Dei ia kiba kum kita kiba U Jisu U sngewisynei bad U kren da ki ktien kiba pynpaw ia ka jingieit bad jingsngewisynei. "To wan ha nga. phi baroh kiba thait bad ba khia ka jingkit, to ngan pynjem ia phi."

Don uwei u minister uba la khreh bad thoh kawei ka jingiathuhkhana kaba jrong shaphang ki jingpynshoi. Katba u dang ieng ban iathuhkhana ia kane nalor ka pulpit, kyndit u la shu sangeh noh shiphang, bad u la iehnoh ia kata baroh ba u la thoh ha ka kot sada baroh. Kyndit u la shu pyrta da ka jingsawa bajam, katba ki nongsngap najan bad najngai ki lah ban ioh; sngew : "Lehse don hapdeng jong phi na kito kiba tur sha ka jingkhang, kiba la sngewshitom sat bad lanot khop ka jingim, katba kin pyrkhat shaphang ia lade ban pynnoh khongpong noh nalor katai ka jingkieng kaba don hangtai : Ki ban ong 'ba ka la dier eh ka por shaphang jong nga, ban nym rung ha ki jingpynshoi : Nga la leh pop ; nga long mynta ha ka pop. Ym don jingkyrmen ei ei shuh ia nga.' Sangeh ! Sangeh ! Don

jingkyrmen. U Khrist U la iap namar jong phi. Un map ia phi. Un pynim ia phi."

Hadien khyndiat taiew. uwei na ki rangbah Balang u la iathuh ia u, ba u la iashem ia kawei ka kynthei kaba la kut jingmut ban pynnoh khongpong ia lade na katai ka jingkieng kaba ki khot Blackfiars Bridge ha kawoi ka janmiet Sngi U Blei. Hynrei namar ba ka pyrkhat ba dang shai oh. bad ba ki pulit kin iohi ia ka bad kin kem, kumta ka la sangeh, ka ap ynda dum mynmiet, hynrei katba ka dang ap ia ka jingdum ka miet, ka la iohi ia u paitbah ba u ialoit sha ka ïing-mane. Kumta ka ruh ka la kum leit bud ryngkat shapoh ïingmane. Kam iohlad ban rung, hynrei ka la shu ieng hapdeng u paidbah hamar pyrshah ka jingkhang· Katba ka dang ieng hangta, ka ong imat kumba u minister u la pyrta beit ia nga, kumba u ithuh bad tip ia nga, ban sangeh bad ban wan sha U Jisu Khrist ?

"Kumta nga la leit beit sha la ïing, ha ka jaka ba nga dei ban leit sha kata ka jingkieng, nga la hap dem da ki ummat kthang bad nga la shem ia U Jisu Khrist kum U Nongpynim.' Ka la long mynta ka Khristan kaba shisha bad kaba suk.

IV U JISU U SNGEWISYNEI BAN IOHI IA KA MYNSIEM JINGSHUN KABA DON HAPDENG U PAITBAH—Kane ka mynsiem jingshun ka paw hapdeng u paidbah pyrshah ia U Jisu Khrist. Don u paidbah uba iaroh bad pyndonburom ia U Jisu Khrist, hynrei don pat u paidbah uba khih win da ka jingbitar namar ka jingshun ia U Jisu Khrist. Une dei u paidbah uba iaid kyntur ia ki surok jong ka nongbah ban leit sha ka jaka shong bishar u Pilat. Phin iohi ia ka khmat ba dap jingbitar kaba kyrsoi na ka mynsiem ba shun. "To da shim duh noh to sahnarphna ia u" Pyllait ha ngi ia u Barrabas." Pyrkhat ia kine ki ktien bad mutdur ia ka khmat bad jinglong jong kine ki briew bad ia ka bor jong ka pop kaba pynkha ia kane ka mynsiem jingbishni.

Kane ka mynsiem jingshun ka don hapdeng ki briew ia ki parabriew. Ka saiñ ia ki atomic bombs, bad ym tang kumta ka saiñ ruh ia u mawshamok hapoh ka

jingiatip lem jong u briew, bad ka tap matlah katba un nym iohi ia U Blei U Bahok bad U Bakhuid.

Haba kane ka la iohrung ka pynjot ia ka mynsiem jong uta u briew, wat lada u long u briew ia uba kiwei ki burom bad kyntiew khot ia u Ka bam krang kumba krang ia ka par-mawshun, kan pynkyllon bad pyntwa ia ka jinglong bad jingsngew mynsiem ba bha ha u briew hi. Ka khmat jong u hi kan pynpaw ia ka dur bym i ieit bad sngewburom da kiwei pat.

Wat u briew u bym ju tip ia kata ka jinglong ruh, un i ma ia ka khmat ba pher, ha u briew uba ai sboh ia kane ka mynsiem jingshun hapoh jong u. Kane ka mynsiem jingshun kam pynjot tang ia kiwei, hynrei ka pynjot ia lade kumjuh.

Kane ka long ka pop ba dei ban sngewshyrkhei, bad kabari bad pynsyiad ia ka hapoh la ka shadem ka long kumbari bad pynrben ia ka skum seiniong hapoh la ka ïing. U Blei hi Un nym suk ban shong ha uta u briew, sa tang ba un long ka jaka shong jong u Soitan.

Teng teng ngi shem ia kane ka mynsiem jingshun ba ka don hapdeng ki parabangeit pyrshah ia ki parabangeit na kino re kino ki daw ba kynja pyrthei. Haba kane ka la shuhthied jylliew, la shem ba ym lah ban jynrat ia ka dohnud; katba kan pynmih ia ka jingiapait bad jingbymiadei jingmut, kaba ym lah shuh ban pynkhiah ia ki.

U Jisu U sngewisynei ia kane ka jinglong bad u ialeh ban pynwan ia ka mynsiem ieit ne ia ka mynsiem jingiamap kaba long ka jingsngewmynsiem ha U Kynrad jong ngi U Jisu Khrist. Kata ka mut ka jingkhiah ne ka jingpynkoit ia ka dohnud jong ka jingpang ba bam pong. Kan wallam ia ka jingkoit ba janai ha ka dohnud u briew. Kumta phin iohsngew ia ki ktien ba ieit bad ba isynei U Jisu halor ki nongshun: "Ko Kpa to map ia ki, naba kim tip kaei ba ki leh." "Da kane kin ioh tip baroh ba phi long ki synran jong nga, lada phi don ka jingiaieit paralok hi' —(Ioannis 13 : 35).

Uwei u Sahep Missionary u la iathuh kumne shaphang u wei u Khristan Maori na New Zealand uba dang shu lah kylla Khristan uba la don ha kawei ka jingiaseng Jingkhawai U Trai.

Une u Sahep Phadri u la lyngngoh haba u iohi ba une u Maori u la ieng joit bad phai noh sha la ka jong ka jaka shong napdeng ka kynhun Khrïstan kaba la ialum ha khmat ka meij jong U Trai, bad hadien khyndiat por u la wan phai pat sha ka miej ban iashim bynta lem ia kine ki dak ba kyntang ha ka miej U Trai. Ynda la wai ka jingiaseng u Sahep Phadri u la kylli ia une u Maori, balei u leh kumta ha ka jingiaseng ? Une u Khrıstan Maori u la iathuh ba u dang leit sha ka meij, um shym poi pyrkhat ban poi peit ba don mano hajan jong u ha kata ka por ba ia dem khohsiew, hynrei kyndit kyndit u la shem pynban ha syndah jong u, ba dei da uta u briew aba la pyniap ia u kpa jong u bad uba da dih de ia ka snam jong u. Myn ha kata ka por, u la smai ba hangno hangno ba u shem ia une u nongpyniap, un pyniap ia u. "Kumta nga la kynriah ban wan phai noh sha la ka jaka shong," u la jubab. , Hangta nga la iohi ha U Mynsiem ia ka jaka kyntang jong kaba kyntang tam ha kaba U shong. bad nga la iohsngew ia ka ktien ba ong. 'Da kane kin ioh tip baroh ba phi long ki synran jong nga. lada phi don ka jingiaieit paralok hi' (Ioannis 13 : 35). Nangta nga la iohi sa kawei pat ka jingpynpaw, ka Diengphna bad u briew ba la sdien ha ka, bad nga la iohsngew ba u kren 'Ko Kpa to map ia ki naba kim tip kaoi ba ki leh ' Kumta nga sa ieng joit ban leit phai pat sha la ka miej da ka jingsngewthuh shai ia kaba U Blei U kwah ia nga ban leh "

V. U JISU U SNGEWISYNEI IA PHI KIBA NAPDENG KI GRADUATES BAD KI POST GRADUATES—

U Blei U la kyrkhu ia phi bad ai ka jingtip bad jingsngewthuh kaba biang ban sngew ia ka jingpasiaw U Blei hapoh ka mynsiem jong phi kaba wan lyngba ka jingtip, "Me la thaw ia ngi na ka bynta ia lade"—"Thou hast made us for Thyself." ong u St. Augustine.

Ka pop bad ka Diengphna U Jisu Khrist ki kren ei ei ne em ia phi kiba la ioh ka jingtip kaba biang ban sngewthuh bad thew ia ka bor jong ki ?

Phi sngew ne em kum kiba dei ban ai jingkheiñ, na ka bynta kine ki hajar ki mynsiem, da ka jingtip bad

jingangewthuh kaba phi don bad kaba dap biang ruh ha khmat U Blei ha kawei ka angi ?

Don na phi kiba iohsngew ia ka jingpasiaw ba rieh bad ba jar jar hapoh ka mynsiem jong phi, khlem da pyrkhat ba kata ka long ka jingsdang ka sLynriahti U Blei ha ka dohnud—khlem da pyrkhat ba U Blei U peit bad pyrkhat shaphang jong phi- "Thou thinkest Lord of me."

Don na phi kiba la iohsngew ia kane ka jingpasiaw. hynrei don kawei pat ka bor na ka pyrthei bad ki jing-dap iong ka baroh. kaba ring ia phi sha ka jingitynnad bad ka burom jong ka. "Phi ieng ha ki ar jingmut." Ban iohi ba u briew u ieng ha ki "ar iingmut," U Jisu U sngewisynei shibun eh, bad Un leh ei ei ka ban iarap ia kiba kum kita.

Lada phi shitom iingmut haba phi ieng ha ki ar jingmut, ka jaka ha ki pulit rieh ka dei ia phi kiba kum kita shuwa ; bad dei nangta ba phin ioh bor ban sngew-thuh ia ka mon U Blei ia phi. Bad dei hangta. ba U Jisu Un wan ban iashem bad phi, bad yn sa hikai ia phi ia kiei kiei kiba khraw, bad yn sa pynpaw ha phi ia kaba korder bad khraw katno ka Diengphna U Jisu Khrist na ka bynta ki nongpop. Bad dei hangta ba yn sa hikai shuh shuh ia phi ban sngewthuh ia ka jing-donkam ia ka bor U Mynsiem Bakhuid : Bad dei hangta ruh ba phin sa ioh ka bor bad sngewsuk bad sngewkmen ha kaba kut jingmut ban aiti ia lade sha ka kam ban shakri ia la U Nongpynim.

U Dr. Lambie uba la long Missionary ha Africa hapoh ka Sudan Interior Mission haba u la wan phai na Africa, u kynum jong u u la ong ia u. "Wat leit shuh sha Africa. To sah noh hangne ban trei ia kane ka kam lem bad nga." U don ka Pharmacy kaba heh. bad u kular ia u ba un sa iehnoh ia kane ka Pharmacy baroh kawei ha ka kti jong u. Da kaba ioh ia kane ka Pharmacy kaba heh, un ioh ka kamai kaba khraw bad un shong suk hangta, khlem pynshitom ei ei shuh ban leit shah shitom sha Africa bad ban pha ia la ka jingim hangta

U Dr. Lambie u la shitom jingmut shibun, la un iehnoh ia ka kam ha Africa ne un pdiang ia kane ka

Pharmacy ka ban wallam spah bad jingsuk ia ka jingim jong u hangta. Pyrkhat ia kano ka jingialeh shitom ka jingmut jong u Dr. Lambie. Nga ngeit u briew kat u Missionary uba la leit sha Africa, un nym pep ban wad ia ka khmat U Trai hapdeng kat kane ka jingshitom jingmut.

La don kawei ka Missionary Conference ha kaba u Dr. Lambie u dei ban leit hangta. Kumno re kumno u la poi peit hangta ia ka Map Africa bad katba u dang peit, la lap kum ka jingsamthiah ha kata ka por, u la iohi hapdeng jong kata ka map, la mih ka kti u briew uba pang ñiangthohlieh, ka da sei napdeng kata ka map. U Dr. Lambie u pyrkhat kumno ngan khublei no em ia kata ka kti uta uba pang ñiangthohlieh, ne ngan kynran noh ia la ka kti. Em, la wan ha ka jingmut jong u, ba u dei ban khublei, bad kumta u la khublei ia ka Bad hadien kata, kata ka kti ka kylla bad paw ka kti U Jisu Khrist bad ki dien jong ki prek kaba itynnad katta katta.

Kumta yuda u la kyndit na kata ka jingiohi, u la sngewthuh ba kane ka long ka jingkwah U Trai Jisu, bad kata ka la biang ia u Dr. Lambie ban iehnoh ia kata ka jingkyrmen ha ka Pharmacy ka ban wallam spah bad jingsuk ia u. Kumta u la rai ba dei ban leit biang sha Africa.

Uwei na ki Missionary, uba la sngewthuh shibun ia ka jinglong ki briew ha China, bad ia ki rukom im ki nong China, khambha ban ia uno uno u briew. Ia une, kawei ka Company umphniang kaba trei hangta, kala tyrwa ia u ban trei na ka bynta jong ka ha ka dor 10,000 dollars. Haba une u la kyntait ia kane ka jingtyrwa, ki la kyntiew pat ia ka jingtyrwa haduh 20,000 dollars, bad nangta ki la kyntiew shuh shuh shaduh 25,000 dollars. Hynrei la katta ruh um shym kohnguh. Kumta kila lyngngoh ba kat kine ki jingtyrwa ruh um pdiang.

Kumta ki la phah ktien sha u pat, "Lada phim treh ia kine ki dor ba la tyrwa, sngewbha ban ong katno phi kwah ban ioh." Une u Missionary u la jubab kumne: "Ka tulop ba phi la tyrwa nyngkong eh ia nga. kata

ka la khraw shibun haba ianujor bad kaba nga ioh mynta kaba long tang 1,200 dollar shisnem. Ka tulop jong phi hi kam long kaba rit, hynrei ka kam ka long kaba rit eh." Nga tharai ba kine kiba la tyrwa ia kine ki kam ba wallam spah kin pyrkhat ia kine ki kam baroh ar ngut ba ki long kiba beit. Kaba shisha ha ki khmat jong ki. Hynrei u Paul u ong "Ngi ngi long kiba beit na ka bynta U Khrist" (1 Kor. 4 : 10).

Kita kiba khmih bad buh jingmut tang sha kiei kiei ki jong kane ka pyrthei, ia kaba la pynthikna ba kan iaid jah noh, bad kiba pyrkhat tang shaphang ki jingsngewbha bad jingkmen ba shibit por, haba ki iohi ba ki briew ki kloi ban iehnoh ia ka pyrthei bad aiti ia lade na ka bynta U Khrist bad na ka bynta kiwei pat, kiba kynshew sha ka jingim bymjukut, yn ñiew keiñ ia kine ba ki long kiba beit. Hooid ki long "kiba beit na ka bynta U Khrist." "Naba uno uno uba mon ban ri pynim ia la ka mynsiem, un jah noh ia ka, bad uno uno u ban duh noh ia la ka jingim na ka bynta jong nga, un shem ia ka." "Namar kan myntoi aiu ia u briew, lada un ioh ia ka pyrthei baroh kawei bad un duh noh ia la ka mynsiem. Daei u briew u lah ban ia pli ia la ka mynsiem ?"

KIKAM KI APOSTOL 1 : 14.

La iathuhkhana ha ka Presbytery Jaiaw, November 1955.

U Jisu U la mihpat na kiba iap. U la sah ha kane ka pyrthei kumba 40 sngi, bad ha kine ki 40 sngi U la pynpaw im ia lade ha ka dur bad jinglongmet kumba U ju long. U la pynpaw ia lade kumba shiphew sien la kumno kumno, ha ki synran bad ki riewngeit jong U. La iohi ia U da ka Mary ka nong-Magdala, kiba la tharai ia U ba U long u nongsumar kper, katba U dang ieng na shadien jong ka. U Trai Jisu jong ngi U la pynpaw shai bad kren da ki ktien kiba ka lah ban sngewthuh ba dei U Jisu, katba ka la kyndit ka da ong, " Wa Raboni " kaba mut "Ko Nonghikai." Hynrei U ong, "Wat ktah ia nga. naba ngam pat leit kiew ska la U Kpa jong nga bad U Kpa jong phi, U Blei jong nga bad U Blei jong phi "

La bna shaphang kane hynrei kiwei ki synran ki bym pat shym iohi ia U kim ngeit. Haba U la mihpaw ha kawei ka jaka, katba ki dang iakren U Trai U la mihpaw hapdeng jong ki, U da ong, "Long ka jingsuk ia phi " Hynrei ki la sngewshyrkhei bad sheptieng pynban ki da tharai ba dei ka Rngai. Hangta ruh U la kren bad ki : "Balei ba phi ia artatien bad sheptieng kumne ? To khmih ia ki kti jong nga bad ia ki slajat jong nga ba dei ma nga hi, to tba ia nga, to khmih ruh naba ka myngiem kam don ka doh bad ka shyieng kumba nga don " Bad haba U la lah ong ia kane U la pyni ha ki ia la ki kti bad slajat jong U.

Wat u Thomas uba long u synran jong U ruh, um ngeit ba U Jisu U la mihpat, "Lymda nga la iohi ha ki kti jong U ia ki dien jong ki prek bad buh ia la ka kti ha ka dien jong kita ki prek, bad buh de ia ka kti jong nga ha ka krung jong U ngan nym ngeit." Te hadien phra sugi pat, u Thomas u la don lem bad ki synran jong U hapoh iing, U Jisu U la wan haba la khang ia ka jingkhang bad U la ieng hapdeng, U

ong "Long ka jingsuk ia phi." Hadien U ong ha u Thomas: "To ai hangne ia ka shynriahti jong me bad khmih ia ki kti jong nga, to ai hangne ruh ia ka kti jong me bad to buh ha ka krung jong nga, wat long te u bym ngeit hynrei uba ugeit." U Thomas u la ong, "U Trai bad U Blei iong nga.,'

"Namar me la iohi ia nga, ko Thomas me la ngeit. Suk te kita ki bym shym la iohi hynrei kiba ngeit pynban." Ka jingphai ktien U Jisu ia u Thomas ka long kaba sngewtynnad, kaba ai jingtngen, jingsngew skhem ia ngi mynta ki bym lah ban iohi ia U markhmat.

Hadien kane u la pynpaw pat ia lade ha ki 500 ngut ki parabangeit shisyndon halor u lum Ki Olib. Te haba U la iaseng lem bad ki "U la hukum ia ki, ba kin nym leit noh na Jerusalem, hynrei ban ap ia ka jingkular U Kpa kaba phi la iohsngew na nga. Hynrei phin iohpdiang ia ka Bor ynda la wan U Mynsiem Bakhuid ha phi, bad phin long ki nongphla ia nga ha Jerusalem bad ha India baroh bad ha Samaria de bad haduh ba kut ka pyrthei." Ynda u la iathuh ia kine ki kiei kiei, haba ki dang iakhmih, la shim noh ia U, sha jrong bad u lyoh u la pdiang noh ia U, bad kim iohi shuh ia U. Te haba ki dang iakhmih shaiñ sha bneng, katba U daug kiew hakhmih arngut ki rangbah ki la iawan hajan jong ki ha ki jaiñkup balieh kiba la ong: "Ko Rangbah Galilaia, balei phi ieng khmied sha bneng? Une U Jisu ia Uba la shim noh sha jrong na phi, sha bneng, Un wan ha kajuh ka rukom kumba phi la iohi ia U ba U leit kiew sha bneng." Un wan ha kajuh ka rukom ba ngi lah bad iohi ia U, ba ngin ym bakla da kumwei pat lane lyngngoh ne artatien ei ei shaphang U Jisu. Hooid U sah ban long ruh kumjuh mynta ha bneng ha kajuh ka rukom, katba ka Balang kaba dang shakri ia U kan iohi ba U long kumjuh. (Ki Kam. 1).

Ynda ruh Un wan mih paw pat,
Ngin iohi ia U ba U long kumjuh;
Lok U bym lah kylla shuh.

Kumta napdeng une u paidbah 500 ki paw ba taug 120 tam lem bad ki Synran bad ki kynthei de ki la leit hiar na u lum ki Olib, ryngkat ka jingsngewkhia

ha ka dohnud jong ki ia kita ki ktien ba U la kren bad ia kata ka jingkular kaba khraw U Kynrad jong ki. Katba ki nanghiar na u lum ki Olib la u lyoh u la kah ia U, hynrei ki iohi ia U Jisu knmba U long hi. (Ki Kam. 1).

KA MYNSIEM JONG KA JINGIASENG-DUWAI KABA NYNGKONG—Ki nongthoh ki ong ba kane ka long ka sngi kaba nyngkong jong ka Balang. Lada ka long kumta nga mut ban ong ba kane ruh ka long ka jingiasengduwai kaba nyngkong. Ki don ki jingiaseng-duwai ha ka Testament kaba rim bad ba thymmai, hynrei kane ka long ka jingiaseng kaba nyngkong jong ka Balang —Ka jingiasengduwai kaba ap ia ka jingkular ia U Mynsiem Bakhuid· "Kine baroh ki la iaineh da kawei ka jingmut ha ka jingduwai." Kine ki 120 tam ki nong-duwai ki dei kiba dang wan hiar na u Lum ki Olib kiba la khmied sha jrong bad kiba la iohi ia U Jisu katba U dang kiew sha bneng ha u Lyoh. Ka khmat ne ka rynieng U Jisu kam shym jah na ki khmat jong ki.

"Ha pha. la shondur ba itynnad,
L'U Jisu U Kynrad ba thaw ;
U long ba dei eh ba ngan mane."

Kumta lada ki duwai da kaba ieng, ne dem khohsiew ne duwai da ki jingrwai Salm, ki khmied sha irong ha kata ka dur u David, da ka jingpynher ba jrong tam jong ka mynsiem sha U Blei : "Sha Me Ah Trai nga kyntiew ia la ka mynsiem." Kim shym peit pyrshah kum ha u briew uba lyngkot ka rynieng kum u Sakhaios. Hynrei ki khmied shajrong sha U Jisu U Trai Uba shong ha ka kti kamon U Blei. U Stephan uba la dap da U Mynsiem Bakhuid haba u la khmied shaiñ sha bneng u la iohi ia ka Burom U Blei bad ia U Jisu ba U ieng sha ka kti kamon U Blei bad u la ong : "Ha khmih nga iohi ia ki bneng ba la plie bad ia U khun U briew ba U da ieng sha ka kti kamon U Blei." (Ki Kam, 7 : 55-56).

U Ioannis ha ka dewlynnong Patmos, u la iohi ha pdeng ki dieng pynieng sharak kaiar, ia uwei uba kum

U khun U briew, Uba la kup jaiñkup haduh ki slajat, bad U la panpoh da ka jingpanpoh ksiar; ka khlieh jong U bad u sñiuh jong U kiba lieh kum u sñiuh langbrot balieh kat ka ior bad ki khmat jong U kum ki thylliej ding ki slajat kum ka rnong ba phyrnai—Ka ktien jong U kum ka jingsawa shibun ki um, bad na ka shyntur jong U ka da mih ka waitlam ba arliang syrti. Ka khmat jong U ka long kumba haba ka sngi ka tyngshaiñ ha ka bor bah jong ka. U la kyllon sybak ha ki kjat jong U. "Nga la jia long uba iap, te ha khmih nga long uba im sha ki bymjukut ki bymjukun Amen. Ngamarkata to thoh ia kane." (Jingpynpaw 1 : 13-17).

"Ka jingiasengduwai jong ki" khmih ia ka dur jong ka : "Te ki la khmih ha U bad la pynshai ia ki, bad ia ki khmat jong ki ym shim pynlyngngoh lano lano" (Salm. 34 : 5). La ka slem ka jubab, ki ioh bor ban ap bad iai ap haduh ba kan da mih ka jingshai ha bneng.

Kim shym artatien ei ei lymne sngewlyngngoh ei ei. Ka jingsngewieit ia U Trai Jisu, ka jingsngewskhem ia ka jingkular jong U ka rhem bad ka im ha ka dohnud jong ki. "Lada phi sumar ia ki hukum, yn ieit ia phi da U Kpa bad nga ruh ngan ieit ia phi bad ngan pynpaw ia lade ha phi." (Ioannis. 14 ; 21). Ka jingiasengduwai kaba itynnad bad kaba khlaiñ, kaba ioh ia ka jingpynpaw bad jingpynshai U Trai Jisu ia lade ha ki. Ki sngew kumba kin nym manthait hi kaba shong ha kata ka kamra ha Jerusalem ban ap bad iai ap. Ki peit sha U Jisu bad ki ap tadynda haduh ba U Jisu Uba U Trai U la shem bad iohi ia kaba sngewbha na ka dohnud jong ki· U la shaniah ia lade ha ki, naba U la iohi ia kaei kaba sngewbha ha ka dohnud jong ki. U la pyndep ia la ka jong ka jingkular halor jong ki.

II. KANE KA MYNSIEM JINGDUWAI KA LA HIAR PATENG HA KA BALANG—Pyrkhat shaphang u Paul bad u Silas haba la set ia ki ha ka iingbyndi bad ha ka jaka kaba khamshapoh, ba la pyndait da u kynjri bad da ki diengsong. Hapdeng ka jingshitom bad shah lehbeiñ kiba kat kata ki sngewbang ban duwai bad iaroh ia U Blei. Phi tharai ba u Paul u klet ia U Jisu Uba

la kren ha u ha ka lynti ha Damaskos: "Nga long U Jisu," Ki da ioh ka bor ban duwai. rwai bad ba ki khmat jong ki ki peit sha U Jisu bad ki iohi ia U shai khlem kah katba ki jingkhang ka lingbyndi ia plie wang bad ki kynjri na ki kjat jong ki ki la hap. (Ki Kam. 16 : 22-26)

Ki Khristan ha Korea ki lah ban shong slem ha Iingmane ba la lied ia ka jingsop jong ka da ka bor ka thma ban ap ia U Blei ha pyrshah ka jingshit ka sugi ryngkat bad ka umsyep kaba jaw na khlieh bad ka met joug ki. Hangta ban khmied sha U Jisu ban duwai ia U. Katba ki nangpeit sha U Jisu. ka khmat kaba sngewbha jong U ka long halor jong ki. "To tyngshaiñ hi nangto na jrong ko Trai ki paid." Ka jingtyngshaiñ ka khmat jong U ka biang ban wallam ia ka Bor bad jingsuk ha ka dohnud jong ki.

U Hudson Taylor u Missionary uba donnam. haba u la leit sha ki dewlynnong ka Africa, ka dang dei ka por leit jingleit ha ki lieng ba la pyniaid da ki boitha bad ki jaiñ ba khung lyer. Ka la jia ba ka lieng jong u kam lah shuh ban iaid shaphrang namar ba ym don lyer, ka la nangjan nangjan ia ka rud ka dewlynnong ha kaba ki jaitbynriew ba bam doh briew ki shong. Ki tang shu iohi ia ka lieng ba ka nangjan ia ka rud ka ryngkew. ki la ia ieng riang ki da kyrmen ban ioh ia kine ki briew kiba don ha ka lieng. U Captain u la sheptieng shikatdei. U la ong ia u Hudson Taylor, Duwai ba kan wan ka lyer. U Hudson Taylor u ong; "Pynpiar shuwa ia ki jaiñ khung lyer." U Captain u phai ktien, "Kumno ngan pynpiar ia ki shuwa haba ym don lyer, kine ki briew kin rkhie beiñ ia nga," "Ngan nym duwai," ong u Taylor, "lymda phi pynpiar shuwa ia ki." Kumta um banse ban pynpiar ia ki. U Hudson Taylor u la rung hapoh ka kamra bad hangta u la dem ban duwai

Ka lyer kaba jur ka la wan katba u Captain u la sheptieng, hynrei u Taylor um shym sangeh kaba duwai. Imat kumba um iohsngew shuh ia ka lyer kaba jur kat kata. Shano ka dohnud bad ka mynsiem u Taylor ka leit? U Captain um banse shuh khlem da leit tied ia

ka jingkhang ka kamra jong u, "Taylor, balei phi dang duwai ?" Ka lyer kaba jur ka la wan. Ka lieng ka la iaid beit katba ki Cannivals ki la shu peit lyngngoh. Kylli ia u Taylor, balei um iohsngew ei ei ia kat kata ka lyor kaba la pynsheptieng kat ia u Captain uba ju mlien ha ki lyer bah. Kylli ia u Paul, u Silas bad ia ki Khristan ha Korea, kim sngew ma ia ki jingshitom kiba kat kita ?

Jingpyrkhat hi ia Me Jisu,
Mynsiem jong nga ka bang,
Ban i ka khmat jong Me khamthiang,
Bad ban shong ruh hajan

III. KA ĪING JINGDUWAI—"Ia ka īing jong nga" ong U Trai Jisu, "ia ka īing jong phi," ia "ka pulit rich" ne Lum ba kynjah kyrpang hi" yn khot ka īing jingduwai. Lehse pynban hamar pyrshah ka kynroh ba la ai plaster lieh don ka "Jingthoh halor ka kynroh"—ba la pruid ha ki san tyili ki dak (Dan. 5:27)

Ka Balang ha ka lawarding. Ka lawarding u Nebukhadnesar kam pat lip, U Jisu ha khmat u Pilat. Ka Balang kaba shu syiad, khriat ruh em shit ruh em, ka ap ia ka ktien kaba shyrkhei na U Trai bad U Khlieh ka Balang. Ki mynsiem ym tang ba ki sahkut ha ka byndi dum, hynrei ki nang iamareh paidbah sha ka riat jong ka jingtim.

Ki Communists ki sngewkhlaiñ bor bad ki leh khlaiñ bor, sa tang lai shah nalor kane ki ong, "Ngin klun lut ia ka pyrthei hapoh ki tyrsim jong ngi." Ngin jop ia ki hajar da ki laispah ngut. kumba jop u Gideon. Ki pynthitom beiñ ia ki riewngeit da ki jingpynshitom ba sngewshyrkhei ; da kaba pyniap beiñ ia ki. Ki da sahnar ha ki lyntang bad pynper ia ka halor ki duriaw. Ki byrngem ia ka Formosa ha kaba ka Balang Khristan ka la roi bun shah. "Ngin tied ia ka Formosa tang shisien tied." Kiei kine ? Ki pynpaw ia ka dur kaba kumno ? Ym dei kine ki dur ba ishyrkhei ha ki khmat bad jingbishar ka Balang ?

Ia ka hima Turney la khot ka Lydia. La synshar ia ka da u syiem Crœsus. Ki Persians ki la ikwah ia ka.

U Crœsus u don tang uwei u khun ba marwei bad u bym nangkren satia naduh ba dang rit. Haba ki Persians ki la hiar thma ka la long ka jingialeh thma kaba ishyrkhei shibun eh. U Syiem Crœsus u ieng ryngkat bad la u khun u bym nang kren. Uwei na ki shipai Persians u la jan ban pyniap ia u Syiem Crœsus; une u khynnah u la ishyrkkei, hynrei, um lait satia ban kren. Ka jingishyrkhei ia kata ka jingjia ia la u kpa ka la pynpisa bad pynlong ia u ban iaksaid ban kren. U da kyan tyngeh ban kren, hapdeng kata ka jingiaksaid ban kren, ka jingteh ia u thylliej jong u ka la lait war, bad u la pyrta "Wat pyniap, u long u syiem." Ka jingialeh tyngeh namar ka jingishyrkhei ka la pyllait ia ka jingteh u thylliej.

Ia ka iing jingduwai hi yn nym khot ia ka tang "Ka Bethel" hynrei yn khot "ka Peniel u Jakob." U Jakob un nym nang ban ialeh tyngeh lymda u la iohi ia u Briew. Ngin nym nang ban ialeh lymda ngi iohi ia u Briew.

U Briew ha uba U Blei hi u shong
Ka pop u bynriew ba u bah."

"Nga la jia long uba iap, hynrei uba im sha ki bymjukut ki bymjukut." Ia uba iap, hynrei ia uba im.

IV. KA JINGLYNGNGOH—Ka jingbymlah iohi lane shemphang ka wallam ka jinglyngngoh.

Bakhuid, Bakhuid, Bakhuid, b'la tap da u lyoh,
U briew ba pop ban peit ban i ia Me um lah!
To kad noh ia ki lyoh kiba rben,
Ka khmat jong Me kiba kah!
Ngam lah ban ioh tngen de nawei
Nga kwah tang ia Me te ko Pa.

Ha ka "Apprehension of God" la ong kumne shaphang U Blei, "U Blei U long ia Uba lah ban shemphang bad ia U bym lah ruh ban shemphang."

Haba u Paul u la ialap halor u lum Aeropagus ha Athens, u la iohi ia kawei ka jingthoh ba la thoh kumne:

"Ha U Blei ia u bym ithuh." Kam mut ba ki nong Athens kim ngeit ia ka jingdon U Blei. Na kine ki ktien "Ha U Blei," ka pyni shai ba ki ngeit ba don U Blei. Ha ka jingpisa ki ialeh ban sngewt uh bad iohi ia U Blei da la ki jong ki lynti jong ki, hyi rei kim lah satia ban iohi lane shemphang shaphang U Blei. Kumta na ka jingpisa jong ka jingialeh ka mynsiem haba kim shemphang lane iohi ia U Blei, ka shu bthei kynsan na ka jingmut jong ki, „Ha U Blei ia u bym ithuh." Ka ktien "Ha" ka pyni ba ki ai ei ei "Ha U Blei ia u bym ithuh," lada ka long ki kynja jingai da ka ksiar ne rupa ne ka jingmane Blei. (Ki Kam. 17 : 22-23).

Ka jinglyngngoh bad jingbymsngewhun ka mynsiem jong u briew ha kaba mane ia U Blei, ka pynmih ia u Dimetrios bad ka Diana ha Ephesos, bad ia ka dur-blei thaw ha ka Madan Dura

Ha ka kitab "The Silence of God" u nongthoh jong ka, u Sir Robert Anderson, u la buh kane ka jingkylli :

"Balei ba U Blei Um shym pynpaw ia lade kum U Person ha ki jaitbynriew ha kine ki por, kumba U la leh ha ki por kiba mynhyndai ?" Shisha ngi donkam eh ia U mynta kumba ha ki por ba mynshuwa

U Phillip kumjuh u don ha ka jinglyngngoh bad jingkwah ban iohi ia U Blei, namar um sngewhun khlem da iohi ia U : "Ko Trai to pyni ha ngi ia U Kpa, te ka biang ia ngi" (Ioannis 14 : 8-13).

Ban jubad ia kine ki jinglyngngoh bad jingkwah ban iohi ia U Blei ka long, ba tang ha ka diengphna U Jisu Khrist. U Blei U la pyni ia la ka jong ka jingieit jong U sha ngi ki briew, ia kaba Um lah ban leh da kumwei pat. Kata ka long ba U Blei U dang pyniasuk ia ka pyrthei ha lade hi ha U Jisu Khrist, khlem da ñiew ha ki ia ki jingpalat jong ki. (II Korinth 5 : 19).

U Jisu U la iathuh ha u Philip, "Nga la long slem katta bad phi bad men pat la ithuh ia nga ko Philip ? Jar uba la iohi ia nga u la iohi ia U Kpa. Kumno te ba-me ong ma me, To pyni ia Uta U Kpa ha ngi." "Nga uba long ka lynti, bad ka jingshisha, bad ka jingim de, ym don uba wan ha U Kpa, hynrei tang da nga. Mem ngeit ba nga long ha U Kpa bad Uta U kpa ha nga ?

Kita ki ktien kiba nga kren ma nga, ngam kren na lade hynrei Uta U Kpa Uba shong neh ha nga, U hi U leh ia ki jingleh jong U. Te ia kaei kaei ruh ba phin pan ha ka kyrteng jong nga ia kata ngan leh; ba yn ioh pyndonburom ia U Kpa ha U Khun."

Ha kane ka madan kiba dap da u paid riewngeit, iano phi iohi ? Lymda ngi iohi ia U Jisu Khrist ngin nym bang bad ioh bor ban mane, ban shakri ne ban rwai iaroh : Ka khubor ne kaba ai bad sngap ia ka, kan nym bang khlem U Jisu Khrist. Ngin nym lah ruh ban iohsngew ia ki jingkyrkhu kiba kynja mynsiem hapoh ki dohnud khlem U Jisu Khrist.

V. KA JINGMIH NA KANE KA JINGIASENGDUWAI

—Hangne ki ap bad iai ap, ap ba kan wan kata ka Bor na Bneng. "Te kyndit la wan ka jingsawa na bneng kum ka lyer bah ba beh kyrthep bad ka la pyndap ia ka ïing baroh kawei ha kaba ki la iashong. Bad la paw ha ki ki thylliej kiba pait pnat kum ka ding : te ka la shong halor uwei uwei na ki.

Bad la pyndap ia ki baroh da U Mynsiem Bakhuid bad ki la iasdang ban kren ha kiwei pat ki thylliej, kat kumba U Mynsiem U la aibor ia ki ban kren.

Baroh te ki la kyndit bad ki la sngewlyngngoh lyngngaiñ, ki la ong paralok, ka mut aiu kane ?

Te u Petros ba la pynkup da ka Bor na jrong u la ieng bad u la ialap khlem da sheptieng.

Kanjia ruh ha ki sngi kiba khatduh ngan theh noh ia U Mynsiem jong nga halor ka doh baroh bad kin iathuhlypa : Ngan pyni ia ki jingphylla ha bneng......ia ka sngi yn pynkylla dum, mynshuwa ban wan kata ka sngi ka jong U Trai kaba khraw bad ba itriem, bad kan jia ba uno uno u ban khot kyrpad ia ka kyrteng U Trai yn pynim ia u.

Ko ki rangbah Israel, to sngew ia kine ki ktien, ia U Jisu Uba na Nasareth, u briew ba U Blei U la pynithuh shynna ha phi...........kiba U Blei U la leh hapdeng jong phi kumba phi hi ruh phi tip......ma phi da ki kti pop phi la sahnarphna, phi la pyniap ruh ia uba U Blei U la pynmihpat da kaba U la law noh ia ki jingkhum ka jingiap.

To phin kylla kaba mut............ha ka kyrteng U Jisu Khrist ban ioh map ki pop, bad ba phin ioh diang ia ka jingai U Mynsiem Bakhuid. Namarkata ka jingkular ka long ia phi bad ia ki khun jong phi bad kiba sha jngai kat kiba U Trai U Blei Un khot ha U. Te ki la pdiang ia kata ka ktien bad la pynbabtis. Kumta la pyniasoh ha kata ka sngi sha ka Balang kumba 3,000 ki mynsiem."

Ngi dei ban duwai ban ioh ia ka Rivival biang ha ka ri jong ngi bad ha kane ka pyrthei kaba mutlop bad eh dohnud. U Evan Roberts u la duwai 13 snem lynter ban ioh ia ka Revival ha ri Wales kaba la pur haduh kane ka ri Khasi-Jaintia. Lada ka slem ka por ngin nym man thait—bad kata kam mut ba U Blei Um iohsngew hynrei U iohsngew bad kynmaw biang biang "Ka por jong nga kam put jia." Ngin iai pynher sha jrong tam eh ia la ka mynsiem jingduwai da kaba sngewsuk ba U Blei ha U Jisu Khrist U iohi bad kynmaw ia ngi. Ngin nym duh nong wat lada ka Revival ka wan kaba ngin nym iohi ha ki khmat jong ngi. Ngin sa iarwai lem na neng ia ki jingrwai Revival shaphang U Jisu Khrist ia kiba yn sah ha kane ka khyndew.

La jingkular rim jong U Blei,
Ka dang biang eh ia ngi.
Mynta te ngi lah ban duwai
Ba Un wan U Mynsiem hi,
Ah Trai Jisu ia ngi kynmaw,
Theh noh shibun U Mynsiem.

— ——

MARKOS 12 : 41, 42, 44.

La ialap ha ka Synod ba Mawphlang 22nd March 1959.

Te U Jisu haba U la shong hamar pyrshah ka jingkynshew, U la khmih kumno ba u paitbah u noh sbai sha kata ka jingkynshew : bad bun kiba riewspah ki la noh shikatdei.
Haba la wan te kawei ka riewkynthei kaba duk, ka la noh ar damli. kiba long la jan shi peisa.
Haba U la khot ha U ia ki Synran jong U. U la ong ha ki, Shisha nga ong ha phi, ba kane ka riewkynthei kaba duk, ka la noh kham bun ia kita baroh kiba la noh sha kata ka jingkynshew.
Naba kita baroh ki la noh na kaba sah tam la ki, hynrei kane na ka jingkyrduh jong ka, ka la noh baroh katba ka don, wat ia ka jingim jong ka baroh phar.

Nga kwah ban ring lai tylli kiei kiei na ka jingmut kaba don ha kine ki dkhot.

U Jisu U khmih bad U dang iai khmih ia ka dohnud.

Ki ar damli jong ka riewkynthei ki trei ha ki ar rukom.

Ka jingkyrduh ka lah ne em ban khang lad ia ka jingiaid shaphrang ka kam U Blei, lane ia ka Soheme ha kine ki aiom.

I. U JISU U KHMIH BAD U DANG IAI KHMIH IA KA DOHNUD JONG NGI—Hooid, u khmih bad u dang iai khmih ia ngi mynta haduh kane ka khyllipmat.

Bunsien ngi ju kren shaphang U Jisu ba U long Uba jemnud, Uba ieit, Uba isynei, bad ba dap jingsugewlem. Hynrei ngim ju kren shaphang jong U kum Uba bitar.

Haba U Jisu U la rnng hapoh kawei ka Synagog la dan hangta u briew uba la lap ka kti. Te kiba don haugta ki la ia ap thap ia U, la Un pynkhiah ne em ha ka sngi Sabbaton ba kim ioh kem daw ia U.

Te ynda U la khmih sawdong ha ki da ka jingbitar,

ba U da sgnewsih namar kaba eh ka dohnud jong ki, U ong ha uta u briew," "To kner ia la ka kti." Te u la kner noh : bad la pynkhiah bha ia ka kti jong u.

Kawei ka kynthei kaba don ka jingpang mih snam la khadar snem. Haba ka la shem ba ym don lad shuh ba lah ban pynkhiah ia ka. Haba ka la iohsngew shaphang U Jisu, ka ngeit ba lada kan shu ioh ktah tang ia ki rymiang ka jaiñkup jong U. kan ioh khiah. Haba ka la wan, ka tur hapdeng u paidbah bad ka la ktah ia ka rymiang ka jaiñkup jong U, kumta ha kata hi ka por, ka jingkyrsoi snam ka la sangeh noh. Haba U Jisu U la sngewthuh ba ka bor jong U ka la mih noh na U, U la kylli, "Mano ba ktah ia ki jaiñ jong nga." Kane ka briew namar kaba sheptieng bad khynñiuh ka la wan bad dem ngon, ka da iathuh ia kaba shisha. U Jisu U la khmih da kaba sngewisynei—Um shym bitar ei ei : "Ko khun ka jingngeit jong pha ka la pynkhiah ia pha. To khie leit ha kaba suk bad to long kaba la khiah bha na ka jingshitom jong pha."

Haba U Jisu U la shong hamar pyrshah jong ka jaka jingkynshew, U la khmih bad U la iohi ia kiba riewspah ba ki ianoh sha ka jingkynshew shikatdei, bad ia kawei ka riewkynthei kaba noh tang ar damli. U Jisu U la khmih da kaba sngewbha ia ka dohnud jong ka riewkynthei kaba la noh na ka jingkyrduh jong ka baroh phar. Hooid, U khmih da kaba sngewbha ia ka jingainguh ba mih na ka dohnud, la bun ne khyndiat, kiba mih na ka dohnud ba dap jingieit ia U Blei, bad ia U Nongpynim jong ngi U Jisu Khrist Uba U Trai.

Haba U khot ha U ia la ki synran jong U, U la ong, "Shisha nga ong ha phi ba kane ka riewkynthei kaba duk ka la noh kham bun ia kita baroh kiba la noh sha ka jingkynshew."

Ka don kawei ka kor pdiang jingkynshew ba la pyndonkam da kawei ka Balang. Ha kata ka por ki la thaw ia ka dur ba itynnad bad ba phuh samrkhie ka khmat U Jisu. Kawei pat ka dur ki thaw ia ka dur ba peit bitar bad ka khmat ba peit sngewsih U Jisu. Tang shu wan ki nongai ba thep shibun, da ki pound ne dollars, ne ka ksiar ba kordor, ka mih ka dur ba itynnad bad

ka khmat ba peit sngewbha U Jisu. Tang shu wan ki nongai ba thep ia ki damli de ki jingai barit, ka mih ka dur ba peit bitar bad ka khmat ba sngewsih U Jisu.

Sngewphylla shibun ban pyrkhat ba haba leit tyllun ki damli kiba rit. ki leit shoh ia u kynja spring u ban pynmih ia ka dur ba poit bitar bad ka khmat ba sngewsih U Jisu. Bad haba leit tyllun pat ki pound ne dollars, ki leit shoh pat ia u spring u ban pynmih ia ka dur ba itynnad bad ka khmat ba peit sngewbha U Jisu. Nga tharai ba lehse dou u briew uba tang shu iohi ia ki nongainguh ba ki wan, u la leit ap lypa na shapoh, ba katba wan hap ne tyllun ki jingainguh, u shon ma u ia u kynja spring ban pynmih ia kine ki artylli ki dur.

U Jisu Um long kumta, la rit ne khraw ki jingainguh, U peit bad U khmih ia ka dohnud ba dap jingleit ia U Jisu U Nongpynim. U peit ka dohnud kaba iohi ba U Jisu U don bad U khmih bad dang iai khmih ruh ia ka dohnud ba sngur bad ba shisha jong ngi.

Nga sngewtynnad shibun eh ban pyrkhat ia ka jingithuhpaw u Isaiah ha ki sngi u Syiem Ussaiah: "Nga la iohi ia U Trai ba U da shong halor ka khet ba jrong bad ba la pynkyntiew, bad ka jaiñ shympiar jong U ka la pyndap ia ka Temple.

Ki Seraph ki la ieng haneng jong u; uwei uwei u la don 6 tylli ki thapniang, da ki artylli u tap ia la ka khmat, da ki artylli ruh u tap ia la ki kjat, bad da ki artylli u her.

Te uwei u la pyrta ha uwei pat, bad u la ong, U Bakhuid, U Bakhuid, U Bakhuid, U Trai ki paid, ka khyndew baroh ka dap da ka burom jong u."

U Stephan uba la long u briew uba dap da U Mynsiem Bakhuid, haba u la khmied shaiñ sha bneng, u la iohi ia ka burom U Blei, bad ia U Jisu ba U ieng sha ka kti ka mon U Blei, bad u la ong, "Ha khmih ia ka bneng la plie, bad ia U Khun u briew ba U da ieng sha ka kti ka mon U Blei."

U Ioannis ha ka dewlynnong ha Patmos u la iohi, ba hapdeng kita ki hynñiew ki dieng pynieng sharak ksiar, ia uwei uba kum U Khun u briew uba la kup jaiñkup haduh ki slajat, bad uba la panpoh da ka jingpanpoh ksiar.

Bad ka khlieh jong u bad u shñiuh jong u kiba lieh kum u shñiuh langbrot ba lieh kat ior keiñ, bad ki khmat jong u kum ka thylliej ding.

Bad ki slajat jong u kum ka rnong ba phyrnai, kum haba la thang ia ki ha ka lawarding, bad ka ktien kum jingsawa shibun ki um.

Uta uba la pynpaw im ia lade ha ka Mary nong Magdala, katba ka la tharai bu u long u Nongsumar kper.

Uta uba ia iaid ryngkat bad ki arngut ki Synran ha ka lynti sha Emaus ia uba la tharai ba u long u nongleit jingleit.

Uta uba la pynpaw im la lade ha u Lum ki Olib, ia uba la iohi da ki 500 ngut ki parabangeit bad kiwei pat ki para Synran, shuwa ba un kiew sha bneng.

Une U dei Ujuh U Jisu U ba shong mynta ha ka khet ba jrong bad ba la pynkyntiew. Ha ka jingtyngshaiñ bad bor bah ha ka burom bym lah ban batai, ba la pyndonburom ia U da ka burom bymjukut. Lehse ngin pyrkhat ba U Jisu Um ju wan hiar shuh sha kane ka pyrthei ban khmih ia ka dohnud jong ngi lane ban don ryngkat lem bad la ki jong ki briew, namar ba ngim lah ban iohi ia U. Ngi lah ban shu pyrkhat, kumba U shu khmih na jrong bad U shu pyntrei ia la ka bor na jrong, U leh ia kata bad U lah ruh ban leh ia kata. Kat ban pyrkhat kumba U don shano re shano, khlem da don hajan ne hapdeng jong ngi.

Ngi don ha ka jingngeit ba byrngut byrnget haba kren shaphang ka jingdon U Jisu hapdeng jong ngi. Ki Khristan Moravia ki buh ka shuki ba suda ba U Jisu Un wan ban shong, kum ka dak jong ka jingngeit ia ka jingkular jong U, ba Un don hapdeng jong ki. Dei ki Khristan Moravia kiba la duwai 100 snem lynter ban ioh ia ka Revival satlak ka pyrthei. Oh ! ka bor jong ka jingiaineh, nangno ki ioh ? Ki kynthei ki duwai mynsngi bad ki shynrang ki duwai mynmiet.

Ka jingkular U Jisu ba Un don ryngkat lèm bad kita kiba mane ia U, lada arngut ne laingut, ka long ka jingkular ba shisha bad ka mangiba Un don hapdeng jong ngi. Lada ngim ngeit, U ruh Un nym ai bor ia

ngi ba ngin iohi ia u, bad sngew ruh ia ka bor na U.

Ka bor ban ngeit ba U don hapdeng jong ngi, wat la ngim iohi ia ka khmat jong U, lymne tba ia ka met jong U, ka long ka bor kaba ma U hi Un ai, ba ma U Un pynpaw ia lade ha ngi.

"Lada phi ieit ia nga, nga ruh ngan ieit ia phi, bad ngan pynpaw ia lade ha phi."

U Jisu hi U sngewbha ban wan hiar hapdeng la ki jong ki briew. Kat une u paitlag ba la siewspah da ka snam ba kordor jong U, phi tharai Un nym sngewbha ban don hapdeng jong ngi, bad dan peit khmih It ia ka dohnud jong ngi.

U Jisu U lah ban iohi na jngai bad ban phah ia la ka bor na jngai, hynrei U Jisu U sngewbha ban da don hajan bad ha syndah la ki jong ki briew. U lah ban hukum na bneng ban pynlip ia ka lawarding ba rhem ba la pynrhem shispah; hynrei khmih U da wan diar da lade ban ieng ha syndah la ki briew. U la wan ban iaid lem hapdeng ka lawarding bad ki laingut ki shakri U Blei. "Ym shym dei lai ngut ki briew kiba ngi la bred ba la khum hapdeng kata ka ding? Ha khmih, nga iohi saw ngut ki briew kiba laitluid, kiba iaid kai hapdeng ka ding, bad kim don jingmynsaw ei ei ruh em; te ka dur uba saw ka long kum U Khun ki blei" (Daniel 3 : 24-25).

Ngin nym artatien te ba U Jisu U don hapdeng jong ngi mynta, U khmih ia ka dohnud bad U sngew ruh ia ka jingud ka dohnnd ba shisha ka mynsiem jong ngi.

Nga ia pule ia kawei ka Article kaba ong kumne "Ka jingiathuhkhana ba shisha na Africa."

La don kawei ka tymmen kaba la im palat 100 snem, kaba ki khot kyrteng ia ka, ka Old Granny, ka snong ha kawei ka Ingtrep ba la thaw da ka ktieh. Ka im ka briew kaba jakhlia, kam ju sum kam ju bta khmat, kam ju sait ia la ki kti ruh.

Ki briew kim nang ban pyrkhat shaphang jong ka, la ka long briew ne ka long mrad, ki imat kumba kam don jingpyrkhat ei ei ruh em shaphang ia lade. Shisien ka la jan iap thngan, hynrel u Rev. Buehler na

Johanesburg u la leit ai ki kynja jingbam ia ka ba kan bam; bad u la leit ai ruh shisynduk ki kynja jingdih ba la kyllain na u dumasla—ka mut ki kynja shrut. La u tip ba kaba dih duma ne sikret ka long kaba sniew, hynrei kum ka kam sbun ia ka briew kaba la kyrni dih duma haduh 95 snem, te u sngew noh kumba leh ka kam sbun ia ka. Um sngew myntoi shuh han batai ne kren ei ei shuh shaphang ka jingsniew jong u duma; namar la ithuh ia ka ba kan nym sngewthuh ei ei ruh em.

La jia shisien ba kane ka la ing ding jur, bad khlem jingsumar, ka la thiah bad ksaid marwei ha madan. Tip kan lait ma na kaba ka tyllun halor u shyiap ne ka khyndew. Hynrei ka la shu koit hi na kata ka jinging ding ryngkat bad kita ki jakhlia ha ka met jong ka kumba ki long. Kane ka long kaba dei ban sngewphylla. La iathuh da u Rev. Buchler ba ka la ioh jingpynim bad ka la ngeit ruh, hynrei ym don ba ngeit ba ka Old Granny ka la ioh jingpynim.

Ha kawei ka janmiet sngi U Blei, u khun jong u Rev. Buchler u la leit ryngkat bad la ki para sha ing kane ka Old Granny. Ki thmu ia ka ban leit ialap ia ka Katba ki nang rwai ka ruh ka la sngap. Te une u samla u la pyrkhat shuwa ban kren, un duwai, bad shuwa ban duwai ban pule khyndiat na ka Ktien U Blei. Um pyrkhat nangno ban pule, kano kano ruh kaba bit hi.

Kumta u la shu plied ruma, bad ki khmat jong u ki la poi beit sha ka Jingpynpaw 1 : 14-16.

U la pule kumne; "Nga la iohi hapdeng ki 7 ki diengpynieng sharak ksiar, ia uwei uba kum U Khun u Briew, uba la kup jaiñkup haduh ki slajat jong u, bad ba la panpoh da ka panpoh ksiar,, ka khlieh bad u shñiuh jong u kiba lieh kum u shñiuh langbrot ba lieh kat ka ior. Ki khmat jong u kum u thylliej ding. Ki kjat jong u kiba phyrnai kum ka rnong kaba la thang ha ka Lawar ding bad ka jingsawa na ka shyntur, ka sawa kum shibun ki um." Haba la pule ia kane, kyndit ka ong ia une u samla, "**Ap! Ap; Nga tip ia uta u briew namar u wan khmih ia nga man ka miet hangne.**" La lyngngoh une u samla. Hangta la batai ia ka jingtyngshaiñ ka dur jong u, kaba iadei bad

kane ka jingitbuLpaw u Ioannis ha ka dewlynnong ha Patmos.

Kine ki la leit ban hikai ia ka, hynrei ka pat la ka hikai ia ki, namar ba ka la iohi markhmat ia U Jisu, 'bad kumta ki la sngewlyngngoh shibun eh. Da kane ka jingjia bad jingiathuh kane ka Old Granny shaphang U Jisu, la pynthymmai bor ia ka jingngeit jong une u samla shaphang U Jisu Khrist. Na kaba u iohi bad dang pyrkhat byrngut byrnget shaphang U Jisu, mynta na ka jingphla jong kane ka Old Granny, u sngewskhem ia U Jisu ba U don, bad ba U wan hiar hapdeng la ki jong ki briew—lada u la wan hiar ban khmih ia ka briew kaba kum ka Old Granny, hato Un ym wan 'khmih ia ngi bad don hapdeng jong ngi ?

La wan ki lok ki jor haba ki iohsngew ia kane ka khubor shaphang ka Old Granny ba U Jisu U wan mih paw ha ka. Ka la iathuh baroh ia kaba ka la iohi bad baroh ki la iasngewphylla. Kine ki lok kiba la iawan peit ia ka, ki ia wallam present ia ka da ki kynja jingdih duma sla, ba la kyllain kum ki shrut namar ki tip ba ka la shu im tang kaba dih duma haduh 95 snem. Hynrei ka la ong ia ki, "Wat wallam shuh ia kine, namar Uta U briew Uba wan khmih ia nga man ka miet U ong ia nga, lada pha mon ban im bad Nga wat dih shuh ia une u duma." Naduh kane ka por kam ju dih shuh. Kane ka long kaba sngewphylla.

Kawei pat ka jingjia ba la jia ha ka por u Jumai bah ha ka shnong Shella. Nga la thoh ha uwei na ki Wadar rim ba la tymmen, uba nang ka kot ka sla napdeng ki Wadar baroh, uba la im tymmen—uba dang iap shen. Nga la kylli shaphang ki students ba nyngkong jong ka Shella High School kiba la pass ia ka Entrance Examination. U la thoh kumne shaphang uwei napdeng jong ki, uba ka kyrteng jong u u Duryodhon. Haba la khih u jumai, ka ling jong u ka la kyllon bad la tap pyllup ia u hapoh khyndew ba la ban da ka kynroh, lait sa tang khyndiat ka bynta jong ka met bad ka khlieh shabar. U sah hangta kumba 3 sngi 3 miet. Kiba na ling na sem, kim nang pyrkhat shuh ia u, la lamwir tang da ka jingtieng ia u jumai uba khih ir-shi-ir ha kita ki sngi. Ki la phet noh sha shilliang wah—sha Lyba Shella. Na Mawryngkhong, Mawsiarwait baroh sha 'Lyba, ym don briew shuh. La twa arsus na

Nongnong shaduh jan wah Bagra. Kumta hadien kita ki sngi ba la kham sangeh ka jingkhih, ki poi kynmaw bad pyrkhat shaphang jong u, kumta ki la leit wad ia u, bad ki la shem ia u ba u dang im. Kumta ki la iatih bad weng ia ki maw kynroh ba la tap bad ialeh katba lah ban pyllait noh ia u napoh khyndew. Haba la sei ia u napoh khyndew, um lah shuh ban khih. La shu bah ia u ha ka rynsan shatai sha shiliang wah—sha Lyba Shella. Ynda u la poi sha Lyba, bun ki lok ki ialeit khmih ia u, bad ki kylli ia u, da kumno ba u im haduh 3 sngi 3 miet ha ka khyndew khlem bam khlem dih. Khlem sangeh ki briew kat kiba wan ki shu kylli ia kata bad lyngngoh.

Hynrei u kan tiaw khlem iathuh ei ei shikyntien—namar u sheptieng ba don u briew uba maham jur ia u ba un ym iathuh ei ei shaphang kane. Haba la shu iai kylli ia u, u la iathuh kumne, "Don uwei u briew uba riam ha ki jaiñ ba jynsur kum u nongshet jingshet bad u nongai jingbam. Une u wan ai jingbam ia nga borobor bad u maham ia nga, ban ym iathuh hano hano shaphang jong u, U ong lada me iathuh men iap." Kumta haba u la iathuh ia kata, ha kata ka janmiet u la ioh ka jingpang suh kaba jur bad u la iap.

Ngi ngeit une dei U Jisu Uba wan hiar ban iarap ia ki briew ha ki jingshitom. U Jisu haba u pynkoit ia uta uba pang niangthohlieh, U la hukum ia uta "To sumar wat iathuh hano hano ruh" (Math. 8 : 4), Haba U la pynkoit ia uta uba kyllut bad bym nangkren, U la ong ia ki Synran jong U, U la hukum te ia ki ba kin ym iathuh hano hano ruh (Mark. 7 : 36).

Sa shisien Trai kum mynbarim.
Ngi ruh ngi kner ia la ki kti ;
La ngim ioh tba ka met jong Me,
Ngi tip ba Me, Me don bad ngi.

Balei ba hap tang kiba lwet bad kiba sah tam na ki kti jong ngi ? Ka daw ka long namar ba ngim iohi satia ba U don hapdeng jong ngi, bad ba U khmih it jylliew ia ka dohnud jong ngi.

II. KI AR DAMLI KA RIEWKYNTHEI—Ki trei ha ki ar rukom. (a) Ka jingngeit u Abraham ka trei kum ka

jingpang ba iabit (contagious disease). Ka la kem ia kiba bun ki briew ha kane ka pyrthei, kumta ki mih ki riewradbah jong ka jingngeit.

Ka jingngeit u George Muller ruh ka long ha kata ka rukom, kam sahkut tang ha u George Muller, hynrei ka la kem ia kiba bun ki briew, bad kumta ngi iohi ter shi ter da ki lakh hapdeng ki shynrang bad kynthei kiba la ioh kem da kane ka jingpang, wat tang da kaba shu pule ia ki jingthoh jong u.

Kumta ruh kine ki ardamli ka riewkynthei, la ki long kiba rit ria, hynrei ki trei phylla bad donbor—ka bor ba im bym lah pynlip. Kim sahkut tang hapoh kata ka jaka jingkynshew, hynrei ki mih shabar bad trei kum ka jingpang ba iabit. Sawa donbor ha ki shkor jong kita kiba ieit ia U Blei. Ka jingkhraw bad ka mynsiem ai, wat lada ki long tang ki damli ba rit ria, ka kren jam bad ka lah ban pynpait wat ia ka dohnud jong u riewspah. Ki sngewrem haba ki ieng ha pyrshah jong ki ardamli ka riewkynthei. Ki ardamli na ka jingdon jong ka baroh phar bad na ka jingkyrduh jong ka. Ka la ai lut phar, wat ia la ka jingim. Ei ba nud ban ieng ha pyrshah jong ka khlem da sngewrem ?

Ka Princess Eugene na Sweden, ka ieng kaba sngewrem ha pyrshah jong ki ardamli ka riewkynthei ; bad ka la shah kem jingpang da ka bor jong kata ka jingpang ba iabit.

Ka Princess Eugene na Sweden ka dei ka Syiem Khristan kaba kylluid mynsiem. Ka jinghikai U Jisu shaphang ka jingshakri ia la ki para mynsiem ka la ngam jylliew ha ka dohnud jong ka. Kane ka Syiem ka la kwah ban shakri ia la U Nongpynim, da kaba tei ia ki hospital na ka bynta ki nongpang. Kumta ka la tei ia ki hospital na ka jinglut ka spah jong ka hi. Haba ka la tei la lut ki spah baroh na ka ïing syiem jong ka, ka kam ka dang dawa ba kan tei shuh shuh. Hynrei ym don tyngka shuh. Don sa tang ki diamonds—ki mawkordor, ba la buh sumar kum ka spah bad kum ka burom ia ka ïing syiem.

Ka la khot ia la u para bad ka la iapyrkhat bad u. Ka la pan ia ka jingmynjur na u ban die noh ia kine baroh bad ban tei pynbiang ia ki ïing hospital. U para jong ka u la mynjur. La die ia kine ki mawkordor baroh phar. La tei pyndep ia ki ïing hospital ki ban biang ia ki nongpang.

La thiah kawei ka nongpang ba mutlop bad bym kylla kaba mut. Hynrei hadien ka la kylla kaba mut. Katba ka Syiem ka dang iakren bad ka, ki ummat ki la hap na ki khmat jong ka bad ka la ong, "Ka snam U Jisu Khrist ka pynkhuid ia nga na ki pop baroh." Ka kren ryngkat bad ki ummat kiba tuid na ki khmat jong ka. Ka Syiem haba ka la iohi ka la ong: "Nga iohi ba ki diamonds (mawkordor) jong nga ki phyrnai ha ki ummat jong ka." Pyrkhat ia ka bor ki ardamli jong ka riewkynthei—ha kita kiba ieit ia U Jisu Nongpynim kumta: "Kham suk kaba ai ban ia kaba pdiang."

(b) Ki ardamli jong ka riewkynthei. Da ka jingsngewthuh bad jingpyrkhat bakla kiba bun ki briew, ka kylla long noh kum ka jaka rieh tngen ia u riew ieit spah bad ia u riewkhapnap. Namar u ieng uba sngewksan ha pyrshah jong ki ardamli, namar ba um sngewthuh haduh katno ki khraw kine ki ar damli jong ka riewkynthei. Kumta ka kylla long noh kum ka dawai pynsamthiah bad iohthiah suk ka jingiatip iem jong u. Kaba shyrkhei ban ioh ka jingiatip lem ba la pynsamthiah da ki ardamli.

Nga kynmaw shisien haba nga dang iakren bad ki lok kiba riewspah shaphang kaba ai bad pynkyntang ia kaba shiphew sha ka kam U Blei. Kito ki lok ki la ai nia bun rukom, 'Balei ba ngin da ai haduh katta, kat haduh kawei na ki shiphew. Ngi la ai kumta kumta, bad kaba ngi la ai bad ju ai ki palat bun phew shah ia ki ardamli ka riewkynthei, ia kiba U Jisu U khmih sngewbha'. Ki riehtngen bad sngewksan!

La don kawei ka Balang kaba ha ka ri jong ki dollars. Ym dei ka ri jong ki tyngka (4 ne 5 tyngka ka long shi dollar). Kumta na kane ngi lah ban sngewthuh ba ki kynja ba la ñiew riewspah ha kita ki ri, ki long ki briew kiba da ki phew hajar bad million dollar. Kane ka Balang ka la sngewdonkam ban shna maramot ia ka Iingmane—ia ka sad bad kiwei kiwei de. Ka Balang ka donkam ban ioh shibun dollars. U Minister u la kren ha kawei ka jingiaseng bad u ia khot ia ki lok ban iasei jingkuiar na ka bynta kane ka kam. La ieng uwei uba ki la ñiew kum u rishot jong ka Balang (one of the pillars of the Church). Ki briew ia kiba la ñiew kum ki rishot ka Balang te ki dei

ban long kiba riewspah bad kiba don burom borabor. Kumta la ieng joit shuwa une u rishot jong ka Balang, bad u la ong, "Nga kular san dollars." Katba u dang ieng bym pat dep thoh, bym pat ioh hukum ban shong, ka la hap ka Sorki kaba rben bad ba khia ha ka khlieh jong u, bad u la kyilon kram ha shen, u iap ler, um nang leh ei ei shuh. La lyngngoh u paitbah hapoh ka lingmane, kaei kaba kum kane ? La ia pasiaw hangne hangtai, la shibit te la long Ananias bad Sapphira.

La ong ba une u Minister u long uba sian bad uba nep shibun ka jingpyrkhat. U la leit shajan ban peit ia une u briew. La dei ia u Minister ban duwai bad ban khot ia ka Jingkyrkhu na jrong. Hynrei u sngap shuwa ia ki ktien kiba u dang lah ban kren, u ong kumne : "f-fifty.," U shu ong "f—," hynrei um ong ei ei shuh kaba shai ia u "f" hynrei ia ka ktien "fifty" pat te u lah ban kynnoh lut. Phin pyndap ktien aiu ha u "f—" ba la lehnoh suda khlem pynbiang ktien, phin pyndap kumno lada ong ia phi ban pyndap ktien. Khlem pep phin pyndap ktien da kaba buh four lane five (saw lane san). Kumta kan mut four lane five fifty—(450 lane 550 dollars). U Minister u sngewthuh ba u dang artatien ban pyndap ktien ha u "f" ba la thait bad tlot eh ban kynnoh ban ong "five hundred and fifty," U Minister ha ka jaka ba un duwai ban pyllait noh bad pynkyndit ia u, pynban u duwai : "Oh ! Lord hit him again —Ah Trai to shoh shuh ia u."

U Minister u sngewthuh shai, ba une u briew um dei ban kular tang 5 dollars. Kiba kum kine keiñ kiba rieh tngen ha ki ardamli ka riewkynthei, ki ieng kiba sngewksan.

Ngi ha Border ngi la shah shoh. Ki brisoh ba jyrngam bad ba phyrnai kum ka ksiar ha ki arliang wah, ba tuid sha ka Surma River, ki la kylla khlaw bad iap tyrkhong. Phi klet ba phim shym ai wat tang ia ka dor jong u Sohjied uba hap na ki brisoh jong phi. Lehse don kiba sngew kumba kim shym la shah shoh kumba shah kiwei, hynrei "Spiritual blindness is worse than physical—ka jingmatlah kaba kynja mynsiem ka kham sniew ban ia ka jingmatlah ki khmat doh." "Ia kiba nga ieit nga sneng bad nga sympat." "To khie joit me uba ioh thiah, to mih na kiba iap ! Te U Trai Un pynshai ia me."

III. KA JINGKYRDUH KA LAH NE EM BAN KHANGLAD IA KA JINGIAID SHAPHRANG KA KAM U BLEI LANE IA KA SCHEME HA KINE KI AIOM.—Tang ka 'jingkyrduh ka jingngeit, ha ki jingkular U Blei, ka jingkyrduh ka jingieit ia U Trai Jisu Uba la siewspah ia ngi da ka dor bah ka snam jong U, ka jingkyrduh jong kata ka jingshem mynsiem—"Kham suk kaba ai ban ia kaba pdiang." Ka jingkyrduh jong ka jinglong jingim Khristan ba shisha bad ka jingsngewthuh ba ngi long tang ki Sirdar halor ki jingai U Blei baroh.

Nga la iohi kawei ka tymmen kaba duk bad ba la shu im tang da ki jingai isynei ki lok, hynrei ka pynkyntang ia kaba shiphew na ki jingioh jong ka baroh. Ki lok ki khang ia ka ban ai na ki 'jingioh ba ka ioh na ki lok haba ka long kaba duk, hynrei kam kohnguh bad ym lah ban khang ia ka na kaba ai sha ka kam U Blei.

Ka riewkynthei kaba duk kaba bam tang 5 ana shi bnai ka jyntah bad u khaw ba shu mang tang shi hat bam, ka ai palat ha ki jingkynshew Balang ban ia ki ing kiba riewspah kiba shlei tang da u kew ha ki thiar jong ki.

Uwei U Evangelist u leit sha uwei u Millionaire ban pan jingiarap na ka bynta ka jingdonkam ha ka Balang kaba u trei. Une u Milionaire u la kular ban iarap bad u la thoh ka Cheque kaba 250 dollars, bad u la ai ha une u Evangelist. Katba ki dang iashongkai bad kren kai, ha kata ka kynta ka wanpoi ka Telegraph. Haba la pule ia ka. U Millionaire u la dem khop shiphang ha ka miej khlem kren ei ei shuh. Une u lok u la tharai ba la wan ka khubor kaba sniew na kiba ha ling ha sem kum ka jingpang ne jingiap. Kumta u la kylli ia u, "Don jingjia aiu kaba 'sngewsih ha kata ka khubor." U ong ba ka khubor ka iathuh ba ka "jhad kaba kit ia ki mar ba kordor jong u ka la ngam ha duriaw." Pyrkhat ia ka jingduh une u Millionaire, ka jhad bad ki mar ba kordor jong u songkhaii uba khraw. Kumta une u Evangelist u la pyrkhat ba la shibit te nga ruh ngan sa duh, ngan ym lah ioh shuh ia kane ka tyngka ba la kular. Ha kata hi ka khyllipmat, une u Millionaire u la pan noh

ia kata ka Cheque kaba u la ai. Une u Evangelist te u la duh jingkyrmen artat ba un dang ioh ei ei. Kumta une u Millionaire u la shim ka Cheque kaba u la thoh 250 dollar, bad u la pom noh ia kata ka 250 dollars bad u thoh pat da kawei halor jong kata 1,000 dollars. Haba u la ai, une u Evangelist u la lyngngoh, ba u pom noh ia kata kaba u la thoh mynshuwa ; bad u la thoh pynban 1,000 dollars, u nang tharai ba lehse u la bakla. Te u la kylli ia u, "Lehse phi la bakla ba phi thoh 1,000 dollars mynta haba mynhynne phi thoh 250 dollar."

Hynrei ong u Millionaire : "Ngam bakla, nga la ioh ka khuborina bneng kaba ong : Wat kynshew ia ki spah jong phi ha ka khyndew, ha kaba bam ka khñiang bad ka sarang, ha kaba ki nongtuh ki tuh bad ki pynpei ruh ; hynrei phin kynshew ki spah ia lade ha bneng ha kaba kam bam ka khñiang lane ka sarang bad ha kaba ki nongtuh kim tuh lymne pynpei ruh."

Kumta ka jingduh ne jingkyrduh kim lah ban khang lad ia ka ban ai sha ka ban pynphriang ia ka Gospel ka jingpynim sha ki bynriew baroh

KI JINGEH KIN DON—Hynrei ki jingeh ki long tang ki jingtrei ba kordor ha ka kti U Blei ia ka ban pynphriang ia ka jingngeit bad sei ia ka dohnud ba shisha na ka dohnud jong ngi. U Blei Un pyndonburom bad pyndonkam ia la ka bor lyngba ki jingeh, kum ki atiar ha ka kti U Blei. Ha ka jinglong ba tlot jong ngi bad bym lah kot bor ban ap bad iai khmihlynti ia U Blei, ngi ialynñiar, " ngin nym lah ieng marwei," lymda la wan kloi ka jingiarap kaba kham khraw

Ha ka thma kaba la long ha Crecy, ha kaba u Edward (the black prince) uba dang 18 snem karta u la ialam ia kawei ka kynhun shipai, katba u kpa pat u dang pynkhreh ia kawei pat ka kynhun shipai ba kham kblaiñ hadien jong u, kaba un sa phah ynda la'poi ka por ba donkam. Une u samla u don hapdeng ka jingialeh kaba jur, bad u don hapdeng ka jingma kaba khraw, la phah ia u nonglam khubor ban phah jingiarap kloi kloi. Hynrei namar ba u kpa jong u u leh suki, u khun jongu, u phah biang ka khubor ban phah kloi kloi kajingiarap.

U kpa u la jubab kumne ha uta u nongkit khuber: "Go tell my son that I am not so inexperienced a Commander and not to know when succour is needed, nor so careless a father as not to sent it,"—(Khie leit jathuh ia u khun jong nga, ba ngam long haduh katta u nongialam u bym ju mlien ia ka thma, katba ngan ym tip ia ka por haba la donkam jingiarap, lane kum u kpa u bym suidñiew ei ei kat ban ym phah ia ka jingiarap.

U thmu ba ka burom jong kata ka sngi dei ban ioh ha u khun jong u hi, bad kumta u iehnoh ban ieng skhem da kaba shlur. u da kular skhem ba ka jingiarap kan wan ha ka por ba biang ban ai ia ka jingjop.

U Blei U ialam ia la ki jong ki shakri jong U ban ialeh ia ka thma kaba kynja mynsiem, ym tang ia ki jingkwah brai ka doh, hynrei ia ki kut u Soitan—ka jingdum ba rben ba u la tap ia ki kynja byrniew katba kim ithuh ia ka jingshai ka jingpynim. Hynrei ngi kiba tlot ngi dang noh mynsiem bad ngi pyrta kum u Petros: "To pynim Ah Trai! ngin sa iap." Hynrei U Blei U khmih thuh bad U ap sharai, katba Un nym klet ia ngi ha khim bad shipa. Lada kumno kumno ba ka jingiarap ka suki ban wan, ka long tang ban pynlong ia ka jingjop kaba kham donburom haba ka jingjop ka long lyngba ki jingeh.

Ki ktien ba sngewtynnad ka Princess Elizabeth haba ka kren ha kawei ka jingialang ki samla Khristan: "Ia ngi la phah ban phla ia ka jingshisha ka Gospel jong U Trai Jisu Khrist."

Ngi donkam ban ioh ka jingtip shaphang ka jingngeit jong ngi ba ngi lah ban long kiba shlur ha kaba ngi phla bad sakhi ia ka kyrteng U Jisu Khrist. Ngi tip ba ngin long u paid ba khyndiat hapdeng u paid ba bun ka pyrthei. Ngi tip ba ngin iakynduh ia ka jingkyrduh, ka jingialeh pyrshah na kiba khraw bor kiba bat ia ki Aiñ bad bor synshar ha ki kti jong ki namar ka jingphla ka jingngeit jong ngi. Hynrei ka Balang Khristan ka la roi borabor ha ka jingkyrduh bad jingshah shitom, namarkata ngim dei ban sheptieng.

Nga mut ba kan long kaba sngewtngen shibun ban kynmaw ia kito ki ktien hukum ba sngewphylla u Joshua (those wonderful marching orders): "To long khlain bad

shlur bha," bad ba ngi ruh ngin pyrkhat shaphang kito ki riewshlur ha ka jingngeit bad jingduwai kiba mynshuwa, kiba da ka jingaiei U Blei ki lah ban iaid shaphrang sha kiei kiei kiba kim pat iohi, da ka jingngeit kaba skhem ha ki kular jong U Blei, ryngkat ka jingkut jingmut kaba khlaiñ. Nga kwah ia phi mynta ba ngin ia aiti thymmai ialade ha U Blei bad ba ngin long ki nongioh bynta lem bad U Kynrad jong ngi U Jisu Khrist.

KI KAM KI APOSTOL 1 : 8.

(La ialap ha ka Jingiaseng Ialap ha Jaiaw, September 1958).

Hynrei phin ioh pdiang ia ka bor, ynda la wan U Mynsiem Bakhuid ha phi : bad phin long ki nongphla ia nga ha Jerusalem, bad ha Judia baroh, bad ha Samaria de bad haduh kaba kut ka pyrthei.

I. KA JINGKHOT U BLEI IA U NONGPOP BAN PHLA IA KA KYRTENG JONG U DA KA JINGSAWA KA SHYNTUR—Ka jingthmu U Blei ka long ba ngi dei ban pyrta lane pynbna ia ka jingpynim ba aiei U Jisu ia ngi ki nongpop. Ka long ka bynta kaba sah ha ngi ki briew. Ha bneng ki don ki paidbah Angel bym lah ñiew kiba ieng sawdong ia ka khet U Blei, kiba kloi ban ieng bad mareh stet ia ka pyrthei baroh kawei, ryngkat bad kano kano ka khubor kaba U Blei U don ban ai ha ki ; hynrei U la iaid lait ia ki, U da phai la ka khmat sha uba pop, ha uta uba la ioh jingshem mynsiem ia ka bor ka jingaiei ba pynim na ka pop.

Kane ka long kaba phylla, Um shym khot ia ki Angel, namar u Angel um lah ban sngewthuh shaphang ka pop kumba sngewthuh u nongpop Kawei ka motto ka ong, "A ship's wrecked sailor knows better how to describe the terror of the sea"—(u nongpyniaid lieng ba la shah pait lieng teng, u tip khambha ban batai ia ka jingshyrkhei jong ka duriaw.) U Blei U la phah ia u

Angel ban leit ha u Kornillios bad ba u Kornillios pat un phah khot ia u Petros uba long u nongpop kum ma ngi, hynrei ia uba la pynkup pat da ka bor ba thymmai na jrong, ia ka ban ialap ia ka Gospel ka jingpynim da U Jisu Khrist. Dei u Petros uba la wan ban ialap ha ling jong u Kornillios shaphang U Jisu Khrist, bad shaphang kaba map ia ki pop, ba kumta u Kornillios lem bad kiwei ki la ioh ia ka jingpynim da kaba ngeit ha U Jisu Khrist. Khmih u Angel um shym ialap ei ei shaphang U Jisu Khrist bad ia ka jingiap jong U; bad kaba map ki pop.

Ki Angel kin nym lah ban rah ia kane ka khubor, lane pyrta ia kane ryngkat ka jingphla bad ka sakhi; ki Angel kin nym lah ban sngewthuh ia ka jingjaw ummat, bad ia ka dohnud kaba lwet bad ia ka bor ka pop kaba ban khia, kat ban pynlong ia U Khun U Blei ban leit sha u Lum Kalbari, bad hangta ban iap iapli na ka bynta ki bym riewblei, lane sngewthuh ia ka bor ba phylla ka diengphna, ha kaba u nongpop u bret ia la ka jingkit ba khia ha trai jong ka diengphna bad ba u shad bad rynsied da kaba kmen—ka jingkmen bym lah ban ong. Ki Angel kim lah ban iasaid, ki lah ban shu iathuh, ki lah ban sngewtriem haba ki iathuh, hynrei kin nym nang ban iam

Ki Angel khuid kim lah iathuh,
Katno ba khraw jingieit jong U;
Pyni ka dor ka snam kim nang,
Ia Kalbari yn riwai jam;
Ia b'la sngew Angel neng khamtam,
Ynda riewkhuid ki la poi lang.

Kaba phylla bad ka long ka burom kaba khraw, ba u briew un ieh kat ia kane ka burom; kaba wat ki Angel neng kim lah satia ban ioh. Ban long ki Ambassador jong U Blei ka long ka burom kaba khraw katta katta. Ki Ambassador ki don ka burom kaba khraw katta katta, haba ki kit ia ka ktien u Syiem na kawei ka hima sha kawei pat ka hima. Hynrei ki nongialap ne ki nongphla, ki ioh la ka burom kaba khraw tam bad haba iaineh shaduh, ki bymjukut, namar ki pyrta ia ka

ktien ka jingpynim ba aiei ha u nongpop. Namarkata ki ai ia ka jingim U Blei ha u nongpop.

U Blei U kwah da ki nongpop, kiba la ioh ka jingsngewkynduh ia ka pop; ban long ki nongphla kiba bit ia ka jingpynim jong U. Ka mut kaba ioh ia ka jingsngewkynduh ia ka pop, bad aiti lut ia lade ha U Jisu Khrist, bad ban ioh diang ia ka jingaiei U Mynsiem Bakhuid bad da ka ktien. Kumta u nongpop ba la iohpdiang ia U Mynsiem Bakhuid u long u Nongkit 'tien syiem uba bit.

La wan arngut ki samla kynthei ha uwei u Pastor: "Ngi iohsngew ia ka jingdonkam kaba jur ban leit sha South America ban ialap ia ka Gospel. Ngi wan ban tyrwa ia lade ban leit shata. Ngi iohsngew ia ka jingdawa ka kam hangta." U Pastor u ong, "Wat sngewsih, ngan kylli ia phi kawei ka jingkylli, Phi la ioh jingpynim?" La jubab kawei na ki, "Hooid, ngi la ioh" "Phi lah ban pyni kano na ka ktien U Blei kaba phi shem haba poi la pule, kaba pyni ha ka dohnud jong phi ba phi la ioh jingpynim?" Ki la sngap jar shiphang khlem nang ban jubab. Kumta hadien la jubab kawei: "Wad shuwa ia ka hima U Blei, te ia kine kiei kiei baroh yn sa ai lang tam ha phi." U Pastor u sngewthuh ba ki long tang ki khun Khristan, kiba dang dawa ia lade ba 'ngi long na Nasareth, bad ngi long ki khun u Abraham.'

Kumta u Pastor u la khot ia ki kyrpang ha kawei ka kamra, bad hangne ki la iashong baroh laingut. U Pastor u la pule na ka kitab u Isaiah 53; 6: "Baroh ngi long kum ki langbrot, ngi la iaid sakma, ngi la phai uwei uwei sha la ka lynti." Ka la peit sha u Pastor—"Hynrei ngam shym long kumta." "Phi ju leh pop ha ka jingim jong phi?" "Em ngam ju leh." U Pastor u la pynhiar mynsiem da ka jingduwai ba U Mynsiem Bakhuid Un pynkynduh ia ka dohnud jong ki, katba ka dohnud maw kan um hapoh jong ki.

Kat kum ka mon jong Me, to wan,
Pynkynduh ia ki briew;
Ah to wan hiar, ko ding na bneng!
Ban pynum ki dohnud meng,
Jingieit bah U Jisu U Trai;
Tangba Me kin shim kyrhai.

U la phai biang ha ki bad u la ong, "To pule. Salm 5 : 5 ! Ha khmih la thaw dur ia nga ha ka jingbymman, bad ha ka pop ka kmie jong nga ka la pun ia nga;

Jer. 17 : 9 : Ka dohnud u briew ka kham shukor ban ia kiei kiei baroh, bad ka long kaba sniew khlem jingkyrmen ; uei uba lah ban ithuh ia ka !". "Kane ka mut ia phi," ong u Pastor. Katba u nang pule ia ki dkhot kiba bun, u ong "Kane ka mut iaphi."

Kumta kam nang shuh ban kren, la dung ngak ia ka dohnud jong ka. Ka tap khop ia la ka khmat, ka bthei kynsan da ki ummat, bad ka iohsngew artat ia ka bor bad jingdon U Mynsiem Bakhuid ha ka dohnud jong ka ha kata ka por. U Pastor hangta u la dem ban duwai ryngkat bad ki, haba u la iohi ba U Trai Jisu U la pynpaw ia lade na ki. Hadien katto katne por ba ka la iam kthang u la phah ban pule ia ki dkhot ba kordor kiba iadei bad ka jingshah iap U Jisu Khrist na ka bynta ki nongpop.

"La pynmong ia une na ka bynta ki jingpalat jong ngi......Ka jingpynshitom ka jingsuk jong ngi ka la long halor jong u bad da ka jingjngem snam jong u la pynkhiah ia ngi" (Isa. 53 : 5). "U Khrist U la iap na ka bynta ki pop jong ngi katba kum ki jingthoh" (I Kor. 15 : 3).

"Ym shym la siewspah ia ngi da kiei kiei kiba pyut...... hynrei da ka snam ba kordor U Jisu" (I Pet. 1 : 18-19). "Ka snam U Jisu ka pynkhuid phar ia ngi na ka pop baroh" (I Ioannis 1 : 7).

"Ngeit ha U Trai Jisu Khrist, te yn sa pynim ia me" (Ki Kam 13 : 39). "Shisha shisha nga ong ha phi, uta uba iohsngew ia ka ktien jong nga, bad uba ngeit ha uta uba la phah ia nga, u don ka jingim bymjukut bad un ym wan ha ka jingpynrem, hynrei u la iaid lait na ka jingiapsha ka jingim" (Ioannis 5 : 24).

"To, katto ka la biang. Nga la kylla kaba mut. Kane ka long ka kambah. Ki briew ki ong ia nga ba nga long ka briew kaba bha. Bad nga tharai ia lade ba nga long kata. Nga ju iohsngew ba ka kmie jong nga ka kren shaphang ia ka jingkylla kaba mut bad ka jingshem mynsiem. Nga la pyrshang ban wad ia kata kaba nga la shem hynrei ngam shem ; namar ba ki lok jong nga ki ong ia nga ba nga long ka briew kaba bha." U Pastor u la ong.

"Ka daw baroh ka long, ba phi la wad ban ioh ia kane ka jingshem mynsiem khlem U Khrist, bad ba phi la ju shaniah ia lade tang ha ka jinglong ka kmie jong phi hi, hynrei phim shym phai sha U Nongpynim, hynrei mynta U la wad, bad U la shem ia phi." "Mynta," ka ong, "U Trai U la wad ia nga bad U la shem shisha ia nga. Kane ka long shisha ka kambah."

Kumta kine baroh arngut ki la shem ia ka jingim ba thymmai, bad ki la leit wad ban pynbit noh ia lade da kaba rung ha kawei ka Bible Institute, ban pynbit ia lade ban leit ialap ia ka Gospel kat sha kaba U Trai U mon ban phah ia ki. Kumta ki la shakri ia la U Nongpynim.

Kawei ka khynnah samla ka la ioh iadih sha bad ka Queen Victoria ha kawei ka janmiet. Katba ki dang iadih sha, ka Queen Victoria ka la kylli ia ka : "Ngam tip la phi long Khristan ? "Hooid" la jubab kane ka samla. La kylli pat, "Kumno phi tip ba phi la long Khristan.,' "Nga la long Khristan naduh ba nga dang rit bad la pynbit ruh ia nga ban long riewdkhot ha ka Balang." Ka Syiem ka la duwai—"Ah Trai to plie ia ki khmat jong kane ka khynnah samla baieit ; pyni ha ka ba khlem ka jingkylla thymmai ba shisha ka dohnud kan nym lah ban long ka Khristan ba shisha. Pyni ha ka ba ki jingleh rukom bad sumar bniah ia kiei kiei kiba habar kin nym lah ban pynim ia ka mynsiem jong ka. Trai pynim ia kane ka khynnah samla baieit." Hadien shisnem U Trai U la jubab ia ka jingduwai ka Queen Victoria. Kane ka khynnah ka la shem ia U Jisu Khrist, ka la ngeit ba U long U Nongpynim bad ka la long ka Khristan ba shisha. U Jisu U la ai ha ka ia ka dohnud ba thymmai bad jinglong ba thymmai. Hadien kata kane ka samla ka la long haba shitrhem ban pynwan ia ki mynsiem sha ka jingpynim. Kane ka khynnah samla ka la ong kumne, "Bunsien nga ju rwai 'God save the King' (A Blei pynim ia u Syiem) hynrei ngam ju phohsniew ban iohsngew ba ka Syiem kan duwai ia U Blei ba Un pynim ia nga "Trai pynim ia kane ka khynnah samla baieit." Ka Balang kaba dap da ki briew kiba la ioh shisha ia ka jingpynim ka long ka Balang kaba thrang ban ai ia ka jingpynim ha kiwei pat. Kam suk ban shongthait ha Selon.

KA JINGIALAP KABA MARKHMAT—Ngi don ka jingialap nalor ki pulpit, tang da ki 'briew kiba la jied, bad da kaba ki la ioh jinghikai bad jingstad. Don 'ka jingialap kaba leit kylleng shaduh ki ri nongwei jngai bah na la ka jong ka ri. Don ka jingialap mon sngewbha da ki briew kiba sngew ia ka jingdawa ia ki, la kim long kiba la ioh jinghikai ne jingstad kaba biang, hynrei ba la pynkhih ia ki da U Mynsiem Bakhuid U Blei. Ka jingialap ia ka Gospel kam kut tang ha ki kti 'jong kiba nang ba stad, hynrei ka jingialap ia ka kyrteng ba donbor U Jisu ka dang biang hi wat ha ki kti jong uwei pa uwei u riewngeit ne kawei pa !kawei ka riewngeit kaba la ioh jingpynim. Ka jingialap ba markhmat ne mar met hi marwei para marwei ka long kawei pat ka lad ba kordor ba U Blei U la ai bad kwah ba ha uwei pa uwei u riewngeit ne kawei pa kawei ka riewngeit kin pyndep lane trei dep ia ka jingpynim sha ki briew baroh. Hynrei imat dou bun ki jingaidaw bad kren dong lane sngewlehraiñ ia ka ban kren ia ka kyrteng U Jisu ha ki briew haba iashem markhmat. Lehse kin nym ngeit lane lehse kin kren beiñ pynban. Kumta don ka jingsheptieng ne jingbymsngewshlur wat ban kren. Lane bun ka jingsngew artatien. Kane baroh ka long namar ba ngim iohsngew ia ka bor ka Ktien U Blei ha ka dohnud jong ngi hi. Ngim iohsngew ia ka jingsawa ba jur U Blei ia kine ki mynsiem na ki kti jong ngi.

Lada ngi dei ban kren, ngi dei ban thrang shuwa ia ka bor U Mynsiem Bakhuid, lymda kumta ngin sngewlehraiñ bad teh u thyllied jong ngi.

"Naba uno uno rnh u ban sngewlehrain ia nga, bad ia ki ktien jong nga, ia uta kein U Khun U Briew un lehraiñ, ynda un wan ha ka burom jong u, bad ka jong U Kpa, bad ka jong ki angel bakhuid jong u." (Louk. 9 . 26).

Ha kawei ka step uwei u Pastor u la ialap ha la ka Balang, !u ong ba ka long ka kamram jong uwei pa uwei, kawei pa kawei kum ki riewngeit ba la iohpdiang ia ka jingpynim ba aiei ban wallam ia ki briew baroh sha U Jisu Khrist kum U Nongpynim. "Kumta uwei pa uwei, kawei pa kawei baroh ngi lah ban wallam ia ki para mynsiem sha U Jisu Khrist." Ynda la dep ka

jingiathuhkhana, la wan kawei ka riewkynthei ha u Pastor. kaba la sngewshitom jingmut shibun eh na kata ka jingkren jong u. Ka ong "Pastor, imat phi la kren sham palat eh mynta ka step. Phi shu iai ban, ban kren 'uwei pa uwei, kawei pa kawei baroh ki Khristan ki lah ban wallam ia ki briew sha U Jisu Khrist kum U Nongpynim khlem da buhpud ei ei."

"Hynrei nga nga long kaba don daw ban lait na kata kaba phi ong 'baroh.' Kamno ngan lah ban pynwan ia uno nno pha U Jisu Khrist ? Kumno nga lah ban leit shabar la ka jong ka ïing bad ban ialap ia U Jisu Khrist Nga trei jingtrei dang step haduh ban da miet, bad nga dei ban khreh bam bad ai bam ia ki khun jong nga ba la iehnoh khunswet. Ngam long kaba nang ba stad lane la ioh jinghikai kaba biang, bad ngam don lad satia ban pynwan iano iano sha U Jisu Khrist." U Pastor u la peit seh shiphang ia ka, bad kumta u la ong. "Hato ym ju don mano mano ba la ju wan ha ïing jong phi ?" Ka la ong, ' Hooid snisha don katto katne ki briew ba ju wan." "Hato u nongai dud, u nongdie kpu, u nongdie doh kim ju wan ?" "Hooid," ka la ong, "kine te ki wan borabor."

Kumta u la ong : "Shikyntien ka ktien ha uba stad kata ka la biang." Kane ka riewkynthei kaba pli ruh ka leit noh bad ka pyrkhat shaphang kaei kaei ba u Pastor u la kren. Kam ju pyrshang mynno mynno ban wallam iano iano sha ka jingpynim. Kam ju kren mynno mynno shaphang U Jisu Khrist kum U Nongpynim ha kiwei pat. Ka daw ba ka long ka Khristan, hynrei kam ju ang ia la ka shyntur ban kren shaphang U Jisu. Kumta ka la kut jingmut ban sdang noh ha kata ka step ban kren ia u nongai dud. Dang step ka la iohsngew ba u la wan. Ka leit ban iashem bad u, bad ban kren shaphang U Jisu, hynrei u thylliej jong ka u long kumba teh, kam nud satia ban kren, kumta ka la leit phai noh. Kumta hadien kata pat kyndit ka shu khot pat ia u, ka ong, "Ap shi minit. Nga kwah ban ong ei ei ia phi." Te kyndit kynsan ka shu kylli ia u, "Phi tip ia U Jisu Khrist kum U Nongpynim jong phi ? Phi la long Khristan ?" U nongai dud ba pli kumba kyndit thred, lajan ba un pynhap ia ki bilor bud na ka kti jong u. Kumta u la

peit la ka da ka jingsngewsih ; u ong ia ka, "Da phi ka kynthei briew, kaei kaba la pynlong ia phi ha kane ka pyrthei ban kren kum kane ka ktien," Mynta la arm iet," u ong, "ngam shym iohthiah shuh. Nga la sngewshitom jingmut shibun na ka bynta la ki pop. Nga la sngewshitom jingmut katta katta namar ba ngam long Khristan, kat haduh ba ngam ju iohthiah shuh. Lada phi tip kumta, kumno ban iarap ia nga ban ioh jingshai, sngewbha ban iathuh ia nga." Ha kata hi ka khyllipmat kane ka riewkynthei ka la iathuh kumno ba U Jisu U la wan sha kane ka pyrthei ban iap iapli na ka bynta ki pop jong ngi bad ban pynim ia ngi. Ka la iathuh ia u kumno ba U lah ban pynim ia u na ki pop, tang da kaba shaniah ha U Jisu.

Kumta une u nongai dud u long u briew ba nyngkong ba kane ka riewkynthei ka la wallam sha ka jingpynim. Naduh kane ka por ka la iai phla ia U Jisu. bad shuwa ban dap shisnem, ka la ioh pat 7 ki snem, Phi ruh phi lah ban wallam ia ki mynsiem sha ka jingpynim da ka jingialap markhmat ia ki briew.

II. KA JINGIALAP DA KABA THOH—U Jisu hi U la hikai bad ai rukom ba ngi lah ban ialap da kaba thoh, ban pynkynduh ia ka briew shaphang ka pop. ka hok, bad ka jingbishar de.

Ki Pharisi bad ki Nongthoh ki la wallam bad mudui ha U Jisu, shaphang kawei ka briew kaba klim, khnang ban tynjuh ia u bad ban ioh kem daw ia u.

Hynrei U Jisu haba U la dem ha tbian, U la thoh da la ka shynriahti ha ka khyndew. Hynrei haba ki la dem kylli ia U haba U la pynieng ia lade, U la ong ha ki, "Uta uba khlem pop hapdeng jong phi, to un lynthem nyngkong ia u maw ha ka. Pat ruh haba U la dem ha tbian, U la thoh ha ka khyndew. Ki te haba ki la iohsngew, bad ba ki da sngewkynduh ki la mih noh uwei pa uwei, ki da sdang naduh kiba kham tymmen haduh kiba khadduh. Te la iehnoh marwei ia U Jisu bad kata ka briew kaba dang ieng hapdeng. U Jisu U la kylli, "Hangno kito ki briew........" Ka la iathuh, "Ym don, Ah Trai." U Jisu U la ong ha ka : Nga ruh ngam pynrem ia

pha. To khie leit noh, bad wat leh pop shuh." (Ioan. 8 : 5-6-9,) U Jisu U thoh aiu ? U thoh ia ki pop jong ki ha ka khyndew, bym pat don kot sada.

La kylli uwei u briew ia uwei u Theologian uba khraw, balei ba U Jisu Um leh kambah shuh ha ka pyrthei kumba u la leh ha kito ki sngi. La jubab u Theologian : "Ka jingshem ia ka Printing Press—ka kor shon kot ka long kawei ka kambah kaba khraw, dei lyngba ka Printing Press, ba ka pyrthei ka la iohi ia ki kambah U Jisu bad ia ka bor ka Jingpynim. La iathuh ia U Jisu ha kito ki por tang da ki katto katne ki briew kiba la ia kynduh bad U ha kito ki por. Hynrei mynta la ithuh ia U bad la ngeit ia ki kambah jong U da ka pyrthei kaba iar, da ki briew bym lah niew. U khulom bad ka sia ki long ka bor bah ba lah ban her jngai. Ia ka ktien U Blei la pynphriang ha ki 1,100 tylli ki ktien. Kumta ia U Jisu bad ki kambah jong U la tip bad sngewphylla da ki 1,100 tylli ki jaitbynriew ha ka pyrthei."

U Communist u ong ba u la jop ia ka pyrthei da ka bor u khulom bad ka sia, bad kumta u pynlut bun hajar million dollars ha ka kot sada bad ka sia.

Phi kiba don ka sab ha u khulom bad ka sia, balei phi tyngkai ia lade ia ka ban ialap ia ka kyrteng U Jisu. Ki ktien jong phi kin long kiba donbor lada phi pdiang shuwa ia ka bor U Mynsiem Bakhuid. Ka bor U Mynsiem Bakhuid kan kup hi halor ki ktien. Kane ka long ka kam kaba dawa ia phi shuwa. Lada phi mon ban shakri ia U Trai da u khulom bad ka sia ha ka kti jong phi, ap ia ka bor na jrong !

KA LYNGKHOT KOT SADA—Khmih ia ka bor jong ka. Shisien kawei ka Missionary ka la leit sha kawei ka nongbah ha Tibet. La iathuh ha uwei na ki khynnah samla ba kane ka long ka Missionary. Kumta la sngewthuh ba ka long ka nongialap ia U Jisu Khrist Une u samla u la ong, "Ka long ka Missionary, hynrei kan nym lah ban pynkylla ia ngi na kaba mane ia u Budha." Katba kane ka Missionary ka nangiaid, ka lyngkhot kot sada ka la hap na ka Kitab jong ka.

Ong une u samla, "Ngi la tam ia ka bad buhrieh hapoh ki jaiñ. Kumta nga la mareh ban leit iathuh ha

uwei pat u lok samla ; bad haba ngi pule jar jar, ngi iohsngew ia ka khubor ba donbor ha ka."

"Kumta ngi la kut jingmut ban leit wad ia ka, ban shem ia ka jaka shong jong ka, bad ban iakylli jingkylli shuh shuh na ka. Katba ngi dang iaid bad wad ia ka, la kylli uwei u briew ha ka sur kaba eh, 'Shano phin ia-leit, phi baroh arngut kumne ? Ngi la iathuh ia kaba shisha. Kumta hi la ring ia ngi bran bran sha u nongbishar da kaba mudui ia ngi ba ngi leit sngap ia ka jingialap niam ki nongwei. Ia uwei la pynshitom da kaba ot pynmynsaw ia ki ksangti jong u baroh ar hynrei ia nga pat namar ba nga long u khun jong u rangbah Lyngdoh la shu hukum ba nga dei ban shah shitom ei ei—da kaba pynshitom ia lade. Ha kawei ka sngi nga la leit bad iaid kumba phra tylli ki shnong rit, la kem ia nga bad la hukum ba dei ban pyniap noh ia nga. La buh ia nga hapoh uwei u nongap ban ialam pat ia nga sha ka nongbah. Kumta ha kawei ka miet ngi la dei ban sah miet noh, ba la lap miet. La jngai na ki shnong. Ngi la poi hajan kawei ka kshaid kaba khraw, ym don lad shuh da kumwei pat, ngi la shu sah bad thiah hangta hajan ka kshaid. Hamar shiteng synnia, nga la kyndit thred, bad nga la iohsngew ia ka jinglynniar ba sngewshyrkhei hajan ka kshaid. Nga ieng joit bad nga shem pynban ba uta u nongap u la jah noh, kumta nga la leit wad ia u. Ha ka jingshai u bnai nga la iohi ia ka met iap jong u ha trai ka kshaid. Ka lah ban long ba u la kum iaid ruma samthiah bad u la leit poi sha ka kshaid."

"Kumta nga ruh ynda nga la kyndit nga la shem ba nga la lait na ki kti jong u. Nga shong hajan uta u maw-siang bad nga pule ia kane ka lyngkhot kotsada kumba 50 sien ; bad hadien nga iaid sa iaid, bad hadien kata nga shem kumba nga la jan ia ki pud ka ri India. Nga la pyrkhat kumne te ngan sa lait. Hynrei kyndit kyndit pat la kynrup ia nga da ki nonglute kiba im tang da kaba ki lute ia ki nongleit jingleit, bad niar eh ba kin pynim ia ki. Ki la shim baroh ia kaba nga don bad nga la shu buhrieh tang ia ine i lyngkhot kotsada ; da kaba kli kum ka bol barit bad buhrieh hapoh ka shkor. Kim shym pyniap ia nga namar ki dang i khynnah ia nga. Nga la shu thew

la ka khmat shatai sha ba sep ka sngi. Nga la pyrkhat ba ka jinglaitim jong nga ka long shata shaba sep ka sngi. Ha kawei ka sngi nga la shem ia ka met iap ka skei ia kaba la pyniap mano re mano bad ba la iehnoh shiteng. Kumta nga la khoh ia ka snieh jong ka ; bad nga la sop ia la ki kjat ban da ia ki, namar ki nonglute ki la shim noh ia ki juti ruh, hynrei nga la rah ia ka doh jong ka, kat ia kaba nga lah ban rah ban bam ia ka. Mynta nga la jan ban poi sha ki madan jong ka ri India. Ha kawei ka step nga la pule biang ia kane ka lyngkhot kot sada. Kyndit nga la iohi ia kawei ka dngiem kaba runar kaba ju don ha ki lum Himalaya, ka tur beit sha nga. Kumta nga la phet bad iohi ia kawei ka krem kaba rit, nga la rung hangta ban buhrieh ia lade. Ka dngiem ruh ka tur beit sha nga, ha ka jingkyrkieh jong ka, ka pyntyllun uwei u maw bad une u maw u wan hap ha mar pyrshah ka krem, bad kumta la set ia nga hapoh bad kane ka dngiem pat shabar. Kumta la set ia nga hapoh kane ka krem kumba ar sngi, hynrei nga dang don kata ka doh ba dang biang ia nga ban bam Kumta nga la shu biang hi ban kdang Ka dngiem ka la thait ban ap ia nga, kumta ka la shu phet noh. Hadien ba ka la phet, nga la ialeh shitom ban pynkynriah ia une u maw, kumta nga la lah ban pynkynriah, u maw bad nga la lait napoh kane ka krem Hangta nga la shong bad pule sa pule ia ine i lyngkhot kot sada. Kata ka long ka ka jingmynsaw ba khatduh ba nga la iakynduh. Katba nga iashem ia ki briew nga kylli shaphang kane ka mem Missionary. Ha kaba khatduh nga la shem ia ka jaka ba shong kane ka Missionary ; bad kumba yn pynithuh ia lade ha ka, nga la phah ine i lyngkhot kot sada ha ka. Kumta kumta hi ka la ithuh ia la ka kti ba ka la thoh, kaba don kane ka jingthoh ba donbor ; "**Naba kumta U Blei U la ieit katta katta ia ka pyrthei, katba U la aiti noh ia la U Khun ba la kha marwei, ba uei uei ruh uba ngeit ha U un ym jot shuh, hynrei un ioh ka jingim bymjukut.**" (Ioannis 3 : 16).

"Katno ba kane ka mem Missionary ka la sngewbha ban iohi ia nga. Ka la sngap ia kine ki jingjia kiba nga la iathuh ha ka baroh, bad ka la batai artad, kumno ba U Blei U la aiti noh ia la U Khun jong U U Jisu Khrist ban

iap na ka bynta jong ngi ki nongpop da kaba U shah iap halor ka diengphna. Mynta nga la pdiang ia U kum U Nongpynim jong nga bad ngeit ha U. Kumta nga tip ba ngan ym jot shuh; hynrei ngan ioh ka jingim bymjukut. Kane ka mem Missionary ka la phah ia nga sha School ha kaba la hikai Phareng ia nga. Mynta nga la lah ban thoh ia kane ka jingjia baroh,"

Uwei u Missionary uba la trei ha ri India la bun snem, uba la shongthait noh, haba u la leit noh sha la ka ri, u thoh kumne: "Nga la aiti lut ia la ka jingim baroh shilynter ban trei ha ri India. pynban ngam shym lah ban wallam wat tang uwei u Hindu sha U Jisu Khrist U Nongpynim Hynrei phi mynta da ka rukom thymmai mynta ban ialap da kaba sam beit ia ki Gospels bad kiwei kiwei ki jingthoh ha ki kot shi sla ne ha ki kot lyngkdop, la pyndonkam da U Blei, da ka jingtrei ba phylla ka Bor U Mynsiem ban wallam haduh 1, 500 ki Hindu sha ka jingpynim tang ha ka shisnem mynta, Lada nga lah ban dangim shuh shuh. ngan bet ia ki jaka ba nga trei baroh tang da ki jingthoh ha ki Gospels bad kiwei kiwei ki kot bad U Blei Un pyndonkam ia kata ka jingbet da kaba un wallam ia ki mynsiem ba kordor sha ka jingpynim. Hynrei mynta nga lah ban ai ia ka bynta ba shiphew ban iarap ban pynioh ia ki khubor ba bha, **na ka bynta kito ki ban nym shah shker, hynrei ki ban shu pule jar jar.**"

La iathuh pat ba don kumba 400 millions ki Pilgrims, na India, Pakistan bad Burma, kiba leit sha Allahabad ban sum bad dih na ki um jong ka Wah Ganges. La kyrpad ia ka Sorkar ban shah ba ki nongialap kin pynlong jingiaseng ban ialap ia ka Gospel, hynrei ka Sorkar kam shah, namar ba ioh jia jingkulmar, hynrei la shah tang ki nongialap kin ieng ha surok bad sam ei ia ki Gospels ne ki kot lyngkdop ne ki kot shi sla, ar sla. Ym lah tip katno la ioh sam, hynrei hadien la ioh jingtip ba la sam shispah hajar tylli ki kot.

La thoh kawei ka samla kynthei; "Nga kwah ban pyntip la phi, da kaba nga la ioh pule ia kawei ka kot shi sla ba la thoh shaphang U Jisu Khrist. nga la pdiang ia U Jisu Khrist kum U Nongpynim jong nga. Bad

nga la ailem ia kane sha kiwei pat ki paralok. Myntangan iathuh ia phi ba 47 ngut ki Hindu ki la pdiang ia U Jisu tang da kaba ki pule ia kane ka shi sla ka kot sada. Kiba mynshuwa kim sngewbha ban leit rung hapoh ka Iingmane ban sngap ia ka kyrteng U Jisu Khrist."

Wat tyngkai ia la ka spah. Wat tyngkai ia ki jingai ba U Blei U la ai ha phi. Trei dep ia ka jingpynim sha ki briew baroh. U Trai Kynrad U lohi ia ki ana bad ki tyngka jong phi bad don ka nong kaba biang na ka bynta ka jingialap da ka spah jong phi. Lada ngi tyngkai haba ngi lah ban leh, U Blei ruh un tyngkai ban ai ia kata ka bainong ba dei ban ai.

III. KA JINGIALAP DA KA JINGDUWAI—Ka jingtrei jong ka jingduwai ka long ka kam kaba khraw. Kaba thoh ia ki kot shi sla. ne kot lyngkdop bad kaba sam ia ki da ka bor jong ka jingduwai, ka trei phylla ha ka dohnud jong ki nongpop. Dei da ka bor ka jingduwai ba la pyndem ia ki bor u Soitan bad ka jingdum. U Mynsiem U Blei U la wan hiar ha ka bor kum ka ding ha sngi Pentecost. bad la pynim ia ki hajar ki mynsiem hadien ki sngi jong ka jingiaseng duwai ba shitrhem.

Ka Revival kaba la wan ha ri Wales bad ha ri Khasi kaba la pynim ia ki hajar ki mynsiem, ka dei ka jingtrei jong ka jingduwai jong uwei u samla na ri Wales, ba la shim por haduh 13 snem lynter. Kine ki dak ki bud ter ter.

La ong shaphang u David Brainerd, uba leit ban ialap ia ka Gospel da kaba kheiñ duh ia la ka jingim hapdeng ki jait bynriew ba bam doh briew. Ha kawei ka miet katba u dang duwai lem bad ka mem jong u. U duwai aiu u Missionary uba la aiti ia lade na ka bynta ban pynim ia ki ? La sngewthuh ba ki la duwai shitom jingmut shibun na ka bynta ban pynim ia ki keiñ. Kine ki jaitbynriew hi ki shun shibun eh ia ki briew ban wan ialap hapdeng jong ki, shiban ba ki la long lypa ki jaitbriew ba thrang snam. Katba kine ki dang duwai ha kawei ka miet na ka Iingjaiñ jong ki, la wan kine ki riewkhlaw bad ki ap thap ia ka Iingjaiñ baroh sawdong

ryngkat bad ki sum, ki sdie ha ki kti jong ki ia ka ban pyniap ia kine ki Missionary ha kata ka miet. Katba ki dang ap, ki iohi ia ki baroh arngut ba ki dem ki duwai,

Kyndit u wan mih u bsein uba khraw u da rung hapoh kata ka ïingjaiñ, uba ishyrkhei katba kine ki riewkhlaw ki la ishyrkhei. Une u bseiñ u la pynieng la ka khlieh ban puh ia kine ki Missionary. Kine baroh arngut kim tip bad iohi ei ei ia une u bseiñ katba ki dang don ha ka por jong ka jingduwai. U bseiñ ha kine ki riewkhlaw (ki Bali) u long uba ki burom tam eh. Kine ki riewkhlaw hi ki la sheptieng, lehse dei uba ki sngewburom tam bad mane ruh.

Hynrei une u bseiñ na kaba u pynieng ia la ka khlieh ban puh, u pyndem khop ia lade ha khmat jong ki kumba u sngewsheptieng bad lehraiñ pynban; bad u par noh sor shabar ka ïingjaiñ. Kumta kine ki riewkhlaw haba ki la iohi ia kata, ki ngeit ba kine ki briew ki dei ba la phah da U Blei ba khraw bor. Kumta kim leh ei ei shuh ia ki. Da kaba sngewburom bad sheptieng ki la pdiang sngewbha ia ka jingialap jong ki. Naduh kata ka por la ioh ban ialap ia ka kyrteng U Jisu hapdeng jong ki. Kumta ki kambah ki bud ter ter ia ka jingim jong ki.

Arngut ki samla ki leit ha ka Tabernacle u Spurgeon ban sngap ia u. U Spurgeon, bym put dei por, u ong ia kine ki samla, "Ale shuwa ngin leit peit ia ka kor pynshit (heating apparatus) jong nga." Ade! Ka Sngi ka shit katta, kumno pat ngin leit sa sha ka kor pynshit?" Ki la ialeit. U plie ia ka jingkhang war, Ani! Ka kor pynshit. Don 700 ngut ki khlieh kiba dem ban duwai na ka bynta u Spurgeon. Kine ki la ioh bynta ha kaba ialap tang da kaba duwai. Ki im baroh 700 ngut tang ban duwai na ka bynta ki jingialap u Spurgeon. Kumta u Spurgeon u long u nongialap ba donbor ban wallam ia ki mynsiem ki briew sha U Jisu Khrist.

Ha kine ki aiom, ki Balang Khristan ba ka pyrthei ki duwai na ka bynta ki jingialap u Billy Graham. Ki ia ioh bynta lem ha kaba ialap bad pynwan ia ki millions ki briew sha U Jisu Khrist.

KA JINGIALAP DA KA JINGHIKAI BAD JINGPYNKHIAH—U Jisu U da leit kylleng, ban hikai, ban ialap bad ban pynkhiah. U la buh ia kane ka rukom bad mynta ruh ngi bud ia kane ka rukom haduh kine ki aiom. Ki School ne ki College Khristan ha ka pyrthei ki ialap ia ka Gospel. Ka Mission Hospital bad ki Doctors ki Nurses kat kum ki sap ba U Blei U la ai ha ki, ki iatrei lem ia ka jingialap ia ka kyrteng U Jisu Khrist. Ia kine baroh yn pynpaw ia ka bor jong ki tang da ka jingduwai.

JIGNPYNPAW 3 : 20.

La ialap ha ka Jingiaseng Ialap ha Malki.

Ha khmih, nga ieng ha ka jingkhang bad nga tied : Lada uno uno ruh un iohsngew ia ka ktien jong nga bad un plie ia kata ka jingkhang, ngan wan rung hapoh ha u, bad ngan iakhawai miet lem bad u, bad ma u lem bad nga.

U JISU U IENG HA KA JINGKHANG BAD U TIED—Ka pyrthei ha ka dohnud u riewngeit. Ka jingartatien ne jingbymngeit. Ka ing Khristan kaba klet bad leh bymsuidñiew ia ka jingshakri ia U Blei ha la ka ing. Ka kbum ia la ka shyntur ban ang bad khot kyrpad ia U Blei, ka pyndam bit ia la u thyllied ha ka neng shyntur jong ka, kat ban nym sei ia ka jingiaroh ba dei biang ban ai.

Ka jingim kaba khriat ruh em shit ruh em, hynrei kaba shu syiad. "Nga ithuh keiñ ia ki jingleh jong pha, ba pham long kaba khriat lane kaba shit. Nga da kwah dik dik, ba phan da long kaba khriat lane kaba shit. Kumta naba pha shu long kaba syaid, khriat ruh em shit ruh em, ngan sa prie noh ia pha na ka shyntur jong nga. Naba pha ong nga kaba riewbha, bad nga la

pynman spah, te ngam don ka jingkyrduh ei ei; bad pham tip ba ma pha **Pha jong kaba duk sat bad kaba lanot khop**, bad kaba jynjar sat, kaba matlah bad lyngkhuid. Nga pyni buit ha pha. ba phan thied na nga ia ka ksiar ba la phrang ha ka ding, ba phan da-ioh man spah; bad ia ka jainkup ba lieh ba phan ioh kup ia lade, bad ka kan nym paw kata ka jinglehraiñ ka jinglyngkhuid jong pha; bad ia ka jingsleh khmat ban kyllan ia ki khmat jong pha ba phan iohi."

Hangtai u briew uba iaileh ia kaba sniew u shun ia ka jingshai, bad um wan satia ha kata ka jingshai, ioh ba yn sneng pyrshah ia ki jingleh jong u. Wat hangta ruh u sngewhun, um tip satia ba u bymman u la pynmatlah ia ki khmat jong u, bad ba u bymman u shadkmen ha ka jingmatlah jong u. U nongpop hapoh ka jingdum jong ka jingiatiplem jong u shaphang ka pop, um sngewthuh ei ei shaphang ka pop wat la ka jingim jong u ka long ba la kha na ka pop: "Baroh ngi la leh pop bad ngi la duh lehnohei ia ka burom U Blei." "Ym don uba hok em ym don wat uwei ruh." "Ha khmih la thaw dur ia me ha ka pop, bad ha ka jingbymhok ka kmie jong me ka la pun ia me." "Ka dohnud u briew ka kham shukor ia kiei kiei baroh, uei uba lah ban iathuh ia ka." Um ithuh lymne sngewthuh ei ei, um pyrkhat lymne shong puson ei ei. Khmih ia une u briew hangno u don. U don ha ka jaka baroh ba ka pyrthei ba thala ka lah ban ai, u don ha ka pata, u don ha ka jaka ia khalai, u don ha ka kynhun jong ki nonglute, u don ha ka jingialang synia bad sngi ban shoh pyniap ia uba lui lui khlem daw: Lehse sa tang khyndiat sngi, ne hadien ki snem yn lap ia ka pop bym lah buhrieh. ba la lam ia u ha khmat ka jingbishar, ba la teh pyrdet ia ki kti shadien bad haduh ka diengphasi. Ah katno isynei ia u briew u bym lah ban sngewthuh ia lade, pleng ba u long uba lanot khop bad ba jynjar sat, uba matlah bad uba lyngkhuid.

Ei ba khang ia U Jisu shabar? Hato ym dei kine kiba khang ia U Jisu shabar? La U la don ki ktien byrngem, hynrei ryngkat ka jingieit. La katta ruh Um shym phet bitar lane iehnoh sa iā ki. U Jisu U ieit ia

ngi. **Kat ia kiba U ieit U** sneng bad sympat. **To** sngew shitrhem bad **to kylla kaba mut.**

"**Ha khmih nga ieng ha ka jingkhang bad nga tied,** te lada uno uno u iohsngew ia ka ktien jong nga, **bad un plie ia kata ka jingkhang, ngan wan rung hapoh ha u.**" U ieng ha ki jaka baroh.

La ong shaphang u Tsar Nicholas II jong ka ri Russia, ba u long u briew uba sbun, katba la khot "U Kpa jong ki briew baroh." Haba u dang samla u la kut jingmut ban shem thikna ia ka jinglong baduk bad shitom ki khun ki raiot jong u baroh, kumno ki im bad kumno ki long. Ha ki por ki por u ju mih noh na la ka iingsyiem jong u, u da kylla ia la ka riam syiem bad u phong ka jaiñ jot kum u nongbylla bad u nongtrei kam ha ki docks, katba ki briew kim lah ban ithuh ia u ba dei u Tsar Nicholas. U don ha ki jaka trei ki nongbylla. U phong kijuh ki jaiñ bad u bam kumjuh kumba bam u riewduk riewthngan. U leh khnang kumno ban shem thikna ia ka jinglong ba duk bad jynjar sat la ki jong ki raiot jong u. Ha kawei ka miet u la iaid ha ki jaiñ jot bad dei ha ka miet ba slap bad ba lyer jur, u la rung ha kawei pa kawei ka iing jong kita ki nongrep ba pli kiba duk sat, bad u la tied ia ki jingkhang bad kyrpad ban ai jaka rieh na ka lyer bad na u slap ha kata ka miet. Hynrei kawei ka iing hadien kawei kim shym ai jaka rieh satia ia u, ki ai daw, ba 'ngi kiba duk ngim don ding, ngim don jaiñkup thiah, ngim don jingbam ei ei ruh em, ngim dap tang ialade ruh.' Kumta u la rung sa ha kawei pat ka iing, bad u la tied ia ka jingkhang u da ong, "Ko lok jong nga, phin sngewbha ban ai jaka rieh ia nga ha kane ka miet kaba khriat bad na u thah jong kane ka miet ?" La jubab uta u lok, "Ngi long kiba duk shibun eh. Ka tnga jong nga ruh ka pang, ka ding ruh ka la lip, hynrei phi lah ban shu thiah malu mala hangne ha madan, namar kan kham bit hangne ban ia kaba phi thiah ha u thah ha surok. U Blei Uba bha Un nym pynmih shabar wat ia u ksew ha ka miet kaba kum kane." Kumta une u briew u la leh burom ia une u briew, um tip satia ba dei u Tsar Nicholas. U la ai bam khyndiat katba don la ka bor, **tang ba un ym thngan tyrsaw eh baroh shimiet, bad hadien namar ba u la thait, u la siang**

da u phlang bad hangta halor u phlang u Tsar Nicholas u la thiah baroh shimiet.

Ha kawei ka sngi kum lashai une u briew ba la tharai ba u long u nongkhrong uba duk uba la wan poi ryngkhat ha ka ïing jong u, u la wan ha ka kynhun ki gali bad ki shipai ha ka jingriam syiem kum u Tsar Nicholas II jong ka ri Russia, ryngkat bad ki byrni ba la pyndap tang da ki tyngka ksiar. U la wan sam ia kine ki tyngka ksiar ym tang ia une u briew uba la ai jaka rieh, hynrei khlem da ñiew shiliang khmat iano iano, u la sam baroh ia kita ki tyngka ksiar ha kita ki nongrep ha kata ka shnong. Kumta une u briew bad kita ki briew kiba la kyntait ia u ki tip pleng ba dei u Tsar Nicholas. Ki la sngewdiaw bad sngew-bynnud ba kim shym pdiang ia u. U Tsar um shym ieit tang ia uba riewspah hynrei ia uba duk kumjuh.

Phin iohi ba tang ka jingpdiang kaba nyngkong jong kawei ka ïing hangne, ka pynlong ba kiwei ruh kin ioh-pdiang ia ka jingshai bad ia ka jingkyrkhu na U Nong-pynim jong ngi U Jisu—U bym ñiew shiliang khmat. Un ai ia ka spah ka jingim bymjukut ha uwei uwei lait tang uta hi u bym da mon.

Mynta ka sngi, lane mynta ka miet, U Jisu Um shym phet jngai, lane kum ban kynriah noh, lane kum ban phet bitar, hynrei khraw ka jingieit ha ka shadem U Trai ban ia ka jingbitar shla. Ka jingieit jong U ka dang iaineh, la phi la phet jngai lane lyndet katno katno : "U bym da mon satia ba ki briew kin jot noh, hynrei ba kin kylla kaba mut sha ka jingim." Lada phim pdiang ia U mynta, kan sa poi hi ka por ba phin kynmaw ba U la wan, hynrei phi la kyntait, bad kata kan long ynda la dier por. Sa tang ba phin iam "bad bynnud marwei hi."

"Ha khmih nga ieng ha ka jingkhang bad nga tied."

HANGTAI U IENG U KHRISTAN BA LA PAIT LIENG—Ba la pynnoh khongpong na ka dong jong ka Temple bad uba la ioh ia ka pyrthei bad ka spah. Kum u khiew khyndew uba la pait haba u la hap na ka kti. Ki briew ba la mad ia ka jingaiei U Mynsiem Bakhuid, hynrei kiba la pait lieng, ha ka jingbymnang ban sumar ia la ka.

jingim, khlem da ithuh ia ki buit riam bad syrwiah u soitan.

La pdang ka jingdiang jong ka mynsiem, la hap na ki kti U Jisu, mynba ki khih haba U ong "Wat khih." Phi la hap bad lehse phi la pait lywet mo. Lehse bun kiba ong, "Nga la jot, ym donkam shuh ia nga, U Blei U la iehnoh ia nga, Un nym peit shuh. Kumta kham bha ia nga ban sah kumne ha kane ka jinglong ba la jot, namar ym don jingkyrmen shuh ia nga." Kane ka long ka jingpasiaw jong u Soitan uba kwah ban bat ia phi ha ka jinglong jot ba phi la hap. Un pynjur hapoh ka jingsngew kat ban ong ruh ba U Blei U la klet bad U Blei Un nym map shuh ia ki pop ba bun jong phi Don ruh bun ia kiba ngi artatien, ban nym lah shuh ban pynbha ia ki.

Ha ka British Museum la don uwei u khiew syntiew ba la ai sngewbha na Portland. U khiew syntiew ban ai sngewbha kat ia ka British Museum, te u dei ban long uba itynnad bad ba iphylla katta katta. Ki briew ki iai leit peit kai ia kine ki tiar ba phylla. Hangne don une u khiew syntiew ba itynnad. Katba ki nongleit peitkai ki ia iaid na kawei ka kamra sha kawei, kyndit iohsngew ia ka jingsawa ka jinghap jong ki bilor ba la pait lywet. Ki briew ki ialeit mareh bad ki shem ba uta u khiew syntiew ba itynnad u la pait lywet. La kem hangta ia u William Lloyd ba dei ma u uba la pynpait, bad la shaiñ kuna ia u £ 3 ba u kum leit ktah ba itynnad eh Kane ka la jia palat 100 snem mynta. Don hangta ha kata ka Museum u stad pyndait ia ki tiar ba la paitlywet kum ia ki glass bad kiwei, une u dei na ka Staff jong ka Museum hi. Une u la shim bad khar ia kita ki lyngkhot ba la pait baroh bad u la shna bad pyndait bha biang pat ia u. U la pynbha bad pyndait ia u, kat haduh ba u la long uba itynnad pat kham palat. Ka dor ba nyngkong jong u ka long 1,800 guinea. Ha ka snem 1129 ki la pan dor haduh 29,000 guinea pat wat la katta ruh ym shym die ia une u khiew syntiew. Haba dang peit nyngkong ia kita ki lyngkhot ba la pait lywet, ym don ba lah bad pyrkhat shuh ban dang lah ban shna ia ki. Kumta la ju pyrkhat shaphang ka jjingim jong u briew ba la jot

bad pait lieng da ka jingsngewsih, ka jingjynjar bad ka pop, ba yn nym lah shuh ban pynkylla thymmai pat ia ka jingim jong u. Hynrei don u stad pyndait ia kiba la pait lieng, bad kum u nongpynkhiah ba khraw ia kiba la mong bad mynsaw na ka pop. Tang ba phin shah ba Un rung hapoh jong phi. Baroh kan sa beit bad biang nadong shadong. Uta long U Jisu.

"**Ha khmih nga ieng ha ka jingkhang bad nga tied**, lada uno uno ruh un iohsngew ia ka ktien jong nga bad un plie ngan wan rung hapoh jong u." "U ban thaw thymmai ia ka met ka jinglong rangli jong phi, kat ban pynlong ia ka shidur lem bad U Khun jong U hi."

HANGTAI HAPOH KA PATA LANE HA KA IING—Ki rung bad ki shong ki samla ba i don burom, kiba peit ia ka khuri haba ka la saw. Ka khmat ba phuh da ka jingstad, ka spah bad ka burom, hynrei ki khapbrip ngaiñ ka khmat bad ki ang bha ia la ka shyntur, imat kumba syrpai lin ia ita i jingthrang bad jingthrew ha u pdot jong ki. Imat kumba ki la kyrni ha kane ka jingmlien, kat ban ong ba ki la shah teh mraw hapoh ka bor jong ka. Kaba shyrkhei! kaba shyrkhei! hapoh une u kyrjri nar! Mynsngi ki peit shida bad lui lui' hynrei mynmiet pat ka surok ba biang ia artylli ki hati ban iaid, hynrei kam biang wat tang ia u ban iaid marwei. Kaei kaba haduh kat kane? Haduh katno ka bor jingtrei ba shyrkhei kane ka khuri?

Ki khun ba dangrit bad ba dang buiñ ne ki khun ba nangiaid ne khun ba la san, ki iam bad lynñiar ha ka jingthngan bad jinglyngkhuid: ki ksiar ne rupa ne ki jain ba kordor, ki bri ne khyndew ba wallam spah bad kyrshan ia ka jingim ki khun, la klun lut ha ki kti jong kita kiba ai ia ka khuri. La ju iohsngew ruh ba namar ka jingtrei ba shyrkhei jong kane ka pop, ba ki briew ki ju siat iap ia ia ki khun bad khadduh ia lade da ka pistol. Ym tang kata, kane ka pop ka hiar pateng lyngba ka snam wat haduh ki khun bad kumta ter ter wat ha kiwei ruh. Don lad ne em ia nga uba la kyrni bad shah teh mraw hapoh kane ka

khuri ba shyrkhei ? Hooid, dang don ka lad ia phi : "To wan ha nga phi baroh kiba thait bad ba khia ka jingkit te ngan pynjem ia phi." Lada phi sngew shitom bad sngewsih. phin lait. Hynrei kaba ma ka long ba ioh phi iohthiah suk lyngngai hapoh ka jingkynoi jong kane ka khuri.

Ha kawei ka ïingtrep jong uwei u nongtong dohkha ba riewspah shaphang shatei jong ka ri Scotland, la sdien ia kawei ka dur jong U Nongpynim jong ngi U Jisu Khrist. Ka dur hi kam shym da long ba la shna phylla ei ei, hynrei ka long ka dur kaba kordor.

Haba la kylli ia une u nongtong dohkha shaphang kane ka durj u la jubab kumne : Shisien ha ka jingim jong nga, nga la ngam ha ka ktieh ahor jong ka jingdih buaid ba kyrni, katba ngam lah shuh ban lait. Haba ha kawei ka miet, nga la leit sha ka pata, da ka jingthmu ban leit dih kiad. nga la thep ruh ia ki pisa kat ban biang ban dih syrwan la ka jingkwah. Hangta pynban nga la iohi ia kane ka dur ba la sdien ha kata ka pata. Ha kata ka por ngam pat lei lei, hynrei kata ka dur ka la shon ia ka mynsiem jong nga, bad nga la ong ia u trai jong kata ka pata : To die noh ha nga ia kane ka dur, ,hynrei um kohnguh ha kaba nyngkong. Nga la ong pat, Kane kam long ka jaka ha kaba dei ban buh ia kane ka dur jong U Nongpynim. Hynrei haba nga la kular ban siew baroh da ki pisa ba nga don, u la ai. Kumta nga, la shim ia kane ka dur bad nga la siew baroh da ki tyngka ba nga don, bad ngam shym dih kiad shuh, namar la siew baroh ia ki tyngka ba nga la pynkhreh ban dih kiad. Nga la leit rah ia ka bad nga la sdien ia ka ha la .ing. Katba nga dang peit ia kane ka dur. ki ktien jong ka kmie jong nga ki la pynkynmaw ia nga, bad hangta hi nga la hap dem ha khmat U Trai, bad nga la duwai." Une u briew u la iohsngew ia ka jingtied ia ka jingkhang bad u la plie. Sngap u duwai : "Ah Trai Men knieh kyntbet noh ia nga pat, bad pyllait noh ia nga na kane ka pop," Une u briew uba la kyrni ha ka khuri da ki bun snem; U Trai U la pyllait ia u, bad u la man long u briew ba thymmai haduh ba u la long u nongialam ba paw khmat ha kata.

ka Balang kaba u don. Ha kawei na ki nongrit jong ka Scotland, haba la kylli ia u da ki lok, Kumno phi lah ban lait na kane ka jingmlien ba phi la kyrni katta phew snem, phi da ialeh tyngeh ?" Ka jingshat ba phyrnai ka don ha ka khmat jong u katba u dang jubab ia kane ka jingkyili, "Haba U Nongpynim Uba kum Uta U la ioh rung ha ka dohnud U jynrad noh baroh phar ia kata ka jingieit ia ka khuri na ka dohnud." Hangne keiñ ka long ka bor barieh jong ka jingjop ia ka bor ka pop kaba kat kata. Ai jaka ia U Nongpynim ha ka dohnud jong phi, bad ai ba un shong khet hapoh jong phi. Phin ioh keiñ ia ka jingjop. Ki jingmlien kiba sniew katno katno, kiba syriem kum uta u briew ba shong ksuid ba la teh da ki kynjri nar, uba ju shong ha ki maw jingtep. Ki jingmut bad ki jingthmu ba pynjot ia ka jingim u briew ba la shah khum ha ki. Ia u mynsiem bymkhuid hi, yn sa beh noh lada U Trai U la ioh rung hapoh ka dohnud jong ki Kane te ka long ka jingjop, kaba jop thiaw ia ka pyrthei da ka jingngeit ha U Jisu Khrist.

"Ha khmih nga ieng ha ka jingkhang bad nga tied."

KIM MON BAN PLIE:—"Ka dohnud u briew ka kham shukor ia kiei kiei baroh, bad kaba sniew khlem jingkyrmen, uei uba lah ban ithuh ia ka," U bymman u bsuh ia ki symbai ba bun rukom, u briew hi um lah ban ithuh, um lah ban shemphang, um lah ban bishar thuh kumno ki suhthied ban san ha ka dohnud, katba um lah ban rat ne pynduh ia ki. Khmih ia u symbai jingbymkohnguh, u symbai jingbymngeit, u symbai jingbymiaishah, u symbai jingsngewsarong, u symbai jingbitar, naduh ki sngi U Jisu Khrist u trei donbor. Ki briew ki bitar shla ban iohi ne iohsngew ia ka kyrteng U Jisu. Ki pynshitom bad pynsaja ia la ki khun ne ki para ne ki ksiew ki pyrsa ha ling haba ki iohi ba ki kwah ban plie ia ka jingkhang ka dohnud jong ki. Kine ki san bad ki khlaiñ ha ka dohnud u briew. U im bad iaid ryngkat ryngkat bad kine ; kumta ha kano kano ka khyllipmat kine ruh ki iatrei ryngkat ha ka jingim u briew. Kine haba ki la trei, kin sei bad pynmih ia kaei

kaei kaba kthang hadien kum ka jingmih ia kaba u briew hi un sa bynnud marwei hi. La katta ruh um lap ba shemphang, lymda la wan da kawei pat ka bor na bneng ka ban ba kum ka jingshai ha ka dohnud jong u

Kumta ki lah ban shem la la ki jingbakla hadien, haba dei ba dei haba la dier por : bad ki kylla sngewsih bad bynnud haba la sep kyndit ka sngi

Ban ithuh ia la ki jingbakla haba la dier por kam myntoi ei ei.

U Dr. Adolph Lorenz na Vienna u long u Doktor uba donnam shibun eh, uba la pynkhiah ia kawei ka khun uwei u briew ba riewspah, ia kaba ym lah shuh ban pynkhiah da ki Doctor kiba bun. Ki kmie ki kpa ba riewspah ki la wallam ia kane ka khun jong ki ha u Dr. Lorenz. Kumta da ka jingstad ba u don u la pynkoit ia ka tang khyndiat por da kata ka jingpuit ba khlem pynmih snam. Kumta ka nam jong u ka la phriang kylleng ka pyrthei Kumta la hukum ia u ban iaid kylleng ki hospital ha America ban pyni ia kane ka jingstad. Bun ki briew ki la wallam ia la ki khun kiba pang bad shitom ha u, katba um don por shibun ban leh ia kane. Ha kawei ka sngi u Dr. Lorenz u la sngewthait. Ki shipai kiba ap bad bud ia u ryngkat ryngkat kat shaba u leit ban sumar ia u, ki la pynsngewwit ia u. Kumta u la kwah ban shong marwei bad ban iaid kai pyngngad marwei. Kumno re kumno ba la jan dum, u la bakla lynti bad la lap sa ka erong bad ka jingdum bad u slap bah. U slap u la jur katta katta, katba um ioh jaka rieh shuh. U la leit poi ha kawei ka ïing jong kawei ka briew. Haba ka plie u la ong, "phin sngewbha ban ai jaka rieh ia nga hangne" Hynrei kane ka briew ba la sngewpisa jingmut bad dap tang da ka jingbitar shla aiu re, bym lah synshar ia la ka jingiaishah, ka la pyrta "Waw ! khie leit shano shano. Don jingshitom hangne ha ïing kaba jur." Kumta khlem da iakren ei ei shuh, da ka jingbitar ka la khang tdam ia ka jingkhang, ka da iehnoh shabar ia u Dr. Adolph Lorenz. U Dr. Lorenz bapli u ieng habar ha u slap bah, une u la jhieh baroh shi rynieng, tad ynda la mih ka gali ryngkat bad ki guards kiba la wad ia u, ka la sangeh hangta, bad ka la rah kloi kloi ia u sha hotel.

Ha kawei ka sngi kane ka briew bym sngewlem bad ba shu dap jingbitar ban ai jaka rieh ia ki lok ha ki jingeh, ka la kum pule ha ka kot khubor shaphang ka jingstad u Dr. Adolph Lorenz. Ka lynñiar "Waw" ka ong, "pleng u dei u Dr. Lorenz uba stad du uba la wan poi ha ïing jong nga hynnin !" Kaba kham sngewsih bad pangnud ka long ba ka khun jong ka ruh ka don kajuh ka jingpang kum ka khun jong uta u riewspah ia kaba u Dr. Lerenz u la pynkoit ha Vienna.

Kumta la thoh ki shithi bun tylli ha u Dr. Lorenz ban wan sha ïing jong ka ban pynkhiah ia ka khun jong ka. Hynrei ka la khang ia ka jingkhang bad iehnoh synei ia u shabar ha u slap haba U Blei U la phah khnang ia u Dr. Lorenz ha ïing jong ka.

Ym don por shuh, la dier ka por, sa tang ba kan shu bynnud bad shu im sngewsih ia la ka akor bad jinglong.

"Ha khmih na ieng ha ka jingkhang bad nga tied"— hynrei kim mon ban plie.

PHIM MON BAN WAN HA NGA BAN IOH KA JINGIM—Bunsien la shem ia ki briew ba ki don hapdeng ka jingpisa, jinglyngngoh bad jingdum buit, ba kim shem lad shuh hangno hangno ban bynshet ia la ka jingim. Ki Khasi mynta ki lynñiar, "Ym don lad shuh ia ngi mynta, ki jingkñia jingkhriam ruh ki la pynlyngngoh ia ngi." Dang shen ha kawei na ki shnong ba nga don, ki briew ki ong ba mynta kim ju kñia shuh. La pyrshang mih da ki nonghikai ba khlem nongrim, ba la shu iathaw hi, hana, ban shu duwai ban ioh jingkoit jingkhiah, ban roi ban par, ban ioh spah, ban im suk ha kane ka pyrthei.

Hynrei ki klet ban pyrkhat ia ka jingtrei ka bor ka pop ia kaba ki kiaw ki kthaw tymmen jong ki ki la hikai bad buh nongrim da ka jingkñia. Ki klet bad iehnoh ha ka jingpyrkhat jong ki ia kaei kaei kaba denkam eh. Kim tip bad sngewthuh satia ba u Soitan u la **pynlyngngoh bad iehnoh sah ia ki ha ka jingdum buit.** Ki briew ki don mynta ha ka jinglyngoh. Peit sha kiei kiei kiba rim ruh i dum buit sha kiei kiei ba dang shna thymmai ruh ym i don nongrim. Ha ka jinglyngngoh ! **Ha ka jingpisa mynsiem !** Ha ka jingdumbuit !

La ong iwei i tymmen kynthei Khristan ba rung ha ki ling ban kren shaphang U Jisu Khrist ha ki. Wan poi ryngkhat uwei napdeng ki nonghikai ba kham rangbah hangta. I la ong. "Haba phi hikai kumne ia ki briew, phi don nongrim nangno ? Sei da ka dolil ba ngi lah ban sngewthuh. Ngi ngi don ka dolil ban pynshong-nongrim ia la ki jinghikai." Um nang jubab, u shu lyngngoh bad dum buit. La khot ba un shong ruh um mon satia ban iakren, u phet noh bak dak. Kan sa bud nadien jong u ka jinglyngngoh bad jingdum buit. Ia ki kynja nonghikai ne leh mynleh nongialam ba khlem nongrim kan sa lap ha shen ka jinglyngngoh. Hynrei la katta ruh kim mon satia ban wan ban pdiang ia U Jingshai ba shisha U ba la wan sha kane ka pyrthei. "Nga nga long ka Lynti, ka Jingim bad ka Jingshisha de, ym don uba wan ha U Kpa hynrei tang da nga."

Ha kawei ka jingpluh ding ha ka nongbah London, la wan ka khubor ha ka Station pynlip ding ba kawei ka ling ka la pluh. Haba ki nongpynlip ding ki la poi ha ka jaka, ki la iohi ia kawei ka kynthei ba ieng hajan ka jingkhangit hangtei ha jrong, ha ka mala ba ha jrong eh. Ka la dum buit bad lyngngoh haduh ba ka jingstet ka bor pyrkhat jong ka ka la duh noh. La lyngngoh bad dum buit haduh ba ym sngewthuh shuh ia ka im ka iap. Ka la mareh shane shatai hangtei halor ka mala.

La pynieng kawei ka jingkieng hangta ha pyr-shah jong kata ka jingkhangit, bad la hukum ia uwei na ki nongpynlip ding uba khlain tam ban kiew hangtei ha jrong. La iohi ia u ba u dem ha pyrshah jong katei ha jingkhangit, u da kner la ki kti ban rah ia kane ka kynthei lyngba kane ka jingkhangit ; katba u dang kyr-pad ia ka ban wan kloi kloi, katta ka nangphet jngai ha ka jinglyngngoh bad jingdum buit (shane shatai ha kata ka mala)—la duh artat kata ka bor jingstet ka bor pyrkhat ha ka. Ka ding kane ka la nang bur, ka la kot shaduh jrong ka ling, sa tang khyndiat ban jliah ia kata ka jingkieng ; une u briew um banse ban wan phai noh, bad u da jaw ummat artat bad u da iam ruh kum u

khunlung haba u iathuh ha u Officer rangbah : "Nga la pyrshang ban pynim ia ka, Kynrad, hynrei kam mon satia ban wan ha ki kti jong nga."

Kumta la iehnoh ia ka. Ka ding ka la jliah ia ka jing bad ka jingkieng. La iehnoh ia ka marwei hapdeng ka ding. Sa tang shiphang ; ym iohi shuh sa tang ia ka jingsawa ka jingbthei bad ka jingwin ba sngewtriem jong ka ding. Ka da pynjar jar wat ia ka jinglynñiar jong ka.

Lada jia ba phi jot bad ba phi duh ei la ka jingim kam long namar bym shym la pynkhreh ia ka lad ba phin lait im, hynrei ka long namar ba phi hi phi kyntait ban pdiang lane ban plie ia ka jingkhang ka dohnud jong phi ba U Jisu Khrist U Nongpynim Un rung. Kumta phi la kyntait bein ia kata kaba long tang kata hi ka Jingkyrmen ia ka jingpynim.

NGAN IAKHAWAI MIET LEM BAD PHI BAD MA PHI RUH LEM BAD NGA—Haba U Jisu U la iohrung, Um nym rung suda. U don ban ai ei ei. U don ban leh ei ei. Haba U Jisu U la rung Un pynlong ka jingkhawai miet. Ka jingkhawai ka ban kdew ia ka jingieit ba la pynpaw ha u Lum Kalbari. Un siang ia ka miej jong ka jingieit. Un pyndap ia ka dohnud da ka jingieit ; kaba kren jam ia ka jingmap kaba da ka snam. Kaei ka jingkhawai kaba kordor bad kaba bang tam, ba U Jisu U don ban ai ia u nongpop, kaba lah ban kham palat ban ia ka jingkhawai jong ka jingieit bad ka jingmap ia ki pop Bad kaei kaba u briew u donkam eh, hato ym dei ka jingmap ia ki pop ?

Ah mynsiem khuid ka bneng
Mynshuwa ba ngan iap,
Da jinghikai sngewtyngen,
Shah ba ngan shem **jingmap**
Ka **jingmap** Ah ! ka **jingmap**
Ka **jingmap** phar ba ei,
Longshuwa eh ba nga wad
Ha **snam** U Khrist U Trai.

Pule I Kor. 11 : 16-22-25—Ka jingkhawai miet "(16) Namarkata ...ia ka ban bam ia ka jingkhawai miet (22) Naba nga la pdiang na U Trai ia kaba nga la aiti pateng ruh ha phi, ba U Jisu Uba U Trai ha kata ka miet ha kaba la die noh ia U, U la shim ia u Kpu, bad haba U la lah nguh, U la kdiah bad U la ong, to shim to bam ; une u long ka met jong nga ia kaba la pynkhein na ka bynta jong phi......Kumjuh ruh ia ka khuri hadien kaba bam ja miet, U da ong, Kane ka khuri ka long ka jutang ba thymmai da ka snam jong nga, ia kane to leh phi...... Namar katno katno sien ba phi bam ia une u kpu phi pynpaw ia ka jingiap U Trai tadynda Un wan." Kaei kane ka jingkhawai miet ? Ka jingkhawai kaba pynpaw bad pynkynmaw ia ka jingieit U Blei ba la pynpaw ha ka jingiap U Jisu Khrist bad ia ka snam ba la shlei, kaba don bor ban map bad sait khuid lieh ia ki pop baroh. Ha ka jingkhawai kaba kum kane ka don tang ka jingkmen bad ka jingsuk. Ka miej ba siang da ka jingieit bad jingmap ia ki pop ka kyrsoi ia ka jingkmen bym lah ong na kaba shem jingmap.

U Tsar Nicholas u don ka history kaba sngewtynnad. Uwei na ki shipai jong u Tsar Nicholas II, ha uba la shaniah ia ki spah ki phew, namar ka jingbympyrkhat jong u, ba kiei kiei kiba rit ki lah suki suki ban pynpoi sha kiei kiei kiba khraw, la ha kano kano ka kam, u dei khmih bad pyniaid ia ki kam tyngka peisa ha ka Military Office jong u Tsar Nicholas. Um sngewhun bad sngewbiang bad ka jingioh kaba u la ioh, u kum pynlut palat bad um banse da kaba shu shim khyndiat na ka tyngka kaba u don ha ka bor jong u. Ki tyngka ki don ha ki Register ka Office, katno ba u la shim, ym lah ban buhrieh, Kumta ter shi ter kine ki tyngka ki la nang bun nang bun, kat haduh ba um lah siew shuh, la u la mut ban siew man ka por ruh um lah. Ha kawei ka sngi katba u dang shim ia ka List ban kheiñ ia ki, shuwa ba ki Auditors kin wan, u shem ba ki tyngka ki la kiew kat u lum bah. Lada wan ki Auditors kin shem ia kane. Ka Ain ka long ban beh noh lane ban leit sha phatok lane ban shah court martial—Kat kum

ka Ain shipai, kawei kawei na kine u dei ban shah. Kumta u la pyrkhat da kumno ngan lah ban lait. Da kumno ngan siew ia kane ka ram.

Katba u nangpyrkhat khuslai, bym lah iohthiah shuh, u Soitan ruh u la wan iarap ia u, ban ai buit ia u, kumno ban lait. "Sa tang khyndiat sngi kin wan ki Auditors," ong u Soitan, "ym don lad shuh ba men lait, men hap ha kawei kawei na kine. Ban lait kat na kane ka jingleh raiñ, te sa tang ba men pynkut noh ia la ka jingim, te kumne kumne men lait." Kumne u samla ruh u la sngewdei ia kata ka buit. Ha kawei ka miet u la shong ha la ka Office, u sei ia ki Ledgers baroh ha ka miej. u thoh thik pa thik ia ka jingkhein bad haba u total ha ka kot sada, Ani ! kat u lum bah U da thoh artat halor kata ka kot sada : "Kumno ngan lah ban siew kat ia kane ka ram." U shong halor ka shuki ryngkat bad ka pistol ba la thep, u da kut jingmut ban pyniap noh ia lade ha kata ka miet.

Kumno re kumno u iohthiah halor ka shuki shipor bad ka pistol ka la hap noh na ka kti jong u. Dei hamar ka por ba la kynjah bha ka miet, u Tsar Nicholas u iaid khmih syntiat ia ki iing bad ia ki shipai hapoh ka Compound. bad kumno re kumno ha kawei ka kamra u la iohi ia ka sharak ba khlem pynlip bad ia ka jingkhang ba plie rynghang. Kumta ynda u la leit u shem ba lait ban rung hapoh kata ka kamra, bad hangta u iohi ia uta u samla ba u iohthiah halor ka shuki bad ia ka pistol ba la kum pynhap na ka kti jong u, namar dei ha kata ka miet ba u la kut jingmut ban pyniap noh ia lade, lada kam long ba u la klet samthiah khyndiat por. U Tsar Nicholas haba u la peit ia ki Register u la iohi ia ka kot ha kaba la thoh ia kata ka ram bad ia kine ki ktien : "Kumno ngan lah ban siew kat ia kane ka ram mano ban pyllait ia nga kat na kane ?" Kumta u Tsar Nieholas hadien kitei ki ktien u thoh : "I will—Tsar Nicholas." "Ngan siew ma nga—Tsar Nicholas." Haba u la kyndit na kaba u iohthiah u wad ia ka pistol, hynrei um shem shuh ia ka bad haba u la peit ha ka miej u iohi pynban ha kata ka kot sada ba la thoh hadien kitei ki ktien, "I will—

Tsat Nicholas"—"Ngan siew ma nga—Tsar Nicholas." U la kyndit thred ban iohi kat ia kane ka jingkular da u Tsar Nicholas. Kumta la pynsuk bad pynthanda jai ia ka mynsiem ba pisa une u samla.

La map ia u ia kane ka ram bad la pyllait ia u. Ym tang ba la shu map, hynrei la kyntiew kam shuh.

Katno kaba sngewkmen ban ioh ia ka jingmap Kane te ka jingkhawai miet kaba khraw ba U Trai Jisu Khrist Un ai ia kita baroh kiba ngeit bad pdiang ia U. Hooid Un kyntiew ia ki halor ka khet ruh kumjuh. Kumta ngin sa nang ban rwai ia ki jingrwai thiang u lum Kalbari.

Lum Kalbari, Lum Kalbari,
Lano lano ngan nym klet ia u.

KATTO KATNE KIEI KIEI KIBA DONKAM IA U MINISTER

La kren ha ka Assembly Wahiajer March 1950

1. NGI DONKAM BAN IOHI IA U JISU. U Phillip u ong ha U : "Ko Trai to pyni ha ngi ia U Kpa, te ka biang ia ngi." U Jisu U la iathuh, "NGA la long slem katta katta bad phi bad mem pat ithuh ia NGA, ko Phillip ? Jar uba iohi ia NGA, u la iohi ia Uta U Kpa" (Ioannis 14 : 8-9).

U Paul u long u shakri U Jisu Khrist, ia uba la khot ban long u Apostol ba la pynkyrpang sha ka Gospel U Blei. U Minister ruh u long u shakri U Jisu Khrist, ba la khot ban long u Apostol ba la pynkyrpang sha ka Gospel U Blei. Ka ktien "Apostol" ka mut "uwei ia uba la phah da U Blei. U Missionnary lane u Nonglamkhubor uba la wan beit na U Blei, u Delegate uba la wan beit na U Nongpynim." Kumta u Delegate u ieng bad kren na ka bynta U Blei Hynrei don sa kawei pat ka jingmut nalor kata, bad kata ka long, Uta uba dei ban long u Apostol u dei ban iohi ia U Jisu markhmat ha shuwa ne hadien ka jingmihpat jong U. "Kata kaba la

long na ka banyngkong ia kaba ngi la iohsngew, ia kaba ngi la iohi da la ki khmat jong ngi, ia kaba ngi la ioh khmih pyllaw bad ki kti jong ngi ki la ioh tba shaphang Uta U Ktien ka jingim." (I Ioan. 1 : 8). "Ha kiba U la pynpaw im ruh ia lade hadien kaba U la shah, da bun ki dak shynna ba la iohi ia U da ki jin sawphew sugi bad U da iathuh ia kiei kiei ruh shaphang ka Hima U Blei" (Ki Kam 1 : 3).

Haba ki synran kiba la iohi ia U Jisu ki la wan iathuh ha u Thomas, Ngi la iohi ia U Trai," hynrei u Thomas um shym ngeit. "Lymda nga iohi ia ki dien jong ki prek ha ki kjat bad ki kti jong U bad buh de ia la ka shynriahti ha ka krung jong U, ngan nym ngeit" Dei tat ynda ba U Jisu hi U la pynpaw ia lade kumba U long, bad pyni ia ki dak jong ki prek ha ki kti bad kjat bad ia ka krung ba la mong ha u Thomas dei hangta ba u Thomas u sa ngeit. "U TRAI jong nga bad U BLEI jong nga," ong u Thomas. (Ioannis 22. 29).

Ngi lah ban long kum u Thomas ki bym lah ban ngeit ba U Trai Jisu U dang im, la la iathuh ha ngi da kiwei, "Ngi la iohi ia U Trai."

La ka long ba ngim lah ban iohi ia U Jisu kumba iohi Thomas bad kiwei de, lane la U Jisu Un nym pynpaw kumta ia lade hynrei ngi lah ban iohi ia U Jisu ba U dang im kumba la pynpaw ha ka ktien U Blei, da ka jingsngewskhem bah ka jingngeit, ba la pynshai bad pynskhem ha ki dohnud jong ngi da ka bor U Mynsiem U Blei ba la wan hiar na jrong. Katno kaba sngewtngen bad sngewsuk ban pyrkhat ia kine ki jingphai ktien U Jisu ia u Thomas : 'Naba me la iohi ia NGA, ko Thomas, me ngeit. Suk te kita ki bym shym la iohi bad kiba ngeit pynban" Pyrkhat ruh ia ka jingkordor kine ki ktien u Sadhu Sunder Singh ha shuwa ba un duwai : 'Ah Trai, to plie ia ki khmat jong nga ba nga lah ban iohi ia Me."

II. DONKAM IA NGI BAN PYNKUP DA KA BOR NA JRONG :— Phi lah ban thoh ka Essay kaba bha tam shaphang U Mynsiem Bakhuid : phi lah ban shu sngewthuh ruh ban ioh ia U Mynsiem Bakhuid. Hynrei

nga mut ba ka jingthrang bad jingsliang ba shisha, ban ioh ia U Mynseim Bakhuid ka long kaba kham khraw tam ia kine. Namar ka jingsliang ba shisha kan pynmih ruh ia ka jingpan kaba lah ban iohpdiang

Ha kawei ka por ha kawei na ki Western University, ba la dei ka por ha kaba ki students kiba la pyndep ia la ka Graduate Course ha ka Theology kin mih noh, u Principal jong ka College u la khot ia u Pastor tymmen ba riewblei ban wan kren ha kito ki students ia kiba la pynkhreh ban long Missionary. Katba u nang kren shaphang ki jingtynjuh bad jingjop ha ka Ministry, ki la iapynshahshkor bha. Une u Pastor tymmen ba riewblei u la sdang ban pynkut da kaba ong kumne—' Samla, mynta phin iehnoh ia kane ka Institution bad ka jingsngew ba ia phi la pynbit bad pynbiang na ka bynta kane ka kam kaba khraw ban pynim ia ki briew. Hynrei shah ia nga ban ong, haba U Mynsiem Bakhuid U la ioh ban kam kynti lut ia ka dohnud jong phi ha lade, Un kikai ha phi shibun kiei kiei shaphang U Blei ha ki khyndiat minit, ban ia kiei kiei kiba phi la ioh ban pule na ki kot ki sla bad na ki briew ha kine ki snem baroh." Uwei napdeng kine ki samla student u la sngew bitar lep, katba um sngewneh shong shuh ban sngap ia une u Pastor tymmen ba riewblei. Kumta u la long uwei na ki samla kiba la thut jingmut ia kane ka jingkren une u Pastor tymmen. Haba u la mih ban leit trei ia la ka kam kum u Missionary, bad haba u la sdang ban trei, u la sngewthuh noh ia lade ha shen ba u long khlem bor, u nongtrei uba rkhiang ka dohnud, namar ym don ei ei ne Bor ka ban pynum dohnud ia ka mynsiem jong u Ym don ei ei ka ban pynbang ia ka mynsiem jong u haba u trei. Ym don jingsngewkmen, ne jingsngewkyrmen, ne jingsngewshlur ba ka kam : Hangta u la sngewthuh shaphang ia lade ia kaba u long, da kaba sngewkynduh, bad u la sngewthrang mynta ban ioh ia ka Bor ba thymmai U Mynsiem Bakhuid. Te u la duwai da ka jingthrang bad ki ummat ban ioh ia ka Bor ba thymmai U Mynsiem U Blei. U la iohpdiang ia U Mynsiem Bakhuid bad u la man long u briew uba thymmai, u nongialap uba donbor bad u nongthoh uba donbor ha kaba pynim ia ki mynsiem ki briew.

Ka history ka Balang ha ka Testament kaba thymmai ka pruid jingkynmaw da ka khmut u diamond ia ka sermon ba phylla u Petros ha ka sngi Pentekost kaba la wallam 3,000 ki mynsiem sha ka jingpynim Lada yn kylli ia u Petros, Kaei ka Bor kaba rieh kaba don hapoh kato ka sermon ba phylla ? U Petros un jin da jubab, "Ia ka Gospel la ialap ha ki da ka Bor U Mynsiem Bakhuid ba la wan hiar na jrong." Wat sngewblad ban pyrkhat ia kane, hynrei ai ba ka jingshisha jong ka kan im ha ka dohnud jong ngi

Kumjuh ka history ka Balang bad ka history ki Missionary, ka iathuh shaphang ki riewngeit, ki riewrad-bah bad ki martyr kiba la ieng ban phla ia ka kyrteng U Jisu hapdeng ka um bad ka ding wat haduh kaba shlei snam Ki rishot ba iaineh ha kiba U Mynsiem U Blei U shong dap ha ki. Kine ki sakhi ia ka Bor kaba ki la ioh najrong

U Dr. John Geddie ha kaba nyngkong u la pdiang ia ka kam kum u Pastor ha ka Balang kaba ha Prince Edward Island—ka jaka kaba suk ia u. Hynrei haba u la ioh ia ka jingpynkhih kaba jur na U Blei u la iehnoh ia ka jaka kaba suk, bad u la jied ban leit sha ki dewlyn-nong New Hebrides ban leit trei hapdeng ki Cannibals ki briew kiba riewnar, kiba bam dohbriew. Ki ju pyn-iap marshiteng ia ki khunlung. Ki ju pyniap ia kiba tymmen bad ia kiba pang. Ia ki kynthei kiba la shong-kurim ki teh lypa da u sai tyllai na ki ryndang ban kham suk, ba haba la iap ki lok, kin shu khyrwait lyndet ia ki ryndang jong ki U Dr Geddie u la tyrwa ia lade ban leit hapdeng kiba kum kine. Haba u la tyrwa ia lade, la kren beiñ da uwei u Minister ha ki kot khubor shaphang u Dr. Geddie ba um long satia uba bit ban leit sha kiba kum kito ki dewlynnong. Une u Minister uba la kren beiñ ia u Dr Geddie da kiba bun ki daw ba u la pyni,' um tip satia don aiu hapoh ka dohnud u Dr. John Geddie. Haba u Dr. Geddie u la weng noh ia la ka jingtyrwa, la shem ba ym don mano mano ba nud ban tyrwa ia lade, wat uta hi uba kren beiñ ruh um nud satia Kumta la-hap ha ki kti u John Geddie ban leit sha kine ki dewlyn-nong. Haba u la hiar ryngkew bad ka Mem jong u, ki

Cannibals ki la ieng tor bad kyriat bniat pyrshan ia u bad ia ka Mem jong u. Hynrei ka khmat bad ki ktien ba phylla na ka shyntur u John Geddie ki tem ban pynjaijai ia ka jingpyrsad bad kyriat bniat ki Cannibals. Don ei ei ka Bor ba phylla hapoh ka dohnud u Dr. John Geddie. U la shong hapdeng jong ki bad u la nang bad sngewthuh ruh ia ka ktien jong ki. U la hikai bad ialap ia ka kyrteng U Jisu Khrist kum u badonbor. Ki ktien thiang, ktien ba im ki shu shlei na ka shyntur u Dr. John Geddie. Teng teng ki thang ia ka Iingmane bad ia ka iingshong jong u haba um don. Hynrei kim nud ban leh ei ei haba ki iohi markhmat ia u. Hynrei u ieng shlur. Shibun ki la kylla kaba mut bad pdiang ia ka jingpynim ba aiei bad la seng ia kiwei kiwei ki Balang ha kine ki dewlynnong. Kine hi ki Cannibals ba la iohpdiang ia U Jisu Khrist ki la phah Missionary sha kiwei pat ki dewlynnong. U Dr. John Geddie u la jop ha kaba shna ia ka Ain ban burom ia ki kynthei ha kine ki dewlynnong. Ynda kane ka khubor ka la poi sha Scotland ki kynthei hangta ki la sngewkmen shibun eh. bad ki la phah present da ki sopti kiba saw ia ki kynja ba rangdah, ym dei da kiba iong, ne stem, lieh ne jyrngam, hynrei kiba saw snam. Kumta ki la iaphong da kaba sngewbha bad sngewtynnad ia kine ki sopti saw snam. Haba u Dr. John Geddie u la khreh ban leit shuti, u wad blei-thaw ban leit sha Canada ban pyni nuksa hangta, hynrei ym lah shem blei-thaw shuh ha kine ki dewlynnong namar baroh ki la don ia ka snam U Khun Langbrot ha ki shyllangmat jong ki.

Kumta haba u Dr. John Geddie u la iap, la thoh ia kine ki ktien halor u maw marble ba la shtah ban sah jingkynmaw ha Aneytum kumne :—

"When he landed in 1848
There were no Christians here
Where he left in 1872
There were no heathens"

Naduh ka snem 1848-1872 ki wah um ba im ki iatuid na dohnud jong u U briew ha uba U Blei U shong dala U Mynsiem, ki wah um ba im kin iatuid noh na kadohnud jong u.

III. U MINISTER BAD KA JINGDUWAI—Ki Apostol ki ong, "Hynrei ngi ngin iaineh ha ka jingduwai bad ha ka jingialap ia ka ktien." Ka jingduwai shuwa bad ka jingialap hadien U Minister u donkam ban ioh ia ka jingngeit ha ka bor jong ka jingduwai bad ha ki jingkular ka ktien U Blei da kaba pule bad pyrkhat ia ka, "Uba ka jingsngewbha jong u ka ha ka hukum U Trai bad ha ka hukum jong U u pyrkhat synñia sngi." U donkam ban ioh ia ka jingjop halor ka jingbymkwah duwai ka jingsngewblad ban duwai, ka jingsngewkhriat mynsiem ban duwai. U dei ban duwai bunsien bad ap shah slem ruh. Ka jingduwai kam mut tang ban iakren ne shu phla ia lade, hynrei ka mut ka jingleh tyngeh, ka jingiabat tyngeh, ka jingud ba mih na ka jingsngewpisa mynsiem. Ka jingialeh tyngeh haduh ban da mih syep bad shlei da ki ummat kthang ki ban kylla ummat ksiar ha khmat U Blei.

U Jisu u la pynlut por slem ha kaba duwai. U la leit kiew shalor u lum ban duwai, U da duwai baroh shimiet ha ka ri-khlaw. U la duwai bun kynta ha Gethsemane · Te ba U don ka jingpisa mynsiem kaba jur, U la duwai kham shitrhem shibun eh ; te ka syep jong U ka la long kum ki jingjaw snam kiba lang, ki da hap ha ka khyndew."

U Jakob ha Peniel u long ka jinghikai ia u nongduwai ia ka ban ialeh bad U Blei haduh ba U Blei Un da kyrkhu. (Jen. 33 : 24-25). U Blei U wan ban pynkhih ia u briew ban ialeh bad U Blei, da ki jingjia ha ka jingim u briew—ki jingshitom, ka thma, ka nemsniew bad kiwei kiwei. U Daniel u la plie ia la ka jingkhangit jong u shaphang Jerusalem ban iam ban duwai na ka bynta ka Jerusalem, ym tang shikynta, hynrei da ki taiew.

U Dr. Rice shisien haba ka la rang ryngkhiang ha Taxes kumba 6 bnai lynter khlem slap kat haduh ba

ki jingthung jingtep ba jyrngam bad jingri ki la iap. Sa tang ka jingbyrngem ka nemsniew ha ka ri U la kut jingmut lem bad ki lok ban duwai ba U Blei Un ai slap. Ki la duwai bad U Blei Un ai slap hapoh 24 kynta, hynrei lada ka palat ia kata kin nym sngewthuh ba uta u slap u long ka jubab ia ka jingdawai jong u bad jong kita ki lok. Ki la duwai ha kata ka sngi hynrei ym slap. Lashai mynstep ruh ym imat ba kata ka sngi kan ai slap ei-ei, ka jingshit ka sngi ka nangjur.

U Dr. Rice bad ki lok la kata ka sngi ka iduh jingkyrmen, hynrei u la ialeh biang ha kata ka sngi naduh 11 baje bad ynda dap 15 kynta, u slap ha ka por 2 baje janmiet u la theh kum na ka kshaid Imat u la kut jingmut ban ialeh haduh ban da dap 24 kynta. Hynrei U Blei U la jubab ia u shuwa ki 24 kynta. Kumta naduh kata ka por u slap ban ai um ia ka khyndew u la neh kat ban pynbha pat ia ka khyndew ha Texas.

U David Brainerd bad Charles G Ainney ki la dem khohsiew baroh shimiet ha ka jingkhriat jong ka ior, kat haduh ba kim iohsngew shuh wat ia ka jingkhriat

U George Muller uba la shakri ia ka kam U Blei 64 snem da kaba bsa ia ki 10,024 ngut ki khunswet ha Bristol, bad uba la leh shibun ki kam ba kordor ha kaba pynim ia ki briew bad ha kaba phah Missionary tang da ka jingduwai, u la pynpaw kaba khraw katno ka jingngeit jong u ha ka bor ka jingdawai, bad ha ki jingkular ka ktien U Blei. Katba hadien ba u la dep kaba shakri ia ka kam U Blei u la ai sha ka kam U Blei kumba 75,000 000 dollars (shi dolar ka long 5 tyngka) Da ki hajar ki mynsiem ki la ioh ia ka jingpynim kum ka jubab ia ki jingduwai jong u. Kylli ia u George Muller kaei ka Bor barieh jong u bad U Blei ? U George Muller un ong, "Nga shim ka por ba kyrpang ban don hajan U Blei marwei lem bad Uba Marwei ; da kaba theh lut ia ka mynsiem ha ka jingduwai bad pule-pyrkhat ia ki jingkular ka ktien U Blei. Nga ju plie ia ka Baibl katba nga dem khohsiew ban duwai bad ju pynlut por da ki bun kynta ban ia syllok bad U Blei. Nga im ha ka mynsiem jong ka jingduwai. Nga duwai haba nga iaid ruh. Nga duwai haba nga thiah

ruh. Nga duwai haba nga khie na la ka jingthiah ruh. Ki jubab na U Blei ki wan barabor. Da ki phew hajar sien ia ki jingduwai jong nga la jubab. Haba shisien nga la sngewthuh ba kaba nga duwai ka long kaba dei, ngam ju iehnoh haduh ban da ioh jubab. Dei ban ap ia U Blei bad na ka bynta U Blei."

U Hudson Taylor bad ka China Inland Mission ki long ka sakhi ba ka kam jong U Blei ka hiar bad noh mynsiem haba ym don ka mynsiem ka jingduwai, bad ba ka nangroi haba don ka mynsiem jingduwai. Mynba bun ki Mission kiba la shaniah tang ha ka bor bad ka buit pyniaid khnang ban pynroi ia ki jingkynshew, ki la kit ram bad ki la iakynran dadien noh, ka China Inland Mission ka la iaid shaphrang tang da ka jingngeit. Ka shaniah tang ha U Blei marwei khlem kano kano ka buit pynryntih ban pynmih tyngka, hynrei ka la roi bad ka ia nang bun, ka da ialap ia ka Gospel ha ki millions ki briew, ka da pynmih bun ki kynhun nongtrei ter shi ter, ia kiba la pyndap bad bsa tang da ka jubab ia ki jingduwai. U Hudson Taylor u ju pynmlien ban duwai shiteng synnia, ha ka por ba ym don nongpynwit nongpynthut ia u—Marwei tang bad U Blei hi. Hangne u iashem bad iohi, iohsngew ruh ia U Blei

Ngi lah ban pyrkhat ba kaba iasyllok bad shim por ban iasyllok bad U Blei, kan shim lut ia ka por katba ym lah shuh ban pyndep ia kano kano ka kam ba ngi don ban pyndep Hynrei u Martin Luther u ong ba u don shibun ki kam ban leh hynrei um ju lah ban pyndep lymda u la ioh ban iasyllok bad U Blei haduh 3 kynta shisngi Ka jingduwai ha u ka mut ka jingialeh tyngeh bad ka jingud ba dap jingpisa mynsiem.

Ka kam kaba khraw u Soitan ia u nongduwai ka long ban pynpep ia u ban duwai da ki buit jingpynshoi ba bun rukom. Ngi dei ban ialeh ia u Soitan haba u wan ban pyni buit ia ngi khnang ban pynpep ia ngi ban duwai Ngi dei ban sngewbitar ia kano kano ka jingsngew kaba lam ia ngi ban sngewlwait, lane sngewblad ban duwai. Niew ia kane ba ka long ka atiar ba rieh u Soitan. Shisien u Soitan u la wan mih paw ha u Martin Luther mynba u

dang duwai kat ban pynsheptieng bad pynpep ia u Luther ban duwai. Hynrei u Martin Luther um shym sheptieng, u da bitar ia u Soitan bad kawang ia u da u bilor sia haduh ban da poi ha ka kynroh bad u bilor sia u la pait bad ka sia ka la pashait phar halor ka kynroh.

IV. PYRKHAT DA KABA SNGEW KITKHLIEH—Kumno ban pynkhlaiñ ia ka Ministry, Education katba ka Evangelisation kan long kaba shong tynrai bad kan pynmih ia ki riewngeit kiba khlaiñ ki ban long ki rishot ba iaineh jong ka Balang, ki nongkitkam jong ka Balang kiba khlaiñ bad kiba dap da U Mynsiem U Blei. Ka por ka la jan bad ka la nang jan ruh ba ia ka Ministry, Education, Evangelisation yn ialam da ka kti ka self-supporting Church. Namarkata ai ia kaba Shiphew sha ka kam U Blei. Wat sheptieng ban pynkynmaw shaphang kane ha ka Balang bad hikai ruh ia ki briew ha ka Balang. Ba kumta ynda haba ki la sngewthuh, wat uba duk bad u nongbylla sngi da kaba jem eh ki lah ban ai kylluid sha ka kam U Blei.

Ka bainong kam dei ia uta uba sdang da kaba shitrhem ia ka jingialeh, hynrei ia uta uba pyndep janai da kaba ioh artat ia ka jingrisa : To long shlur ban ialam ia u paid ba ryntih ba la siewspah da ka snam shaduh ki khyrdop nar, shen shen ka jingjop kan long ka jong phi bad ka bainong jong phi kan long ka Pansngiat ka Jingim na U Blei Uba U Kpa bad na U Jisu Khrist Uba U Trai jong ngi, Amen.

MARKOS 3 : 14-15 ; MATHAIOS 28 : 19-20.

La kren ha ka Ordination Service ha ka Synod Mairang 24th March 1956

Bad U la thung ia ki khadarngut ba kin ioh long lem bad U, bad ba Un ioh phah ia ki ban ialap, Bad ba kin ioh bor ban pynkhiah ia ki jingpang bad ban beh noh ia ki ksuid. Namarkata keiñ, to khie da leit noh ma phi, to pynlong synran ia ki bynriew baroh ; da pynbaptis ia ki ha ka kyrteng ka jong U Kpa, bad ka jong U Khun bad ka jong U Mynsiem Bakhuid ; da hikai ia ki ban sumar ia kiei kiei baroh, kat kiba nga la hukum ia phī : ha khmih ruh, nga ruh nga long ryngkat bad phi ha la ka sngi, haduh kaba wai noh ka pyrthei

Da kaba pule bniah ia kine ki dkbot ka ai jingmut ia ngi, ba U Jisu haba U la thung ia kine ki khadarngut Um shym phah noh ia ki mardor bad ka rashi ha ki kti jong ki, hynrei kaba nyngkong hadien ba la thung ia ki ka long (*a*) Ba kin ioh long lem bad U, (*b*) Bad ba Un ioh phah ia ki ban ialap bad ban pynkhiah ia kiba pang bad beh noh ia ki ksuid.

I. BA KIN IOH LONG LEM BAD U—Ba kin ioh shong shuwa hajan bad ha ki kjat jong U. Kumba peit shaiñ ka Mary ban sngap aiu ba U kren. "Ym don mano mano ruh ba la iohi ia U Blei mynno mynno ruh, Uta U Khun ba la kha marwei Uba long ha ka shadem U Kpa, U hi U la pynpaw ia U". "Nga Uba long ka lynti bad ka jingim bad ka jingshisha de, ym don uno uno uba wan ha U Kpa hynrei tang da nga" "Lada phi la ithuh ia nga, phi la ithuh ruh ia U Kpa. To ngeit ia nga ba nga long ha U Kpa, bad U Kpa ha nga, Ma nga bad U Kpa ngi ialong shitylli." 'Ia kaei kaei ruh ba phin pan ha ka kyrteng jong nga, ngan leh keiñ, ba yn ioh pyndonburom ia U Kpa ha U khun." "Ngam iehnoh khunswet ia phi, hynrei ngan phah ia Uwei U Nongpyntngen Uba U Mynsiem Bakhuid. Te ynda U la wan ma U Un pyn-

kynduh ia ka pyrthei shaphang ka pop bad shaphang ka hok bad shaphang ka jingbishar de, ynda la wan ma U Un ialam ia phi sha ka jingshisha baroh."

"Te kin ialam ia phi ha khmat ki Synagog, bad ki nongbishar, bad ki nongsynshar, wat sngewkhuslai phi, kumno lane kaei ba phin iasaid da, lane kaei ba phin ong ; naba U Mynsiem Bakhuid Un hikai ia phi ha kata ka por ia kaei ba phi dei ban ong. La ai ha nga ka bor baroh ha bneng bad ha ka khyndew, namarkata keiñ to da khie leit noh ma phi, to pynlong synran ia ki bynriew baroh, da pynbaptis ia ki ha ka kyrteng ka jong U Kpa, bad ka jong U Khun bad ka jong U Mynsiem Bakhuid da hikai ia ki ban sumar ia kiei kiei baroh kat kiba nga la hukum ia phi : Ha khmih nga ruh nga long ryngkat lem bad phi haduh kaba wai noh kane ka pyrthei."

PEIT SHA U JISU HA KA MYNSIEM KA JINGMANE BAD JINGDUWAI— Haba ki khadwei ngut ki synran te ki la leit noh sha Galilaia sha u lum, sha kaba U Jisu U la iabuh bad ki, haba ki la iohi te ia U, ki la iamane dem ia U.

Tang shipor ban ioh iasyllok,
Tang shipor ban peit sha Me ;
Hajar sien ka long kham myntoi,
Ia ki jingsngewbha bym neh

Haba nga pyndonkam ia kane ka ktien "Peit" nga mut ha ka jingmut kumba long thik, khlem da batai da kumwei pat. Ka khmat U Jisu kan sa tyngshaiñ halor jong phi. "Namar Jisu U Trai U ithuh ia nga."

"Jisu jemnud sha nga phai,
Tyngshaiñ halor jong nga Trai."

Kan pynshai ia ka dohnud jong phi bad pynitynnad ruh ia phi ha khmat kane ka pyrthei, kumba tyngshaiñ ka burom halor u Moses katba ka khmat jong u ka shu phyrnai sah, mynba u leit paw ha khmat U Blei halor u Lum Sinai.

Kawei ka kynrad ka ong kumne ia la ka shakri : "Sybyl, nga iohi ia phi ba phi long kaba shu shitrhem bieit eh (fanatic), hynrei haba nga iohi pat ia ka khmat ba phyrnai jong phi, nga iohi ba phi long ka briew kaba da iapher shibun eh." "Misus," la ong ka shakri, "ka jingphyrnai ha ka khmat jong nga kam long ka jong nga, hynrei ka long tang ka jingphyrnai ba la shat na ka jingtyngshaiñ ka khmat U Jisu "

Don ruh shibun ka jingtyngshaiñ ia ka ba uno uno u nongpop uba wan hajan jong u, u lah ban kem na kane ka jingtyngshaiñ.

"To tyngshaiñ hi nangto na jrong ko Trai ki pait,
Jingbha kan man kyrhai."

II. BA YN IOH PHAH IA KI SHA KA KAM—Un phah ia ngi ki Minister—

(*a*) U Minister kum u Lyngdoh.
(*b*) U Minister kum u Evangelist.
(*c*) U Minister kum u Nongaplangbrot.
(*d*) U Minister kum u Example.
(*e*) U Minister kum u Pilgrim.

(*a*) **U Minister kum u Lyngdoh**—U Lyngdoh u long u briew ba la pynkyntang bad pynkyrpang ban trei ia ki kam niam ha ka jaka kyntang—(1) U dei ban ap ia ka ding ha ka duwan ban kan ym lip synia bad sngi, katba u dei ban iai bret ia ki dieng iap khlem sangeh ba ka ding kan ym lip, (2) Ban pyndap umphniang ia ki sharak ha ka jaka kyntang, (3) Ban kñia ainguh arsien shisngi da ki khun blang kiba tlem bha ryngkat bad ka jingainguh bam bad ainguh dih, (4) Ban hikai ia ki Aiñ U Trai ha u paidbah. U Lyngdoh um ju nud ban shur sha ka jaka kyntang ban trei ia kine ki kam niam ba kyntang khlem da pynkup shuwa ia lade da ki jaiñkup ba kyntang ba la pynkhreh kyrpang na ka bynta ka kam Lyngdoh ; u sngew ba kane ka long kawei na kiei kiei kiba kongsan ia u Lyngdoh ; shuwa ba un ktah ia ki kam niam ba kyntang.

U Minister kum u Lyngdoh ha ka jingmut kaba mynta jong ka Balang ha ka Testament Bathymmai, u don ka kam ba kyntang ba la buh kyrpang ha ki kti jong u ban

pyndep ; bad kita ki long ka Sacrament ka Jingbaptis bad ka Sacrament ka Jingkhawai U Trai, ia kiba tang u Minister ba la thung bad pynskhem u lah ban trei.

Kum u Minister ha ka jingiadei jong u bad kine ki niam ki rukom ba kyntang, u dei ban sngew ba u don ki kamram kum u Lyngdoh : u dei ban kup ia ka jaiñkup Lyngdoh—Ka jaiñkup bym shym la mutdur da ki kti ba stad ki Besalil bad Aholiab, hynrei ka jaiñkup kaba wan hiar na bneng ha ka dur ki thapniang kum ka paro—ka bor na bneng, U Mynsiem Bakhuid ka jingkular.

Hynrei U Mynsiem U Trai U la wan hiar ha u Gideon, bad u la put ka ronsing : te ki Abieser ki la ialang hadien jong u. Ki Mannaseh, ki Asher, ki Sabulon, bad ki Napthali, ki la iawan kiew ban tan ia u Gideon lyngba ka jingsawa ka ronsing, kaba sawa ryngkat ka bor Blei. Ka donbor ban pynum ia ka dohnud u paidbah bad pyntriem ia ki paid nongshuh. Ki ong ba ym ju don ka por ha kaba u paidbah na ki jaitbynriew ba kin kohnguh ia u Gideon kumba ka long ha kane ka por. (Nongbishar. 6 : 34) U briew ba la pynkup da ka bor bneng. Ka jingsawa ne jingpyrsat na ka shyntur jong u, ka mih ryngkat ka bor Blei. Haba u kyan ia ka ronsing u ioh bor bad sngew ba U Blei U don ryngkat lem bad u.

U Minister kum u Lyngdoh haba la pynkup ia u da ka bor U Mynsiem Bakhuid, haba u ieng ha ka jaka kyntang ha khmat ka Jingiaseng u paidlang U Blei, u ioh ka bor ban sngew ba u ap bad ieng ha khmat U Trai ki paid, "U Bakhuid, U Bakhuid, U Bakhuid U Trai ki paid." Phin pyrsat mynsiem halor ka Jingiaseng u paidlang U Blei, da ka bor U Mynsiem Bakhuid, ban pynrhem ia ka ding ka jingieit U Blei ba la pynpaw janai ha ka diengphna U Jisu Khrist. "Kan um ka dohnud bad kan hap ki ummat sat na nga." Kan kyrsoi ruh ka jingkmen kaba phylla na kaba shem jingmap.

Haba pynsawa ia ka kyrteng jong ki Lai Person ha Uwei U Blei kan mih ka jingsawa ba donbor ka ban sawa donbor ha phi bad ha kiwei ruh kiba shah ia ka Jingbaptis.

Nga ngeit ba haba la pynsawa ia ka kyrteng jong ki Lai Person ha Uwei U Blei, kane kan ngam ha ka dohnud,

wat ha ka dohnud jong ki khynnah ne khunlung wat la kim don bor ban sngewthuh lane wat lada ngim lah ban iohi, namar ka dohnud ka la don lypa ka bor pdiang.

Lah ban ong ruh ba ka dohnud ki khunlung ne khynnah ka syriem ia ka pleit Gramaphone haba la sawa, ka ngam bad ka sah khlem da iohi, namar la don lypa ka bor pdiang, sa tang ba kan sei shabar ia la ka jingsawa ne ktien haba la pynkhih ia ka da kawei pat ka bor.

Kumta ruh khamtam kat ka bor U Mynsiem Bakhuid kaba don bad kaba dap ha ka kyrteng jong ki Lai Person kan ngam bad sah ha ka dohnud jong ki, kan ngam ha ka dohnud jong ki wat la kim shemphang ei ei ruh em ia ka jingmaian bad jingjylliew jong ki. Ngi ioh ia ki khun Khristan kiba iaineh ha kane ka nongrim jong ki Lai Person ha Uwei U Blei, wat la kim sngewthuh ia ka jingmaian jong ki ka la ngam bad suhthied jylliew ha ka dohnud jong ki khlem da iohi. Ym don ban ang shikyntien pyrshah ia kane, ka jingshisha wat la kim nang ban batai ia ka jingmaian jong ki, lait tang kito ki khun kiba dei ban long ki khun ka jingjot.

Ha kawei ka kot khubor la iathuh kumne shaphang iwei i khunlung ba dang buiñ: Ha ki khlaw Orissa ka kmie ka la buh ia la i khun ba dang buiñ ha khyndew. Kito ki jaitbynriew ba dang bieit bad ba duk, ki ju pynthiah ia la ki khun ba dang buiñ bym pat nangpar ha ka khyndew. Ki iehnoh ia ki katba ki dang iohthiah. Ki dang leit ia lade shane bad shatai ban wad phan khyndew ban bam bad ban thoh diengiap. Ka la jia ba kawei ka myrsiang ba la iap khun ka la lap ia ita i khunlung bad ka rah bran sha la ka krem bad hangta ka sumar bad ai buiñ ia ita i khunlung. I san da kaba i buiñ na kata ka myrsiang. Lada dei ha ka jingsumar briew bad iohsngew ne iohi ia ka rukom iaid briew, ne iohsngew ia ki ktien briew, ne ioh hikai ieng, i la dei ban nang ban kren briew, ne iaid kum ki briew, ne khot "Mei ne Pa"

Kumno re kumno la leit lap ia ine i khunlung na ka krem ki myrsiang, bad la wallam ia i sha ling Mission ban sumar, hynrei im lah ban iaid ne ieng da ki kjat, hynrei i shu iaid dem kum ki mrad bad i shu pah kum ka jingsawa myrsiang. Ka jingsawa na ka myrsiang ka ngam ha ka

dohnud ine i khunlung ba dang buiñ, ita i jingsawa myrsiang i long kum u symbai, shisien ba i la sawa i la ngam bad sah. Sa tang ba u symbai un san ter ter.

La sumar bha ia ine i khunlung, hynrei i im tang khyndiat por.

Lada ka jingsawa ka myrsiang ka lah ban rung wat ha ka dohnud briew kum ita i khunlung ba dang buiñ, kaba katno tam ka jingsawa jong ka kyrteng jong ki Lai Person ha Uwei U Blei kaba dap da ka bor mynsiem bad jingim kan ngam bad bat ia ka dohnud ki khynnah bad khunlung hi. Balei bym bit ban pynbaptis ia ki khynnah ne khunlung, ha ka kyrteng U Blei U Kpa, U Blei U Khun, U Blei U Mynsiem Bakhuid, ki Lai Person ha Uwei U Blei kan ngam kum u symbai ba bha bad ba im ha ka dohnud jong ki ? Khlem da kren shaphang kiwei pat ki nongrim, ka long kaba dei hok ia ngi ban pynbaptis wat ia ki khunlung.

Kum ki Minister phin ioh ka jingsngewtynnad bad sngewkmen haba phi ioh ban pynbaptis ia ki briew bad kumjuh ia ki khunlung "naba jong ki long ka hima ki bneng."

Namarkata kum ki Miuister ngi dei ban thrang ban pan ia ka bor na jrong, ban pynkup halor jong ngi ha shuwa ba ngin pyndep ia kine ki kam ba kyntang;

(*b*) **U Minister kum u Evangelist.** Lada u nonghikai kyndong uba ju sngewburom bad kheinkor ia ka kyrdan Evangelist, un poi kylli ia ngi mynta, "Phi long Evangelist mo" ? Ngin jin da la kum peit bitar ia uta uba pli u nonghikai kyndong, kat ban tharai ia u kum u briew uba bieit. "Balei phim ithuh ia nga ? "

Ngi ud ia ka daw ka jingtlot jong ka Ministry. Ngi hi ki Minister ngi sngew kumba ngim long shuh ki Evangelist. Ka kam jong ngi ka long kaba kham ha jrong bad kata ka long tang ban pyndep ia ki Sacraments ka Jingbaptis bad Jingkhawai U Trai Kumno lada ngi ki Minister ngin buh noh sharud ia ka kam kum ki Evangelist, ki bym don jingrhem shuh ia ka ban pynwan ia ki briew sha ka jingkylla kaba mut da kaba pdiang ia U Jisu Khrist kum U Nongpynim. Kaba ha ka dohnud jong ngi kam

wan shuh ka jingsngewlem ne jingpyrkhat ia ki nongpop kiba rem bad kiba jot.

Ki bym ju khot kyrpad ia U Blei ban pynim ia ki nongpop. Kiba sngewblad ban kren shaphang U Jisu Khrist kum U Nongpynim. Ki bym sngewkhia kum ki nongai jingkheiñ na ka bynta kine ki spah bad ki hajar ki mynsiem ba kordor kiba don ha ki kti jong ngi.

U Minister kum u Evangelist u ialap ia U Jisu Khrist hapoh ka Balang bad habar ka Balang—ha kiba ngeit bad ha ki bymngeit : namar ngi dang donkam ia ka jingkylla kaba mut ne ka jingkha arsien ba shisha Haba nga dang long kum u Evangelist la khot ia nga ban iathuhkhana ha kawei ka jingiaseng ialap jong kawei ka Balang. Uwei na ki rangbah Balang u la ai jingmut ia nga ban nym kren ei ei kaba dei ia ki riewngeit, hynrei dei ban ialap beit ia ki bymngeit. Nga la kohnguh ia kata bad nga la pyndep shiteng ia ka kamram kum u Evangelist.

U Minister uba iehnoh klet ia ka kamram kum u Evangelist, u lah ban long u Minister, hynrei un nym long uba khlaiñ. Lada ka jingsngewlem ia u nongpop kam ktah ia ka dohnud jong u, ka pyni ba ka jingieit U Blei ba la pynpaw ha ka diengphna U Jisu Khrist kam pat suh thied jylliew ha ka dohnud jong u.

Nga la iohi ia uwei u Rangbah shipai uba la dkut kti shiliang naduh siang tyrpeng ba u dang lah ban ialehkai football. Ha madan football iohi kumba u don artylli ki kti, namar ia ka kti sopti shiliang la shu pyndait da u pin hapoh ka pla khlem doh bad khlem shyieng. La u dang lah ban ialehkai, hynrei um paw shuh uba khlaiñ ban sei ia ka bor kum kita kiwei kiba dang don ki kti bad kadiang bad kamon. Ha ka Register jong u General yn ñiew ia u kum uba tlot. La shisha un nym ñiew beiñ ia ka kam kaba u la trei ; hynrei naduh ba la dkut shiliang ka kti, la ñiew ia u uba tlot. U Captain jong ngi na bneng pat, Un ñiew kumno ia ngi—kiba khlaiñ ne kiba tlot.

Haba ka Titanic ka la ngam ha ka duriaw Atlantic, ka ri Bilat bad ri America ki la iam briew, namar la tep hapoh ka duriaw ia ki hajar ki mynsiem. Hapdeng jong kine don uwei uba long u Minister bad u Evangelist, bad

uta u long u John Harper. Une u dei ban leit sha America ban rung ha ka Moody Church Pastorate kaba ha Chicago. La ong ba haba kane ka jhad ka la ngam, u ieng shaniah ha kawei ka jingker nar, u ialeh ban pynwan ia uwei u briew ban kylla kaba mut. Haba ka jhad ka la ngam u ialeh ban pyllait ia ki briew, khynnah bad kynthei U ai noh wat ia u Life-belt jong u. Uwei u samla na Scotland, uba ha Ontario Canada u la iathuh kumne: "Katba nga dang pynper ialade halor kawei ka kynja bur kaba rit, bad kumta ka jingshlei um ka wallam ia u John Harper hajan jong nga, ma u ruh u la bat ia kawei ka lyngkhot dieng kaba pait na ka jhad. Haba u la poi hajan u la ong Briew, phi la ioh jingpynim? Nga la jubab, Em, ngam shym ioh jingpynim. U la ong pat ia nga, Ngeit ha U Trai Jisu Khrist, te yn sa pynim ia me. Ka jingshlei ka la kit noh ia u bak bad ngam tip shuh shano? Nangta pat khala khala ka jingshlei ka kit pat ia u bad ka wallam biang ia u hajan jong nga. Sa shisien pat u kylli ia nga, Briew, phi la ioh jingpynim? Nga la jubab Em, nga ong da kaba shisha ngam pat ioh. Sa shisien pat u ong ia nga, Ngeit ha U Trai Jisu Khrist, te yn sa pynim ia me. Kata ka long kaba khatduh bad ngam iohi shuh ia u. Hangta katba nga nang pynper ialade ha ki um thah kiba khriat jong ka Atlantic kiba jngai kumba ar mail, nga la ngeit ha U Jisu Khrist, bad nga kohnguh 'mynta ba nga long u nongkylla kaba mut uba khatduh jong u John Harper."

Katno ka long kaba phylla ban kut ka jingim ha kaba ioh ban wallam kawei ka mynsiem sha U Jisu Khrist.

Ka jingieit U Blei ha ka dohnud jong ngi kan nym pynsangeh ia ngi ia ka ban pynwan ia ki mynsiem sha U Jisu Khrist. Ka mynsiem kaba rhem ban wallam ia ki briew sha U Jisu Khrist kan pynlong ia ngi ban ioh ia ka Revival kaba ka bor jong ka kan nym lip—Ka Ministry kaba khlaiñ.

(c) **U Minister kum U Nongaplangbrot**—Ngi long ki nongaplangbrot jong Uta U Nongaplangbrot Uba bha; Uba ieit ia la ki jong ki langbrot bad ia Uba ki langbrot ki ieit ia U. Namar U aiti noh ia la ka jingim na ka

bynta la ki langbrot. Kum ki nongaplangbrot lada ngi dei ban long ki nongaplangbrot kiba bha bad kiba shisha, kiba bit ban ialam ia la ki jong ki langbrot ha ki jaka phlang ba jyrngam bad ha ki um kiba jai jai, ngi dei ban long ki briew jong ka Bible bad jong ka jingduwai. Ki briew kiba la ioh mad bad iohsngew ia ka jingsawa ba donbor ka ktien U Blei bad kiba sngewbha ha ka—Ki briew kiba la shem ia ka bor jong ka jingduwai bad kiba don ka jingshaniah ha ka bor jingduwai.

U D. L. Moody haba shisien ia ki iing jong u la pynjot da ka jingpluh ding, u la duh ka spah bad ki tiar ba kordor kiba don ha kito ki ïing. La don ka jingsngewlem na ka bynta kane ka jingjia. Uwei u tymmen ba riewspah u la wan iakynduh bad u, bad u la ong ia u ba u kwah ban iarap ia u na ka bynta kane ka jingduh. U D. L. Moody u la ong ia u, "Ngam donkam jingiarap ei ei, namar nga la pyllait im ia kawei ka jaka jingkynshew kaba khraw tam," bad kata ka long ka Bible kaba u ieit eh. La don lypa ki jingkynshew kiba kordor bad kiba rem.

Jingkular don ba shisha,
Ba la pynskhem da snam ;
Kiba kham kor ia ka ksiar,
Bad paila kordor tam.

Hangne don ki jaka phlang ba jyrngam bad ki um kiba jai jai. Lada ngi dei ban ialam ia la ki langbrot sha kine ki jaka phlang ba jyrngam, ngi dei ban shem shuwa ha lade ban bam ruh da lade haduh ba ngin da sngewthuh ia ka bor jong ki shuwa ba ngin nang ban ai ia ka ha kiwei. Hangno don ki jaka phlang kiba bha tam kat u Lum Kalbari, bad hangno phin shem ia uta. Hangno don ki jaka phlang babha tam kum ki jingkular bakhraw tam ha ka ktien U Blei—"Ia kaei kaei ba phin pan ha ka kyrteng jong nga, ngan leh keiñ, ba yn ioh pyndonburom ia U Kpa ha U Khun."

Uwei u Minister u la sngewsih shibun eh namar ba ka Balang ka la khriat bad noh mynsiem, kat ban ong, "Pha don ka kyrteng ba pha im, hynrei pha long kaba

iap." U dei u briew uba shaniah ha ka bor jingduwai. Kumta u la trei shitom ban duwai bad ban pynkhih ia ka mynsiem jingduwai ha man la ki ling Khristan jong kata ka Balang. Te haba u la jop da ka bor U Blei, ban pynlong ia ki ling Khristan baroh, ki ling kiba don ki duwan ba la tei da ka ksiar nylla—Ka Balang na ka jinglong ba iap ka la khie im bad rhem, ka da kit ia ka kam bad shakri ia U Blei ha ka mynsiem ba thymmai ba la pynpluh ia ka mynsiem jong ki da ka jingieit U Blei.

Kum ki Minister ngin iakynduh ia ki jingeh. Ka jingbym iadei jingmut ha ka Balang kaba thaw sha ka jingiapait bad ialeh makynti paralok. Haba dei kaba neh slem, katba ka Balang ka kylla tlot bad swai suki suki. Ngi ju pyrshang bunsien da la ki jong ki buit bad jingstad. Haba dei ngi shem ba ka nang kham eh katba nangwan ki sngi. Ngi shem bunsien ba ka jingbymiadei jingmut, katba nang khriat ka jinglong mynsiem ha ka Balang katta ruh ka nang jwat.

Shisien haba ki la shna ia kawei ka jingkieng khilon kaba khraw kyrteng ka Forth Bridge, la dep baroh arliang ki jingpyndait, sa tang ba kin pynwan ia ki baroh arliang ban pyniadait ban pynlong kawei ka jingkieng.

Haba la poi ka sngi ban pyniadait noh ia ki nar ki ban pynbat bad pyniasoh ban pynlong ia ka jingkieng leit dei ka por hamar kaba khriat jur bad dum ha kata ka sngi. Ki thliew ba la pynkhreh bad kita kiwei ban pyniadait ki la ran noh namar ka jingkhriat kaba jur. Ki la wan ki Engineers kiba stad, hynrei kim lah satia. Ki la pyrshang ban sliew da ka ding ban pynshit hynrei ym lah satia. Kumta kim banse ban ap ia ka jingmih bad jingshit ka sngi. Ynda la mih ka sngi, kita ki thliew jong kita ki nar ki la iar biang kumba ki long bad ba la thew biang ia ki. Kumta la lah ban pynwan ia kita ki nar bad pyniadait da ka jingshit ka sngi.

Ngi ha kane ka Presbytery ngi la iakynduh ia kine ki jingeh ha ki Balang, kiba la neh slem ha ka jingbymiadei jingmut, hynrei haba ka ding ka Revival ka la wan, ki Balang ki la iasuk khlem da pyndonkam shuh da ki bor jingstad briew.

Ap hapdeng ki jingeh ia U Sngi ka Hok ba Un tyngshaiñ lyngba ki jingduwai jong phi. Shim por. Ai por ia U Blei ban pynpaw ialade ha phi. Ai por ialade ban sngap jar bad ban long jar jar ha khmat jong U. Ap ban iohpdiang da U Mynsiem Bakhuid ia kata ka jingsngewskhem, ia ka jingdon U Blei lem bad phi, ka bor kaba trei ha phi. Shim por ban pule ia ka Ktien U Blei kumba phi don ha pyrshah ki khmat jong U, namar dei nangta ba phi lah ban tip aiu u kwah ia phi, bad aiu u kular ia phi. Ai ba ka ktien kan pynlong hapoh jong phi ia ka jingshai bneng ha kaba ka mynsiem jong phi kan sngewtngen bad shadkmen

(*d*) **U Minister kum ka Example**—U Minister kum u briew jong ka ktien U Blei bad jingduwai, u briew uba dap da U Mynsiem Bakhuid un long ka rukom babha. Ai ia kaba shiphew. Hikai ia ka Balang ban sngew ia kane ka jingdawa U Blei. Ym dei shuh ka por ban ong ia ka Balang ban ai tang shityngka shikhlieh briew sha ka jingainguh. Balang ha kane ka aiom jong ka jingsdang ban kyrshan hi ialade da lade. Kumjuh ruh ha kane ka aiom jong ka jingsdang iaid shaphrang jong kawei na ki shiphew. Ki Jiw khnang ban pynkhreh ia ka thma ban ioh ban thied tiar iapom, naduh u nongsuh juti haduh u khlieh jong ka State ki siew mar shibnai tulop. Hato ngi ngim don ka thma pyrshah ia ki kut jong ka jingdum u Soitan? Kumno lada ngi ki Minister ruh ngin ia ai na ka dor jong kawei na ki shiphew shibnai tulop sha ka Pastoral Fund. Lada ngi ki Minister ngi siew shibnai tulop, nga ngeit ba u paidbah uba rit eh ruh un sa siew palat ia ka Rs 3/- shikhlieh briew. Kito kiwei ruh kin sa iapynpoi shibnai tulop, lane kiba riewspah shibynta na ka khadar bynta jong ka jingioh jong ki, lada ki la iohi ba u Minister uba ki kyrshan ma ki, u kloi ban leh katta.

(*e*) **U Minister kum u Pilgrim**—U Minister ba leit jingleit u ioh ka kabu kaba kordor shibun eh ban long u Pilgrim. Ki Pilgrim ki leit ban pynkyntang ialade ban wad blei sha kano re kano ka jaka kaba la ñiew bad burom kyntang. Namar dei tang hangta ba ki lah ban

iashem bad pynkyntang ialade bad U Blei. Lehse u ioh lad ruh ban kham pynleit jingmut bad jingpyrkhat lem bad U Blei haba u dei iaid ia ki duriaw bad iohi ia ki jingphylla ha ka jingpynlong U Blei baroh ha duriaw, ne ki khlaw, ne mawsiang, ha ki jingthaw halor ka suiñbneng, kum ki sim baher ha suiñ, ne ki dohkha, ne ki mrad ba phylla kiba jngi lyngba ia ki duriaw bah, ne u Lebiathan uba ialehkai bad ki lieng, ne ki mrad ba ishyrkhei ba ki iadem kai ha ki rud duriaw, ne ia ki jingiar ba iphylla jong ki um duriaw katba ym lah ban iohi ia ki rud jong ka. Sa tang ban sha ilyngngoh sngewphylla bad ud jylliew da ka jingsngew iaroh ia ka bor U Blei ba phylla. Hangne ruh u ioh bad nangbsa ia la ka jong ka mynsiem da ka jingpyrkhat bad puson jylliew shaphang U Blei bad ka jingieit jong U. U Minister ba leit jingleit ruh u ioh kane ka kabu ban iakynduh bad kine ki jingpyrkhat kiba trei ha ka dohnud jong u borabor. Ka jingleit ba marwei bad ba kynjah tang bad u nongbud ka ai por shibun ia ka mynsiem ba iasyllok Blei. U Martin Luther haba u la thait ban duwai, u duwai da kaba rwai. Ki Bojsnob ki iaid ia ki ri khlaw ba kynjah, ki da bat bad kit kyndung ia la ki duitara ha ka met jong ki, bad hangno hangno ba ki shong ne shongthait, la ha trai u diengbah ne ha lyeit ki mawsiang baieng rynieng, ki rwai bad pynher ia la ki jingrwai ryngkat ka duitara ha ka kti jong ki. Ka Strad ka jong u Stradiverius dei ka Violin kaba pawnam shibun eh, ka shongdor haduh Rs. 1,30,000/- Kaba rem dor kat kane. Ngi ki Minister te ngin leit lah hangno ban thied ia kane ka Violin bad ban kit kyndung ha ka met jong ngi kat sha kaba ngi leit jingleit. Hynrei ngi don ki Strad marwei marwei ia kiba wat ka Microscope hi kan nym lah ban iohi ne shem ia ka, bad don ki jingrwai ba thiang ia kiba ngi la kynshew bad ia kiba ngi dei ban kynshew, bad ia kiba ngi la kynshew ia kiba ngi lah ban sei ha kano kano ka khyllipmat ba ngi kwah ban pyndonkam ia ki. Ka khmat ba peit sngewbha, bad ka shkor ba sngap na jrong kan tyngshaiñ halor jong kiba kum kita. Toi ngi kham ioh ka por kaba sngewtynnad ba ngi kham lait na ki jingpynthut jong kawei pa kawei ka sngi—ka por ba kynjah ban pynleit ia la ka jingiasyllok bad U Blei.

MALAKHI 3 : 10

KABA SHIPHEW SHA KA KAM U BLEI

La kren ha Mawkhan shisien bad ha Mawkhar ha ka snem 1929.

U Malakhi hangne u pynkynmaw ia ki Jiw shaphang kaba pynkyntang ia ka bynta kaba Shiphew sha ka kam U Blei. Ki Jiw ki la klet bad tharai ba U Blei ruh U la klet ia la ka jingdawa halor la ki jong ki briew ia kane ka bynta kaba Shiphew. U briew u lah ban klet, hynrei U Blei Um ju klet, namar U long U Blei Uba lah ban shaniah.

KABA SHIPHEW KUM KA BYNTA BA HAP HA KA KAM U BLEI

Kaba shiphew hangne ka mut ia kawei na ki shiphew, na ki jingioh myntoi jong ngi baroh, lada ka long na u soh ki dieng, ne na u symbai ka khyndew, ne na ki jingri, ne na ki tyngka ba ngi ioh. Kaba ai ia kaba shiphew ka la don bad la rakhe ia ka naduh ki kpa tymmen jong ngi, kum u Abraham bad u Jakob. Wat ki Carthiginians, Greeks. Roman, bad Arabs kiba long ki nongmane bleithaw ki pynkyntang ia kaba shiphew sha ki bleithaw jong ki. U Abraham kum u kpa kiba ngeit bad uba la kloi ruh ban kohnguh ia ka mon U Blei ban mih na ka ri la ka jong hi sha ka ri nongwei, u la ai rukom ha ngi ia kaba u ai ia kaba shiphew ha u Melkhisedek u Rangbah Lyngdoh U Blei (Gen. 14 : 20). U Jakob ruh u la bud ia ka rukom u Abraham da kaba u la smai ban ai ia kaba shiphew na ki jingmyntoi baroh kiba un ioh ha Mesopotamia (Gen 28 : 22). Ki Israel ruh ki la rakhe kyntang ia kane wat hapdeng ka jinglong khynnah jong ki kat kum ka hukum u Moses ba u la ioh nalor u lum Sinai : "Bad kaba shiphew bynta jong ka khyndew baroh na u symbai ka khyndew bad na u soh ki dieng ka long ka jong U Trai

ka long ba la kyntang khuid ha U Trai. Bad kaba shiphew bynta na ki jingri lane na ki blang kat kiba hap kheiñ hapoh u diengduh, kaba shiphew kan long ba la kyntang ha U Trai" (Leb. 27 : 30). "Shisha men ai ia kaba shiphew............ynda kumta men iapeiñ ia ka da u sbai tyngka bad teh song ruh ia kita ki sbai ha la ka kti bad to leit sha kata ka jaka ia kaba U Trai Uba U Blei jong me Un jied." (Deut. 14 : 22, 27).

KABA SHIPHEW KUM KA BYNTA BA DANG SAH NA KA BYNTA KA SNAM.

Don ki briew kiba tharai ba kaba ai ia kaba shiphew ka dei tang ia ki Jiw hapoh ka Testament Barim. Dang shu dep ba iakren ha kane ka Assembly Laitkynsew shaphang ba dei ban iakit bad kyrshan hi da lade ia ka kam U Blei ha kane ka Ri, uwei u lok haba iashongkai ha iing u ong ba kaba ai ia kaba shiphew ka dei tang ia ki Jiw bad kane ka jinghikai kam don ha ka Testament Bathymmai. Ka jingbymdon, wat lada kam don ha ka Testment Bathymmai, kata kam mut ba kane ka hukum ka la duh noh bad ba ka kut tang ha ki Jiw. Lada phi kohnguh bad pdiang ia ka Testament Barim ba ka long ka Ktien U Blei ba la ai ha ki Jiw bad ha ka pyrthei baroh, phi dei ruh ban kohnguh ba kane ka hukum halor ki Jiw ka dang sah ban long ka hukum halor jong ngi ruh.—"Ngam shym la wan ban pyndam noh ia ki hukum bad ki Nongiathuhlypa, hynrei ban pynskhem" (Math 5 : 17). Hynrei nga ong ba don ka jingpynkynmaw biang bad ka jingmynjur U Jisu Khrist hi ha kawei na ki Gospel shaphang kaba ai ia kaba shiphew. Ha ka Gospel u Mathaios 23 : 23 la ong, "Kordit ia phi ki Nongthoh bad ki Pharisi kiba arsap naba phi ai ia kaba shiphew na ka pudina bad na ka dil bad na ka kummin de, phi iehnoh ia kita kiei kiei kiba kham khia ki jong ka hukum, ia ka hok bad ia ka jingisynei bad ia ka jingngeit, **ka la dei keiñ ia phi ban leh ia kine hynrei ban ym iehnoh ia kita kiwei**.

Kine ki ktien kim mut ba U Jisu U pynrem ia ki nongai ia kaba shiphew hynrei kaba U pynrem dei ia ka mynsiem ba arsap ki nongai, bad ba klet noh ia kiei kiei

kiba kham khia ki jong ka hukum. Hynrei ngi iohi hangne ba U pynkynmaw biang ia kiba la kiet ban ai ia kaba shiphew ha ka mynsiem kaba dei : "Ka la dei keiñ ia phi ban leh ia kine hynrei ban ym iehnoh ia kita kiwei." U Paul ha ka Shithi sha ki Heb. 12, u kren shaphang ka jingngeit u Abraham bad kiwei ki riewblei ban pynkynmaw ha ngi ia ka rukom im jong ki, khnang ba ma ngi ruh kiba hadien ngin ioh bud ia ka rukom jong ki. Ha ka lynnong 7 : 4 jong kane kajuh ka Shithi u Paul u kren shaphang u Abraham bad u Melkhisedek ba u Abraham u ai ia kaba shiphew sha u Melkhisedek u Rangbah Lyngdoh U Blei. Bad kane ka long ka jingpynkynmaw biang u Paul ia ki Balang shaphang u Abraham ba u la ai ia kaba shiphew ha u shakri U Blei khnang ba ngi ruh ngin kynmaw ia ka

Hynrei nga mut ban ong ruh ba kane ka long ka bynta ba hap ha ka kam U Blei, bad ka dang sah ruh ban long ka jingai na ka bynta ka snam.

Ha ka Kitab Lebitikos 27, dkhot 32, ngi iohi ia kine ki ktien "Kaba shiphew bynta na ki jingri ne na ki blang kat kiba hap kheiñ hapoh u diengduh, kaba shiphew ka long ba la kyntang ha U Trai." U diengduh aiu une, ban leh aiu ia une ? Ha ka Bible Dictionary u Dr. Smith, la batai shaphang une u diengduh ba u long u diengduh uba don ka rong saw, kaba saw kum ka snam ha ka tduh jong u. Haba la poi ki por ban pynkyntang bad kheiñ ia ka bynta kaba shiphew sha ka kam U Blei une u ju rah ia une u diengduh ha ka kti bad u ap na ka khyrdop bad u pyllait ia kawei pa kawei ka masi ne langbrot, u da sdang ban ñiew naduh kaba nyngkong haduh kaba shiphew, bad kumta haba la poi ha ka ba shiphew u kynthah tiak da ka tduh une u diengduh bad ka paw ka rong saw halor jong ka. Kumta lada don 100 lane 1,000 tylli ki langbrot ne masi ha sem, kin don 10 ne 100 tylli kiba la don ka rong saw te ki dei kine keiñ kiba la hap kheiñ hapoh u diengduh. Te da kane ka rongsaw ba la kynthah bad kata kaba la shah kynthah ka mut ba kito baroh ki long ba la kyntang na ka bynta ka kam U Blei Ka jingkylli mynta ka mih da kumne. Balei ba la pyndonkam ia ka rongsaw halor ka blang ne ka masi kaba shiphew ? Balei ba haba dei ban pynim ia ka Rahab ba

la sdien ia u sai tyllai ubá saw ha ka jingkhangiit jong ka ? Balei ba u Isaiah u la iohi ia uta uba wan na Bosrah ha ki jaiñkup ba la ai rongsaw kum uba la iuh ia ka kor tylliat waiñ ? Balei ba ym ai rong iong, jyrngam, lieh, stem. Ha kata ka por don kyrhai hynrei balei ki Israel hapoh ka jingpyniaid niam jong ki ki sngewbha ia kane kaba saw ? Kane ka don ka jingmut kaba jngai kaba thew sha kata ka snam ia kaba yn sa pynmih uoh na ka bynta kiba bun ia ka ban map ia ki pop bad ka jingpynim kaba da ka snam. Ka rongsaw hapoh ka jingpyniaid niam ki Israel ka mut ia ka snam U Jisu, "Na jingmong jingsum Kalbari ka la mih ka wah basaw, ban sait lieh pop pyrthei." Namarkata kaba shiphew bynta ba la dei rong saw ka mut bad ka kdew ba kata ka bynta ka sah bad ka dei na ka bynta ka snam U Jisu. Lada ki Crathiginians, Greeks, Romans, bad ki nong Arabs, kiba long tang ki nongmane ia ki blei kiba iap ki pynkyntang ia kaba shiphew sha ki bloithaw jong ki, kaba katno tam te kita ia kiba la pynim da ka dor bah ka snam U Jisu ki dei ban pynkyntang ia ka bynta kaba shiphew na ka bynta ka snam.

KA JINGKORDOR KA JINGPYNKYNTANG

Ka jingpynkyntang ka long kawei na ki bynta ba kordor hapoh ka niam. Ka mut kaba buh kyrpang na ka bynta kano kano ka jingthmu kaba khuid. Ki niam baroh ki ñiewkor ia ka jingpynkyntang lada ka long ha kano kano ka rukom. Ha ka Testament Barim la ong ba kita baroh ia kiba la pynkyrpang lane pynkyntang sha ka kam kaba khuid ki long kiba khuid. Kita ki pliang bad ki tiar hapoh ka Tabernakl ia kiba la pynkyntang la ñiew ia ki kiba khuid. (Eksod. 19 ; 10, Samuel 16 : 5, Eksod. 19 : 28, 29). Ka khmat ba sngewbha U Blei, ka jingshongkah ka burom Uba ha khlieh tam ka don ha kata ka jaka kaba kyntang kaba long ka jaka bakhuid. "Bad to kin thaw ia ka jaka ia nga ba ngan ioh shongneh hapdeng jong phi". (Eksod. 25 : 8). Hangne ngi iohi ia ka hukum bad ka jingkular halor kata kaei kaei ia kaba la pynkyntang "**Ba ngan ioh shongneh hapdeng jong**

phi". Ha ka Tabernakl hangta ha ka jaka kaba kyntang jong kiba kyntang tam don ka jingshai ba shat phyrnai kaba pynpaw ia ka jingdon ryngkat U Blei hapdeng la ki jong ki briew. Ka Hannah ka la pynkyntang ia u Samuel ha khmat U Trai ban long u shakri U Blei, bad kane ka la shem ia ka jingsngewbha ha khmat U Trai Pule ia ka jingrwai iaroh ka Hannah (I Samuel 3 : 8). U Samuel ruh u la shem ia ka jingsngewbha ha khmat U Trai lem bad ki briew baroh. U Korinilios lem bad ka iing jong u ki la pynkyntang ia ka por bad ia ka duwan jingiasyllok Blei. bad kine ruh ki la shem ia ka jingsngewbha ha khmat U Trai kaba long kham kordor shikaddei. Ki jingduwai bym don ba lah ban iohsngew ne iohi jong u Kornilios lem bad ka iing jong u kim shym jah ne sep ei noh kum ka jynhaw ha ka lyer, hynrei mano ba leit phohsniew ba Uta Uba iohi ha kaba rieh bad U ban ainong ha kaba paw, pleng U kynshew ia ki khlem da klet iwei pa iwei i jingjaw na ka dohnud u Kornilios: "Ko Kornilios, ki jingduwai jong me bad ki jingai isynei ki la kiew noh soit ia ka ban long ka jingkynmaw ha khmat jong nga," (Ki Kam. 10 : 4). Shisha shisha kim shym jah hynrei ki sah skhem ha ki records haneng. Ki briew bunsien ha ki Balang jong ngi kim sngew kordor shaphang ka jingpynkyntang lada ka long ialade, lada ka long ia ka por jingduwai, lada ka long ia la ka dohnud, lada kalong ia ka jingai. Iwei i kynthei i la ong ia nga balei ban da pynkyntang ne pynkyrpang ia kano kano ka jingai sha ka kam U Blei, ym biang ban shu shim bad ai ? Hynrei na kine baroh ba la pyni haneng nga kham sngewdei ban ong ba kano kano na ka jingai ba bha baroh ba da pynkyrpang bad pynkyntang sha ka kam U Blei ka long ka jingtrei ba kordor hapoh ka niam Khristan. Kumba U kular ba ha ka jaka kyntang ba la thaw "Un shongneh hapdeng jong phi," kumta ruh ka jingpynkyntang ia kawei na ka shiphew ka long ka jingtrei ba kordor bad kaba don jingkular, "**Wallam ia kaba shiphew baroh sha ka iing jingkynshew khnang ban long ka jingbam ha ka iing jong nga, bad to tynjuh ia nga te ha kane, ong U Trai ki paid la ngan plie ne em ia ki jingkhang jong ka bneng ha phi bad theh noh buk ha phi ia ka jingkyrkhu kat ban ym ngiam jaka shuh**".

(Mal. 3 : 10). Ka jingsheptieng jong phi ko para Lebi ba bah ia ka synduk ka Jutang U Trai ban kren shaphang ka jingkynshew ha ki Balang jong phi, kumba ong uwei u lok : "Nga hi ngam nud ban iai buh ia ki jingkynshew ha ki jingkynshew kumne ha khmat ka Balang." Ka jingkhim jingmut, ka jingshitom jingmut, ka jingiasaid-nia ha ki Balang shaphang ba bun eh ki jingkynshew, kine kin duh kin dam kim don bor shuh, ynda phi baroh phi la kohnguh ia ka hukum U Trai ban pynkyntang noh ia kaba shiphew sha U Trai.

Kumta u paidbah kum ki shipai ba la dap kyrhai bad ba la kieng atiar lypa bad sngewkhlaiñ ha ka bor kin mih ban tur sha ki kynhun iapom bad sha u paid iapom sha ki madan ialehthma. Ka jingthrang bad shitrhem ha kane ka Assembly kaba long ha Laitkynsew ban iakit bad ban iakyrshan hi ia ka kam U Blei ha ka ri Khasi bad Jaintia kan long ka kam phylla Ka dohnud ki nongshitrhem bad nongthrang kan ioh pyngngad haba iohi ia ka jingkohnguh ia kane ka hukum U Trai ha ka shadem jong ka Ri. bad khlem da sngew sheptieng ei ei "namar U Trai Un shongneh hapdeng jong phi," ngin ieng kum ka Balang ban ong :—

"Lama lieh ka Gospel rah,
Haduh ban da phai ;
Soitan bad kynhun bah,
Na kynhun jong U Trai."

KA BYNTA BA NGI LA KLET

U Isaiah u kren shaphang ka jinglong jong ki Israel "kum ki bym ithuh ia U Blei," "kum kiba wan hajan U Blei da ka rymmiang shyntur hynrei ka dohnud jong ki ka jngai noh na U Blei" (Isaiah. 1 : 3, 29 : 13). Lada ka long kumta kumba ong u Isaiah shaphang ki Jiw kan leit eh aiu pat ia ki ban klet bad leh bymsuidñiew ia kata ka jingpynkyntang ia kaba shiphew sha ka kam U Trai. Namarkata ki la klet bad leh bymsuidñiew shisha ha kaba shiphew, kat haduh ba ki la ioh ia ka ktien kaba khia bad kaba eh na U Blei, "kum ki nonglute ia U Blei," "kum kiba la tim da ka jingtim keiñ" (Mal 3 : 8-9). Kane

ka long ka ktien kaba khia bad kaba sngewtriem. Ha kane ka aiom jong ki khun u Jakob U Blei U la pynmih ia U Nongpynkynmaw ia kane ka bynta kaba ki la klet bad leh bymsuidñiew. Ha kane ka aiom mynta haba bishar bad pyrkhat ba ka kti kadiang ka bym ju trei kam ka kham tlot bad ka kti kamon kaba ju trei kam ka khlaiñ. Ba ka Balang ynda ka nang ban trei kam bad sei la ka bor ban trei kan long kaba khlaiñ, hynrei khlem trei kan shu sah kum ka kti kadiang kaba tlot. Phi ia sngewlem shisha ban iohi ba ka Balang kan shu sah kaba tlot ? Phi iasngewsih ia ka jingklet bad leh bymsuidñiew ka Balang ha kaba ai ia kaba shiphew ? Phi iasngew jaw ummat ha ka jingjot u nongpop uba donkam ban ioh ka jingtip ia ka snam ba kordor U Jisu ? Phi sngewsih ba don kiba bet ia u symbai khlem ka snam U Jisu ha kane ka ri ? Lada kumta ko para Lebi ha ka Ri Khasi bad Jaintia to ngin ia ieng da kaba shlur ha ka jaka u Malakhi ban pynkynmaw bad iai pynkynmaw ia ka Balang, kumta ka jingpyrta pynkynmaw jong ki Malakhi ha ka Ri Khasi bad Jaintia kan nym sep ei noh hynrei kan pynmih ia u soh uba laiphew shah, uba hynñiewphew shah bad uba shispah shah. Wat lehraiñ lane sheptieng ban long ki Malakhi. Uta Uba la kular ban long lem bad u Moses haba u leit ban kren ha khmat u pharoah. Uta Ujuh U dang long U Blei jong nga bad jong phi.

Ka bynta kaba eh—Ban pynkyntang ia kawei na ki shiphew na ki jingioh myntoi jong ngi baroh sha ka kam U Blei ka long kaba eh than mo ? Kumba ong u Rai Bahadur D. Ropmay ha ka jingkren jong u ha ka Assembly Laitkynsew Sngi Saitjain shaphang ban ioh ka Balang kaba kit bad kyrshan hi da lade "ba kane ka long ka jingkwah jong ka Balang kmie na ri Wales." "Ba ngi dei ban ai sha ka jingkynshew Balang haduh shi tyngka uwei uwei u briew bad ym tang kumta hynrei haduh ba ngin da ai kaba shiphew sha ka kam U Blei, hangta te ngi la lah ban bat ia u nar saw." Kane ka kam kaba eh shisha kaba kumba bat ia u nar saw. Ka kam kaba ngi kum ka Balang ngi la klet, ka kam kaba ngi kum ka Balang ngim lah ban leh, namar ba kim

shym la hikai ia ngi naduh ba sdang. Kumba don kiba ai daw kumta, kiwei namar ba ki long kiba duk eh. Lada ka eh ia kiba duk, ka eh ruh ia kiba riewspah, lada ka jem ia kiba riewspah ka jem ruh ia kiba duk, namar kata ym dei kine ki daw, hynrei ka daw bah ka long ka jingsngew khapnap keiñ. Hynrei ia kaba ngi tip ngi tip hynrei ngim lah, u briew uba ioh Rs. 100 shibnai u sngew ba ka long kaba eh than ban shim shiphew bad buh kyrpang man u bnai na ka bynta ka kum U Blei, kumjuh ruh uba ioh Rs. 1,000 bad ter ter u sngew eh ban shim Rs. 100 ban buh kyrpang sha ka Box jingkynshew ba la pynkyrpang khnang. Balei yn nym sngeweh ? Shiphew tyngka la jan ban ioh ei ban siew ia ka Bill cigarettes na dukan bad la dei ban ioh ei Rs. 100 lada yn leit buh sha ka Imperial Bank. Ban ai ha kata ka rukom ka long kaba eh than, la sngew kumba khlong noh na ka mynsiem baroh phar. Te kumno heit yn ia ai ? Tang na kiba phret bad ba lwet kum ia u Lasaros, kiba shu hap kyntait na ka miej jong uba riewspah ?

Balei ko nongiathuhkhana phi ong na kaba phret bad ba lwet kaba shu hap na ka miej jong uba riewspah. Hato ym shym la thoh shaphang kata ka riewkynthei kaba ai tang ar damli ba ka la ioh jingiaroh shibun na U Blei ban ia ka jong kiwei ? Hynrei ngi la ai palat ia kaba ka riewkynthei ka ai, hato ka dang long na kaba phret bad ba lwet ? Hooid namar utai u rangbah uba ioh Rs. 100 shi bnai u bret 2 ana ha ka Home Mission bad lada bun eh Re. 1/- sha ka jingkynshew Balang. Hynrei kata ka riewkynthei ka la noh ia kata ka ar damli na ka jingdon jong ka baroh phar, ka la dei keiñ ban ioh jingiaroh na U Blei. Lada kaba ai ia kaba shiphew ka khlong noh ia ka dohnud baroh phar, kata kaba bha bad kaba dei ban ioh jingiaroh na U Blei ban ai haduh ban da khlong na ka dohnud baroh phar kumba ai u Abraham ia u Isaak da kaba khlong na ka jingieit jong u, kata keiñ ka long ka jingai ba don jingkyrkhu.

Haba nga poi ha ka bynta kaba eh kum kane nga kynmaw ia u paid Israel ha ka wah Jordan ba u paidlang baroh phar u don ha ka jaka kaba eh, ki um ba jylliew

ka Jordan iong kine ha khmat jong ki, ka khriang bad ka jingiar ka wah Jordan ki pynsheptieng bad buh ia ka jingeh ha khmat jong ki.

Nga i ia ki ba kim lah ban ryngkang shuh ia ka wah Jordan, bad u Joshua u hukum ia ki Lyngdoh: "Jam shuwa ma phi ki Lebi ha ki rymmiang ka Jordan, te u paitbah un sa bud nadien." Te kumta tang shu dei ki pohjat ki Lyngdoh halor ki rymmiang ka wah Jordan, ki um ki la ieng kum ki kynton bad u paitbah u la ryngkang sha shiliang da kaba suk. **Para Lebi, to jam shuwa ma phi, te u paitbah un sa bud nadien. Ma phi kiba bah ia ka Synduk ka Jutang keiñ kiba dei ban tur shuwa ha phrang haba ka Balang ka don ha ka jingeh. Bat shuwa ma phi ia u narsaw.**

Na ka bynta kiba klet bad leh bym suidñiew ngi donkam ki Malakhi, hynrei na ka bynta ki bym lah ngi donkam ia ki Kornilios ha ki Balang. Ngi don ha ka jingeh, ki Kanaan, ki Hit, ki Peris bad ki Jebus ki don ha shuwa jong ngi. Ka thma ka dang jur ko Malakhi, ko Kornilios! Ka jingtrei shitom jong phi na kane ka bynta kaba eh kan nym duh nong. Hynrei phin iohsngew ba ka Balang ha kawei ka sngi kan iaroh ia U Blei. Nga u bym lah nga la leh, nga ka bym lah nga la lah. "Da u briew ka long ka bym lah hynrei da U Blei kiei kiei baroh ki long kiba lah."

KI JINGKYRKHU

Ka jingkyrkhu kaba ngin lah ban ioh. Ngin ioh bad iohi ia ki jingkyrkhu ha ka met bad mynsiem tad ynda ngi la kohnguh ia ka ktien jong U Trai. "To tynjuh te ia nga ha kane ong U Trai la ngan plie ne em ia ki jingkhang jong ka bneng ha phi bad kyrkhu ia phi kat ban nym ngiam jaka shuh." (Mal. 2 : 10). Na ka jingim u Abraham ngi lah ban iohi ia kine ki jingkyrkhu. Shuwa ba un ioh jingkyrkhu u kohnguh ia ka ktien U Trai; wat lada ka long ba un leit sha ka ri nongwei ba um ju phohsniew, khlem jingkhñium u la ieng bad u la mih lem bad la ka ling jong u. Bad kata ka jingkohnguh jong u ka pynioh ha u ia ka jingkyrkhu ban nang pynkhlaiñ ia ka jingngeit bad jingieit

Blei jong u. U la man long uba khraw jingngeit bad jingieit kumba la ong ia u ba u long u kpa kiba ngeit, "te u Abraham u la ngeit bad ia kata ka jingngeit la ñiew ka hok ha u." Dei hadien ka jingkohnguh ba u la ioh ka nam kaba khraw kat kane ka jingkohnguh jong u kaba la pyndap bad pynkhlaiñ ia ka dohnud u Abraham da ka mynsiem ka jingieit ia U Blei. U la ioh ka jingroi ha ka jingngeit bad jingieit ia U Blei na ka jingkohnguh ia ka hukum jong U Trai. Ban ioh ia ka jingngeit bad jingshlei ka jingieit Blei hapoh jong ngi hato kane kam long ka jingkyrkhu ba u briew u ioh ? Nangno spah nangno lak phin ioh ban thied ia ka khraw jingngeit bad ia ka khraw jingieit Blei hapoh ka dohnud jong phi. Kine keiñ ki jingkyrkhu kiba khraw ba u Abraham u la ioh kiba khraw palat ban ia ka spah ba u ioh ha ka rupa bad ka ksiar bad ha ki jingri de bad ha ka ñing ka sem. Phin nym lah ban siew dor wat lada ka pyrthei baroh kawei ka long ka synduk kynshew tyngka jong phi, da kata baroh kaba phi don ha kata ka synduk.

Ka jingkhim jingmut, ka jingkhapnap ban ai sha ka kam U Blei, kine ki long ka sarang bad ka khñiang ki ban bam krang, bad pynpei thliew ia ka dohnud bad mynsiem shakri Blei u Khristan. Ban lait na kane ban ioh shong khet da ka jingkylluid mynsiem, ka long kawei na ki jingkyrkhu ba u Khristan u ioh Kumba ong kita ki lok kiba khapnap, kiba khñium ia ki jingkynshew ba ki bun eh bad kiba noh shi anna bad ar pisa sha ka Home Mishon bad shi anna shi bnai sha ka jingkynshew Balang, hynrei hadien ba kine ki riew khapnap bad khim jingmut ki la kohnguh ia ka hukum U Trai ki phla bad ki ong : "Ba ha kaba nyngkong nga sngew kaba eh than bad kaba ngam mynjur, hynrei mynta ynda nga la pyrkhat nga sngew phylla ba ka long ka kam kaba jem eh bad kaba sngew pyngngad mynsiem shibun eh," Para-lok, phi la pyrkhat balei ba ka jem bad balei ba phi sngew pyngngad mynsiem ? Haba mynno re phi ai tang ar pisa bad shi anna sha ki jingkynshew bad kata ka mut haba kheiñlang baroh shisnem phi ai tang shityngka piah, ar tyngka, bad lai tyngka, lada bun eh ruh san bad shiphew tyngka sha ki jingkynshew baroh shisnem lynter. Hynrei mynta phi ai sha ka kam U Blei haduh shispah bad arspah shisnem khlem jingkhnium bad jing-

sngewdiaw ei ei, hynrei da kaba sngewbha bad sngew pyngngad mynsiem. Kaei kane ka dohnud ba sngewieit bad sngewlem ia ki para mynsiem ha ka jaka ka dohnud ba khapnap kiba long ka sarang, bad ka khñiang bad ka sarang kiba bam krang ia ka dohnud u riewngeit, ym dei kane ka jingkyrkhu kaba khraw kaba phi la ioh ?

"Ki jingkyrkhu kat ban nym ngiam jaka shuh." Kane ka mut ba haba phi theh ia ka um ha ka khuri bad haba ka la dap kam ngiam jaka shuh bad ka shlei sha ki rud jong ka baroh, (pule ha ka Sermon ba hadien shaphang u William Colgate bad u Robert Gilman La Torneau). Kumta ruh haba ka Balang U Blei ha ka ri Khasi bad Jaintia ka la kohnguh ia kane ka hukum U Trai, ka khuri ka jingshah shitom U Trai kan dap bad kan shlei palat ia ka ri Khasi bad Jaintia bad ka snam U Jisu kan tuid shabar jong ka ri jong ngi bad kan kot sha ki wah Brahmaputra bad wah Surma—Ba ka Balang U Blei kan kot sha kata ka bor bad jingkhlaiñ kat ban pynshlei ia ka snam U Jisu sha ki rud jong ka ri baroh, bad ban khang lad syndòn ia ki nongbet kiba bet ia u symbai khlem ka snam U Jisu.........ha ki shnong jong ka ri jong ngi. Hato kane kam long kawei na ki jingkyrkhu kiba ka ri Khasi kan ioh ha kawei ka sngi ?

La kren ha ka Jingiaseng iatei ka Presbytery Shella 1947

Kaba ai ia Kawei na ki Shiphew ka long ka bynta kaba kyntang bad kaba dei eh ia ngi ban leh. Ka pynskhem bad pynjanai ha ka dohnud u briew ia kata ka jingshisha ba ka Spah baroh ka wan na U Blei, ryngkat ka jingthmu ba U don haba U ai ia ka. Kata ka jingthmu U Blei ka long, ba u briew un *pyndonkam hok ia ka na ka bynta ia lade* bad na ka bynta jong U. U Blei Um donkam spah, hynrei U la ai ia ka lad bad ka burom ha ngi, ia kaba ki Angel hi kim shym lah ban ioh ; kata ka long, ban long ki nongiatrei lem bad U ha ka kam ba khraw bad kaba donburom—ban pynioh lano ai ha *u nongpop ia ka jingim jong* U.

Kata ka mynsiem ba khapnap kaba dawa bad sngew borabor ba ka spah ka long tang ka jong u briew hi marwei ka duh noh. Ka mynsiem ba sngewkylluid ka ioh jaka ban shong ha ka dohnud jong u. Kumta kane ka long kawei na ki jingkyrkhu kiba khraw ba u briew u lah ban ioh.

(*a*) U William Colgate, u khynnah uba duk, u la nang ban ai ia Kawei na ki Shiphew, bad ym tang katta, hynrei u la ai haduh 5 na ki 10 Hynrei um shym la kylla duk ; u la nangroi haduh ba u la long u Millionair ka America ; bad ka spah na u ka wan sha ka kam U Blei da ki klur tyngka.

U Robert Gilman La Torneau ka ri America u la ai 98 na ki 100 na ka spah jong u. Ha ka snem 1935. u la ai sha kawei ka Seng ha kaba dei ban hikai ia ki Missionary ban trei ia ka kam U Blei—6 Klur shiteng, bad 10 lak tyngka na ka bynta ban pynphriang ia ki Kot Lyngkdop

Hynrei ha kajuh ka snem, u la tei ki karkhana kiba khraw ha ki nongbah ka ri Amerika bad ka Bilat hi. Ka jingdie jong u man ka snem ka long 20 klur tyngka shisnem shisnem. Ki tiar jong u ki treikam ha ki kumba 2 bynta na ki 3 bynta ki jaka pyniaid Eroplen.

(*b*) Nga iohi ruh ha ki Balang, hadien ba ki la ai ia Kawei na ki Shiphew, ki sdang ban ioh ia ka jingkylluid mynsiem. Ki kloi ban kohnguh ban ai shuh shuh ia ka jingdawa ka Balang, kum kaba ai kyrpang na u soh, u kwai, u tympew bad kiwei. Ki kloi ban pynlang ia la ki jingai khlem jingkhñium lymne kren dong ei ei.

(*c*) Phin sa ioh ka bor jingsuk hapoh ka jingshem mynsiem jong phi ia kata ka jingshisha ba la ong ha ka Ktien U Blei, "Kham suk kaba ai ban ia kaba pdiang." Phin sa ioh ia ka jingsngewkmen bad jingsngewtngen, haba phin shem ba ka spah jong phi ka la treikam ha ka jingpynim. Kane ka jingsuk kan wan ha phi lyngba kata ka jingthrang bad jingsngewkordor ba u nongpop un ioh ia ka jingpynim ba aiei. Kumta, kaba lum ia ka spah, kan nym lah ban pynsuk pynkmen ia u briew kum kaba u ioh lad ban kynshew spah ia lade sha ka jingim bymjukut.

Nga la pule ia kawei ka jingthoh ha kawei ka Kot Khubor na America, ha kaba la shon ia kawei ka dur ba itynnad ha kawei ka Iingmane, bad hangta la thoh ' A Lovely Church to rent" (Ka Iingmane kaba ithiang ia kaba yn sa ai wai noh). Balei ? Aiwai ban pyndonkam noh na ka bynta kiwei ki jingthmu, katba ka jingmane ia U Blei Uba im bad ba shisha kan duh noh ? Balei, bym don tyngka shuh ban kyrshan ia ki Pastor bad kiwei kiwei ? Ki la pyrshang da ki lad kiba bun rukom kum kaba thaw ki hat ki iew, jingialehkai bad kiwei kiwei ; hynrei baroh ki la kylla pulom. Hangta la ong "Balei bym pyrshang da ha nuksa U Blei" (Why not try God's Plan ?) Kaei kata ka Plan ? "Wallam ia kaba shiphew sha ka Iing jingkynshew jong nga ban long jingbam ia kita kiba shakri ha ka Iing U Blei. To tynjuh ruh la ngan theh ne em ia ka jingkyrkhu kat ban nym ngiam jaka shuh."

U Rev. Howard B. Street jong ka Sudan Interior Mission u la thoh kumne ha kawei ka kot jong u "And then God blessed" (Bad ynda nangta U Blei U la kyrkhu). U la thoh shaphang ki Balang kiba bun ki bym don satia ka jingshitrhem ban ai ia ka Gospel ka kiba duk. Ki shem ba hadien ba ki la bud ia kane ka Plan, ka la jia ei ei kaba kham pher. Shisyndon kine ki Balang ki bym don jingkitkhia ei ei na ka bynta ki mynsiem ha ka byndi dum, ki la sdang im khrek ha ka jingshitrhem bad jingthrang ban ai ia ka jingpynim ha kiwei pat. Ki nongsngap ia ka Gospel ki la nang bun bad la nang pyniasoh ruh kham bun sha ka Balang ia kito kiba laitim. Ka Balang kaba ju ai tang 20, 30 tyngka shisnem sha ka Mission, tang khala khala ka la lah ban kyrshan 2 ngut ki Missionary. Ka Balang kaba ai 65 tyngka shisnem ka la lah ban ai 20,000 tyngka ; kawei pat ka la roi na ki 4,000 tyngka sha ki 30,000 tyngta. Phi kwah ban ioh ia ki jingkyrkhu U Blei ? Te phi dei ban kohnguh ia ka Mon U Blei ba la pynpaw. Kan long kumjuh ia ki Balang hapoh ki Presbytery jong ngi bad kumjuh ha kane ka ri Khasi-Jaintia jong ngi.

Ka jingshitom ka Balang Kmie ha ri Wales ka jia ryngkat ka jingthmu jong U Blei. Ha kane ka jingthmu

baroh U Blei Um shym mut ban pyniap troin ia la ka kam ba la kit da ka Mission palat 100 snem mynta; hynrei kane ka long tang ka lad ia ka ban pynsan pynrangbah bad pynioh ia ka dohnud bad mynsiem ba im bad ba rangbah ha ka Balang ha ka ri Khasi-Jaintia kaba U Blei hi U la ibiang por ba kan san kan roi ha kane ka *jingshem mynsiem.* Lada ngim pat nang pat nang ban pyrkhat ia ka dor ka jingpynim ia ki nongpop kiba dang sah ha byndi bad ha ki nar, ngim pat ioh ia ka mynsiem jingieit U Jisu Khrist hapoh jong ngi. Ki jingeh bad jingtynjuh U Blei ia ki Balang ki wan ryngkat bad ki lad ba la pynkhreh. Hato ym dei kaae ka lad ba la thmu da U Blei? Kumta lada ngi sdang noh ban ai ia kaba shiphew, mynta kumne ha kane ka snem, hapdeng 10 snem kan jop ia ki Balang baroh ha ka ri jong ngi—Bad kumta ka jingot ia ka jingai ka Mission kan long kat kum ka jingthmu U Blei.

"Kam lip junom
Katba sah U Blei kan neh."

KI LAD BAN KYRSHAN HI IA KA KAM HAPOH LA KA SYNOD.

1. Ki Khristan ki dei ban ioh ia ka jingsngewshon **kaba khia bad kaba iaibat ia ka dohnud jong ki, ba ka spah baroh ka long tang ka jingaiei U Blei, bad ba ngi la ioh kylluid ruh bad ba ngi dei ban ainguh kylluid ruh ia U.** Kane ka jingsngew kam dei ban long tang ha kaba ngi shu kren ban shu ong, "Da shisha U Blei U la ai." Baroh kiba kren suda ia kane, hynrei hangno ki jingai pat kiba da ka mynsiem ba kylluid sha ka kam U Blei? **"Ngam kwah ban tip katno nga la ai na ka tyngka jong nga ia U Blei, hynrei katno na ka tyngka U Blei ba nga la pyndonkam ia lade."** Kane ka long ka Motto ba dei ban buh ha khmat ka ling jong ngi. Ngi dei ban ioh ia kane ka dohnud kaba sngewkhia hapoh ka dohnud jong ngi. Lada ngi la ioh ia kane ka dohnud, ki tyngka kin sa shlei hi, bad ngin nym khnium shuh shaphang ki jingkynshew kat ban ong ba ki la bun than.

2. Ai ia kaba shiphew.—Kane ka long ka bynta kaba eh than. Jam shuwa ma phi ki Lebi kiba rah ia ka Synduk ka Jutang U Trai ha ka Balang. Ki khriang ka Jordan kin sa ieng beit kum ki kynton bad paidtbah un sa iaid da kaba jem—U Blei U dawa jur ia phi shuwa.

3. Pynkylla noh ia ka rukom rim ba siew jingkynshew Balang—Ka Synod ka kyntu kumne—dei ban kot shityngka shikhlieh briew! Kumta wat ki riewspah bad ki rangbah, tymmenbasan ne nonghikai ne Pastor ki ialeh tang ban pynbiang ia ka jingthew ba la thew ka Synod. Kumta, lada ki rangbah ka Balang kiba sngewthuh ban kit ia ka kam U Blei ki siew shityngka shikhlieh briew shisnem, kiba rit bad kiba duk pat kin siew katno? Ha ka Balang jong ngi ha kane ka Synod la dei ban don ki ling kiba riewspah kiba lah ban sdang khlem da khuslai ban siew Rs. 50/- arsut. Kumta lada phi kiba riewspah phi la sdang na ka Rs. 50/- arsut ki Jingkynshew Balang kin roi bad khraw Ka juk ka la kylla, ka jing-ioh jingkot ki briew ruh ka la kylla nadong shadong. Khmih ia ki ling ki sem, ka riam ka beit ki la kylla, ka bam ka dih te ynnai da ia ong. Phi leit Iew myn 50 snem ha ka dor 4 bad 5 anna la biang. Mynta pat lymda dap 20 bad 30 tyngka te ym ju leit Hat. Wat haduh shityngka ruh kaba eh ban leit Hat te.

Ha ka snem 1850 ki 190 ngut tam ha Nongsawlia ki siew jingkynshew Balang 6 tyngka ha ka dor 5 anna ar peisa shikhlieh. Kane ka iaryngkat bad arkit ki jingkit na Iew na Hat. Ngi la san shibun ha kane ka juk, hynrei ka jingkynshew Balang ha ka ri jong ngi dang tang 8 anna shikhleih briew. Pynkylla noh ia ka rukom rim!

Ia ki Khunlung—Ngi siew tad dor shibun ia ki khun kiba rit—haba kine ki long ki khun ha ka Hima U Blei. "Shah ia ki khynnah ba kin wan ha Nga naba ia kiba kum kine long ka Hima ki Bneng." Ngi siew poh dor shibun ia ki khynnah, hana te, ia rat ki khynnah—siew kai tang shipeisa shibnai bad 3 ana shisnem "I khun te i khun thep mynsiem *thep nod thep klong*"—Ngi leit palat ia ki khunrit, hynrei sha ka jingkynshew Balang te kim kham don dor ei ei—hana te tang shipeisa. Phi ju lehkai ia ki khunrit da kaba ai ia ki ban phong da ka jaiñ

byrni kaba shongdor -/3/- shi kot ? Wat kiba duk tam ruh kim ju leh kumta. phim tip ba kine ki dang don hapoh ka jingkhmih bad jingsumar U Blei hi bad sngi bad miet ? Kumba phi kit ma phi ia ka iap ka im jong ki, phi dei ruh ban siew biang dor bad ryngkat dor ha ka jingkynshew Balang.

4. Da tynjuh biang ia ki jingkynshew Balang shuwa ba phin leit siew—Lada jia ba kim roi phin pynlong ka rukom ban appil ha ka jingsngew ki briew bad pynlong ka jingkynshew kaba kyrpang man ka snem : bad hangta ynda ka jingkren bad jingkitkhia jong phi ki Tymmenbasan, rangbah bad nonghikai ka la shon ha ka dohnud jong ki, ki tyngka kin sa wan. Sdang ia kane ka rukom katto katne snem haduh ba kin da nang bad mlien bad sngewthuh ruh ba baroh kaba ki ai ka long na ka bynta ka burom U Blei.

5. Ka jingngeit ha ka jingduwai.—U Andrew Murray u ong, "U khun jong U Blei u lah ban jop ia kiei kiei baroh tang da ka jingduwai." Kane ka long ka bynta kaba donkam eh ia kaba ngi phla, hynrei ngi sngewmyllen ban ngeit ia ka. Ngim lah satia ban ieng ha kane ka jingshisha. Nga kynmaw borabor ia kata ka Motto ba la iathuh u Rev. Thomas ha ka jingiaseng Presbytery Synnei ia kaba la wah ha kawei ka Iingmane ka Balang Church—

"Pynkham bun ki jingduwai kin kham bun ki jingkyrkhu
Pynkham khyndiat ki jingduwai kin kham khyndiat ki jingkyrkhu."

Kane ka Motto ka long ka jingpyrsad mynsiem kaba kordor shibun ia nga. Nga ju kynmaw ia ka borabor.

Ngi la dei ban pule ia ki Ktien U Blei bad ngi la dei ruh dan ioh ka Jingiathuhkhana shaphang ki riewkhraw kiba lah ban ai ki jingpyrsad mynsiem kiba kordor. Ngi la dei ban ioh ia ka Jingiathuhkhana shaphang ka jingim jong u George Muller bad kiwei ki radbah bad ki nongseng ia ka kam U Blei da ka bor ka Jingduwai-Blei. Nga sngewtynnad eh ban pule ia ka *Answer to Prayer* da u Franke of Halle—kaba la pyrsad mynsiem ia u George Muller.

6. **Pyrshang ban ai na ki jingmih baroh**—Lada na u Soh, u Kwai, u Tympew, ne jingri baroh ba phi don. Phin nym kylla duk haba phi ai sha ka kam U Blei. Ki long tang ka jingainguh ia U Blei Uba la ai.

SALM 50 : 15

(La ialap ha ka jingiaseng S. D. Moostoh 23rd May 1959).

Bad to khot kyrpad ha nga, ha ka sngi ka jingjynjar ngan pyllait ia me, te men pyndonburom ia nga.

Don lai tylli kiei kiei ba ngan ring kum ka jinghikai na kane ka dkhot.

(1) Ki jingjynjar ki long kiba kordor.
(2) Ka jingjynjar ba kor tam
(3) U Blei U pyndonburom ia la ka kyrteng bad pynpaw ia la ka bor, haba U pyllait bad haba Um pyllait ia ki briew na ki jingjynjar.

I KI JINGJYNJAR KI LONG KIBA KORDOR—U Blei U ju pyndonkam ia ki jingjynjar, kum ki atiar ka jingieit jong U ia ka jingim u briew bad u riewngeit. U briew hi um mon bad sngewbha ia ki jingjynjar. Kumta la ong ka ktien U Blei, "Namar ki jingmut jong nga kim long kum ki jingmut jong phi, lymne ki lynti jong phi kum ki lynti jong nga, ong U Trai" (Isa. 50 : 8). U briew hi u kwah tang ia kaba suk kynjai, bad u sngew ba tang kata hi kaba kut bad kaba u dei ban beh bad im jingmut kliaw. Hynrei U Blei U ibit pat da kumwei ban saiñdur ia ka jinglong jingim jong kiba ngeit, bad kata ka long lyngba ka lawarding ba pynphrang. "Khnang ba kata kaba phrang ia ka jingngeit jong phi kaba kham kordor ban ia ka ksiar kaba jot noh, la la phrang ia ka da ka ding, yn ioh shem ia ka ha ka jingiaroh, bad ka burom bad ka jinglong burom ha ka jingpynpaw U Jisu Khrist. (I Pet. 2 : 7).

Ha ki lum Appenines don ka surok Rel kaba phylla, bad dei ban iaid ia ki 43 tylli ki tunnels (surok ba sam lyngba na shapoh ki lum bah) hapoh 70 mile—kata lajan man ki minit kane ka tunnel !

Ia kane ka surok la tei, ba ki nongleit jingleit kin poi kloi sha ki jaka ba ki thmu ban poi, da ka lynti ba lyngkot eh, hynrei lada uno uno u hiar ba sngewpisa, bad sangeh noh ha Station, bad un ong "Ani ! ba sngewpisa eh, ! Ngan pyrshang wad lynti noh nalor ki lum, bha ia nga ban iaid kjat noh ban ia kaba shong pisa bad dum hapoh ka train kat haduh 3 pawa kynta," khlem pep une u briew un nym shem lynti. Lehse un sakma halor ki lum bad ki riat, katba un nym shem jaka rieh na u slap bad ka lyer, bad khlem pep kat ban shah jingit bad iap thngan. Hato phim iohi ia ki met iap bad ia ki shyieng jong kiba kum kito halor ki madan ?

Sngap ia ki ktien ka tnga u Job. "Me iaineh katta ruh ha la ka jingjanai ? To kyntait noh ia U Blei bad to iap noh artad !" Sngap ia ka jingphai ktien u Job ba riewblei bad ba jynjar sat : "Pha kren kumba kren kawei na ki riewbieit. Balei, ngin pdiang na ka kti U Blei ia kaba bha, te ngin nym pdiang ia kaba sniew ?" Ha kane baroh u Job um shym la leh pop da la ki rymmiang shyntur. U sngewthuh ia ka jingkordor jong ki jingjynjar.

Ha Scotland don kawei ka jaka ialeh thma ha kaba ki Scot bad ki Saxon ki la ialeh ka jingialeh thma kaba shyrkhei. Hangne la pynieng ia uwei u mot ban kdew ia kane ka jaka ialeh thma kaba shyrkhei, ha kaba ia ka snam jong ki riewshlur na baroh arliang la pynmih halor kane ka madan. Ka jingiathuhkhana pateng ka ong, ba hangne hangtai u mih u syntiew uba kum ka rong blue—u syntiew ba itynnad napdeng ki syntiew baroh, bad ki ong ba ka snam ki riewshlur ba la shlei ha kane ka jaka ka long kum ka sboh ba la pynmih ia une u syntiew uba itynnad na ki syntiew baroh. Kumta la khot kyrteng ia u "Culloden Flower" u syntiew ba kordor eh ba la mih na ka jaka jong ka snam ba la shlei.

Kawei ka khynnah kynthei ka la shong skul ha kawei ka skul Mission. La hikai bha ia ka, bad ka la roi, bad nangiaid ha kiei kiba kynja mynsiem. Ka la pdiang ia U Jisu Khrist kum U Nongpynim. Ka la nangsan bad nangroi ha ka jingtip ia U Jisu Khrist, ha ka jingngeit bad ha ka jingshem mynsiem. La hikai bha ia ka ha ka jingtem bad jingrwai. Ka la bang shibun ia ki jingrwai jingpynim kiba kyrsoi na u Lum Kalbari. Kane ka khynnah ka la samla, bad la dei por ia ka ban shongkurim. Kata ka long kaei kaei kaba sngewbha ia ka jingim jong kino kino ki samla. Dei ka por kaba kum kane ba ka khmat borabor ka phuh bad ka saw kyrang.

Kumno re kumno dei hamar ki por ba sngewtynnad kum kine, ba wan kyndit ka jingtap u lyoh ba dum ngaiñ ha ka jingim jong ka. Uno uno, kano kano kin nym lah khlem da sngewlem ia ka. Ha kawei ka sngi la paw ka dak aiu re aiu ha ka kti jong ka, kaba ipher bad ba i shitom jingmut. La dei ban phah eksamin noh shisyndon ha ki doctor. Ki doctor ki la shem ba don u Leprosy (ñiangthohlieh) ha ka. La kumba dih noh tang da ka umksang ha kane ka jingjia kaba kat kane. Kumta yn leh kumno, sa tang ba dei ban pynkynriah noh ia ka na ka Hotel ba la ju shong bad sngewbha lynter, bad kata ka long sha ka Leper Asylum (jaka rieh ia kiba pang ñiangthohlieh).

Kumta ka la dei tang ban kohnguh ia ka hukum ki doctor bad kiba halor. Ha ka sngi ba ka la mih ban leit sha ka Leper Asylum, ka la riam lieh baroh shirynieng, ka la iaid da sngewjew mynsiem. Hynrei U Blei Uba thmu ia ka jingim jong ka da kumwei, U don ryngkat lem bad ka. Kiba iohi na jngai kim lah khlem da iphieng ia ka katba ka nangiaid, la kim tip ei ei ruh em. Ka bor Uba ha khlieh tam ka shong kah halor jong ka. Ynda la poi hangta, ka la jaw ummat bad ka la nguh ia la u para, uba la leit on ia ka, ryngkat bad ki ummat ba shlei khlem sangeh, ka da ong kumne, namar ba kam pat

sngewthuh ia ka jingthmu U Blei ia ka, "Dei ha ka jaka kaba kum kane mo, ba nga dei ban shong ?" Oh ! ka jingkthang kaba ym lah ban batai. U Sahep Doctor uba don hangta, u ong ia ka, "Hato phim sngewbha ban shong hanghe ban iashakri lem ia kine ki lok hangne ? Phim kynmaw aiu ba U Jisu U ong, "To wan phi ia kiba la kyrkhu jong U Kpa jong nga, to ioh ia ka hima ia kaba la pynkhreh keiñ ia phi na myndaug long ka pyrthei, namar nga la thngan, te phi la ai ia nga ban bam ; nga la sliang, te phi lah ai dih ia nga, nga la long nongwei, te phi la khot lem ia nga, ba lyngkhuid, te phi la pynkup jain ia nga ; nga la pang, te phi la wan sumar ia nga ; nga la long ha ka byndi, te phi la wan ha nga. Ynda kumta kita kiba hok kin ia ong, Ko Trai mynno ba ngi la leh kumta ? Shisha nga ong ha phi, ha kaba phi la leh ia ka ha uwei na kiba rit tam na kine ki para jong nga, phi la leh keiñ ha nga". Kumba phalang ka syrngiew jong ka bor jingkyrmen ha ka dohnud jong ka, ia ka jingdum la weng noh shisyndon. Ka sdang sa ka jingsngewtngen bad sngewtynnad kaba wan na jrong, ban ioh bynta ban shakri ia U Nongpynim Uba la siewspah da ka snam ba kordor, hapdeng jong kito ki para ba shong ha ka jaka ba ishyrkhei kum kata. Ka la sngewsuk. Ka la sdang da ka School hangta bad ka la hikai ia kita ban nang pule bad nangthoh bad ban rwai. Namar ba ka long kaba nang ban tem, ki Missionaries hangta ki ai ia ka kawei ka Organ. Kumta ki jingrwai ryngkat bad ki sur jingtem kiba thiang ki sawa, bad ki rung ha ka dohnud johg kine ki para kynthei hapoh kane ka Leper Asylum. Ka jingsawa jong ka bneng ka sdang ia la ka syrngiew ba itynnad ha ka dohnud jong ki lyngba ki jingrwai ba thiang shaphang ka jingieit U Jisu ka bym lah ban ong. Suki suki kane ka jaka ka la kylla. Ia ki ïing la sumar khuid bha bad itynnad. Ki kynthei ki sdang ban leh khuid ha ki jaiñ ki nep bad sad ia la u shñiuh. Hadien ba ka la ioh lad kumne ban trei bad leh kaei kaei kaba kordor, ka ong, "Haba nga dang wan nyngkong ha kane ka Asylum, nga long khlem jingkyrmen. Mynta nga tip ba U Blei U don ka kam ia nga ban leh na ka bynta jong U hangne."

"Lada ngam shym la jia ba ngan ioh ia kane ka jingpang, ngan nym da la wan poi hangne, bad ngan nym lah ruh ban ioh ia kane ka jingtrei kaba kordor kat kane—ban ai ia ka jingim U Blei ha kine ki para kynthei ha ka jynjar bad lanot sat ka jingim Man la ka sngi, nga ainguh ia U Blei namar ba U la phah ia nga hangne bad na ka bynta kane ka kam kaba khraw kat kane ba la ai ha nga ban leh." La bun snem ba ka la trei hangne. Kumta hadien ka ruh ka la kem pang. Hynrei ka khmat jong ka pat ka phuh bad phyrnai itynnad. Kam ju pynmih wat tang shikyntien ka ktien khñium, ka dap bad ka shlei tang ka ktien sngewbha bad sngewkmen lynter, Shibun napdeng kita ki kynthei la pynwan ia ki sha ka jingpynim U Jisu Khrist da ka jingtrei jong ka hangta. "Ka jingknia ba im ba khuid bad ba pdiang sngewbha ha khmat U Blei." (Rom. 12 : 1).

Ki briew ki khnium bad ud—Ki briew kim lah shah ia ki jingjynjar. Ngi khñium bad ud. Ka bha la a ngi khñium bad ud kthang ha ka mynsiem ba um bad lwet ha khmat U Blei Uba iohi ia ngi. U Dabid u khñium bad ud ha khmat U Biei na ka bynta ki jingjynjar. U Blei Un pynshai bad Un kren katba ka dohnud jong phi kan shem bad kan shong ha ka jaka rieh tngen. Hynrei kaba ma ka long ba don ki briew ki bym lah shah, kat ban khnium bad wad lynti noh da kumwei. Teng teng ki poi ha ka kyrdan ka tnga u Job : "To kyntait noh ia U Blei."

Ki jingjynjar ba la ktah ia ngi ki Border ki long kiba jur, hynrei ki long tang ki jingsdang jong ki jingjynjar. Na shadien jong ki don ka kti kaba ieit U Trai Jisu ia kaba ngim lah ban sngewthuh.

"Ia kiba nga ieit nga sneng bad nga sympat, namarkata to kylla kaba mut." U ieit khamtam ia ka mynsiem ban ia ka met. Namar U iohi ba ka mynsiem ka thiah suk lyngngai ha ka jingsuk bad jingdap kyrhai jong ka—Ki thiar ba shlei tang da u kew, bad ki khiew ba shlei tang da ka umphniang bad ka wain jong ki.

Katba kata ka nang krang ia ka jingshem mynsiem Khristan kumba krang ia ka par mawshun. "Te lada ka kti jong me, lane ka slajat jong me, ka pynthut ia me, to ot noh ia ka, to bred noh ruh na me. Ka kham bha ia me ban leit bsut dkoh ne kynriang sha ka jingim ban ia kaba ioh artylli ki kti ne artylli ki slajat bad ban bred ia me ha ka ding bymjukut."

Thew haduh katno ka jingshem mynsiem jong ngi ka lwet bad um ha ki sngi jong ka jingdap kyrhai kiei kiei baroh ba ngi ioh na ka jingisnei bad jingaiei U Blei.
Lada ngi lah ban shemphang ia ka jingjylliew ka jingieit U Blei ba ka don bad ngi, ngin shah sngew bha khlem khnium ei ei ia U Blei.

Ka Balang ka la kham um bad lwet mynsiem ha ki jingduwai bad jingkyrpad mynta ban ia ha ki sngi ka jingsuk bad jingdap kyrhai.

Ka Balang ha Korea ka long ka Balang kaba khlaiñ tam ha ka pyrthei. Dei ki jingjynjar ba la pynlong ia ka ba ka lah ban shong naduh 4 baje mynstep haduh ban da shai hapoh ka lingmane ba la lied ia ka jingsop jong ka ; bad kata ruh ka long ha ka por tlang ba khrist tam. Ong, uwei u Missionary na America uba la leit pat ban iohi ia kane ka Balang, ba lada ki jingjynjar ki lah ban pynkylla dut katne katne ia ka Balang; kan bha ba U Blei Un wan jngoh ia ka Balang ha America da ki jingjynjar kum kine.

U Martyn Well u briew ba riewblei ha ka jingthiah pang ba shitom eat jong u, u la jaasid jar ha khmat jong U Blei ba U Blei Un pyllait noh ia u na kata ka jingpang. Hynrei U Blei Um shym pyllait. Kumta la wan kawei ka jingithuhpaw ha kawei ka miet, bad hangta u la iohi ia uwei u nong-ot-dur (sculptor) ba u shniah bad ot ia uwei u maw marble. Katba u dang peit u iohi ba u tylliat bad shniah ia uta u maw marble kat haduh ba u la pynmih ia ka dur ba itynnad. Kumta ka ktien ka wan na U Trai ka da ktien, "Une u maw marble ka mut

ia me. Nga don ha ka jingmut bad jingthew jong nga ban pynmih ia me kum kane ka dur. Te lada me kwah ia nga ba ngan sangeh noh kaba tylliat bad shniah ngan sangeh noh mynta kumne." U Martyn Well u la dem khrup, u da iam pait dohnud u da ong, "To nang iai tylliat bad to iai shniah,"

II KA JINGJYNJAR BA KORDOR TAM—Hangno hangno ba phin shem ia u briew, lada ha ka ri-lum thah ka Greenland ne ha kane ka ri India jong ngi, ne ha ki ri khlaw ba kynjah, phin shem ia u briew ba u wad ia U Blei ban ioh ia ka kuna na ka bynta ka pop jong u. Ban pynjem ia kata ka jingsawa, kaba thar synia sngi hapoh ka jingiatip lem jong u shaphang ka pop. La kha ia u briew ryngkat kata ka jingsngewthuh shaphang U Blei, bad ka jingsngewkitkhlieh na ka bynta la ka pop. Kumta u briew u wad lad kumno ban pynsuk pynjem ia kata ka jingbitar shla U Blei pyrshah ia ka pop. Khmih ba wat ki nongmane bleithaw ki wallam ia la ki khun jong ki, ban kñia ha ki duwan kiba da ka ding. Khmih ba ka kmie ka knieh kynthet ia la i khun ba dang buin na la ka shadem, ban bred ha ka wah, ban pynham pynban ha ki Crocodile. Hana ban pynjem pynsuk ia ka jingbitar ki blei pyrshah ia ka pop. Ka jingjynjar mynsiem na ka bynta ka pop ka long kaba kordor, hynrei kam pat long kaba kordor tam, lymda ka la wad bad shem ia Uta U Nongpyllait bad Nongsiewspah Uba dei biang bad ba shisha ban pynjem ia ka jingbitar shla U Blei pyrshah ia ka pop—U Jisu Khrist ba la iap halor ka diengphna ha u Lum Kalbari.

Ha jingiap jingsait U Trai,
   Nga iai kyrmen ;
Ka mynsiem kine khlem wai
   Kin pyntyngen ;
Hukum hi kam lah pynrem
   Ha Golgotha ;
Hok ba bitar la pynjem
   Haleliwja.

Kawei ka Mem Missionary kaba la ialap bad hikai ia ka Gospel ha kawei ka jaka ha kane ka ri India jong ngi kumno-re-kumno ka la iakynduh bad kawei ka briew kaba btin ia iwei i khun ba bhabriew, bad ka rah ha la ka shadem ia iwei pat i khun ba itlot bad ipang. Ka leit bak bak shaphang wah Ganges, bad haba ka la wan phai ka iakynduh biang ia kane ka Mem Missionary. Ka Mem ka la kylli ia ka, "Hynne phi don arngut ki khun, hynrei mynta sa tang ine iwei, shano pat ito iwei ba phi btin da ka kti." "Oh !" ka ong, "nga la bred sha ki blei ha wah Ganges, khnang ban pynsuk pynjem ia ka jingbitar shla ki blei pyrshah ia ka pop." Ka don ka jingshitom jingmut kaba khraw haduh kat kata na ka bynta ka pop bad ka tharai da kaba bred ia la i khun shapoh ka wah Ganges, yn pynjem pynsuk ia ka jingbitar ki blei. La kylli biang kane ka Mem Missionary, "Balei phim bred da ine iba itlot ipang, phi bred pynban ba iba ikhlaiñ bad ba bha briew. Oh ! ka ong, "ngan ai kumno ban pynsngew-bha ia ki blei da iba tlot bad ipang, nga dei ban ai da iba kynsai keiñ". Shano ine in poi ? Ki Crocodile kiba la thngan lypa, tip kin iapatar katno bynta ia ka met ine i khynnah ba pli. Phi tharai kine ki Crocodile haba la kdang da ka met ine i khynnah, kin ieng napoh ka wah, ban khmied shatei sha bneng ban iasaid ha khmat U Blei na ka bynta ki pop jong ka ? Em ! Em ! Em ! ki la shu kdang ei. Ka jingsngewshitom bad jingjynjar myneiem na ka bynta ka pop ka long kaba kordor, hynrei kam pat long kaba kordor tam, namar ba kam shym wad bad pdiang ia U Jisu Khrist Uba la iap na ka bynta ka pop bad siew ia ka kuna na ka bynta jong ka.

Peit pat sa ha kane ka jingjia phin iohi ba ka jingjyn-jar ka long kaba kordor tam.

Uwei u samla Khristan uba trei ha kawei ka Phar-macy hapoh uwei u Doctor. Une u samla u ju kren borabor shaphang ka lynti ka Jingpynim da U Jisu Khrist ha une u Doctor. Hynrei une u Doctor u kren thamula pynban. La u iai kren katno katno ruh um sngap, u bun tang ka kren beiñ. Une u samla um sngew

kwah shuh ban kren bad u. U shu kren kum ka ktien khatduh ia u "Sa tang kane kawei kum ka ktien khatduh ngan kren ia phi bad kata ka long—'Bad to khot kyrpad ha nga ha ka sngi ka jingjynjar, ngan pyllait ia me, te men pyndonburom ia nga.' (Salm. 53 : 5). Wat klet ia kane." U pat u rkhie bein kumjuh.

Ha kawei ka miet katba une u Doctor u don ha ka jingtrei miet, la wan kawei ka khynnah kynthei bad ka Prescription na uwei pat u Doctor ban ioh dawai na ka bynta ka kmie jong ka ba ka pang jur. Une u Doctor u la khleh ia ka dawai bad haba u la lah khleh u batai ia ka kumno ban dih, bad u ai artat ai u bitor dawai ba la khleh ha kane ka khynnah. Kane ka khynnah ka la mih bran bran ha ka jingdum jong ka miet ban leit sha la ïing. Haba une u Doctor u la shim ia ki bitor dawai ban sumar ia ki. Waw ! u lynñiar. U shem ba u la khleh bakla da ki dawai bih pynban, kiba la tang shu dih, ka dei ban iap. Shano un leit wad ia ka, um tip shuh ha ka jingdum ka miet. Bran bran sha la ïing Hangta u la sdang sa ka sngewkynduh ia lade, kumba u la leh ka pop kaba khraw kat ban pyniap briew. Ka jingsngewjynjar bad sngewpisa kaba kat kata ha kata ka khyllipmat ha kata ka miet—Mano ba lah ban batai. "Waw ! ka riewkynthei ba pli kan shu iap ei na ka bynta jong nga bad ka jingleh bakla jong nga." Hamar kata ka por la nang kynton ka jingsngewjynjar, ka pop kren beiñ ia ka jingsneng pyni uta u samla shaphang U Blei ka la nang khraw hapoh ka mynsiem jong u. Ka wan artad ka jingkynmaw ia kita ki ktien khatduh ba la kren uta u samla, "Bad to khot kyrpad ha nga ha ka sngi ka jingjynjar, ngan pyllait ia me, te men pyndonburom ia nga" Bran bran u phet sha la ka kamra, u bym ju tip Blei lane duwai Blei, u dem khrup, da pait dohnud ha khmat U Blei, u da duwai naduh ka dohnud ba U Blei Un map ia u, bad Un iarap ia u, namar tang ma U Uba lah. Kyndit sa shisien pat ka wan ka jingtied na ka jingkhang, u ieng joit bran sha ka jingkhang bad u plie ha ka jingsngewlyngngoh kaba khraw ba u iohi pat ia kane ka khynnah ba ka wan, ka da iam artad. Hangta u la nang shyrkhei ba lehse ka

kmie jong ka ka la iap. Hynrei ka bat bad pyni ia u bilor dawai uba la pait ka da sheptieng lehse un bitar. Ka da iam, ka ong, "Iarap ia nga, nga la mareh stet katta katta haduh ba u bilor dawai u la hap bad u la pait."

Pyrkhat kumno une u sngew ha kata ka por. Hangta u la sngewthuh ba U Blei U la sngew ia ka jingduwai jong u bad U la iarap ban pyllait ia u. U la shim ia ka Prescription bad u la leh sumar biang biang bha, u da revise bha ia ki bilor dawai ba u la pyndonkam ha kaba khleh. Kumta u la ai pat ia kane ka dawai. Ka jingsngewkynduh namar ka pop ba u la leh baroh shilynter ka la nangjur bad ka jingsngewnguh ia U Blei ba U la sngap ia ka jingduwai jong u ruh ka la nangjur. U pyrkhat ia ka jingieit bad jingisnei U Blei kaba khraw katta katta ia u nongpop. Da ka jingisnei u la sngewthuh shaphang U Jisu Khrist kum U Nongpynim ia ki briew na ki pop. Bad naduh kata ka por u la aiti thymmai ia la ka jingim ban shakri ia la U Nongpynim Uba la iap bad map ia ki pop jong u ha ka snam jong U. U Blei U la pyndonkam ia u na ka bynta la ka burom bad ka kyrteng jong U. "Te men pyndonburom ia nga."

KA JINGJYNJAR MYNSIEM BA KORDOR TAM—U briew u lah ban shu ngeit, ym naduh ka dohnud, ia ka bor jingmap kaba da ka snam U Jisu Khrist. Kumta um lah ban sngewskhem ia kane ha ka dohnud jong u, lymne shem bad sngew ia ka bor jong ka ha ka dohnud jong u. U ieng uba lyngngoh. bad uba artatien, khlem jingrwai, khlem jingkmen, khlem ka mynsiem ka jingsngewnguh ia U Blei Uba la thied ei ia u da ka dor bah ka snam jong U, Teng teng u ieng kum ka langbrot, ha kaba dum bad kynjah, u iaid sakma noh shane bad shatai. "Ka jingbymngeit, bunsien ka ong. ba ngam ioh poi bneng." Pyrkhat ia kata, ka mut aiu ? Kane ka don bad ka kem ia ka dohnud u riewngeit Ban ioh ka jingsngewskhem ha ka dohnud, da ka jingtrei ba ai ei U Mynsiem Bakhuid ba ka snam U Jisu ka map phar bad pynkhuid ia ki pop baroh ka long kaba kordor tam eh. Ka jingkyrkhu, ka

jingsuk ba kordor eh ia u nongpop, kaba mih na kata ka jingsngewjynjar mynsiem.

Uwei u nong-Scot land uba pawnam shibun eh kum u nongialeh race bad u nongiakhalai Hapdeng kane haroh kaba u shem kum ka jingman bha, hynrei ka pop ka pynpang, pynjynjar shibun ia ka mynsiem jong u. Bunsien um ju iohthiah suk. La u la roi ka spah da kine ; hynrei um suk satia Ha ka jingisnei U Blei la pynim ia u da kata ka jingaiei ba phylla U Blei. U la im u briew uba thymmai bad uba dap da ka bor U Mynsiem U Blei. U la man long u nongpynwan ba donbor ia ki briew sha kane ka Jingpynim ba aiei da ka jingialap jong u.

Ha kawei ka sngi haba u dang ieng ban kren ha kawei pat ka jaka ; katba u dang ieng halor ka Platform ban sdang ban kren ha khmat u lpaidbah ba bun La wan poi kawei ka Envelope ha ka miej jong u, ba la address beit ha ka kyrteng jong u. Haba u la plied la shem ia ka List ha kaba la jer kyrteng ter shi ter ia ki pop baroh ba u la leh ha kata ka nongbah. Kumta u la sngewkynduh bad sngewrem, u la sngew kumba u dei ban phet noh na kata ka Platform Namar kata ka shithi ka ong, Kumno ba me, uba la leh kat kine ki pop, me nud pat ban ialap kat ia ka hok bad jingshisha.

Hynrei u dem khop ban pyrkhat, kum u briew uba la sngewskhem ba ka snam U Jisu ka map phar ia ki pop bad pynkhuid phar ia ka jingbymhok baroh ; u ieng joit ha kawei pat ka bor bad jingrhem mynsiem halor ka Platform.

"Lok," u ong, "la mudui ia nga shaphang bun ki pop ba nga la leh ha kane ka nongbah, kumba phi baroh ruh phi tip. Ngan pule mynta ia kine ki pop baroh kumba la thoh kawei-pa-kawei, khlem sngewlehraiñ, lymne sheptieng ei ei." Kumta ynda la dep kawei-pa-kawei, u ong, "Nga la leh pop.". Haba la dep baroh, u ieng biang, u ong pat, "Lok, phi ong ia nga, kumno ba nga nud ban ieng ban kren bad ialap kat ia ka hok bad ka jingshisha ryngkat bad

ki pop kiba kat kine. Ngan iathuh ia phi—'Kane ka iong ka jingong kaba shisha bad kaba dei ban pdiang, ba U Jisu Khrist U la wan sha ka pyrthei ban pynim ia ki nongpop. Hapdeng jong kiba kum kita, nga nga long uba kongsan' " (I Timothi 1 : 15).

Ka jingsngewskhem ba U Jisu U la map ia ki pop jong u, ka kylla long ka bor kaba thymmai pat ha ka jingim jong u.

III. U BLEI U PYNPAW IA LA KA BOR BAD PYNDONBUROM IA LA KA KYRTENG HABA U PYLLAIT LANE HABA UM PYLLAIT RUH IA KI BRIEW NA KI JINGJYNJAR—U Blei U synshar. Da kaba jop ia kiwei pat ki bor bad da kata kaba imat kumba U shah jop. Peit sha ka jingim U Trai jong ngi U Jisu Khrist. Khmih ia ka bor jong U haba ym pat poi ka IA. U da leh ia ki kambah. U pynim ia kiba iap. U pynpeit ia ki khmat ba matlah. U pyniaid ia kiba dkoh. U pynkhuid ia kiba pang ñiangtholieh. U iaid halor ka duriaw. U pynjai jai ia ka eriong. Ki ksuid ki sheptieng bad kohnguh ia ka hukum jong U. U bsa ia ki hajar ki briew tang da ki san tylli ki kpu bad khyndiat ki dohkha. Ha ka kti jong U iba khun khyndiat i man long shibun bah. U hikai kum Uba donbor ha ka Templ. Katba la ong shaphang jong U "ym ju don u briew uba la kren kat kine ki ktien, lane leh ia ki kambah kat kine ia kiba U la leh, lymda U Blei U long ryngkat lem bad U." U Blei hi U synshar donbor.

Hynrei sa shisien pat haba la poi ka IA. Khmih ki ia leit da ki diengduh bad ki sum ia ka ban kem ia U. Ki la kem ia U, hynrei Um shym la pynkhih ia la ka kti pyrshah ia ki; lymne seibor kumba sei u Samson ban bythat ia ki saityllai ba la teh ia U U shah lui lui, kum ka langbrot kaba leit ha khmat u nongot shñiuh jong ka. Um ang ia la ka shyntur. La kem ia U bad la ialam ha khmat ki nongbishar—ha khmat u Pliat bad ka dorbar bah. La sympat ia U. La leh beiñ ia U. La bynthiew beiñ ia U. La pynphong ia ka pansngiat' shiah. La rai ia U ia ka ban sahnarphna. Namar ka dei ia U ban

pyndep ia ka hok baroh. La pynbah ia ka diengphna halor jong u, ha kaba dei ban sahnarphna ia U, U la bah haduh ba ki la ithuh ba U la thait ian bad lywait ha lynti. La pyndih ia ka jingdih kaba kthang bad ba jew, ka ban pyntyrsaiñ ia ka jingsngewshitom, hynrei haba U la mad Um treh dih. Khmih u kiew halor ka diengphna, bad na tbian pat ka jingpyrta, "Lada Me long U Khun U Blei, to wan hiar na kato ka diengphna bad to pynim ia lade." Um shym bitar ei ei, kat ban sei bad pynpaw ia la ka bor Blei ha kata ka por. Sngap ka jingpyrta—Ka jingshah jop ! Ka jingshah jop !

Hynrei peit pat la ki khmat sha ki khyllipmat, haba U la aiti noh ia la ka mynsiem bad noh lyngngeh ka khlieh jong U. "Te ka jingdum ka la don ha ka khyndew baroh naduh kaba hynriew baje haduh kaba khyndai baje. Ha khmih ruh ka jingkah ha ka Templ ka la kad arliang naduh na jrong haduh ha tbian, bad ka khyndew ka la khynñiuh bad ki mawsiang ki la pdang. Bad ki jingtep ki la ang ; bad shibun ki met jong ki riewkhuid kiba la iohthiah ki la mihpat. Bad haba ki la mihpat te na kita ki jingtep, hadien ka jingmihpat jong U, ki la leit shapoh kata ka nongbah Bakhuid, bad ki la paw ha kiba bun."

Te haba u Rangbah shispah bad kita kiba bad u kiba ia ap ia U Jisu, ki la iohi ia ka jingkhynñiuh ka khyndew bad ia kiei kiei ruh kiba la long, ki la ia sheptieng shikatdei eh, ki ia ong, "Shisha Une U long U Khun U Blei."

Peit pat ha kaba lai sngi sngap aiu u Angel u kren, uta uba la pyntyllun noh ia u mawkhang bad uba la shong halor, "To wat sheptieng phi ; naba nga tip ba phi iawad ia U Jisu ia Uba la sahnarphna. Um don hangne, naba U la mih noh, kumba U la ong. Ale to khmih ia ka jaka ha kaba U la thiah U Trai."

"To khie noh kloi kloi ruh to iathuh ruh ha ki Synran jong U, ba U la mih noh na ki nongiap. Ha khmih ruh U la leit ha shuwa jong phi sha Galilaia, hangta phin iohi ia U. Ha khmih nga la iathuh ha phi." Kum U

nongjop na ka jingtep dum U la mih noh. Lada pyrkhat ia U kum U Martyr, ym don martyr kiba la iap bad kiba ka bor jong ki ka lah ban iaryngkat bad ka bor jingiap jong U. U iap ia ka ban pynim ia ngi ki nongpop. Ka khyndew ka shyrkhei bad ki mawsiang ki pdang bad ki khynñiuh ha ka jingiap jong U Khun U Blei ba donbor bad kum U Nongjop, halor u sni jong ka jingiap.

U jop da kaba U shah ban iap,
Nongshun ba riewnar u pynhap ;
La marwei ruh ia ki u khum
Ki ksuid ka dujok jyllan bah.

Haba u Duke of Wellington u la leit sha thma, ka ri Bilat ka ap ban ioh khubor. Ha kaba nyngkong wan ka khubor, "Wellington defeated" (u Wellington u la shah jop"). La iam lynñiar kthang ka ri Bilat baroh kawei. Hynrei sa shisien pat ka wan ka khubor "Wellington defeated the enemy" (u Wellington u la jop ia u nongshun). Ir ka khih ka ri Bilat pat tang ka jingkmen bad ka jingrisa. Ka jingjop ! Ka jingjop ! Ka jingjop ! U Blei U synshar donbor.

Ka history ba phylla bad ba pynpaw ia ka bor U Blei, ka pynpaw ha ka jingim ki shakri U Blei baroh shilynter. La iathuh kumne da uwei u Moravian Missionary shaphang ka jingiada ba phylla U Blei da ki Angel jong U ia la ki jong ki briew.

Uwei u Missionary na America lem bad ka lok jong u, ki la leit biang da kaba shlur sha ka ka jaka trei jong ki haba ki la trei la arphew snem mynshuwa, ha kaba arngut na ki Missionary la pyniap bad la bam doh ia ki da kito ki riewkhlaw ba bam doh briew. Ki ong ba katba ki dang trei ia ka kam U Blei hangta, imat kumba la ker sawdong ia ki, ym tang da kito ki riewkhlaw ba runar, hynrei da ki bor baroh jong ka jingdum. Kine ki bor jong ka jingdum ki long kiba shisha man ka miet. katba ki la dei ban khie joit man ka miet ban pynkhlaiñ ia lade da kaba pule ia ka Ktien U Blei bad ban duwai.

Ha kawei ka sngi la wan uwei u briew bad u la ong ia u, "Nga kwah ban iohi ia kito ki nongap jong phi kiba don ha syndah jong phi." U Missionary u la jubab "Ngam don nongap. Nga don tang u nongshet jingshet bad u nongap ia ki blang ki masi. Phi mut kumno phi ong ki nongap ?" Une u briew u la pan bor ban khmih ia ka ïing jong u baroh bad ia ki kamra baroh ba lehse ki don ba la buhrieh. Une u briew u la rung bad u la peit lut ia ki kamra bad kyndong baroh katba don ha ka ïing, hynrei haba u la wan u la lyngngoh ba um iohi iano iano.

Te une u Missionary u la kylli ia u ba un iathuh u mut-aiu bad iano haba u ong "ki nongap."

Une u briew u la jubab kumne : "Haba phi bad ka-lok jong phi, phi la wan hangne, ngi la kut jingmut ban pyniap ia phi, kumba ngi la leh ia kiwei ki Missioneries mynta la arphew snem. Man ka miet ngi la wan ban pyndep ia la ka jingthmu, hynrei don borabor kiba ieng sawdong ia ka ïing jong phi, haduh arsyrtap ki nongap bad ki waitlam ba phyrnai, bad kumta ngim nud shuh ban wan hajan ka iing jong phi. Hadien kata ngi la pyrshang pat ban da siew da ka dor ia uwei u nongpyniap bri(—uba runar tam eh, uba ong ba um sheptieng ia u briew ne ia U Blei ne ia u ksuid ruh. Hynne mynmiet une u la wan hajan ka ïing jong phi. u da shut pynnep ia la u sum. Ngi pat ngi dang bud na jngai. Hynrei hangta ruh ki ieng ki nongap kiba tyngshaiñ, bad kumta une ruh u la phet iap da kaba ishyrkhei. Kumta ngi la kut jingmut ban keiñ noh kaba thmu ban pyniap ia phi ; hynrei to iathuh keiñ, kiei ki long kita ki nongap ?"

U Missionary u la plie ia ka Ktien U Blei bad u la pule—"U Angel U Trai u ker sawdong ia kita kiba shep-tieng ia U bad Un pyllait ia ki" (Salm 34 : 7).

"Kiba ieit jong U Trai kin shong ha kaba suk skhem" (Deut. 33 : 12).

"U Trai Un buhrieh ia ki" (Jer. 36 : 26).

Hynrei peit pat shaphang ka bor ba imat kumba shah jop. Shisien peit la imat kumta da ka jingbishar briew, ba khlem ka bor jingpynshai kaba da U Mynsiem Bakhuid U Blei. Hynrei phai sha ki jingmut ba jylliew U Blei, phin shem ia ka bor ba phylla ka jingtrei ka bor U Blei ha la kiba ngeit. Kumta ka jingim jong ki ka iphla bad sakhi.

Ha kawei ka spah snem ba la dep, la don ka jingkhih ba shyrkhei jong ki Boxers ha China. Kine ki Boxers ki la pyniap beiñ shibun ia ki Khristan ha China. Ha kawei ka sngi ki la ker tawiar ia kawei ka iingskul Mission. Ki la khang bad kerkut ia ki khyrdop baroh, bad ki pyllait sa tang kawei. Ki la weng bad shim ia ka diengphna bad ki la buh pynthiah ha khmat kata ka khyrdop ba ki la pyllait ban mih.

Te ki la ai kumne ka hukum, ba uno uno lane kano kano ki ban iuh ia kane ka diengphna, yn pyllait im ia ki, hynrei ia ki bym iuh ia ka, yn siat iap ia ki. Kumta la pynieng ha u line 100 ngut. La pyllait ter shiter. Kaba nyngkong dei ka khynnah kynthei ka mih bak bak ka iuh thrait ia ka diengphna. Ki shim ia ka ki da buh kyrpang ha ka phang lait im. Kumta ter ter la bud kiwei pat ki khynnah shynrang bad kynthei dap 7 ngut, kine ruh ki la iuh thrait ia ka diengphna, bad kumta la pynieng bad pynithuh ba kine ki la ieng ha ka phang bad ha u line lait im. La pynmih sa kawei pat ka khynnah kynthei, kane pat kam shym bud kat ban iuh ia ka diengphna, hynrei ka la dem khohsiew bad nguh ngon ia ka diengphna, kumba duwai de artad. Kumta ka la ieng, bad la ialam ia ka sha ka jaka ba dei ban siat. Bad la siat ia ka khnang ban pynshyrkhei ia kita kiwei. Hynrei kita baroh kiba sah ba ieng ha u line kim sheptieng wat haba ki la iohi ba la siat ia ka. Baroh ki la bud ia kane ka khynnah kynthei kaba shlur. Ki da dem khohsiew ngon ha ka diengphna. Bad kumta la siat shanmari ia ki baroh, kiba la kohnguh ia U Jisu Khrist haduh ka jingiap.

La iathuh ruh ba kumba 30,000 ngut ki Khristan ha China ha ka snem 1900 ki la jied ban shah iap ban ia kaba kin len ia la U Nongpynim U Jisu Khrist Uba U Trai. Wat haduh mynta ki Khristan ha China ki ieng kiba shlur na ka bynta U Jisu Khrist. Bun ki kwah ban pynpaw ia ka jingngeit ba shisha jong ki ia la U Nongpynim da kaba ki pynmih ia la ka snam.

Da ki hajar ki nongkylla kaba mut ha Uganda, ki la rung ha ka jingiap lyngba ka ding. Kumno ka long ma kaba lah ia u Khristan ba un iehnoh ia U Jisu Khrist ? "To long me uba ianeh haduh ka jingiap, te ngan ai ha me ia ka pansngiat ka jingim." (Jingpynpaw 2 : 10).

Kaei kane ka bor ba phylla kaba trei bad bat ia ka dohnud jong ki katne. Balei kim khñium bad bitar lane phaidien haba imat kumba U Blei U iehnoh ia ki. Hato phim ñiew ia kaba kum kane ba ka long ka jingpyllait im U Blei ia la ki briew ? Ka bor ba phylla kaba na jrong kaba bat ia ka dohnud bad ia ka jingngeit katba kin nym kylla dien lane len ia la U Nongpynim jong ki.

Ki riew shisha kin kham jied ia ka jingiap ban ia ka ban len ia la U Nongpynim ha ki sngi kiba khatduh jong ki jingtynjuh ba mehding. To sngew sheptieng phi ia kata ka ktien—"Ia uwei yn shim noh bad ia uwei yn iehnoh."

U Ioannis ha ka dewlynnong ha Patmos u la iohi, "Hadien kine kiei kiei ruh nga la khmih, bad ha khmih u paidbah bylllen ia uba uno uno um lah ban ñiew, na ki kynja bynriew......ba ki da ieng ha khmat kata ka khet, bad ha khmat Uta U Khunlangbrot, kiba la kup ki jaiñkup ba lieh, bad ki diengtlai ha ki kti jong ki. Te uwei na kita ki tymmen basan u la kylli, Kine kiba la kup ki jaiñkup ba lieh hato ki long kiei ? bad nangno ki la wan ? Ko Kynrad Me tip ma Me. Te U la ong ha nga. Kine ki long kita keiñ kiba wan na ka jingjynjar ba khraw, bad ki la sait ia kita ki jaiñkup jong ki, bad ki la pynkhuid lieh ia ki ha ka snam U Khunlangbrot, Namarkata ki long ha khmat kata ka khet U Blei ba ki

iaashakri ia U mynsngi bad mynmiet ha ka jaka kyntang jong U ; bad Uta Uba shong halor kata ka khet Un shong kah halor jong ki. Kin nym thngan shuh, lymne sliang shuh, lymne ka sngi kan nym ioh shoh ha ki, lymne kano kano ka jingshit Naba Uta U Khun langbrot Uba hapdeng kata ka khet Un sharai ia ki, bad Un ialam ia ki sha ki pukri um ka jingim. Bad U Blei Un ñiad noh ia ki jingjawummat baroh na ki khmat jong ki." (Jingpynpaw 7 : 14-17).

U Blei Un kyrkhu, Amen.
